

אוצר נחמד

כולל

אגרות יקרות מאת חכמי זמננו

בעניני האמונה והחכמה

אשר אסף וקבץ

הסוציא לאור

יצחק בלומענפעלד.

מחברת הרביעית.

ווין תרכ"ד.

פערלא: פאן יעקב הכהן שלאסבערגס. בוכהאנדלונג

שטאדט פאן יאנעס קויא 9, קאהלעסערשטראסע 6.

OZAR NECHMAD.

Briefe und Abhandlungen

jüdische Literatur betreffend

von den

bekanntesten jüdischen Gelehrten.

Herausgegeben

von

Ignaz Blumenfeld.

Vierter Jahrgang.

Wien, 1863.

Verlag von Jacob Schloßberg's Buchhandlung.

Stadt, Franz-Joseph-Quai Nr. 9. Kohlmeier Gasse Nr. 6.

תוכן המחברת.

י"ט

1	הערת וולנח קנולד האלון נהר"ם ופאלדוזה ואשתו וולנח קנולד האלון רש"י ואשתו. עם הערות. ועוד הערות ותיקונים לזקנת טירי ס' התחכמוני, והערה אודת נכתב אחד העיוותם להרונז"ס ואינו נענו נאח שר"ל.	א	מכתב
8	הערות לס' ליקוטי קדונויות להר"ר שמואל פינסקר. אגרת אל הנהגה נאח אברהם גינר.	ב	"
36	הראב"ד הרניעי ועוד נוסף הערת אודת דין הכרת שהביא הראב"ד הזה נשם אגני ר' דוד. אגרת אל המ"ל נאח ששה סאבי.	ג	"
43	על דבר הפי' לעזרא העיוותם להר"י קרא ואודת הפי' אשר צידדו הנדפס על סס רש"י. אגרת אל המ"ל נאח אברהם גינר.	ד	"
47	פירוש קהלת. נאח שר"ל.	ה	"
92	הקידות שונות - בתלמוד ובמדרשים. א) חבורות ב) שלשה אחים שהי' ר' ישמעאל דורש בחוריה. ג) חבור גרס. ד) פרכת וכפרת. ה) ויאמרו לו מלאנו ויס וז האלית. ז) צ"ד של עשרים ושלשה. ח) תקוני בעלי הטעמים. נאח אברהם גינר.	ו	"
108	אגרת יקרה מלאה חכמה ויראת אלהים ונוסף אליה מאמר בלסון לרפת Atticisme et Judaisme נאח שר"ל.	ז	"
133	הקידה על החכמה המפסית, ועל קדושת הנקודות והטעמים אגרת אל החכם יש"ר כ"ע נאח שהבד"ל.	ח	"
138	אגרת נגד בעל מאמר הניקוד העכתיש קדושת הנקודות והטעמים. נאח יש"ר.	ט	"
141	אגרת הנקיימות בנקודת דברי הושיע ונצטלס בנקודת. נאח שהבד"ל.	י	"

(Musical notation)

מכתב י"ז

השיבה שנים על המנון הזה, חסד, חסד בעל חסד
הניקוד בתינוק אמונת בעלל. חסד ישר.

147 . נולד ש"ר .

יב

המחשבים יודעים על פעולות המשיב. וההפך נכון בעל
האומר הנקוד נבחרים לעומת השלום נשאר פחות

152 מלך שחבד'ל

二

תשובה על זה. נאלץ יש"ר. וטובות התשובות נעתיקה יתחננוס כ"י על קלף עם

תחתיו ורש"י ורמב"ם ע"כ הערות יקרות ומקפת
עליון הערה ותשובה על דברי הר"ר פינחסקל בספרו

יבוא אל הקוד האשורי . מאת שר"ל. 156

27

ה'תשנ"ח
אברהם זכ"ר מרדכי פרייזל ופיראטל כ"ח ניסן
ב'ל"ו חנוכה יחד ה'תשנ"ח ב'לוינום ג'פסדות ומנהגי

היפּוּטִים עִם פִּירוּשׁ 'נר' יוֹסֵף בֶּן מִשְׁלֵם. 177

1.

לכבוד ידידי הר"ר צבי הירש עדעלמאן ברכה ושלו.

ציום ש"ק שעבר, כ"ב אייר, בא אליו הצפור הדייר, ואני לא הייתי
בביתו, ונוסד הקשרים והאנחה לאחסי, ושנאתי זהם כשנאת בקיור, ורק לר
לי על עיקוב הדייר, שנחשב בדרכו ע"ב ימים, והוא נעווח לא יוכל לתקן
ומסדון שאין לו חסלוניס.

ועתה צריך אחת לה' ידידי ביקר, אורב הכורס והמחקר, כי כדעת
בשערים, שרשית זה גדולה של חכמים וסופרים, בכל מדות טובות מוכחים,
ובישראל ובלאדם כבוד ודבר מעומרים, ראשה מניע השמועה עד מור"ם
המאדובת ועד חותמו המכ"ר אבי"ה, ואני חותמו וסכ"ה מניח הבלונים האדירים,
בזר הקרע מזיזים, ואורס עורנו מליך לארץ ולדלים, ברגלים וסכמים
הפוארים, ובקלונים ובגדים, יועלי ארץ וטפסים זורעי חסד וסכר גורדי.

ואני זה אֶקְסִיף על דַּרְכֶּיךָ, וְאֵם יוֹעִילוּ דַּבְּרֵי לְהוֹסִיף יָקָר לְפָנֶיךָ, אֵל לְהוֹסִיף כְּבוֹד אֵל הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר הוֹדַעַת צַעֲוִים עִזָּם? רַק שְׁנַיִם שְׁלֵשֶׁת וּבְרָגִים תִּקַּם יוֹדִי, וְכֵם הַדְּבָרִים הַמְּבֹרָחִים עַל וְנִלְחַת קְבוּרָת יוֹלְדֵיו וְזִקְנָיו שֶׁל כִּשְׁמֵי שָׁמַיִם וְהָאֵל אֲשֶׁר הַעֲתִיק כְּדָוָן עוֹלָם וְיֹצֵא צִנִּי כְּבוֹרֵי הַמָּחֶם הַנּוֹשָׁרִים אֲרֻבָּה גִּד וְזֶ"ל כֻּלָּם שֶׁצִּעִים וְנִלְחַת שֶׁהַעֲתִיק צִנִּית הַחַיִּים מִה פִּלְאוֹתֶיהָ (לְצַיִן הַמִּדְּבָר לְאִזְכָּרָתָן בִּן יָקָר, וְיִסְדֵּר צִנִּי בִּילֵן, וְחַי וְצַחֵם יוֹחֵם?).

והנה ויכרם באסף אל עניני צדק שגז שנת שכ"ה, וזה אשתו חיה, ונפטרה עשרה קדשים לפני מותו, וזאת מלכת קבורה:

אל קנה את-חמה

נשמתה הן חנה

גבר חכם בעל

ספרו של אברהם אור

אִישׁוֹ מִדְּרֹר מֵאֵל

לכל-חבל סמיר

סוף ערך נפרד

מחלקת המחקר והפיתוח

לְנוֹחַ בְּטַעֲמוֹתָ

לִים, אֶל-אַחֲדָה

לֹא יִהְיֶה עִיר

פִּינֵיז אַבִּיד.

מבאדן בת הישר

ישמור אותו אל ית

זכרנו אל-העצירה

ליסבן אל אברהם:

לא מעט נחה שכיח קרחה על האזן, וגם לא מנר צה יום המיתה וסמלה וסמנה. וסגנו נוחם למדך כאשר העתיקה בני יל:

בְּהַתְּחִלָּתוֹ עָמַד עַל אֶתְרֵי קָדְשִׁי

מהתקנה עשרה אין זה קבר
 רק הוא לטלוש הור בקרם וקבלת
 ארנו אשר הושם בקרן שם
 ובכן אני אלו אכן וקבלת
 הוא טרם אחר לבש נשיא הושי
 טעם וקבלתם תחת טעמלת
 טובו בתקנה בקר תורה
 הקם וקבלתו בלתי נקבלת
 ואין לישראל רב בשמחה
 יקרא לקבלתו וקבלתו שלשלת
 הקב אשר נדע בכלל דרדע

וַעֲלֵת יִשְׁלַחַת הָיָה סְמוּכָה לְמֵה שְׂאֲחֵרִים (שְׁלֵשֶׁלֶת כֶּרֶב וכו'), כְּלוּמַר
שֶׁהָיָה צִוּוּ שֶׁל כֶּרֶב עוֹלָם מִשְׁאֲדוּבָה שֶׁהָיָה עִמָּה צִמּוּי מִכּוּס מוֹלִיר כִּלְכֵּב
וּכְנַחֲמֹת. וְהֵנָּה וַעֲלֵת בְּשִׁמְיָהּ הָיָה צ' תְּנוּעוֹת, וּלְפִי הַמַּשְׁקָל הִיָּה לְרִיךְ שִׁיחִים
כֵּאֵן יִחַד, וְכֵן לְמַעַל הָיָה גִּיף אֶדְרָר לְבִישׁ חֲסֵרָה יִחַד, וְכִיּוּתִי מוֹעֵה
לְכִיָּה הָיָה גִּיף אֶשְׁרָר לֵשׁ, וְכִרְאוּתִי כִי הַמַּחֲבֵר לֹא הִקְפִּיד צִוּלֵת בְּשִׁמְיָהּ.
הַמַּחֲבֵר גַּם אֶדְרָר לֵשׁ כֹּאשֶׁר וַעֲלֵתִי — עַל יֶשֶׁר צִלָּם, הַכּוּוֹנֵה עַל שֶׁר שִׁחִים
לֵל לֵהם וּמִנֵּן עֲלֵיהֶם.

עוד אודיעך כי צרכני ה' והציל לדי ז' ימים ושנים מחיבת נייך קטנה ככה איש, וביא חלי אגרת אשר כתב ר' יצחק לוי מיינץ לאציו הגאון מוהר"ר יבודה מיינץ, ומלאתים צחוק חסודות הגאונים כ"י שפיר, ושנחתים ככלי חסן. ועוה ונלתי עוד חתיכה אחרת קטנה נוננה, וביא חלי אגרת שלוחה אל הגאון מוהר"ר סג"ל, ושם הגאון איננו, וואלי גס היא למחר"י מיינץ או לבנו אצ"ה שלחה.

י' ברח וז' סגת (כח)
נעמי כחוב נרה (כסו)
פוט דשן דק . . . י'
על עשן שן . . .

ואשרי האומה כי יש מיוצאי חלציו של האזן מינין צעולם, ומהם
הקצונים המסוארים אשר חפלה ציקרם, אונדתי אני אל לבי לאמר: עד מתי
תהיינו חסידות האגדות האלה כלואות במחשכים צנתי? ואם כן תהיכות

(*) היום י"ט שבט תרס"א נ"ל להגיד תדק הישן.

הכאמיות להחבט, הלא עוב לבן ללא תצית העציר שמואל דוד, ולעלות
להיכל הגבירים שמואל ודוד, אשר נזכר בגלות, וזהו הן לעומת הדוד המלכה
הזאת, והאם תעמוד לעמוד בזהו ליד האדונים ביקרים הכל.

ואחרי אשר נבדלתי בשני קשריך הנסודים דרך טובים ודברי חסן, לא
הסדל ונבדל לך את אשר נולדתי בענין שיר הכרזי ל' שמואל בן הכהן ר'
ויקיס, אשר נבדל נקדחת דברי חסן, ונחמה כי נכ"י שלשניך נראה כלל
סוף דבריו הוא: נהפך הכנס, והקנת ונחמה נכנס הכנס. דע ידידי כי
ידידי הכנס הנפלא יוסף אלמנלי היו יש לו שני תכונות כ"י, נאחד מהם
נחוש נהפך הכנס, ונאחד נחוש נהפך הכנס, אבל זה האחרון כולל ענין
אחר שאינו נראה, וזה כי נראה השיר נחוש: ושלמתי לו לנבדל הכנס,
ועתה וינן השיר על צוריו, כי נראה שהיה ב' שמואל שוכן נכנס קטן שהיה
נקרא נבדל הכנס (וכיולא זה שפלימוני נולד כפר הנקרא Castel Spino
וכן יתכן שהיה קנינות אדם נוצח מקום הנקרא נלשון ערבי נשט שפלימוני כמו
נבדל הכנס נל"ק), לפיכך הכרזי אומר לו את הכנס כך נראה, כי אתה
בנולדך, ונמו שאלך ה' נראה אל נשט נחוש הכנס, כן אתה נשט נחוש
הנקרא הכנס; והעיקר הוא היה כפר קטן ונלתי חסוד, וזה עשם אתה
נאור עולם ותשכון נחשך. ודע כי לא, לנבדל הכנס "נחוש נכ"י הכל,
אלא, לנבדל נהפך" והיה נ"ל כי הכי"ת אינה אלא עמות קופר, וידידי נעל
הכ"י הכנס אלמנלי היו אומר כי אין לך לעמוד הכי"ת, כי גם יתכן לומר
ושלמתי לו לנבדל הכנס, כלומר שלמתי לו לכפר קטן, נחוש הנקרא
הכנס, ונכון.

ולא אכחד תחת לשוני כי לר לי על דברי עמיות קופר הנולדות
בנפשויות אשר הולאת, והיה מן הכאוי להוסיף נשט העמות נחוש לתקן
השנושים ולהעיר על הספקות. לדוגמא צדק טובים (עמוד 11) נשיר הגביר
בין משלי:

נעת תרל רבב עליהם ארצות סוףך ואל תשאל לאישים:

וזה עשם וזה הכנס יש נולדות רכב על גב אריאל מוזק? ואיך לא
היה לא אתה ולא ידידו הכנס נש"ט כי אין אריאל חנה אתה אלא שהיה
(רכב על גב ארי אל-מוזק), כלומר אתה עני, קבול כל יגיעה וגם כל
סכנס להגיע אל מוזק, ולהציף ערך לנתיק, נלי שתלשך לנחיות; ודך
הפלט אתה רכב על גב ארי, שהוא דבר קשה ונלתי מזה, ויש זו סכנס גדולה.

ובעמוד 25 השיר אומר: ירל אהם וכו' נשונם מלך, והאם הוספת
בו מלת ימיו, וזה נלתי אשט נשט מסקל השיר, אבל נחוש ווי נ"ל ימיו
(ימיו ירל מנכר יאריך אל) ואין עוד לךך לנלתי ימיו, ועדיין מלית ירל
מנכר נלתי נשט, ונ"ל כי מלת ירל מנשית, ונ"ל ימיו הו"ו ב"ב.
ונשיר הכאמין נבדל נ"ל כמורא, ונלית ועמוד אהם נכד אין ספק שהיה
מנשית, וחלמתי אשכיס נשאל ביכונדי (כן לאומו לךך נש"ט ו"ל) אומר
להגים ועמוד אהם ב"ב, וכן נכון.

וזהו קריאת השיר הזה לפי דעתי כך היא:

אב"דך ורא אתם קמ"א אלהים, ועבד אתם ונבד
ישי הו"ו קבד נאריך אל ובנשית בלי ילך נאבד:

השנושים הכאמרים בעמוד 28 אין להם שום יחס עם השיר שטעם
הנאמא בהערך, אבל הם האשכים הכגדים (importuni) הנזכרים נשיר
כ"י מנשית הפנינים (שער הכגדות), אשר נכנסת נאשט נכד. הנכנסים
נחוש שיש זו שני נלי אדם וינשית שם נלי נשונם. וזהו וכיולא זה היה
נחאבים ושנושים לנחיות, אש"פי שאינם הנשים נשים. הלא נראה כאן
(שורה י"ד) נלתי נכד, וכן (שורה י"ו) ווי יאשט שנושים ווי קלו נלתי
הכגדים, הכי מנאכר כי שנושים וכגדים ענין אחד הם. ונשיר נ"ל מנשית
הפנינים נחוש: האכילה עם האכילה נקדחת, והאכילה עם השונא קבד, וזה
ענין לאורכ ושונא נשיר הכגדות? אך כ"ל כי נחוש האורכ נ"ל האורכ
ונחוש השונא נ"ל השונא, והוא האיש הכד.

עוד זאת לא אכחידה תחת לשוני, והיא כי הנכנס אשר נולדת מיוחס
לכנענים וכלל הוא חלק מהאנחה נכנס לרבי אכנס נשט, הנדפסת כמה
פעמים נלגרות כנענים, אין ספק אולי שאינו מלאת הכנענים, כי הוא לא
היה מלך לנשט ללך לךך, כמו שהיה פסחת העומר הוא; וכן (נלמנשט)
מלאת לנשים השחירו ופחת נשחת ונשפחת נשפחו וכו' הוא אכיות לנשט
נלמנשט מנשט, נחוש נולד מדרך כנענים. ועל הכל מלת הו"ו הכנענים
נשט הנכנס (הנימו לנשט שירשכס וכו') אין ספק שאינו על דרך לה"ק
ולא על דרך לנשט כנענים. וגם ידידו הכנס נש"ט הודע נלתי מנשית
על הנכנס הוא (דשם נלתי) כי לנשט רבים נכנס נשט (שנשט נשט, נכנסים
אשם לה') הוא מנשית (שן כנענים לא היה לו דך בן אחד). ועי לא יראה

ש' אמת הכוזב"ם לאזכרם כמו אין לה שום יחס ודמיון עם המכתב הזה, כי זה דבר מוסר המוסר לכל נפש, וזו דברי המכתב האמורים לאיש חכם ופילוסוף. אמת כי גם האמת היא (דע בני אברהם ירחוק האל) לבי מפקפק אם היא באמת לכוזב"ם, ולא זה הנוקם להאריך במקרה זאת.

אמת עתה ברור כי, אמת שלום וכל אשר לך שלום, וידידנו ביקר ונחמ"ל דוקעם שלום (וונתי יצא לידי מה שחלילה לאור אחרי גמי אקשארד) כנפטר וכנפש כח"מ מה פארוצט היום כ"ו אייר תר"ד, ידידך שד"ל.

בשני לעיני צאנתי אחרי אשר העתקתי, חזיתי והתנוונתי במלכת הארון כש"י ז"ל, וראיתי כי אין ספק שהמכתב לא כתב: הוא נוף אדר לבש, אלא אשר לבש (כאשר חשבתי נתקלה) כי הושר דברי הולדה והענין המכוון בהם אינו אלא לומר: זה אינו קבר, אלא הוא אמת אשר בו נגזר מלגות מור כרסם וחללת; וגם הוא הולגות ביקר הגזו כאן? הוא הנוף אשר לבש הנשיא והנאון שמואל יודע (כי הנוף הוא כמו מלגות לעיקר האדם שהוא נפשו), א"כ אדר לבש אינו אלא עמות האיש שהקק על האנן, או הסופר שהעתיק מכתבת המכתב לנורך העתקק; ואין עוד למחבר עון שהעמת הישר, ולמיכך גם נאמור נאמר בשמי מרסם אין להאשים במחבר על חסרון הישר, ונראה כי הוא כתב נאמר שמי מרסם, שהעמת הנ"ל, כמו שאמר לבש גמלת שהעמת הכ"ף והו"ו (כללם ונחלת).

גם דקדתי במשלי הנגיד אשר אחי (קט"ו במקרה) אשר העתיק במלגות חלומי המכתב יוסף אהרן ראגדענגער (היושע עתה בזויליאה), וגם שם מלאתי אריאל תכס אמת, ועוד שבוש אשר מלאתי בשיר הסוף, בשם הרל בעקום בשם הרל. גם דקדתי במשלי הנגיד הנ"ל אשר בידי אין הוא הנקם בשיר אשר הכחת בו שמי נקמאות, האמת (דרכ עונים ראש עמוד ו').

בחר את בעלי שכל להחברה וטועצה וקוצה בבטלים במשכיל העקור שלע ותבוא כמו צרה וחשך אך בטלים:

וכי הנקמא אשר מלאת בלגות כ"ו אכן חסון; והאמת (עמוד ט"ו) אשר מלא דוקעם במרים כ"י כרמולי, וכי נקמיות

ותבוא, בים צרה וחשך אף וחילים:

וכנס זה ידידנו המכתב דוקעם מאשר ונקיים הנקם בשני הזה, ונפטר ענין סמימם והפסק, כמו וכל המלקט המוסר תלמידו בלגות (מלכים ז' ג' י"ט); ואני לא שמעתי בלתי היום שחיים לשמש כאז הוראת סמימם, אלא

גם כד"ק גם המכתב גם נעצמיות מוסר תלמידו לשון מושאל (על דרך הסיו) את האנשים, ויקפא את מוצא ה'), וינתן תנשם לבי הכוזב ואמר תנוונת, ענין סמימם, אך אין להוילא מה כלל שחיים שמש כאז מורס סמימם. ואם היה המכתב בדברי הנגיד והמכתב יס לרס, מה נוקם לבית (בית)? ובשעתקם שנידי מלאתי נקמא שלימים, והוא: ותבוא ביום לרס ותשיך אף נפלים, ומלאת ותשיך היא הפעיל ומשמש שכן, מענין ותבוא במלך שכתב, וכשעם: חשקית ותעניד מעליך חסון אף הגבורים וכנפלים. וכל זה אינו שום לי, כי אין ספק כי בלתי שמי נהשיך בזה אין ראוי שיכלול מאמר אחד בלבד, והוא חושלת המכתב המכיל, אלא לרין שיכלול שני מאמרים, חושלת המכתב המכיל, וזק המכתב המכיל. לשיכר נ"ל כי נקם שלך הוא עיקר, אלא בעקום אך כסילים ז"ל את כסילים, ופירוש המאמר כך הוא: במכתב המכיל העקור שלע ושם דבר לא יוכל להזיק, ובשכך במכתבך לכסילים תבא כמו לרס ומשך. וגם נקם כרמולי אינו ללא חושלת, כי מלגות בים לרס גדול כסם מולגות כמו לרס. ועדיין קשה, שיהיה המכתב חמיס אמת בעלגים (כסילים למעלה וכסילים למטה), וראוי להגים למעלה או למטה סבלים, או חילים. ועוד שמי הנכות אגילא לפיך במכתב המוסר לר"ו אכן חסון (דרכ עונים עמוד י"ג ו"ד).

בהחיישך תהי מושל בביכר והוא ימשול בדברך בביכר:

הכנס בייתי נכוד בהנחת בניך בשני, ותלמידי חקיים מייכאל יוסף מואה (איש קצווייטס) האיר עיני ואמר כי לרין לחלק חמיס לשמים, כזה: והוא ימשול בך בך בך בך בך בך, וכשעם: כל עוד שחיים מחרים ומחמק אתה מושל בדרכך ותוכל להוילא נפיק אס חרלס, או להקמירו בלגך אס חרלס; אלא אס חרלס הכי אמת מוועד לדוכך (כי לא תוכל להשינו אמור) והוא ימשול בך בני.

והעלם עיניך שמים חברך ומוסר דע והבט אל מעמדך:

מלאת מעמדך איננו ראויים למרוז עם חסון, וגם יש גם חנועס אמת יוסר וכן המנין כחלוי. ותלמידי גירונדי היה חנועס להגים וסני אל אחרתה, והוא על פי מאמר המוסר מעדוקס.

Peras imposuit Jupiter nobis duas:
Propriis repletam vitii post tergum dedit.

או זכרתי לשון הכבוד (מקורו ב' טו') למען כבודי על מעורבותי, וכלית
 כי הכבוד הוא לבגיד ובעת אל-תעזבך. ודי צום, ואלה ידועי סיקר טלים
 וכל אשר לך שלום. כ"ז אייר ירדך שד"ל.

2.

ידי ה' עמי נכור היל בשרה הנכסתי. ישון ושמה ישינו
 את האיש הנכבד והנכון היר' שמהח' פ"בס"ק ג' (י"ז) *

כנס זה היום שקוינו ויאלו לאור ספרי הקדמים הישנים אשר ישינו
 אור חדש על חלומות הוודעים בקרב אחינו מלמנים, עם מקינודך

(*) ידע זה הקורא כי ערכתי זה המכתב אל המקור הנכבד זה כחתי שנים, ולא לא היו
 לנדר עיני כ"א הארבעה עשר הכתובים מן חלק הנכסמים אשר יאל נכסמים בדעות,
 ועוד הלכתי לו בדברים. ויהי זה נש הר' שמה להביא את מכתבי בתוך קשרו כי
 הפך זה, וכן לזה על הקורא לעיין במכתבי זה (כלה נא דף ל"ז בכתב הקשר). אך
 אחרי בוא אלי בפעם בפעם שאל חלקי הקשר מדי ללחם מכתב מכתב הדפוס, אז
 באיתי כי יש ויש פעם לנדר עיני פעם להספיק עליהם פעם להחזיר רע בעיני, ע"כ
 בקשה מנכבד הכבד המחבר כי ישיב אלי את המכתב אשר ערכתי עליו ואשר את עיני,
 והוא מלא את משלתי, ויחברו הוודים ולא לוכל לשון להגות על מכתבי עד היום הם
 הנכבד טלם אלי ידי עד חומי, כי לזה אינני לרוב לכתוב דברים ואולי יכתוב דבר
 המהמר בעלמו והיהו צעירי הקורא כמתענה, ומי יודע יגלה לוי המעשורני אשר דבר
 עליהם צעירי ואני לא ראיתי ומשכתי מחשבות ונעיתי קו והנה קו הווד. ויהי כחוס
 הקשר וימלאן הכ"ר שמה להחזיר עוד עד גם חלע חנני את מעשי. ומי יכיר אתו
 על ככה? חיי אנוש קלנים וטוב ימים החכם כי עלה ציוו לנלות מעשורניו ולהודיע
 בתן את אשר כיוס אתו זה הכנה שנים, ולמה יאחר על לא דבר ויבקה עוד הדברים
 הנכבדים עיני מול עד הכה? — אך כיום מלאכי לבין להוליך גם אני את מכתבי,
 שניתי הדברים אשר ראוי לשמועם ולא הוספתי כ"א מעט אשר הוא נחנן לעיני המדובר
 ג', וזה היותו אינו למועד המדובר. כי יש ויש לנדר על העינים הנכללים בק' הנכבד
 הזה ליקושי קדמוניות אשר הוא עשה ללחם מחברו הכ"ר ר"ש פינקר, והוא בלחם
 מלא מקינודם נכבדם והוא מעין יאשרו מחנן הסכמים הוודים והנכסים, אך סגני
 האנשים הקדמים האלה מובלגים ומעורבנים אחד, וזוה המקרה לא נשנה גם, ולרוב
 לחזק מאוד וללכת לאש ולחשש נכבדם בדיקה אחד בדיקה למען לא נלכד בנשח
 השגחות ולמען לא נושא מחנן הסכמים דברים מועטים ומעורבים. וכבר היו אנשים
 הנכבדים ללכת לקבלת נכסמים האוהבים להוליך השן אשר בלחם יסדו חפני חדש
 ההגוי בשעה לחזק ראו כי כל המחברים אשר היו לפני לא ראו אור וכן מחני מלא
 חורה, והדבר גם הם לעלות ולעוף על כנפי כח הדמיון וישיקו בילדי נכרים האלה
 ויעקשו היסר ויעברו לעיניו שלחן מלא חנן ובגלה ונעשו יבשה אין כל. וזה לא
 יאלו כ"א להודיע את השם למען לא יבטלו וילכו עקלקלות.

המעשיות, ועלינו לשבח ולחם חודש לך כי מלאכה גדולה עשית וחכמים היא
 ואינם מלאכה בלעד, ושנים רבות עינכם ודעתם להשיג כתבי יד קדמונים
 וללכת אחרי עקבותיהם לשוב לנו למען נסיר שגיאות רבות ולמען נלא מן
 הספקות והמחשבות אשר עלו השתכרו על לואי העובדים. ועתה זה אינני
 לאים כתבמולוסי עלי? ואומר אל נפשי: הלא גם תחת ידי הכנה מן הספרים
 אשר הערכת כיום לעיני כל למען יושענו רבים ומרבה הדעת ועלי מוטל
 הכוב לערכם זה מול זה ולנקות כל אשר קבלת במהמך מכל סוג בעור כתובי
 יד אשר תחת ידי ואוסף עליי הוועט אשר חנני ה' להשיג במלכות מקינודי:
 הראשון אשר יאל אל המערכת בתוך נכסמך הוא ש' עשרת הדברים
 לר' נסי בן כס בקדמוני, ואחרי כי בלחם שתי חתיכות מן החלק האחרון
 מננו אל תוך מהמך שנינו (דף ל"ד וכלה) הוללת גם לשפוט אליו החלק
 הראשון וסיו חמים תחת ידי הקורא וסיו האוכל אחד. ועתה דע לך כי
 הספר הזה יבנו גם תחת ידי ורוא כתוב יד שמה יצחק הנודע בעל ס'
 אורם לדיקים ואשר מתוך הסתדלותו ושקידתו העינים היל הכנה ספרים
 מהמך ויכנה דעת בתוך אחיו, ואלה דבריו אשר נמלאו בתום הספר וז"ל:
 וחסי מלאכה (!) הקדושה מלאכה הכתיבה סה צעיר ואם בישראל עיר גדולה
 של חכמים ושל סופרים ק"ק קלעל ככתא איש"ע עם ציית אשר הגדול
 ובאלוף הנלמן האדון הכתמן כק"ם הנציח הנכבד והנעלה כוונ"ר מרדכי
 הלויק הענו והמקדי י"צ בן הנציח הנכבד כוונ"ר צרכים איש קדוש ירושלמי
 חננ"ס ע"י הלעיר העוסק תמיד במלאכה הקדש עולם צעיר חנני ונכבד
 צעירי ונמלא צעירי אחרים וזה יכא ה' הנכבד קטון החלומים שמה יצחק
 בן לא"צו המכס השלם והסילוסוף האלבי חנ"ו מוכר"ר משה הענו והמקדי
 ענד האלסים יענ"ס וק"ק לואקא. והיתה השלמות מלאכה הכתיבה יוס ג'
 לשבח לקדר כי חשא י"א לר"ם אדר *שנת תקי"ד לפ"ק וסמיון עליי בתחית
 צעירי היסר וגו'. מוסלצ"ע. ע"כ. וכוף העתיק גם בלוחם שנה ובאחריו מקום
 אחרות ר' סבל ויסת גם ס' -חלוקת קראים ודברים לר' אליהו בן אברהם וכלי
 ספק גם הספרים ושה אלמים וראובן לר' משה בשי"ל, אם גם לא נכסם

(*) אין זה צעירי הקדמים לחזק: י"א ימים לדיח בנזקים להחם כנהנן צעירי וגם צעירים.
 ויכסבו הלשון י"א יום אחד כחש חדש, וכן מלאכי צעיר האמים ס' זנח פזח לבני
 משה בשי"ל כ"י וז"ל בחרו: י"ב לבסל ל — ראשון שנה השל"א היא מהוללה (אולי
 ג"ל הו' להסלים המסבל) הבור ספריו, וז"ל כי י"ב סבלו השל"א סיים המסר
 (מהמורא קמא) ומלח ללחשן ספריוס אחרי הנלשון הוא כ"ח.

שמו וזמן התקתם בקופס חך וכתב ח' וטופס ח' לכולם, גם בקופס ס' דברים ל' בנימין בן משה האזרחי (בן זכ"י) נדפס: נחקק ע"י משה יצחק החתולד בן רב משה נ"ע בק"ק קלעא בעדינת קרים סיוס שטי לשנת שלטי לחמש חנוי שנת תשלס ע"כ. ולא ידעתי אם הוא שנת ח' חק"י לס"ג אם תקט"ו לש"ק והאחרון קרוב צעירי. וכל הספרים האלה הם בזמן אחד. גם הגדת ווקראי קדם חזר הכותב הזה שנת תק"ו בבת הבזיר הקראי הוזכר סכ"ר וערדכי בן זרבה ירושלמי ולמלאות בקשתי, וסוף כענין ס' אורח לדיקים במחזור ואלו שנה שלאסרים, רק כי המחזר ווקראי קדם הוא עלי הסביל כדאשון אשר יגלו ענין חלוקת הקראים וסדננים, ושייחס, דלוי ס' ווקראי קדם וא"ל, הם קלור ס' נר לדיקים כאשר הזכיר בשניהם (*). נמן נא וין הועתיק אל מחנה הב' ואל ספרו הוא פ' עשרת הדברים ל' נקי בן נח. וסוף לך נקמאות שונות רובן נכונות אשר מלאתי בהעתיק המונח למי, ואלה הן:

דף 3 שורה 19 בעש"ס וצאמונה, זכ"י: וצאמונה וסוף נכון למי הסדרו. — שם שורה 26 שלא יתאזרו וזכ"י: יתאזרו. — שם שורה 29 ומה שאינם חייבים לעשות ופ' ומה שחייבים שלא לעשות. — שם שורה 30 שמהחייבים וזכ"י: שונת סו"ס. — שם שורה 32 כל וזכ"י: [בד] כל. — שם שורה 35 ועקר ושאר כולל האמת, בן גם זכ"י והס' העיקר והשורש הכולל הוא האמת, ואין לזכך להקפס. — שם שורה 42 וזו היא, זכ"י: ועצב. — שם שורה 43 בעבור מלות, זכ"י: בעצבו. — שם שורה 48 וכשרון וזכ"י: וצפ שרון. — שם שורה 50: לאלה וגם זכ"י: לא לזה בלתי. — דף 4 שורה 8 מלות מקוקס, זכ"י: מלות. — שם שורה 29 בזמן הזה שאם טהרה ונחתה, זכ"י: שאם אסורה בזמן הזה מותרת. — דף 5 שורה 40 בעונות, זכ"י: בעינות (ניו"ד) פ' בעינים. — שם שורה 42: והנפס, זכ"י: וזה מה. — דף 7 שורה 8 שחקים, זכ"י: חסונות. — שם שורה 14 שכלול, זכ"י: שכלול ואולי פ' ר' נקי בן מלך שכלול כל' הורע במרע צועי האם. — דף 8 שורה 32 שהכונה חייטס, זכ"י: שהחכמים. — דף 9 שורה 7 בהקשקש, זכ"י: בהתקיים וז"ל: אפשר לזכך לומר (!) בהקשקש ע"כ, ספ' צעמחם ביקש. — שם שורה 19 על שני חלקים, זכ"י: שלשה. —

(* נכר נחמי על המחזר ווקראי קדם בקלר מלין בהצנחה הנקראת Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft XII, 729 ושינויים שם על דבר נכנר בענין הס' מוקח אמונה, ידענו הקולל משה.

שם שורה 20 כמו שיראה צדעת, זכ"י: צניי שלא יראה, כדעת. — שם שורה 27 חיינים אחרים ציראה, זכ"י: [לעצדו] ציראה. — דף 10 שורה 33 על שלשה חלקים וכן זכ"י וז"ל: אי"ש (כ"ל אחר יצחק שמוס הוא הועתיק, וזכ"י נחקק וין הנייר ולא נשאר רק ש"ן) כ"ל ל"ל שנים ע"כ. וסוף שעות כי הם ג' חלקים וסוף הוא מה שאמר שורה 43 וסוף הוא דשיון וסוף וסוף סוף למ"ע ולמל"ח. — שם שורה 35 כמאמר ס', זכ"י: כמו ס' וסוף נכון ופ' כמו ידיעת ס'. דף 11 שורה 3 והענין, זכ"י: וסעניק. — שם שורה 5 זכ"י: איש שלא נתן לו. . . בלדק להאמיין ומה וסענין ולא הלך וכו'. — שורה 9 א' שנתן, זכ"י: א' [החכס] שנתן. — שם שורה 27 דגלי, זכ"י: נוסף: ומה עקר עשייתו לא אחר ולא לזה ולמדנו שזריך השלחן לעשות לו ארבע דגלים. — דף 12 שורה 13 גם זכ"י חקרה מלת: חייב. — שם שורה 15 זכ"י מנאל כמנהגך. — שם שורה 19 לקראת פ' לקרא וזכ"י מנאל כסה. — שם שורה 23 ולקובצ, זכ"י: ולשובצ וכמורה שורה 34. — שם שורה 28 שיכיה מלך, זכ"י: שיכיה כולל או כלום. — שם שורה 34 ללמוד זכ"י: ללמוד. — שם שורה 39 יותר נחמי, זכ"י: ומס. — שם שורה 44 שגוה, זכ"י: ושבירחו. — שם שורה 46 במקום כנו, זכ"י: כנו. — שם שורה 47 נותרה, זכ"י: נותרה. — שם שורה 48 להשיבו, זכ"י: שיש צ לשואל וכן למעלה שורה 33 טרם לאמר זכ"י: טרם שיאמר, וסוף רק חקון השלשון ונפס הדפוס הוא העיקרי. — שם שורה 49 בחלומיחו, זכ"י: בלמודיו. — דף 13 שורה 4 גם זכ"י: חקשנות וסוף הכון כפי לשון הראשונים. ובחלק אשר נדפס בשנים הקשר מלאתי וין שנינויים נכונים וסוף: דף ל"ז שורה 6 מלמטה טהורים כ"י: סחומים. — שם וכלגנה [מאיריים] ומקד לשבעה וגם לשמונה. — שורה 5 מלמטה זה הקשר כ"י: הספר הזה. שורה 2 מלמטה כ"י: הנקרא רב אחי, להקריב נחמי. ל"ק שורה 7 אחי ל"ל אחי. — שורה 8 כאויבים [וקרובי ועיודעי באורבים]. — שורה 17 ענני ל"ל ערבי. שורה 8 מלמטה כ"י: וסחומים, בשמחה. — שורה 2 מלמטה כ"י יודע (כל' יכונה): — דף מ' שורה 23 בערב היא בזה כ"י: בערב זה. שורה 8 מלמטה כ"י: אחי. — דף מ"א שורה 1 המאמר המוקד הוא גם זכ"י. — שורה 15 וכנוי ל"ל וזכ"י וכן זכ"י. — שורה 21 וכי נבול וכו' ל"ל ואם וכן זכ"י. — שורה 32 המאמר המוקד אינו זכ"י. — וסוף לך הסקמאות האלה למקשת ציבור הקשר

הקדמון הזה. וכמו שיתווסף נוסחתי כאשר לא נעלמן ולא מורידים ומה אם הכדמס הוא הכדמס.

כל יוצא אחרי הלי הקשר הכדמס הנאמר על שלמון בן ירוחם. ובתוספת הכדמס הכדמס עליו שקלה (דף 13 ובלא) בנאמר ונשפט את הכדמס ובתוספת אשר על שתי הקדמים נעשה לאת דברו קדמים גלון לקרב נדמס ונעשה גלונות קדמיו אשר גם הוא יתקלף וגם הוא עבר את הגלון וירם את חליו מן הכדמס ולבלאם וישמש שמים לא ידעו חזותיו רק למען הליל את העננים להכחיש את הידוע ויחמרו הקדמים גם הם עליו. דברך בהשכל ונחם נשועים וכל מנקה ישר נוכח יחזיק בידך. כזה הבלא לנשטל (דף 14) מוחך דברי שלמון כי רס: מלך לבודות כי גברת את המלכות עד למלך בין ד"ס וד"ס עד כי נעלו מרד דב"ה ויכדו אלף את אלף. אין כיום בידו ובדלוגי לכדמס את לקחם הכדמס האלף כפשוטם את להאמין כי נחמא הם צפי צעלי התלמוד. אך אתה הוספת לערוך דברך אל הקדמים והאמר אליהם: ועתה את גם האמת בידכם ואם נניח כי יש להאמין בקשר הזה ע"ש פשוטו, וכן לכס אתה נני מוקרא כי תתנו יד לשמאלי הקדמון ותתנו לו נקודת צין מנחלי דהכס לאמר כי הוא היה מן העומדים ליענינם ותמאקו בהלל בעניו אשר נאמר חרות הכדמס חלל? ואם תשגי להשיגך, הנני אומר לך, אתה הדבר כי הקדמים האחרונים נחמו דברך כזה לקח מוקרב צעלי התלמוד כזה וכזה אשר היה לו כיצד ומחלוקת לש"ס עם רעמו והכדמס הכדמס נדמו ופסקו בהלכה בצעלי רצו, ויקומו הקדמים האחרונים ויקראו לו בקול גדול: לנו אתה ונרא אתנו והעצנו לך ונעשה לך שם על שני מוח ונשייך לשר וסופט בחוכמו ונאמר כי רק צעור אשר ילאה בנאמתינו ריקה נכאש בעיני הכדמס. הן זה דרך ככל למי. אך לא כן עשו חכמי צני מוקרא הכדמס, הם ידעו כי הדמים מוקרב דא כאשר גם אתה חרות דב"ה מוקדמות מפקדך, ובפירוש על שמיא ותלמידיו אין איש מהם רומז כי היתה דעתם קרובה אליהם. ובפירוש העידו יפה וקבל באחריותיהם ועומם שלמון בפירושם הערבי להסלים (ואתה חלקת לנו ודבריו) על המחלוקת בענינו צין הכדמס ע"י ד"ס וד"ס ואין איש סולס פה לאמר כי ד"ס היו ותלמידיו הקדמים, ושלמון צעורו נדמס רס"ג הודעה בשם מלחמות ה' — ועוד נדבר עליה — לא די לו כי גם הוא שחק ורמו ואין נחם על המחלוקת הזאת, גם דברנים קשים ונורים כגידים שפך צח ויקיא קלון על שניהם באמרו: בעיית צית שמאלי על צית הלל לחלל דבריהם, וגם צית הלל על צית שמאלי לספק פירושיהם, זה מנצח וזה נוקלל בראשיהם.

תעצת ה' גם שניהם ע"כ. הם הכדמס האלף יצדו ודי צדס עדות כיאעולם לא עלם על דעתו לחשוב שמאלי ותלמידיו צין מוחי הקדמים והנאמר הזה נאמר בשני הספרים אשר חקרים בהעתק אשר לשון כאשר הורה כדורך דף 188 (בהערס *). עוד נעיר דברים שנים. ההערה הראשונה היא על שם האגדה או החבור אשר לשלמון. והנה אתה אומר כי הוא קרא לתלמידיו הזה נדמס רס"ג מלחמות ה'. זה אינו וכל הכ"י מוקדמים לבחור בראשו קתס: זה הספר לשלמון בן ירוחם (או ירוחם) ורק בכ"י ח' כתוב עוד בראשו: זה הספר לא היה נודע שמו אללנו צעת שהעתק מנוקש אתה בא את"ו וכו' י"ס המכונה עולם לעיר בכדמס ר"ה משה בעניו והמקור נעיר לולקא תלמודי קרא שמו ס' מלחמות אדני החבור של וכו' רס"ג וכו' אשר קראו ובלאם מלחמות ה' עם הנאמן רס"ג וכו' אני המעתיק והכותב אפרים העיר התלמוד תלמידו של הרב הקדוש מו"ר ורנא ורנא יתק הקדוש המכונה עולם לעיר הקדוש שם הספר הכדמס הזה וכו' ע"כ. נאלא למד כי שנתה יתק צעל ס' אתה לדיקים הוא קרא שם חדש לשפר הזה והוא הראשון אשר פיו יקדמו ולשניו לא היה אים אשר קרא לו מלחמות ה'. ועל דבר שם הנוהג ר"ל שם אדני כדמס מלחמת משפט לנכון כי נאמאמו מוחם צין מוחים וראשי צתי השיר המחמילים באחריות שמו עולים לשם ירוחם, גם הכ"ס שעינישניידר צעלנו שלו לכ"י לידן דף 189 ובלאם העיר על הדבר. ודבריו בהשכל כי האחרונים הסריו את השם ירוחם עם נולת ירוחם כאשר הביא כדורך צעלנו מוחך סלוק מעתיק פירושם על איכה (מחברת אריענט לשנת 1851 דף 741), אך כי נאלא שמו צעורים ערניים י"ס"ה והוא אללם שם ההקדמה מולת ד"ס"ה וכי גם בגליון כוזרי ערבי כ"י מלא שמו קלום צין מוחים ובראשי צתי שירים שנים שמו הוא צין ירוחם אים גם הנוסחאות משונות נעשו. וכבר ראה כדורך כי גם צם' שלמון בהעתקות משונות מלא זאת מולת וכו' להעתקת ביתרין, וגם בתוך הכדמס המועשים אשר העתקת צעורך ככדמס ובלשונם, מלאמי כה וכה שיעוי נוסחאות, להשל דף 16 שורה 1 נאמר גם צא' מן הכ"י אשר לשני: וכל עושי כשעה ומחשה שיחומי (אצל לא סיחומא כאשר בהעתק אשר ביד וכו' כי

(*) ואם נעתיק המקור נאמר כי שמאלי ותלמידיו המוקדמות יוחם בהלכה הקדומה ולא הכתיבו ממהם כמו הלל וציו. וההלכה הקדומה הזאת היא גם דרך חכמי הלוקים ואלוהים גלון גם הקדמים וכו' שמאלי ואם גם ראש היה לחכמי הכדמס ודמק מן הלוקים והקדמים ההלכים צעקוהם, ע"כ היתה לו איזה קרובה עם דרך הלוקים והקדמים. ובתוספת אשר נחמס הדבור על הענין הנכבד הזה.

קראים (שנים), ויהי זה יום הכניסה אשר נחנך שבו בני מקרא העתיק
 כה וכה לעולם את שבו הקראים, אך קראתם כחש עלוכם צעמוניותם וכלל
 לא יוכלו הנאות והחובות אשר שבו ומצרי הקראים על הקבלה והנאות,
 גם בעצרת אשר שבו על ראשי גדולי הקראים היתה צעירותם לראש, על כן
 הסירו כה וכה את עצרתם מעליהם וילביטו צדים לואים, ולעונתם שבו
 לניק עיבור על ראשי קדמוניהם וישנו את עטם בספרים. ויהי צהל הנק על
 הקראים וספריםם וכונעם אנדו בספרים מידם, ועתיקו כזה מהם ומחך
 העתק אשר עשו ספרים, ויש אשר העתיקו גם החלופים האלה כדמותם
 כללים בלי בדיק, ויש אשר ראו מה עשו להם ומתנדיהם ויחמרו לבעמיד
 בעקבות העיקריות על חנן, פעם הליתו ופעם נלאו למולד הסוכן. ואם
 חמור הי' גלם לך קוד זה? גם אני חללה חנך לאור לא חללי כוללתי המלך
 ואינם השערה חוללת שכלי, כי עדות נאותה העיר חכם קראי וסוף יחזק בן
 יסודם בן אליהו חשני ור' אליהו הוא בן ר' אברהם בן יסודם בעל ס' יסוד
 (מקרא*) אשר הי' בחפלת מלאה ספרים לאלף השני ** וסוף המעתיק ס' סלמון
 אשר נמלא חלול ספר לייקן, וכס דברי האיש צפוף העתקתו לאמר: כסיות
 שהעתיק שהעתיק זה הספר מומנו הים המעתיק רבן רב חליף כזה
 לסוכות שהיו כוננים לרבותיו ואדרבה הסיצם למחבר ז"ל לכן
 קרא קנאית לשמו יח' להשיב הדבר לחימו וישרתי כל השלמות שהחליף לפי
 קולר שכלי וכו' וסמולא בו שום עשות ייסרנו ושכרו כסול מן הסמים. ואם
 יחזק חשני צב"ר יאודה חשני צב"ר אליהו החשני יעז"ש ע"כ. והמקרה הזה
 אשר קרה את הסופר גאון רוח וגבון דבר לא נמלנו ממנו גם האקרים הם גם
 הכחידו חסות לשונם, וגם חשני סופרים האקרים אשר העתיקו צידם חס' ס'
 סלמון והעתיקם מונחת לפני, כתבו מחוך העתק כזאת אשר חלו גם ירי
 ודים והאחר הוא אליהו בן צדוך ירושלמי** וסוף הים צפוף העתק הכניעית,

(*) כנר כ' ה"ס ש"ס בקבלת שלו לביי לייקן דף 253 כי צענות נקרא הר"ר יהודה חשני
 בן ר' אברהם, והוא בן בנו, ונשינוס אמור. צאנזת מקראי קדש אשר הזכרתי כבר:
 הר"ר אברהם בן יהודה הדין ובנו הר"ר אליהו חשני ובנו הר"ר יהודה חשני
 ובנו הר"ר אליהו והר"ר יחזק והר"ר יוסף חשני. ע"כ.

(**) הוא חשני חסיו אליהו ויוסף קנו את חס' כהר חורה כ"י בשנת הס"ט כאשר העיר פיננר
 נמלכת Prospectus דף 74.

(***) הוא המעתיק גם אברהם המוכנת לקהל ע' דף 25 גם 43 ומה שכתבו עליו להלן,
 והוא חסר בן' אברהם לזקוקים (כ"א צ') בעצמם חסיו קירוס ומכרים ממנו בזכרון

והעתיקם אשר צידו אינם כתב ידו ממש אך מועתקת מחבור, כי הסתירה
 מחוסרת ומארת כחלל הסתירה כגילם חללו ורגילם גם בין הקראים חושני
 כולגיא, והאחר עוד בזמן אחרון יותר וסוף אחרים בן סמולל חלמיד שמש
 יחזק ולא עברו מלא שום מנינו עד עתה. וכנראה הסתק אשר צידך מחוקן
 יותר וילא מן העתק המועט אל סוקס כאשר יל' מלת ידי הסופר, אם גם
 בחבור נמלאו שינויים דומים לאלה אשר חשפתי קודם הכעוס. וועתה חין
 להחלל חס לא נמלא צלל כ"י כ"י שלי צב"ר זכר לדברי ר' פנחס בן יליז
 אשר דברת עליהם (כחש למעלה דף 14), גם זה הסתם לחלופים לא מועט
 ציטווי קס"ג וכבר רמזתי בן למעלה (סס) על החפלת ס"ג אשר כפי ס"י חס
 המסר עלינו: קעדים סמותי או ספתי והעתיקים כתבו הסיתווי או רצתי
 (גם נמלא חס פנחס: סמותי ור' כי גם הוא עשות בנקוד סמותי), וכן
 לסיק חס נמלא דבר דומי על עין ויקראו לו זד וועתה וחתלמידיו וסווינים
 בקבילם ויבאישו את רימו וקראו אחריו מלא: יומה שמו (ע' למעלה סס).
 וחלופים כאלה מעשה ידי המעתיקים נמלאו סרסס מלא צלל כ"י כ"י אשר
 לפני, ונלא החללים אשר הנאית סה ויעירו על הסאר.

בין נא אל חסויות יס"ת. הסס גם מין ונאנחת סכל מונחות לפני
 סתי העתקות, ור' כי גם אותם אשר צידך גם ספתיס חללה אשר לפני, עלתתן
 מחוקר אחר נוצעות וסוף העתק אליהו (בן צדוך) ירושלמי אשר שמו נמלא
 צאש וצקיף אנהת סכל, ואם גם חין מועיד על המעתיק חסויות יס"ת, חלל
 גם צללס שהעתיקות מחסויות בן אל מאמר סכל, רק כי בעתק אשר צידך
 בן העצמות ראשונה ואחרתן יסעו דברי סכל, ובספר הסוך צב"ר כ"י אשר
 לפני כי סכל הוא סעוצר לפני חסיו יס"ת. ועוד שינוי אחר מלאתי וסוף כי
 המאמר אשר ראשי צמור "מקלת המרדים חוק" הוא חומס צב"ר ח' את דברי

שמות הספרים ארבעה ספרים וסס ח' ויכוח נדח מלאתי הסופר (אור סמים פ')
 לס' עץ חיים פ' ש"ס ע"ד דף ל"ו צ') וסס' יל קוע ס"ל וסמריס (במין מכתובס
 המסתי, בן סופיף נכסיות כ"י) מדברי הקבלים והכנים עם סיוס, סס' ע"ס סה
 מלא מרסס על סלוקס הקבלים והכנים וסס' סס ססס עוד בן' ח"ל דף י"ט צ',
 סל' לרר סמור ס' על מנסח יסודס (ונסלגת מקראי קדש כ"י חסר גם לנסכר
 ס' לרר סמור ציטוט סס אכיו צדוך) וסרסית כ"י ארבעתס מיוחסס צב"ר לרבי
 חליו בן צדוך ירושלמי מחסני קוסענדיס וסס' יל מוס וסל למדינת קירוס.
 וכיו סס ס' המסר כ"י אשר הוא עסה צדוך כ"י לייקן, כח ס"ס ש"ס בקבלת
 דף 273, ואולי גם הוא המעתיק' הקבלה הקלל אשר לקראים ואשר סוכרסו צמסרת
 ארבעת לסנת 1851 דף 741 סנה 7.

וצנו ישראלים והניח אליהם עירם עיר ווארשין כ' בעל המנחם חסד סבל כי המרס הכריזו אותם (וכ' גם לא תחשון גם) הוא המרס ולא תורם, וא"כ העושה זה עושה כנגד המרס אך אשמו הוא ונגם גם צנו הוא לכל דבר. ככה כ' דעת הקדמים הראשונים, לא כן דעת הנאסם המרסם וכבר נלחם נגדם בעל המנחם, ובס' כחז גם בעל האדמה (סדר קט"ז פ"ה): צנוים כבר ציארנו שאין הקנין מופשט זה וכו' והולך הוא ממנה צו וכו' ובס' המנחם הוא בכלל ישראל ואינו צנו ע"כ. ומעשה חנין את מואמר יפה הוא ל' נאמר: מהו המסקין המיר לאח אחרו, ר"ל כי השנו המולדים מן הכספים הנכריים לבנים בלי אב ידוע, וא"כ בני אב א', כל' בן ונת, ישאלו זה את זה כי אין קורנם צנוים ואין משפחה לגר, ועל זה יתלון יפת. — דף 24 אות כ' וגם צכ"י א' נאלץ וחורגה ונאמר לנכון: וחדוה בדל"ת. — שם אות ט' גם צכ"י א' פלוג וצכ"י: כלום.

מעשה הכס ס' ל' נא לקראתו וחסדו לנגד עיניו, וכבר אמרתי כי גם צכ"י כ"י המונחים לפני המעשה יל' מתוך פת ידו של אליהו ירושלמי כאשר הוא בספרך בראש המורה (דף 25) ואחרי מוס הסיוט (דף 27) ושם המרסם הדברים צכ"י כ"י אשר לפני) ובס' (דף 43), והמיוחס המעתיק היא כ' וקולתה בספרך (שם) ודומה על קצור הוא במלת וכו', ובאמת נאלץ במעשה א' מעשה ידי שומה ילחם עיר המיוחס גדולה על שם המעתיק אליהו, אך היא לא מעלה ולא מורדה ע"כ גם אני חפץ אליה שורק ולא פנים. עוד נאלץ צנוים שיר חסל על המעתיק מואח צן דורו ילחם החזן צן משה פסא, וע' ס' ארמ לדיקוס (וכמוהו במקראי קדם כ"י) בראש זכרון חכמי קיריס (כ"א צ') זכר שמו ושם אביו משה פסא צן אליהו, גם הניח שם (כ"ס צ' וצח"ק וזכר גם צנוים כ"י וכן צנוהצחתי. Zeitschr. f. jüd. Wissenschaftliche Theologie ח"צ דף 444) מ"י לר' משה פסא קלעי צן אליהו על הקדומה חלילה לר' חסד בעל ס' המנחם. וגם שיר מלל הלזה אינו נחשב כל כך צעיר להעתיק ורק לעבוד למיך ויה שכתב בקופו על המעתיק, ובפרט להודיע כי אליהו ירושלמי הוא המעתיק הוא צן צדוק, וזה אשר שר עליו ילחם המנחם: אכן ידד האל במיכאל, קדוש צחיר עליון צנוהצחתי, עלה לעיר קדם היות מופשט, ספרי בני וקרא (ובכ"י אחר: נקי צנוהצחתי) צנוהצחתי, מולא לקסר זה ובעתיק (ובכ"י אחר: ראש להעתיק כפי חוקו), נשא כלי קדם צנוהצחתי, נקרא צלילה צכ"ר צדוק, נשכיל (ובכ"י אחר: נר"ו) ירושלמי צנוהצחתי,

כס דצני ילחם צכ"ר משה, שם צנו (ובכ"י אחר: משה) עין מוהצחתי (צכ"י אחר: צדוק).

נשוב אל חזרת סבל ואל סיפורי המעשה אחר מואחי. דף 25 בקופו צנוים: ס' ור' כ"י א' ור' צ' לנשור, וצנו ספק רצו סבל פס אל שר מואחי, Marquis אשר לר' את בני וקרא, ובני המרסם הלשנו הצנוים עליהם אל המרסם היוצנים שם וסם שמועו לעולם ורדפו אחרים, וזהו המנחם גם סבל למשה (דף 31 בקופו) כי הצנוים מוהצחתי ומוהצחתי עליהם צנוים וצנוהצחתי וצנוהצחתי וצנוהצחתי (דף 37) על אשר היו עושים הצנוים מלשנים על הקדמים, צנוהצחתי אל המלשנים (צכ"י וגם צכ"י לייק: המלשנים) לר' ללחם המרסם ולהענישם כסף וחסד. — דע כי מן הסיוט המעתיק: קרעפי יעלוי (דף 26) עד קופו: נגד ספרי קבלי (דף 27) וכן המנחם המעתיק: אני מוצא המנחם צכ"י (שם) עד מופשט בקופו המנחם ולא מן המלשנים אמן (דף 43) נאלץ גם המנחם צכ"י לייק ס' 73*) ור"ס ש"ס צקעלוג שלו (דף 293) ובאחים) המכיל לדבר עליו ורצו כי סבל פסא שמו כבר צנוהצחתי לפיכך. וזהו כי מלשם ספרי המלשנים מוהצחתי: קרעפי, בן, ל' צלתי. ונגיח ספרי גם צכ"י לייק כיו ספרי, אך צכ"י א' אשר לפני: המנחם צכ"י וגם: הו חכמים ספרו. — דף 27. המנחם. ולווי מוהצחתי ספק על משקל קצב ולא נשמו צו יד"ע ע"כ אשר העירות עליו צנוהצחתי 3, לא נאלץ צכ"י כ"י, אך צכ"י נאלץ צנוהצחתי: ולווי מוהצחתי ספק על משקל הקוס ולא נשמו וכו', ועל דבר המנחם צנוהצחתי כמו שרם המעל צכ"י העירות צנוהצחתי וקומוח מספק וע' גם מ"ס ספרי שלום מוהצחתי צנוהצחתי ספק על ר' יונה צן נאלץ דף 21 ספרי 1 על שם יפת. — דף 28 ספרי 5 ולעיני ספריים, וכן צכ"י א' אך צנוהצחתי: ולפי ע' ונכון. — שם שם, צנוהצחתי: להזכירם מואלם המעשה צנוהצחתי וגם להזכירם מואלם. — שם ספרי 12 כי לא ללחם, צנוהצחתי ספרי מלח, כ"י, ונכון. — שם ספרי 14 והמנחם צכ"י א' ל' צ: נאלץ המנחם הוא ספריים ספריים ע"כ וע' ראש"ע דברים כ"י י"ב. — שם ספרי 37 סיפורו וקרא, צנוהצחתי: מן ספריים. דף 29 ספרי 1 והערה 1, גם צכ"י א' קודמו ונאלץ כנכון: קיוח. — שם ספרי 2 האדם אשר המרסם חדים, גם צכ"י א': האדם אשר המרסם מרסם, ובכ"י אחר: סדס

(*) גם צנוהצחתי כ"י אשר מולא המרסם מוהצחתי ספריים מן חזרת סבל כאשר ירמיהו הקדוש אס יעזוב המנחם צנוהצחתי ס' המנחם לר"ס ש"ס דף 93 מול דצני סבל צנוהצחתי ספרי.

אודע לאל אשר עזרני עד כה לבלות המלחמה הכבדה הזאת לערוך סלי-
 אחד מול אחד, אך אדעם בנפשי כי יהיה לך ולקשרך להצטרף אם יוסרו כל
 שבועי מעשיקים צורים, ע"פ עדים נאמנים וישרים, וגם אני הקימותי עיל
 כדז העל שבועי, כי נבחרו רסוני על המהצרים האלה אשר רק אנשים ישימי
 לב עליהם ואלוים אים את ספריהם לידי ולא אנוס עד כי אכסלם ולאקם
 כי על כן צלו בל קורתי. ועתה כמעט שבעתי וגם והנה אים יולא לקראתי
 לא שבעתי שבעו עד הנה ואת קשרו לא ראיתי וחאמר אלי: האתה לא ידעת
 את האים ואת שיקו? הלא הוא ממועדשיך וזונו כביר כי ידוע הדע כי האים
 נכחם גילני העולם הסודי אל כ' דוד הצלי ואל קבל קשרא כפי אשר
 נדפסו מני ונחנני ון 47 ואלא, הוא הוא האים מנחם אשר שלח אהרם
 לעקלם ברג אל כ' סעדים הכנן על אודות הלכות שמיים, וראוהת הזאת
 אשר טעוהת ביהם עד הנה בחור כ"י לידן, הנה אתה העתקת אותם לך זה
 י"ז שנה וגם לי שלחת הסעקס והנה היא נדפס ון 47 ואלא, ועתה
 נראה גם בעין הסקורה כי כ' דוד הצלי הוא כ' דוד בן מרואן הידוע בשם
 אלמקמן והוא גם הוא עקלם ברג, הוא צעל צדיתו וכן דורו של כ' סעדים
 גאון. הנה אלס דברך ואני עמדתי משהאם ונהרש לא ידעתי מה אעשה,
 ואשאל צלום האים מנחם גילני לדעת אם גם הוא באורח נהם ללון בחור
 ציתי ואן קול ואן עונס, הוא לא הכירני וגם אני לא הכרתי. דע נא,
 חוקר וכדז, כי הסעקס הזאת אשר הולאת משכלך לאמר כי מנחם גילני הוא
 אים צין הראשונים מנחם הי ציעי כס"ב וכי ע"כ קרוב לאמר כי הוא האים
 מנחם הסודי על הלכות שמיים ואשר עליו יקדת צניק כי כ' דוד הצלי צעל
 צדיתו של מנחם גילני הוא כ' דוד הצלי הידוע בשם בן מרואן אלמקמן וכי
 על כן הסעות נחמה לשער כי גם הוא עקלם אשר אליו ערך אהרמו מנחם
 בן מיכאל בן יוסף, כל הסעקס הזאת הסוקס היא צעיי, ובטוח אני כי
 אהצחק אל הסקיקס האמיתית וענותך תרשני לערוך לפניך סקיקותי*). והנה
 אין ספק כי מנחם גילני היה קראי כאשר הציג על נפשו 51 ועוד, וגם
 לשונו מוכיח עליו, למשל 48 באמרו וז"ל והנה הסקק ושרה הודיעו צדיריהם
 וכו' ופירשווהו האז וכו' הוא דוד העלך צהלותיו ושלמה בנו בדברי סממיו
 בקבלת, וצולילס הזאת לאמר עקק ושרה צוקוס האז וכו', לא השתמש
 מעולם אים דברי ורק צפי הסקאים היא שויה. אך גם לסיפק כל סגנון

(*) צעל בורח דה"י הוא הסקס בנענען הנוא כל הסעות הר"ר ע"פ אל סוך קשרו בדברים
 צורים וגלויים לסון כל ונעה והנעה.

לשינוי העיד כי הנה הסקס צמכני הסקיקס היולוס פים ופליזותים כמלות
 צמו בדרכם של סמני הסקאים האמיתיים אשר לנחל וזוהי סכרי הסקיקס
 וכמעט עזרו ושכחו את סגילות לסון הסקאים הראשונים וזוהי יד אל גדולי
 הסקיקס ויקחו ויהם כל נחם טוב. ונפרט הלא ידוע הוא כי אשמי השפחה
 פצון צדעת ובחצונם הערו את מקור הלסון הסילוקופי ונכעחוקותיהם חדשו
 צנינים ופליזות מלות וכמות אשר לא היו לשינם צמחם הלסון, וסם יהיו
 לנו לעינים לדעת וזן איום חסדר, אם נמלא כי השתמש צמלות ומלילות
 אשר הם היו מולידים, הנה ידענו כי אחרים יקע ויהם למד. ועתה סגני
 אומר כי לפי דעתי כל רואה צעין סקיקה את ונחנני האים מנחם גילני יודע
 ויאמר כי לשונו הוא הלסון הסילוקופי המחדש בחור הסקיקס מנחם העלם
 האמיתיים לאלף הסמימי וכי הוא השתמש בסכרי המהצרים לערך הוון ההוא
 וגם יציא מלמרים חלמודיים בחור מלילותיו אשר לא כדח הראשונים צעלי
 עדהו. ראה נא איך ידבר חמוד לאמר: ליר סכלך, יופי לירך (47 ואלא)
 ליר סכל (47 ואלא) ואלא לשון כ"ש בן חנון, גם הדבור על האמיתות הסכל
 והעשכול והמושכל (47 ואלא), אם גם הענין חולדת סילוקופי סיונים צעלי
 צדית סדסה הוא, לא בורגל על לשון העצרים עד כי סילוקופי העצרים
 הצלוחיו בקסלם ומלחמיו מנחם וזן המצ"ס, וגם לאמר את האדם עולם
 קטן (סס), גם הוא כנראה נא חור סכרי העצרים צעלי מוקק מחור סכרי
 צעלי חנון אל לשא אשר העתיק א' מלמרים כ' קלוימוס בספרו אהרם
 צעלי חיים ור' יוסף בן ליר דרך צמחיס (ע' וס סכתתי צמחיס Zitschr.
 d. deutsch-morgentl Ges. XIII, 490) וגם מנחם גילני השתמש
 צמחיס זאת (47 ואלא), ומופת מוקק כמעט הוא צעיי מלמרו על שגע
 קבות בסחיסה אשר צלי ספק הוא לקום וקוקק סקדעת המצ"ס לנח"י,
 ורסנה הראשונה אשר זכר מנחם היא סקס סכיעית המכרת שם, ולא
 ידענו אים אשר דבר על קבות בסחיסה והענין מוקקן על שגע קודם המצ"ס.
 וכדז העימות צעלוק (47 ואלא 48 הערה 2) כי פירשו על ס' דברו את ס' כל
 מלמרו וכו' הם עולים צקס אחד עם דברי כ"א בן אליסו בספרו עין חיים,
 ואני אומר כי מנחם לקח את דברי אליסו וסמך עליהם וכוונן רק בקורב כאשר
 ירמוז אים על דברים ידועים לכד נכדז ונדע בחור עדהו וא"כ הוא הי אחרי
 כ"א בן אליסו הלז והוא צמחם סמיית לאלף השמי. ואהה הסופש בחור
 סכרי הסקאים הראשונים ולפניך גלויים כל חלונותיהם, סכיעי נא אם מלאת
 עד כה כי אים אחד מקדמוניהם סכיא מלאמר שלם מליני מוקק דברי החלמוד

והענין ענינו לו כאשר עשה מנחם: אם לא הוסיף להוסיף ככל
 ארץ חרבה מה יעשו ארצי קיר (דק 48), וכל קולת וקולת לשון
 ארצי קיר שדבר שדברים שדברים ומהם הוללות לא כדרך הארצות
 דברים קשים וקשים עד אשר היתה כללן ביד הארצות דבר והחוק
 וכו' ארצות לשון ומהם ארץ, כן גם מנחם הוא גבר על כל הוללות
 והאחרים ולא כדברות יבואו כאשר עשו הארצות ויבואו מנחם בן מנחם
 בן יוסף. ומאד זרם הוא אל הקדמונים לכתוב עם העיר הידועה אלקשזריאל
 בק"ף וי"ן (דק 50 גם 51) ענין קפ וקפ"ד, אין זה כי אם דרך ארץ
 אחרון, גם דעתו למלא במלכים שלמה הנשיא ענין ולמה ולמה
 עד דוד המלך הוא מרבי הארצות לא שדבר ארצות אלא דבר
 עיר דק 51 בער 2, ואין זה ענין דין ארץ מנחם דור אחר כי
 אם המעשים מנחם והאחר הקדמים הארצות אשר דבר מנחם הארצות.
 ואם האחר הלא ידע וידע הקדמי ר"ש (הם יבואו ענין גלות ענין
 בקבל) מנחם ומנחם להענינו והוא כי מנחם גילוי הכותב הוא לא יבוא
 שום מנחם פילוסופי בלתי ר' יוסף בעל המאמר והוא קדמון דיוני רס"ג, ולא
 די כי קדמון הוא לאמר כי רק אלו ידעו בעצור היותו בן דורו, גם לשון
 הענין כי הם הי עוד דיוני האחר כללן כוונת: רבנו יוסף המאמר, אשר
 שדבר מנחם מ"ר ארץ (דק 51 בראש ובער 1 ועוד דק 54), הנה עד
 האחר לכו כי מנחם גילוי הקדמוני הקדמים הם בן גילוי של רס"ג, אלא דברים
 ואין אומר שדבר מנחם מנינו הכוונת לומר דבר לפניכם ואם גם יסור הלא
 עדעתכם. והנה הכוונת גילוינו הוא אשר השתמש בו מנחם בדברו על רבי
 יוסף, כל מנין ידע כי הוא ראש קדמון ומנחם, וני לא יוכל לאמר על
 חכם קדמון אשר קדמו מנחם לפניו ואשר בעקבותיו נלך כי עודנו מאמר
 שדבר מנחם וכו' נכו היא שדבר לא ככה אם גם גוייתו בקדמון כוונת מנחם?
 ואם לא זכר ארץ אחר בלתי שש, גם מנחם אין לכוונת דבר, כי הוא רק
 כוונת שדבר קל על דברים עמוקים ואין דעתו להכריח ולהוכיח כל דבר שש
 אומר ולהביא ענין ומנחם, וכבר הראיתי כי כוונת וכוונת דברים מנחם
 והדברים האחרים (כמו מנחם ובעל עץ חיים) הביא אל חן האמרו וקדמו
 על המנין כי ידע מנחם מי ילאו. ועוד ארץ אומר כי כל הראיות לקדים
 ארץ ר' יוסף בן אברהם הכותב ולאחר זמנו של ר' יוסף בן יעקב אלקשזריאל
 בן דיוני מסיקות מאד, ואין פה המקום להאריך.

קוף דבר מנחם גילוי הוא חכם מנחם הקדמים הארצות אשר חי (אם

נחם הנגל למנחם) בקוף המנחם המנחם לארץ המנחם המנחם בן מנחם
 בן יוסף הכותב על כלל המנחם. ועוד נחם לא כל המנחם כוונת שדבר
 כוונת שדבר וכל נכו כי אם שש ארץ דבר כי אם בעל המנחם, כן מנחם
 גם עץ חיים פ"ג כפי הדברים האחרים (דק 36): וענין המנחם המנחם
 ארץ כי ידעת קודם דבר מנחם על מנחם ארץ וכו', אך בלי ספק הוא שש
 ובכונן כ"ד נחם: וענין המנחם המנחם וכו' וכו' נכו כדבר לפני
 זה שש. והנה נכו מנחם בן מנחם (בלי עץ יוסף) למנחם קדמי (דק
 54), ואין אין לפני לא מנחם מנין ולא קדמוני הקדמים, אך כאשר הראיתי
 גם עמודי עמוד להביא למנחם המנחם ארץ דק 76 ובקבל: לכו
 שש דק 186 סוף אחר לו מנחם: מנין חקין עלי כוונת יקדים, והוא
 כוונת מנין לכו יבואו מנין בן ענין בן מנחם המנחם, וכל המנחם הארץ
 עמודי מנין כלל ארצי דבר יבואו נכו והוא כוונת שדבר, א"כ גם מנחם
 בן מנחם המנחם הוא הי אשר ר' יבואו מנין, ואם הארץ כי הכותב על
 כלל המנחם המנחם בן דורו של רס"ג נחם מנין למנחם עם המנחם. אך
 גם על הדבר הוא עוד ארץ נכו ארץ מנחם בן מנחם בן יוסף אשר שדבר
 לעקב המנחם ר' ארץ בעדים כוונת בן הקדמונים מנחם, ולכך נכו נכו כי הוא
 הארץ אשר הי אשר ר' יבואו מנין כוונת המנחם הארץ המנחם או
 שדבר המנחם הארץ הארץ למנחם המנחם קודם ר"א בעל המנחם, ור' בעדים כוונת
 אינו רס"ג כ"א ארץ אשר גם שדבר בעדים. ומה שדבר לי כוונת
 שדבר למנחם ארץ מנחם ע"כ הוא על כי מנחם לו שדבר מנחם, כי
 עד הנה לא מנחם קודם דוגם בן למנחם ארץ אשר יבואו מנחם קלוב,
 ובכונן ארץ דוגם שדבר מנחם ע"כ על ר' בעדים וכו': ומנחם הארץ המנחם
 שדבר למנחם דבר ארץ נכו ענינו ואמר לא נכו כוונת מנחם, ידענו
 כי לא מנחם וכו' בעדים וכו' מנחם לא מנחם לא מנחם למנחם המנחם
 וכו' המנחם ע"כ. ובכונן הארץ המנחם גם מנחם מנחם בן קדמוני
 הארץ וכו': הלא ר' בעדים יס לו כוונת שדבר וכו' מנחם ולא נכו
 מנחם המנחם, וכו' מנחם המנחם למנחם המנחם המנחם המנחם המנחם
 המנחם המנחם גדול מנחם, וכו' ארץ כי יבואו מנחם המנחם המנחם המנחם
 המנחם ולא קדמוני, אלא ידע כי לא מנחם המנחם ולא נכו למנחם מנחם
 כללן וכו' מנחם המנחם המנחם המנחם המנחם המנחם המנחם המנחם
 דוקש דק 2), וככה עוררו המנחם המנחם על דוגם שדבר — אם גם
 מנחם למנחם וכו' ענין למנחם המנחם! — הארץ: לשון קדמוני המנחם.

השמיטה האחת הוא נבלה שד נא וזה הוא שמיטה כהנה. — שם חנו 28
 הערה 5, גם שם כל ג' שמי' נכונה, וזה להוכיח כי כ"י נחלא הקד וזה
 צו"ר ופי' הודיעני נא אחתה נדד ונל שמיטה, אח אשר נקרא ככה. — שם
 חנו 24 הערה 7 כ"י כ"ד ר"ס. — שם חנו 26 הערה 9, כ"י לאכלוס.
 — שם שם הערה 10 גם כ"י מחיר צו"ד. — חנו 28 ז"ל צו"י. —
 שם חנו 31 כ"י צ"ס, לעורר צו"י ונכון. — שם חנו 38 גם כ"י
 ולסגוד, ול' למחוק בו"י ע"פ המשקל. — חנו 35 כ"י לי השאלות
 ואין מן האורך להביאו, אך משקל הקורב נשחח ומקרה תנועה אחת. — דף
 58 צפיות לדברי שיר שורה 5 הערה 2 גם כ"י זה צו"י. — שם שורה
 6 כ"י: קוראי שומע לדברים ואשר יבקש פלס לאח' ולזה
 קראוהו בשם זה מזולתו נאח' לו אין עלם לכרוב קריאת
 שמות הדברים קריאת וכו'. — שם שורה 13 להאשכ, כ"י ובהאשכ. —
 שם שורה 14 כי אמרו וכו': כי נאמר. — שם שורה 16 השמיטה וכו' ליקט
 [והעילה], כ"י: בשמיטה והעילה. — שם שורה 32 משבילים אשר השכילנו,
 כ"י: השכילנו אשר השכילנו. — שם שורה אחרונה ידע וכן גם כ"י. —
 דף 59 שורה 6 קיון ד לא נחלא כ"י, וע"כ הקינים הנאים מקרים שם
 המיד מקפר אחד. — שם שורה 10 מנוע לעשות, כ"י: להעשות
 ונכון. — שם שורה 24 ע"י השלות, כ"י: השלית. — שם שורה 38 הערה
 7 גם כ"י למי שיש. — שם שורה 39 צולתו, כ"י: צולתה. — שם
 שורה 42 תחייצ, כ"י: תחייצ. — שם שם כ"י: ועונג לרוחם זה
 עיקרו כלומר אם תאמר כי התנאים האלה הם דעת חייבתם
 הלא מומנס כלומר מן הדעת תצא העניינים האשר כתצנור
 עובד לרוחם כלומר אקרי וכו'. — דף 60 שורה 1 גם 3. יסוי, כ"י:
 יסוי. — שם שורה 5 ובערה 1 כ"י חמס. — שם שורה 7 כ"י: ועל כל אלה
 הדברים שערסונו. — שם שורה 14 יתן, כ"י: יתן. — שם שורה 25
 כן אין רשות [לנו על] הקדושה, כ"י: כן אין רשות הקדוש, ול"כ כי אס
 רשות הקדוש (כלו' הקדש). — שם שורה 37 ומיוס, כ"י: ומיוס. — שם
 שורה 42 כהלכה ובערה 4 כהלכה, אך כ"י: צ"ס ונכון ופי' בחמשה
 דברים. — דף 61 שורה 4 כדומים ושורה 5 דומים, כ"י: כדומים,
 דומים. — שם שורה 4 ובערה 1, גם כ"י וילאח צו"י. — שם שורה 6
 אלא, כ"י אלה. — שם ובערה 2, גם נוסח כ"י נכון, וזהו חמו החקונים.
 וזה אוקיף לדבר, והנה ידעתי כי כ"י אשר אחק מאשר עוני מקפרי

אשר היה לשמיטה, שנקלו העניינים, במשקלים זרים, אשר הם תחלים, פתוחים
 וקדומים וכו' ע"כ (שם דף 6), וא"כ כפי הכרח דומה הוא בהלשון אשר שר
 סודו ע"פ המשקל, וגם הוא גם מפורשי וזוהו הסולבים בעקבותיו השתמשו
 כוד במשקל שמוט והוא כי היה כל בית המוס לאדעם ואלמרים קנינים (וככה
 גם חנוי קלמון ויפה וסבל) משולבים בתחומיהם וכל מאמר כולל יחד וד'
 חמישות, אך הכתוב אשר להם דלת וקוטר וכל א' כולל סכנה יחדות ומנועות
 כפי קדר קלוב אינם נחלים כ"א עד זמן מה אחרים, וסיר ונחם צן ויכאל
 צן יוסף, אם גם לא תיאר ולא הדר לו, הוא ע"פ הכללים וסימניות אשר
 ביניהם המפורשים הנאים אחרים, וכו' מלשון וכו' שמואל הנביא וכו' שן גמירול
 (אשר קרא לו כהנ"ע בעל השירים השקולים) הם היו הראשונים אשר שמו
 המשפטים האלה ליקוד מוקד, ואח"כ הלכו בדרכם, ואם כנים הדברים האלה,
 צודאי היום נחם אשר עליו דברנו עד כה, לא מנני דובר של קצ"ס ה"ס (*):
 ויחי מה, כל אורבני הקדמוניות יודוך כי הישגת עמם להוליא לאור
 ולחקן בהשכל ודעת את הנהגת הכתובים הזה לנחם אשר אחד הוא צורך כ"י
 לידן ואין שני לו, וזונו ילאו הסעקות. לר לי כי ההעק אשר בא מונוי אל
 ידך לא היה נקי מכל שגיאה, וגם לורח הכתב אולי זרם היתה צעיק עד כי
 נכלו כנים שמושים בדפוס, ויען כי סוף סוף אפי הוא הכורס (אם גם הכתב
 לא היה כתב אלגנטי), וזעל סמוי עלי לחקן השגיאות. והא לך החקונים:
 דף 55 צפיר אשר ראשי עוריו ונחם וכו' צלות קמ"ד כ"י: סופם גם יעשה
 צור אך, ונכון. — שם שיר המשקל חנו 1 ורא שית צו"י ונכון. —
 שם חנו 3 וכתרים וכן גם כ"י וכו' כי ז"ל כתרים צלי וי"ו ע"פ המשקל. —
 דף 59 חנו 5 הערה 4 כ"י ופעלתו. — שם חנו 6 הערה 5 כ"י ופעלתו
 צלי וי"ו צראש. — שם חנו 7 הערה 6 גם כ"י אחרים גם. — שם חנו
 13 כ"י ונחלורו צ"ס צראש ונכון ונלתי יאור נמשכת אל ונחלורו. — דף
 57 חנו 20 הערה 1, גם כ"י ידיעת צלי וי"ו. — שם חנו 22 הערה 4
 כל כי ג' הכי נכונה ויש לנקוד: נבלה ופי' דבר את השמיטה העשויה (ע"פ
 דעת הקדמים) נבלה, כלו' בהתנגד קרא לשמיטהם נבלה ומנחם ופי' אם

(*) הן אצור דברך על בני חמה דרשו ועל שיריו אשר כתב לני דברך שנת חר"ב ואין
 לדברים האלה שום ולא טק, ובתאמרי אשר ינא בחוק ההנהגה Zeitschrift der
 D. M. G. אצור הדברים. וכן גם הלך במחזון בעל כותב דה"י הוצרך למעלה ולאחר
 שמו בני חמי שמו, פסקות של חר"ב שמהם יהיו בפרטי כותבין, על כן היה שמו
 לנחלי.

הקבלים הראשונים ועוד חלום לנו עתה וקטנות חתך קבדך, ואין אלה
 איני חתך גמי חתך האלה, חתך המים אשר צמקתם ים לזכר ולכסף
 מולד, ואין אלה דברי על ידיעות נעלות אשר רק זמיר עם וזמיר עם
 הקדוה את המים העל בנין? ואזיר רק על כזה שינויים אשר נשתמשו
 על תולדת הדור אשר בן אליהו בן משה הקובדני בן אליהו צשיני
 האדמונילי (בוא מחבר ס' האדמה) אשר ידו רב לו צדיעות קברי הקבלים
 הראשונים אשר כתבו על ערב, וואו נעלמו כ' בהקדמה ל' משה אלהים וז'ל
 כונוי סיחו על קברי הקובים הכתובים צמיוני ונפרע הכ גדול ונכח ונכח
 נשמו כדור (!) רב יוסף בן הכסס כדור רב יעקב בן יוסף המודע צמיוני
 קרקסני . . . וגם על כלם, שקול למולם רב צמיוני האדמוני (א"ל בן צמיוני
 הדסה צמיוני בנייר קרוב אך נשאר הקבר נקרא האדמוני) בן משה . . .
 וקבר רב עין, אל חי לעדו יתן כי דרוש דרש משה ורנה שוקף כשה וכו'
 ובקדמה ל' יהודה כדור ה' עריות כ' וז'ל ולא חשען על דעת האונס
 אלכס נא אלהי דורשי הכתובים ונפשי האמת . . . הכתובים והנפשים שם
 אדמוני . . . רב קצרים הנשיא ז'ל ותלמידיו הכב גדול המליך השלחנו רב
 יוסף בן אברהם הכדור ותלמידיו הכב רבנו ישועה וכו' ע"כ, ע"ש: ואזכור
 קצת רוב הכתובים הנ' ע"ה כי יש אחת רב נאשר הביעו לירי
 זולתי ע"כ, ע"ש נפ"ל כ' וז'ל צמיוני נשאתי פה צמלרים אשר היא וקור
 קברי הכתובים הקדושים ואין לי לשבח את עלומי ואולם צמיוני כזה יותר
 קשרים יקרים ונכבדים ראיתי משה והחזונוני כי קידם ל'
 ישועה כיו הכתובים גדולים קדושי עליון ורם כנון הכב ר' קצרים הנשיא
 ותלמידיו הוה"ל ר' יוסף ע"ה ע"כ, ונאמת נמללים בחתך קצרים הארבעה משה
 האלהים והאזון ויהודה הנח פקה (וארבעתם צדי) חכמים הכב ודבריים
 ז'ל ערני עם העתקה. ורנה כ' צעל דוד מרדכי פ"ט (כאשר הדפיסו הכסס
 וואלף דף 93 ורנה) כי המעתיק הראשון שהעתיק קשרו משה האלהים וחתך
 כ' המהר עלמו קשר בהקדמתו כי הכסס הזה היה בן שש עשרה והצר רת"ה
 קשרים ונשרפו ונשאלו ורם לבד שש ספרים ולא האריך ימים כי בן שמונה
 עשר נפטר ונעלמו ציוס כ' לאיר צמנת של"צ לאלף השני וכו', ורנה שתי
 דעיות בחתך דבריו על מקשר קשריו ועל שני חייו וכו' אונס לבבל ס' דוד
 מרדכי רק ידי המעתיק או המדפיס חלו צמס, ורנה השנייה הראשונה על
 מקשר קשריו כבד ונחוקת היא צדפוס אחר של דוד מרדכי (ד' ווישן תק"ץ
 דף ס' ע"צ) כי שם נדפס שהצר כתב קשרים (לא רת"ה), אך צונו ימי שני

היו הקשרים גם הוא לדבר, וכל זאת גם זו שנייה. ורנה לפני ס'
 משה האלהים עם פתיחת המים ק' כ' שמה יוסף וואו כ' כדברים האלה:
 ואזכור השם המורים אשר צמיוני המהרפס וכו' מכתם קשרים אשר חצר
 צמיוני בן שש עשרה ועד שתי צמיוני ועשרים וכו' ומשה עלה אל האלהים בן
 כ"ה שנים וכו' כ' לאיר צמנת של"צ ע"כ. ורנה יש צדי שור העתק אחר
 חס' משה האלהים וכו' לא נמללה פתיחת מעתיק, אלל שור המהרפס (אשר
 ספר בהעתק אחר) המעתיק: והכלל אל וואלך כל ילדים ונאשי צמיוני ויוקדים
 על שמו משה צר אליהו צב"ר משה צב"ר אליהו צשיני, וכו' צמית אחר כס
 לשונו: לך נקאן לעזרה לור ילוד א"ה, שנת הש"ה לשולה בספרים ע"כ
 פירוש כי הוא נולד שנת הש"ה, גם צקוף ס' זמס קבד כ' המעתיק: זה
 השור הנאמתי צמנתיו צמנת דורא קמא ונאמת המהרפס צמנת אשר
 למינוי הוא מקרה וקופסה וצמ" כ' זה המעתיק כ' לידן כפי אשר הביא ר"ס
 ש"ס בקטלוג דף 14: ע"כ נמלתי כחזו כי לא הקשיק המהרפס להשלימו כי
 נפטר לבית עולמו וכו', וגם צמ' א"ל דף כ"ב ב' כחזו: זמס פקס וכו' וחסר
 חקוסו, ונפטר הזה כ' המהרפס כי חצר הקבר י"ב כקלל השל"ל (ע' למעלה דף
 82 הערה) וצמית הקודם לאחרון כ' וז'ל וך בן לבד הזה ספר וכו' ופי' כי הוא
 בן כ"ה שנים כאשר חצר הקבר, ורנה חס' נולד שנת הש"ה לא היה בן כ"ה שלמות
 צמיוני: כקליו השל"ל גם לא בן כ"ה שלמות צמיוני כ' אייר השל"ל כ"ה נא בחתך
 השם הכי. גם צמיוני כ' אשר צמיוני על המהרפס והקשרים (ישיא מיוקדים
 על ס' א"ל) נמלתי: הר"ר משה צשיני חצר קשרים רבים וכו' צמיוני נפטר
 כך צמיוני בן כ"ה שנים ורוב קשריו נאצרו ונפקדו ולא נשאלו משה צמיוני כ"ה
 ארבעה וכו' (ובס' אשר המהרפס) ע"כ. ורי צמית על המהרפס המכבד הזה.
 וכיום נשאלו לי רק שנים שלשה נרנרים אשר הכתובים שלא להפסיק
 הדבור, ועתה צמתי את דברי אשים עוד עיני על הנרנרים האלה. הראשון
 הוא כי צדף 45 נעית ונפצתי אשר חצנתי ליושטט לקרוא א"ה אשר כהצ
 אליו הנחם הקבלי על אודות הלכות שהיטס: עקלם ה"ה אלל קצרים רבך,
 ואחם הכוקת בקריאת ה"ר, ואני לא אהיה כמכרע, גם הדבר אינו גדול
 בערך צמיוני, אך אחר האזון כי לשון גור אינה נקשרת עם מלת אלל כ"ה
 צלשון אשכנז ובלש"ק הוא נקשר עם מלת אה, ועוד מה יסיה ענין הנרות
 הזאת האם נאמר שגר צמיתו? אלה דברך, וגם אני ידעתי כי אין מדבר
 בלשון צמיוני הקדש לאמר גור אלל, אולם האם קשרי הקבלים האלה אשר
 מללים מלילות קשות ורבות קשרי נביאים הם? ומה תענה אהה על זאת? גם

לפי דעתו המפורסמת של האלל ר"ס (1874) היה לי אהרן כינר
אלו הן כי היה אללו? — השמח בזה? — כי הכנס פירוש הקן מלת
הלוקי שם' אהר' שני' אלל' אלל' וזהו ה' ביהי המחקר נ' שנים
לפניו (המחנה Zeitschrift ח"ס דף 271 בעמ' 1) אם הוא חקן כי לפי
דעת ר"ס חוק (והוא נספח בקפדו mälanges) ליל הלוקי על שם עיר רק
נמנית נל. —

ובכר הכניתי דברים יותר מאלו ואקיים נכונת שנים, השם ירבה לך
עלום והשגה אח אשר החולות לעשות ויום כל מנקשי קדמוניות יודוך כי
היצי לם, ולי מה יקרו רעיד כד אלל' כערכך הכר
אני הני הקטן
אברהם גייגר.

3.

שלום ורב טוב לאדוני המשכיל והנבון הר"ר יצחק בלוסענפאלד ישיב
השכליתי פניך ביומי ביום שמיני עלתה שער, שמעתי אזני בשורם
טוב וביא שמוכן אהי יתק שרם פרחים. לכוניא לאור קולות אברות הכמה
בכר ד' של אלל' הנחמד, וגם אחי קראת לבוא בהנחת האשים הכונים
גדולים אשר קנים ענה מוחתי וזה כדדתי יותר מערכי, וגם כי ראיתי
השלשה כרכים הראשונים וכו' לפי כדש לוחיק. ושענתי מוחס דברים
יקרים ופנינים, אחור לא נקונתי. וחכמי הזמן האורלים אברותיהם
לאדוני ימהלו לי אם שוחזי פני; ולא ליעול עשרה לעלתי בלתי, או ליתן
גדולה לשמי כי נה אני ומה קיי, אלל זאת ביתם כיונתי לכודיע לרבים, כי
לא מחשבות חבתי בקבלת האלהונים. היו מחשבות הראשונים. כי האחרונים
הפריזו על המדע הנכונה, ואם מדורות הראשונים זאת הכמה, הנקראת
קבלה. ביתם בלתי חמוה נפלאה, והתלכחות הנפש לכיור אח קונה, נעשית
מדורות אחרונים, לא חבתי ולא קבלה, כי אם שקר וכזב ובלבול הדעת.
ואתה אדוני קרא בעיון אח בדברים אשר אני משהיק מכי בלתי ידוע ומחשבות.
ושלום לך ולכל חבתי ישראל, גם לנאורים גם לאותם הבולכים בחשך.
ויקיים צו ולכל יושגי חבל מאמר הנביא בעם הבולכים בחשך ראו אור גדול.
במוכן לשכת אדוני משה סאפי
סם ויניאס יע' א' ל' למדש חסון ב' תרפ"ז למנ"י.

הראב"ד הרביעי

בכר ידעת שלשה ראש"ד שני בעולם כלם נבדלים בשמות ואנשי
שם וזה ר' אברהם בר דוד בעל ס' הקבלה, ר' אברהם אב בית
דין (כן יאמר) חמיו של הרב אברהם בר דוד בעל הספרות, שהוא
השלישי, וגם ידעת שלוש האחרים הם לו בן א' שני יתק עני נסיר, שם
לו שם גדול בין המקובלים, אלל ים בירי כ"י נכתב שנת ק"ו לפדע (1897)
והוא כולל פי' י"ב מדרות ו' ספירות וענינים אחרים, ושם האפשר
הוא ר' אשר בר דוד בן הרב ר' אברהם בן דוד, שהוא בעל הספרות.
ולבדלות זה בלשון די לי להשתיק בדברים שאלתי בכי ואלה הם: ..מחשבת
נכונת לשון הרב הגדול ר' אברהם בר דוד זקני, מנין שהקצ"ה מניס
חפזין, על שר הפנים שמונו כשם רבו, הנ"ה או שמו ים א' שהוא למעלה
ממנו מן הקצם העליונה ויש בו כח העליון ע"ל הכנה"ה, והוא שנהאס
לחשד בקנה, והוא שנהאס ליסוקאל כנהאס אדם עליו מלמעלה, אלל עלת
העלות לא ביומן ולא בנאאל לא בפנים ולא באסור וזה הקוד במעשה בראשית,
כל היודע שיסורו של יולד בראשית מונעת לי שהוא בן העולם הבא וזהו שני
נעשה אדם בללמו". — שני פעמים מוזכר ר' יתק עני נסיר והוא
עליו: כך פי' אדוני דודי הקסיד הקדוש ר' יתק בן הרב ז"ל, אם בן און
ספק שלבארא"ד בעל הספרות היו לו שני בנים, ר' דוד הוא הבכור, ומשכור
ר' יתק הנודע, ולר' דוד הם לו בן שמו אשר ששם הפי' לי"ג מדרות ולי'
ספירות וקרא שמו ס' היסוד וגם ר' דוד היה חכם וננו מביא מדבריו, ודע
אדוני שלא מלאתי שום זכר ונר' אשר זה בספרים כי אם הכנס מנחם
מקנאפי בס' טעמי הנאות הביא מדבריו וקוראו בר"ר אשר ז"ל והוא
הוא ר' אשר בר דוד נכד הרב ר' ד. והנני משהיק שמוס החכמים הנזכרים
בספר היסוד שלא מלאתי זכרם בספרים אחרים, והם: כך שומעתי מפי
החכם הגדול ר' יעקב בר שמואל מאלדושא י"ו; כך שומעתי מפי
החכם הנכבד ר' מאיר בר שמואל ז"ל; ושומעתי מפי החכם ר' אברהם
בר ילחמ קרקסוני ז"ל שם עד שהוא לשון' הקסה והוא כמו עד ימה ולא
יאביל (ליזב כ"ה ר') שפי' כשהוא מקיר הירח יתגלל אורו; כך שומעתי מפי
החכם ר' גרשום בן החכם הישיש ר' שלמה בר אשר י"ו; ושומעתי מפי בחור
חכם ונבון שמונו ר' שמואל בכונה יעקב מאלרן שמו"ש שהעידו כוונ גדולים
עליו שהוא מנוע רבנו שלמה ז"ל וכו' שקבלה בידם שאנשי כנסת הגדולה
חקנו אל מלך נאמן — ודע שכשהמנהג כזה שבו בכר הלכו לעולמם אביו

דוד הקטן הראשון שכן בתחלת דג' אומר: אני אשר בן דוד בן הכהן הגדול
 אהרן בן דוד זכר קדושים ודיוקים לזכרה; וכן יש לשאול מהכח הגדול
 כצו שלום כן ראשונה נר' מאין לו שכל מקום שאלו מולידים זכר
 קדוש לזכרה העם שאותו האים חסר עליו לחימה על קדושת שמו יתברך
 (עיין הערותיו ל' הניין הכהן ל' אהרן צד חייא הנשיא שאינו עתה צדי)
 וכן לא שמועו עד היום שהראשון צלל הסגנות וצו דוד נהגו על קדושת
 השם; והתורה על המקובלים האחרונים (הביא דברים האלון חיד"א צד
 הגדולים) שכתבו דליוס נחלם להראשון וצו יצאק בני נחור, והכח כ' אשר
 נכנס לא דבר הארץ והדבר הגדול והנורא הזה, ואם לא נחלם זכר לראשונים,
 טבל לומר שהאחרונים צדו אותו הלקח, ועוד לבי אומר לי שאותו פי' לשקר
 יצירה העיוות להראשון חזו שלו, אבל יותר נכון הוא לומר שהמחבר הוא
 כ' אשר צד דוד נכדו, שכן ראשי תיבות שמו הם הר"ד, וזה כי אני רואה
 שהכח אשר צד' י' קדושות מוזכר פעמים שלש כ' שתי ברופא שעשה פי' ל' לש' יצירה
 והצד העשירי מדבריו ולא נשא על שפתיו שם זקנו ולא פירושו אף לא
 פעם אחת, ואם היה אמת שזקנו הראשון עשה הפ' המיוחס לו לא היה נאמץ
 מלהזכיר אותו בפירושו ל' קדושות כאשר זכר אותו בעניינים אחרים שאמר
 והם הראשי למעלה — ועתה בני העתיק עכ"ל מעט וזהו המעט וזהו המדגיש
 שלפי ענינו דמתי ראויים הם להפילם בקרב ישראל כדי שיוכלו הסכמים להעמיק
 החקירה צד, כי הסכמה או הפילוסופיה הנקראת קבלה יסודותה בתלמוד
 ובמדרשים, והעקרובים הראשונים, גם אם שנו ברוח, היו אנשי אמונה,
 לדיקים והתמימים עם אלהים ועם אנשים — צד' י"ג מדות אומר: ודי צוה
 לכל משכיל לפי מדבריו חוכה משולים לחפזי וזה במשניות כסף, פשוטו של
 נוקרא נמשל לכסף שהוא קל להבין ומלובן ככסף וזהו אמת, אבל אם העמיק
 מדבריו חוכה לפניהם וקשרים או ימלא דברים יקרים עמוקים מאל. —

ובסיף פי' י"ג מדות האלה: ואם בן אדם המעניע בלמען יסודות
 ובין גשר ודם זכור ראשית יצירתו ומאין בואו, ואזוהי מקום המנוחה ויום
 המנוח נוקר יום הלידה וזהו אמת, יום השבוע לאדמות, וקח נא בידך
 לידה ערם הלך המעניק, וערם חנא במשפט עם קינן והמלך צדור כסף.
 בזהך כפר נפשו לזכר כסף, צדור לאל ידך, וישך דרךך צדורן מעניקך,
 צדור צדיים חיתך, ושוב יום אחד לפני מותך. כי לא חדע את עתך, וזה
 יהיו בחפזים כל ימותיך, ובאמונה כל שנותיך, ויהיו נא עיניך פקוחות.
 וחדרי לך ודלתיו פתוחות, וכל עת וכל זמן חסיה נכון ומזומן לכוין לנבך

צד' חילתך, ולפניהם מכל עסקך. ומהל המעניק, והשקיע חזון רעיוניך,
 ומעמוד בליונה ובידלם צד' חפזם העולה על ענין, והדיוק המעניק הכונה
 באלו קדם מעונה וכו'.

צד' לשונות הסגנות אומר: אבל בלחם המורה הוא המהות מן הסגנות
 אלא אם בן הכהן בשבועה חלף שתקיים לדורות כמו ש' אם חתן עיר את
 דגך מאלל לאויבך, זאת השבועה לא תהנהל לעולם מאשר ש' זה עוד
 שבועה זו נאמרה לימות המשיח שלא היה עוד שבועה לאותות על ישראל כל
 ימי עולם: אחר המעתיק: ובכן שלא עלה בלבד' אשר לומר שישאל יושבו
 באותות כאשר אמרו הכתמים צדיקים. — וצד' י' קדושות: והפילוסופים
 קראו אלו עשר קדושות גלגלים ואמרו שהם עשרה ונקרא הכל בלגל השכל
 ויש להם לכל אחד ואחד מניע המופקד עליהם מן הן העשירי שאינו לרך
 לא לניע ולא להניע כי הכל המקיים צד' ופועלים שכלם צד' לומר הקדמות
 הצד' צד' צד' המלאים והם המעניקים שלא הפק על יד כל האמר והאמר
 המופקד עליהם, והפילוסופים קורין אלו הממונים על המענה או אחד
 המופקד על המענה כלם שהוא כיוון צד' האומן לפי שכל יד המענה הגלגלים
 צד' הפקד ימלאו הכתמים וקשרים, וצד' קשר יצירה ע"ה וכו' והפילוסופים
 כלם שיים שדברים אלו הם עשרה והעשירי אינו מוש: והוא המעניק הכל
 מדבריו הקדמות: —

אחר פי' י"ג מדות: ונעמוד זה הזכרנו משה דגו והנביאים ומשיח
 נדקנו להכיר יוצרנו ולהבין ולהשכיל על קיונו וללכת בדרכיו ולהבין צדיקיו
 ואם לא נחש ולא נסקור אחריו איך נקים בלגל שלם את דבריו אם לא
 נכירכו ואיך נחשב נמדויו אם לא נדעו, על כן המעוררתי משנתי ועוררתי
 את לבבי ויש הוא עזרני וימנל' לבי עלי להבין ולהשכיל על כל המלאה כתוב
 בספרי, כי איך יתכן לחת מדות קדושות ומלכות ואף כי המעוררות בעלת
 העולות וקשר הסגנות כי באות כל מוגבל יש לו ראש וסוף, וכל לזכר יש לה
 נוף וכו' והגלגל לנו מלדבר בזה על דוכס ערנות . . . לכן ראוי לכל
 משכיל להבין ולדעת שכל מדה כשהמעת, לשכך חזון שומעת, ואי אפשר
 לכיות צו מדה קלמה ומלוטם לפי שהוא אחד ומתאחד בכלן והוא המעניק בכלן
 כאחת או כאחת חזון וכולל זה את כלן, וזה בלחם יושבו דבר והשבו כאשר,
 לפי שכן זו צו כנו שפסחתי, והנחתי עליהם כדורות וזהו יתברך
 מוגבל צד' חיתיו הלכיהם להם צד' מדתם אם קלמה אם רשעה, בן צד' בן
 צד' וכלי פועלותיו צו נקראו מדות לא מלד עליו כי אם מלד שליו לפי

שהוא אחר כלל לו, הוא המסד, הוא הדק, הוא הכתמים וכו', ועד הנה
החבר שהיה חסידו בבידו לפרנסתו ולכלכלתו ולבסוף לרכו, והוא
דקן הארץ שבידו שיהיה עליו המסד והוא שאלו זכות וכו' וכו' וכל
הדברים האלה קריתו וטובתו ושלטתו להזכיר כל פעם ופעם עומם בלשון
שכל המלך כפר זה אם לא ימלא עמו בלדו לא ישיג צו וילך לו, וכאשר
יחלף די מקור ישיג צו ויתן אל לבו ללחמו ומלאו ועד קופו, על כן הרמז
לכפר בכמה וקיומו אע"פ שהם לי לקל, לולי הדברים עתה בלשון וכו' אשר
הרמזו הם והאריכו לשון ודברו דברים אשר לא כן על החלומים הנעשים
והנחמדים אשר קבלו מפי משה ישראל דורשי האל מקורי עליון המועקים
והנעשים הולכים לכל דבר המריס, ועליהם מהלים פני יולד ומחשנין
המקובלים בתפילותיהם וכמה נקיס נעשו על ידיהם כן ליסיד כן לרבים, ועל
החלומים שלמדו לפניהם והמקובלים נפיהם הוליו כוה ד ו ר ת נעשו עליהם
שלא היו בהם וכמעט קט שפשו ידוים בתלמודים (אומר המעתיק: ראה
זה שם הוא, ולא נשמע עד היום שמועץ העם היו פושעים ידיהם נגד
המקובלים ויחזיקו אותם, ומי יודע אם לא בעבור זאת נגזר מן המקובלים
המאזנים כפר היסוד הזה. ונשכח וכו' של המסד:) ואפשר שם הם גרמו
לעולם ומפי שלא דקדקו בלשונם כן בכתב ידם כן בדברם בפני כל אדם ואע"פ
שכלים כותבים עולם שפשו והזוים הכתום שאין להם כח לדבר או לכתוב
צידם למשכיל די מקור ולשתי די המקורו אשר יסגר לו כדי שלא יעשה זה או
זה בדברים שיש להם פנים וזה וזה, ובקשים שלא במקומות דבריהם או
בפרשם יותר מדאי במקום הראוי להעלים קודמיהם, הראים קריהם או
השומעים ופיהם לא הניו דעתם וכשלו בזומוותם ודמו בלבושם שהם האמינים
בשתי רשויות ובה צעירותם ככופרים בדת חסידותם ובה מנשימים בעלת העלות
למסדן בתפילות וכל אשר יזמו עליהם דברו עליהם ואמרו שהם ושימים
דבור צינס לצין קינס, ואע"פ שאותם החלומים שמוס כל לרכס נידם היחס
זאת להם תחת האונם אשר לא עלרו צולים אף כי לדרוש בדברים, ויש מהם
שלא שמוס כל לרכס ולא אכלו כל לרכס די מקס, ובהם לא ידעו את ה' ואת
מעשה ידיו לא השכילו וילכו ויכזלו ויעשילו לעלות בקלם אל גרם-המנוחות
העליונות ואח"כ בעדניות התחננות לא עלו ולא השיגו ועליהם שער פיהם
בדים וילעגו, על כן הארכתני ניצ לשוני ושפתי דבור מללו להודיע לרבים
דעת זקנתי וכוח מוכיח אשר למדו חסידות חיים דרכי האל, למען היותם
נקיים מ' ומישראל, והניו מתפל ומתקן לפני חסיד גולת אריאל המשכילים

שכל טוב אם יראו מקפרי זה העינים ישיגם דברם ויפשו או כמחזיק אליהם
רק כיוצא בדבריהם ויפשו יחלו עלי שוא לא כנתי דבריהם בלמדי וחס, ואם
ניב צעירותם וכשר הדבר לפניהם מה ששיתי יצונו לי ואם אוכל אהקן או
אחזק דברי ואם אין אמתו מקפרי וכו' — ויש מולאים ומוני (משם המשיג)
שנעים ובחיים שמוס שיש לו לכקצ'ם הולאים ושלשה מקיים של חורס שהם
ויקע מלחך האלמים וכו' ויבא צין המוס מלמים וכו' ויש משה את ידו על הים
וכו' (אומר המעתיק: נראה שהמקובלים צנו שם של ע"ב ושלשה המקיים
המזכרים לפי שכל מקור ובקין מאלו השלשה יש צו ע"ב אותיות לא כמות
ולא יותר).

ומקיים אחר מלמדי: יש כחות צעולם נכונים בדעתם מרוב עומק
החשבה ומעמיקים שאלות על עלת העלות, ומדני אדם למועץ מהם התפלות
בכת האחת ליומם מה לזכר אדם והוא בזהם ועוף ופיה וכל העולם
השכל, האל לו יאות המורה בנחות העלונים שהם קיימים לעולם ולעולמי
עולמים וזה בכת המלמדים כשנמלך בהם דבון העולמים כשעלה במחשבה
לדבר אדם בתחומים וכו' ועוד כח זו ליומם ושאלת מה לזכר לאל לדבר
מלמדים ומות ושרפים ואופנים ומה כבוד מוסף לו על ידם, ואם הוא לזכר
לכבודם, ובכת השניות מודים ומשמים כל מעשה האל ית' ואומרים את הכל
עשה יפה בעמו, אבל הם שואלים על מה ועל מה אמתו מתפללים אחר ראש
השנה ויום הכפורים שמוס המורה על כל השנה באותם הימים על כל עיר
ומדינה ועל כל נכח ומה מועיל התפלה והעקב אחר המורה (אומר המעתיק
ודוק שלא הזכיר כושענא רבא שהוא יום הכותם הגדול של המקובלים האחרונים):
וצענין תחת הכותם כתב: בהם שמועתי ליומם בני דורנו מקפריס
כי יש אנשים רבים שואלים ומשחממים מה לזכר ללדיקים המומרים לשיב בהם
ולחיות בתחת הכותם בזה ונשית לדקנו באמרו ורבים משיגי האקן יקילו,
ומה חוקפת מועלה יקפיו להם אם יש כאן מענו יתענו בהם האל ויעלהם
רומ על כל המלמדים ומענו נפשותם והנחתם שלום על כל המלמדים ומה זה
ועל מה זה חסידותם בזה נחלק מולד מנוש עפר ורומ לשכון בפיס
במורי אדמה, ואם ימותו עוד פעם שנים עאלו שאלת חסיד רבם רבם
ובאחרונה קשה מן הראשונה וכמעט דבריהם קומתי והתחמתי לאחזו צעט
קוסר לדבר על אופן המלמדים בתחת הכותם וכו':

אמר המעתיק: כבר כתבתי למעלה שר' דוד בן הראש"ד היה חכם,
וצענר שער היום לא היה נודע שמו, ראיתי למעתיק מה שר' אשר צנו מניח

והדבריו ואלו הם: ואדוני אבי הים דורש כלשונות שנואלו בו דין הכרת, במקום אחד הוא אומר והאזדתי הנפש הריא, ונכרתה הנפש הריא ונעמיה, ונכרתה הנפש הריא ונלפני; והכרתי אתו מקרב עמי (אמר המעתיק תקנוי המקוים שם ונשנשים בכ"י וכן עשיתי בשגיאות אחרות שנואלתי ואין להאריך) ועל מי שיעשה ונלאה ביום הכפורים כאמר בו והאזדתי את הנפש הריא מקרב עמי וכי בעבור שיעשה ונלאה וועשה תהיה נפשו נאדמה כנפש הכהונה, וגם אם אכל כמותה בקרב ביום הכפורים תהיה נפשו כנפש הכהונה; ועוד ואלוהו תלמיד שהיה עם אשתו צעת לבונה הוא צננו וזוה צננה ולא נכשל בעצירה אחרת ונתחל ימיו, עדיין תהיה נפשו נאדמה והוא אפשר שקיים כל הכורה כלל לצד נזו, שאפי' זה עליה לא נחשיב אלא כרת מונה ש' שצעת ימים תהיה נדמה שדרשו בו רז"ל נדמה תהיה עד שחזו צמים וזוה נשאר ואלוהו הריא ויחשיבו וכן השמים כרת ורדין דין אמת ויהיה נדון עוד דין אחר, הלילה לאל מרשע ושדי משוב, והלא אנוניו שפרצ צ"ס ציונים עובדי ע"ז היו שופכי דמים ונגלי עריות היו וגאמר עליהם נחנו את נבלת עבדיך ונאכל לעוף השמים בשר חקידך לחיתו ארץ, והרז"ל וכי עבדים היו וחקידים היו, והלא עובדי ע"ז ונגלי עריות היו, שופכי דמים היו, אלא ונאמר שקבלו דים נקראו עבדים וחקידים, וכל שכן לגי שנחשיב כרת שיחא פטור וכן הכהן הכהנו ולא תאזר נפשו, ואם אינו כן המור הכרת וכל שאר העונות שבתורה שהרי נדון בשני דינין והאחרון קשה וכן הראשון, אלא כך פי' ענשו של כרת בכל הלשונות שנו, כשהוא אומר ונכרתה הנפש הריא ונעמיה ר"ל שתהיה נפשו נכרתת שלא חסור עוד לנשים הקדש שחלצה נפש וזה שאומר ונעמיה, העפר לקצתו, והדות למקומו, כמו ש' וישור העפר על הארץ כשהיה והדות חסור אל האלהים אשר נחנה ר"ל כל דבר ודבר ישור לעקר ונואלו ובתו הראשונה ייד, אם היה לדיק גמור, אזל אם נחשיב כרת לא ישור העפר לקצתו ואף לא הכות למקומו אפי' שקבל דינו ונתחל צחלי ימיו; ד"א כשהוא ונעמיה ר"ל שלא תדור נפשו לא עם שצנו ולא עם משפחתו, וכן מקרב עמי ר"ל ונושפתו. ונאמר שם ונעמיה עליו אם לא ויחיו בידו וכיו מחשים עליו, כך לא תדור נפשו עומם אם ויחיו, אזל ונאמר שקבל דינו ונתחל צחלי ימיו לא ישורו הדברים הנאמרים למקומו, או שלא ידור עם שצנו, או עם בני משפחתו, הכרה נעם עליו, אזל חננה נפשו שצנונו הכבוד שלא צמקומו הנזכר, וגם שדרשו רז"ל על הכרת חכמה. הכרת צעולם כזה שבוה ונתחל צחלי ימיו, חכמה צעולם כזה, כאשר פרשתי, שלא תדור

נשמתו במקום הראוי לה קידש שחטא, ויעמוד במקום כמות מנו, לפי שכתב עליו נשמתו שלחן הקדש כולם מעשיו שנקשר, לכן לא חזרה נפשו לעמוד לפניו במקום שחלצה נפש וכו' וכו':

4.

אל הסיניא לאור!

כבר ידעת כי פעם ופעמים עמדתי על ונעשה ידי מפרשי החוכם אשר מקורם בלכת, הלא הנה רש"י ובני דורו ובני ביתו ותלמידיו, וידידיו על ר' מנחם בן הלנו ורש"י ור' יוסף קרא ורש"ס ור' יוסף בבור שור, וכל עת אשר אפגוש בדרך חקירותי עוד אשוב אלהם אליהם להשתעשע בנכרתם, וגם היום אדבר מעט אודותם כנפטר אחרי הקולר.

בתוך מוסר קשרי בקדש ההנהגות ונאמר ר"י קרא זה גם ס' עזרא (עם נחמיה) על פי עדות המנהג בר"ר אורי חי קראוואל ז"ל כאשר הזכירו בשמו בר"ר יע"ל לונן בספרו בנאמר על צעלי לכת דף 566 וכמנהג נאמר בשמות המנהג בדפוס דף 101. וציונים האלה נחתו את לני לרקות אחריו ואלה את הכ"י (המנהג פה כפי הגודע) ואשתו, לא ידעתי ויחשיב את עיני ר' אורי ללכות דבר אשר לא נאמר לו שש, והנה הכ"י הזה כולל בתוך הכרך ה' פירושים על כתובים ואלה הם: פי' תילים בלי שם ונחננו וזוה פירש"י, פי' על איוב נרשם עליו לר' יוסף קרא, פי' על משלי בלי שם וזוה כנעני ונחשים עם הפ' בדפוס על שם רש"י (וכן רשם צעלי בתחלת הכרך וז"ל: כנעני בדפוס, ונרשמים צענות: הוועי בדפוס), פי' חמש מנחות, א' ציורי כות בלי שם וזה לרש"י, ובקופס ניווקי שפוש השופטים ולא מייסודו של ר' שלמה, וזה ליקוטי מדרש (ומשניהם הודים צעלי בתחלת הכרך גם השופטים צעלי הכשמים), צ' פי' שפ"ס בלי שם וזוה לרש"י, ג' פי' קבלת לר' יוסף קרא ואשרי י"א ח' כזה הסופר: ע"כ מאלתי מפרשתי לר' יוסף קרא, והשאר בלי שם וזוה לרש"י, ד' פי' איכה ונחמה איזה שורות עד „גמור מיושבים" וזוה לרש"י, ואחריו פי' קינות לר' יוסף קרא, כפי אשר נדפס פעמים, ה' פי' ונאלת אחרות בלי שם ויחנן כי הוא לר' קרא, עוד פי' דניאל של ר' עזריה בדפוס, פי' עזרא (וגמיה) בלי שם ואין בו לא עשם ולא בית של ר"י קרא, המפרש דורש השמות הזרים אשר יואלו הכרה בתוך הכרך, וכל דבריו אינם על פי הפשט בדרך הקרא, לא ידעתי מה היה לצעל

הספר ליהי לקרא ולבטחיד הסגה הולח כחוקמה אשר אין לנאמם נס, —
 ודע כי הדין הפי' הוא מלאמי מוצא כס וכל הסגהם ידועלמי, למשל לעורף
 ד' ע"י די יקרא שישפס כמו לא יקרא הכסן ומהם החכמים ידועלמי לא
 ישפס כהנא וכולו לשון צקור ע"כ, גם מלאמי פירוש הוא רחוק מפ' כל
 החכמים וכולו צדק הסגהם הוא ונדלמי לקחו ונתנו חס גם לא קרא שמו
 עליו, וכולו לעורף ר' כ': כי הסגהם משהוא את ווקרי וזכר וזכר ככה
 כי יכס משה לעורף או צדק רחוקה משה נס זה משה ומה צדק רחוקה עליו
 קריין וזכר ומוכרעין, נדס משה' ומהקא ע"כ, וע' מה שכתבתי על הענין
 הוא בשפרי הגדול דף 183.

צדק אלמי כי הפי' הוא אשר יקרא עליו אל ר' יוסף קרא לא יל
 ומהם ידו לא כולו ולא וקלמי, ואין אל הפירוש אשר צדקו כד פס
 על שם רש"י וגם עליו עודני נבד, ועלם מהשפתי לאמר כי אינו משה
 ידי רש"י, כי קננו לשונו ודק פירוש אינם כלשונו וכדרכו, ולצינוס יחד
 לתת את הפירוש הוא למלת ר"י קרא. כן הוא דרכו לפתור פירוש אחר ואם
 גם הוא פי' התלמוד, ומליח, והאיני יכול לפתור" ומהל זה בש' לעורף ד' ק"ג
 ומהם הפי' ח' ו', עוד הוא מדרשו לאמר כי עד הכה לא הבין את הספוק
 כדלמי וכי נדרו מהשפתי עליו הכה ומה, גם מוצא ז' י"ב אחר ספיקא
 הוא צדק (צדק צעיות: צדק, ולכון צכ"י רנ"ט), כן ראינו גם מדרש
 הר"ק והרש"ם להעיר על משה הוקרא להכיל מלם אס המאמר חזק או
 גם מהאמרי שיר וכס דברי המצא לנחמי ד' י"ג: ואעמיד ונו' ואעמיד ונו'
 מקרא זה דוגמת וכו' ונו' וכו' ונו' כי הכה אויביך ה' כי הכה אויביך יאצרו,
 עורי עורי דבורה עורי עורי ונו', לא לנו ה' לא לנו. גם אחרת כי רחוק הוא
 מהשפס רש"י לעורף בקל על פתירה בין שני כתובים ולדמיה צקס וכולו קרוב
 יותר אל משה רש"י קרא, למשל דברי לנחמי ז' ז': מהשפתי כללו פעמים
 הם וכוונתם עם מהשפתי של משה ופעמים יש שאינם וכוונתם זה כנגד זה
 ולא דקדק המקרא מהשפתי כל כך, אבל הכלל שהם לכתוב ולכתוב ש' כל הקהל
 העולה ונו' ועל זה הכלל קמך כוחס הקשר ולא דקדק מהשפתי מהשפתי כל כך
 ע"כ. ראה עד היכן הגיעה כחם של המפרשים האלה לאמר על כוחס קשר
 שלא דקדק וכוונתו הוא כוחס הקדש אין אחר.

הוא הדבר אשר רמזתי עליו למדי כי האנשים השלמים האלה ר' יוסף
 קרא ור' יוסף צבור שור לא יתנו מפני כל חקירותם, ואם ימלאו דבר זר,
 לא יבשו כי ידברו בשער, ככה הסליח הר"ק כי ס' שמואל לא שמואל כחצו,

וכי"ש אחר כי משהם הליך אלם הכסן צדקת וילמי ומונו מוס נכתב בשני
 מקומות ולא נעשה פעמים, ונדמות הדם וצוקלם הולח דק גם המצא אר
 לדברי ר' יו"ס. דבר ידוע הוא כי הפי' נדקס לדמי על שם רש"י אינו
 לו כ"ל לאיס נדקמי ולא קר מדרשות ר' משה בדקשן ובדקקים צי, אך לא
 דקדק להריבן כי היה מזהלמי צדק מדרשו של ר' יוסף קרא והסליחם צדקמי,
 על כן על פי הדבר דברי הרשמים האלה על פיו וכתבתי עשה גם הוא,
 ובפירוש הציא דברי ר' משהם בן חלבו לדמי כ' ו' ודברי ר' יוסף (הוא הקרא)
 לדמי ג' ע"י ור' ע' (ע' שפרי פרשנדחא דף 27) וב"ס כ"ד וב"ז, ובכחם
 מתוך הדברים צמקס האחרון ר' יוסף כד נח אז כי הוסף על שמו צדקס
 המהם זל"ל וכלם בתיך פירושיו ולא שווע מפיו. עוד הציא דברי צלי זכרון
 שמו, למשל מהשפתי דברי ר"ק המוצאים בש' החוקמות הוקרא דעת זקנים
 לצדקתם י' כ"ס בש' לדמי ח' י"ט, וכסס פי' כדתי ופתי דמי ח' י"ט י"ט
 פי' רי"ק לש"ס ח' י"ט ומהל ח' ל"ח כאשר נמלאים דברי בש' צדקים כ"י ונס
 צכ"י מיכן והצדקים בשפרי פרשנדחא דף 28. גם דברי הרש"ם על שפתי
 אס גם לא נדבר שמו עליהם, ובפירוש הרש"ם על עד כי צדק שילם (צדקתם
 ח"ט י') פירש גם הוא לדמי י' ע"י. וכדנר הודיתי כי הוא מדרש הר"ק
 והסליחם צדקמותו להעיר כי נכתב מהשפתי פקוק או מהאמר ולא ידענו למה
 ועל וס, וכולו הקדמה למשה אשר יואל אחריו צדקין לו או צדקין מהנו
 ונכתב ס', שלא תהיה"ס אס הקרא חס"כ הקבור הנשען על המאמר הוא (ע'
 נשען נשענים חלק אשכנזי דף 27 הערה 3 ופרשנדחא דף 32), ונדמותו
 כללמו עשה גם המצא הוא לדמי וגם הוא מהשפתי לענין זה צדקתם, שלא
 מהשפתי. ומהם צל וראה כי גם הוא דבר דברים פוקס לפי תימונו על קשר
 דמי אשר יאמר רק למשה ידי חרש אלוס קרס רוס צדקתו ולא נחה עליו
 רוס ה', הכוחס רק כפי דעתו אס שלמה אס הקרה. כס אחר צדקס המקומות
 כי כוחס הקשר כתב כפי המונה לשונו וחס המקר לא יוכל למונו וחס המעוות
 לא יוכל לחקן, למשל דמי ח' ז' י"ב צדקתם יחליל ונו', ומה שלא תחוסם
 יותר זכו העשם כמפור' צדקתם מנלמי ידועלמי (! והוא תענית פ"ד) ג' שפריס
 מלך מוצא וכל אחר ואחר מן היחס (שעות הוא צדק וע' שפרי הגדול דף
 282 והצדקים) ומה שמואל כת' ומה שלא מלך לא כתב ומן צדקתם לא מלך
 יותר ומה העשם שכל היחס הוא מיוחס צדקתם כי דילג מקשר זה אל קשר זה
 וחצרכס וכו', וכמוסו שס ח' ח' אחר שמוות אחרים קוראם כאן וכל היחס
 למפרע והדורס לדקדק רוב ערי הלויס ומנהגיהם האמורים כאן למפרע בן

צירוף כי עמדה קשרי' מלא. עוד שם פ' כ"ח ונמצא יסוד פתח ו' עד כל
אלה בני אלל כמו שני פעמים בקשר זה וכן פתח היסודים הראשונים אשר
באחריהם צרכים ופס' וכן הכתוב ידעו בן יחידע כמו כן בקשר עמדה
דכתיב ואלה שני היסודים וזו שפתח צריך ונילל ירשלוני ג' קשרים מלא
עמדה קשר ונעמים קשר זעזעתי קשר האחים (!), ונעלו דברי האחד וקיימו
דברי השנים וכן מלאי הכנה קשרי ייחוסין כשאלאו ג' או ה' בעלי העומע
וקיימו במרוצין וכשאלאו זוגות כמו ונמצא יסוד ובו' הולך לכתוב שני פעמים
סוף קשר ייחוסין שם וכן היסודים הראשונים מלא זוגות וסוף קשר זה על זה
כתבו שני פעמים כסוף וקשרו, וע' עוד שם ט' א'. וגדולה מזו אמר כי כל
הקשר נכתב לביטול לפניה על ראש מלכי בית דוד, כה הקדים לפיכך הדברים
כאלה: עזר' כתב קשר יהושע הזה וכו' וסכל השם יוסף דוד המלך וכו' ונמי'
לד"ה א' ל"ב כתב מפני כבודו של דוד המלך ישראל ולא יעקב ע"כ, וסכל
לראות כי בכל קשר דה"י לא מלא יעקב כ"א ישראל, אך לא נעשה הפתח,
והענין נקשר עם ענינים אחרים אין פה מקיום, וע"פ פ' י' ויד' וכו' ובו'
ה' וד' כ"א וי"ב ג' וי"ע י"א וכו' א' וכו' וכו' הכל לכבוד דוד כי כל הקשר
נכתב לכבודו של דוד וזיתו וכן דה"ב ג' ח' וי' וישום כבוד הכית ושם ח' ד'
מיום כבוד שלום וע' י"ב וישום כבוד מלכי יהודה. ולא זה כלל אך החלוצין
לאחר כי נשמעו כה וכה דברים דה"י משיס כבוד דוד וזיתו, כה אמר לד"ה
ע"י כ"ט לפי שקשר דברי היונים נשגל כבוד דוד הוא ולשיקף אין כתב כאן
מש אחרת ויכל לדוד כמו שכתב בשמואל וזה נכבד היום ואלך ישראל אשר
נולד היום לעיני אלהות עשדיו כסילות נגלות אחד הריק' כי זילית של דוד
היה שאמר לו אשר כן, ושם י"ז וזה שלא נכתב כאן אשר בנעוהו ובו'
השום כבודו של דוד שאינו רוצה לדבר נזה הקשר שם זילית לזית דוד, ועוד
שם כ' ד' וזה שמהוקר כאן צו הפתח כתב בשמואל וזה עוד מלתאם ובו'
ואף זה משיס כבודו של דוד לא נכתב כאן שברי כתב לשם ויעק' דוד וכו'
ולולי שעזר אבישיו בן לרבים היה נופל בידו של יסדי ולפי אותו גנאי לא כתבו
כאן. וע"כ נפלא ציינו אס מלא נעשה דה"י אשר יחשיך זכר תפארת בית
דוד, הנהלכו לוהר לד"ה א' ג' ד' תועה אני ביהך המזכיר נבות זקיתו של דוד,
ושם כ"א א' אע"פ שפרשם זו אינה לכבוד דוד, נכתב כאן משיס שגאמר בסוף
הפרשם שנה ונצח ועיניו ה' מן השמים וזהו כבוד דוד.

אחרי הראית לדעת איך הפליא במפתח ע"ה, ובתוס' לזכר דאס ונלם וזה
שארשים המכנים את עלום שם חוקרים ונצקרים הוליס לבקוח המעמיקים

ע"ה וכל דברם מוקדמים. ואם נחלל יסדי דרך ודקדק מלא ה' יסדי זכרם
לדברם, ונס אלהו נלך שם נדכס ולא נשח לקול המללים המעששים
נעלית של הקיות ודכסם ככל לנו.

ואחרי שלום כונס אורחך

החכם פה נקלויא יוס' ג' י"ט סוף הכתב"ל

אברהם גייר.

5.

פירוש קהלת*

בהחכם שד"ל.

א דב"ר, כתב דין ילחך ארבעה עשר, כי צעור בשקשר
עומק ובקשר ירמיהו, מלכד קצור הנבואות שגלו אותם הנביאים, בלו שם
ג"כ עניני אותם הנביאים וקורותיהם בעולם, כמו שחלה בקשר ירמיהו
שקשר הכנה ונענינו ונעשה שקר לו עם הולך ועם הכתובים ועם השנים
ועם עזר מלך הכותבי הולחם הכנה, וכן ב' עומק וזה שקר לו עם אלהים
כאן בית אל, לכן מואת הנחנים נאמר בתחלת קשריהם דברי עומק, דברי
ירמיהו, מפני מה שם מדבריהם בעולם, והנה גם הקשר הזה נקרא דברי

(* אמר שד"ל המיוס הזה לש' קהלת כתבתיו זה בלעזנים שנה ומעשה שהיה כך היה.
ידידי שחזר'ל אשר היה צייני (טריאשטי) מן סוף הקצ' עד סוף הקצ'ט, היה
החוכמה עמי צענוהו ונענוהו כ' הדלי קרשק (בקשרו לור ה') כנר משפוח
הנחיה, ולחוכמה שהכל בנורה (כמו שהיה מחוכמה ג"כ על זה בלעזותיו עם ידידי
ההס' יס"ר), ולמי ההלמלי לחק למונה הנחיה בעטות הדעות חוכמות ופילוסופיות,
וכנחתי על זה שלש סיבות (בכל אחת מהם עורר), קבלתי שכן בית הבחירה.
ואחרי לכהו מפני כנחתי לו עוד על זה שיה' בלעזן אלהות, וכל זה לא הועיל
להשקיע ענוהו, והסוף הוא, כי אני מאבדתי את האמת הנקדתי לאחינתו'
והודיתי לו כי כל כלן הוא נמשך מנצח, קלון מניחיות (אשר יקוין בעטות של
לס ומכונת נצח וכוהו), וקלון הולניות, החליות בזה שכלה ושמע, ובקשרים
שקרא, ובמאורעות שאירעו לו ולחבריו ולשנינו ולעמי מדינתו לו לכל בני דורו —
והקצות ג"כ נמשכות מנצח להנחה, עד שהכל מהלכל אל הקנה הראשונה. אך לא
יכלתי להקדים עמו שהכל בנורה ממש, כי היה קשה צייני מחד לייחס ללעזן הכל
המעשים הנעשים שארם עושה, ונחתי דעת על החוכמי, שהיה מייחס כל הדברים
אל הקנה הראשונה, אך לא כלם אל החוכמה הראשונה. אבל ראיתי כי עדיין היה

קבלת עצמך הם שני צדדי אותו המדבר, כי נקט את האדם כדרכים
מחשבים, ולא מלאו צדדים אחרים. קבלת בן דוד, כחלק, היה כחצי דברי
שלום בן דוד, ויהיה כוונת הכותב שאומין כי הוא הוא קשר דברי שלום
המיוחד במלכות א' יא; אלא שזה אי אפשר, כי באותו קשר דברי שלום
היו כחצית יתר דברי שלום וכל אשר עשה וסמכו, ואין כל מעשי שלום
צקבלת, רק הסמכות שבהם. מלך ביהושע, שלום לא היה מוחס שמו אלא

הדבר הנגד, אלא, שהיה האל כזה העשה, אך אם יהיה זה בלא כוונה אחרת,
ואולי היותו בין מכוונתו הוא מכוונת עז יוסף. אז פנינו לדעת השלשון וכלל' ואלהים,
שהחיות היה קדמון, וגם לא האלהי קיים בדין, ולאחריו כי העש נמשך השלש
החומר, שלא היה אפשר לברוא הכל המיוחד. אז נבדל לשמור' מלה עשה.
והנה הענין הלא אחד המכונה מתנה:

שדכח' אל שדכח' שלום ואמת.

הנה בשמים עדי, ובחיותי עדי, גם אלה ידידי, כוכל להשיג עדי, כי צדק
הרבה שנים שלום. לא נהיה לנצי הנוחות, ונלחמתי ונלחמתי, האמונות הכמות,
בכל עת והעולמות, לחץ הולך לאור העולמות, ולהחיות אבני צדק הנחיתה מן
העולמות. ה' אלהים! והי יוסף ענדך לדבר? הלא מבינהך יאמר, ולא נבדל נוצר,
והי יושל העוה על רצ לא לו מהעבר, אם אלה הם שיוסף המשיך לא קדמך?
ואם אלה מושג מתני העוה אשר א'עב', על האות אשר הקדמה פניך מתנה אל
הקולך אם ה'עב', ועלי אל המה מלאה אם הוא ודבר כזה אלהי קינר. אל העוה
שומר לחץ אשר על אלו ועל החמה נבדל בקדונו לו נבדל ונח, ואל הניח במשע
נבדל אשר בכל מחלתי כזה דבר דברי אלה, אם נבדל בדרכה מלין מתנה ובאמונה
כוונה נמשך.

דע ידידי כי מיום עמדי על דעתי את האדם אני מנקה, ולהאמין דבר אשר אני
כואה בזו הלידה לי מההמשק, ואם גם אחרי הענין הקדמתי (כאשר-דברי) לפעמים
א'ק'י, לא ה'ק'י ערפי אני נבדל, אך מהנתי את האמת ולא מוהע לבי רק
מהנבדל לבי בשלמי השלש, ואם הקולר מוח אבדל ונבדל, לא ינני הלידה על
הכל.

ועוד דע וא ידידי כי הלידה לי מה', מהשג בלמי את עיני, לנבדל הרבה דברים
אשר לפני, לחץ הקדמה ערפי ולהחיות בשמיני. גם לי לבד כמך וגם לי עינים
הואות, כי כל פעולות צד אדם העולמות והמחלות, בלא קנה חין בלאו, אך
במחשבותי בן הלאות, מבלי שהיה האדם חפשי במחשבו, ויהי מהשק בנבדלו,
והנה יוסף לפניך הדבר עם רחמי.

ידע הדבר ומפוקם ואין הולך עליו, כי נבדל אל אדם מכדו' לנקש העוה לו ויוקדמה
לזיו, ולהשג העו לו ולקור העליו, ועל כמותו של אדם להנחלו ולטובתו יקדמ' מעליו,
וכל המי הכל נבדל, מנקה נבדלו להיות מאבד, והיותו מנקה נבדלו בלא הקום
עונה גדולה הימנה לי אפשר. ואם נבדל אדם מנקה דבר שהננו מוחס צד, אין זה

היך ישכאל, אך קבלת אשר קם דמותו הדגה אחרי מוח שלום, ואם
מחלקם המאמץ לשמים, לא אחר ויך ישכאל, שלא נקטו סמך מוח
ישכאל אשר ואלו בשווקן. אבל דבליה, הכל גדול מאלה הכלים, כמין קדש
קדשים; ומלת דבליה וזה צדקדוק, כי אין דמותה אלא האדם עמו, האדם

קם כי אין מוח נבדל כמות קדונו, עד כי זה שיהיה הנבדל לאלה לאשר יעליו, או כי
אין מהשגת הננו כמהשגת ננו, כי זה יחפז שיהיה נבדל הלא את עיני, על כן
הננו, והננו ידוע שהדבר הוא יבדל מאלו, על כן נבדל, ואם הלא ימלא
באשר הננו יהאיה, שניהם מנקהים עיניהם נבדל, רק כי האדם יקום, שיהיה כן
היה, צדקדים יחפז הננו יעליו מוח. והנה כל פעולותיו מהנבדל, חפזי המנבדל
או חפזי המהשגת, וידוע כי אין אדם שליט בחפזו אשר קבל מאלו, והמהשגת
ידוע בלב שליטה חפזי, כי לא נחן בדי מחללי, שאמר באשר לחפז דבר זה רע
לי, או דבר זה מועילי, כי מוכרח אני לדון בכל דבר כפי שכלי, אם חפז הלא או
חפזי, אך המיד אשר השכל אשר נשל בנבדלי, ואם כל פעולותי, הלידה נבדלי
ובמהשגתי, הנני מוכרח בכל מעלותי, אחרי אשר גם מהשגתי וגם חפזי, חפזי
שליט בהם לנבדל אמת נבדלי, והנה אמתו בהכלית הדתות, אם נבדל היות
במחשבותי חפזי וחי.

אם כן (האומר) גם אלה היותו כי כל אשר יעשה האדם נבדל נבדל, לא כן
ידידי אך להלכה נדעם הלאה בכל כחי האומר, ואם השכלתי מה דעתי הנה הלא נדעם
בכל המור, אשר אחר במחשבותי' קיון כ' כי כל העולמות מוחסות אל העלה
הראשונה על שני דרכים, אם על הכוונה הראשונה, אם על דרך השתלשלות. עוד
אחר שם: והנחיתה מכלל הקדמה האנושיות, ולנחיתה קדמה, מהשגות אל הקנה
הכלשיות. עוד אחר: אבל הדגה המהשגת וי שאומר במחשבה, בענין הוליו קלח
הדברים מנוחה האלהים יח', יש לענין עליה נחה שקדש וננו, כי לא הליח אחר
מנוחה כל עקר, אבל משיגם אלי' דרך השתלשלות. עוד אחר: ויש לחס כל
המלקים האלה (כלומר המעשים האלהיים והעניניים והמחשבותיים) אל האלהים
יח' דרך השתלשלות, לא שהם ככוונה ראשונה מוחו, ואם חפזו כן (יהיו) דברי
ההינן ודברי מוחסותי הדעם ווליוח הדבדן ויח' המשיג, דברי האלהים, והעלה
מוכל זה. ומהם הקיון בדברים האלה: וגם כל זה הכל מוחסות אל הקנה הראשונה
(כלומר ואל אל הכוונה הראשונה) בדברים המכונים; אך אל הכוונה הראשונה במחשבותי
צד ישכאל כל ימי היות השמינה בחוס; אבל אח' הדבר מנקה וי' ואין עונה
מוקדש; אך העוה שיוחם הכל חפזי יח', כל שכן הדברים הנבדלים, ש'ל' ונלוס
המחשבות וההנחלה והמקדן והדמות לוח — הלא בלה דעמו וי שגד אחרו בכל
דבריו אמת, כי הכל על אל הקנה הראשונה, ואם אין הכל על אל הכוונה הראשונה,
ואם כ' דעתי, וגם אחריו היותה דעם כל בני ישכאל, כי גם המה מוחסותי
ש'ש'ונוח קדמה, ואין אדם מנקה זה, ואין חפזי ישכאל אחרים הנה להם לישכאל
ויבדלו כללונם, אך הם מהשגות הכלית ההשגות להקדש נלוס אל הישר צדמי ה'.

א, כלו במשך יומיו דל. אשר קדחת, כל וקוס סחתינו כי קדחת
סחינו סחתינו סחתינו. והסחתינו חיד כל סחינו וסחינו, אשר הוא כפולס
לא וסחינו וסחינו סחתינו: כי סחתינו סחינו לא סחינו סחינו
לסחתינו כי הוא כפולס, אך קדחת סחתינו סחינו סחינו סחינו

ל"ב הם מודים בטעות; ולא יקלבו עליך קוף כאשר האחר באמרוהם כי הכל נקנה, רק באמרוך ליהיה כי הכל נצורה.

ואם ישאלוך לאמר: אם אין כחליה, איך יש שכן וטועם? תשיבם: בזה, כי המושל הוא מן הכבדים האמלתיים, ולא היה אפשר לקרוב בני אדם אל הלבד ולהפריכם מן החשב, וזהו על ידי כחול. ואם האמר לך: יסורה הלוי? ומה הפסד בין אם הקדש סבב לי משפט, ובין אם כך בזה עליו בציור? הלא סוף סוף הוא הנורם. וזהו לא בזה שלא יבזה אדם אדם יפה, ואשר ינאר עליו לחטא. ואח"כ ישלך להעמימו בפי שלא נעשה? כך נא ראה תשובתו הנוראה בתקדמה השלישית מן ההקדמות אשר הלוי צפוינן החכם, ואלה דבריו: כי המושל יח' נותן לכל המור העינים שצבורות משפט לו לקבל וכו', אך התחלפו הדברים והתהם המהינים, ואין כך לאחר למה לא נבדלו מאלך, כאשר אין לביטול לאחר למה לא צדקני אדם — ואחריהם יקרא והשאל: ומי הכבדו לכבוד המור הכבד הזה המכבידי לחטא? היה לו לכבוד המור שלא יהיה עלול לחטא, אם הפך חכם הוא. ובעל הכבדו ישיבך בזה (ומחר ח' סמן פ"א): ואם היה נעמד בזה עליו לאשון והלחיות בעבור דקדוק ופולחנים רבים קודם העולם הזה, לא היה בזה פסד באוונתו. ורמב"ם יענה להבין חזון, ואומר (מורה ח"ב פכ"ה) הדעת ההוא לא יקבור וקדו ההורה, ולא תהפך להבין הכבדו, והלחיות בכל העצמות (כ"ל אשכנזים), ואשר שפוטבו הכתובים עליו וינאלו לו דחיותו ויבזה כחביו ההורה ויחלם, שאשר להלחיות בהם וגם יהיו לנחיה. ואחריהם יקום וא"ע על רגליו ויכוח על שניך שאין שרש ברא מורה הוללם יש חזון, שאלמר ויבזה וילחם את המהינים הנדולים ואל כל נפש המה הנורמה אשר כולו המים ואח"כ יצא נגדו לכל' בזהם וסרב וולחמה להלם ולחממה ה', ויכוח בדברים בקול ענות כובה, כי המור לא נכח, וכבר הוללתי בלרון סכריך סכר קטין, שבהם שמו ושם והבו (ח), אשר כל חממה לכוזים חוננוהם בריחם יש חזון . . .

ועל פי דעת קדמות המהון[ן] (הכלוי קוההם לא דבני הניאילים ולא דבני השכמים) יושם חזון על למדן לאור וטועקס למיטור, והבין כי . . . כל זה שהחלם בעולם מן רעהו והקלקולים, כלם המהינים ושלם במיחות עני המור, והנה הקנה הכלשונם א ספח השיב, לא ע"ה דע . . . עלאשי כ"ה בלול, עלי קללתך לע"פ.

והנה היהם המימה האברה הולח ביום כ"ה אלול הק"ף, וביום השלישי, הוא ס' כ"ז אלול. והלחיות פיורם קהלם, והיהם המהיני בדחיהם הדם, הנבוע בקנחם ה', קלף הגדול שהייה קולף על האמורה המייתקם השעם לנחם הכבדו. ובעל הכריזה המור קדמון כמותי בקוף הייחוס הכחוב למעם (שעור פ"ד) בלחום בענין יוד הכריזה נדבר פסח אחרת, כי קדמוים ותחמוים הדברים, והמשכילים יבינו.

(ב) המהינים לי שהיה שמו מלחמה ה' ל' אליקים ואלוהין (שד"ל בשם כת"ר).

הסוכה, כי דברי המקדש לזכרון חנוכה. הנה המלכות הנהגה, כל דבר שאלו
מקדשים שחיים בו חושלת גדולה, ולבסוף לא יושב כלום, נקרא המלך; וכן
קראו לאור כי כל עסקי בני אדם וכל ענינים הנהגה, כי המלכות כל ענין
האדם, וכל אשר יעשה בכל ימי חייו, יאמרו כי כלל עסק להחליט נכבדת

[illegible]

ואני לא אחריר לשון להודיע דעתי כי ידעתי שאין הם צדוק בני אדם כלל, וכן זאת אסוף כי חלילה לנו לעשות ידנו בללות, ולתבוסה ידנו מן המהירות וההשתדלות בכל ענין עיב וישר, כי אלוהם העוב הנזכר לצד עלינו לא יבא רק על ידי אופן הקבוצ והאחלופים אשר השתלשלו עליהם בלתי ידק אם יבא אחרו (ה'ר"ב) להשתדל בעשיית הרע, אז ראונו לנו להתבונן כי כל המעשה הזה לשם להגדיל הלהטתו בזהם ועול, כי צדוק מעל צדוק שומר.

וכן חלילה לנו להחזיק המצלה וההצלה, כאלו אין אחר נזק דין כלום, כי אלוהם המכמה הקדושה כך נזכר, שהנפש והמשלל יושע. וקצת אלו (ה'ר"ב), יושע בזהם הוא יושל.

והנה כבר כתב ר' חפדאי בקשרו לזר ה' כי ברכים הדעת ההיא מוזק להחזק.

הדעות היסודיות, אשר גדו מלגם חמיו יין, (כי אמנם אין ספק שלמד קבלת
המסורת וינתי), והיותו איך אין אחר וחס שיקבל שום שמו, ככל זה שיעורו.
בני אדם דור אחר דור; כי הם הארץ לעולם עומדת במרכז הכובלים במנוחות
שאלות (לפי שטת הקדמונים), וכן ודח השמש ובא השמש ואל סקוטי
שיאף ודח הוא יש, ואין צידו להציא שום שמו בתנועתו היננית; ואמר
סוף, כי לדעת קלם פילוסופים הכבדים ומחנכים צלילן נפשו להחזקת
אל השוקס, וביא וול' כעזד יסוף לל, אחר כן הזכיר תקופת השנה, בהמשכת
הכחות השנים הארץ אל דרום וסובב אל צפון, וגם תנועה זו לא מקבל שום
שמו בכל עמל שיעורו האדם. ואחר שזכר השמש כנגד יקוד האש, הזכיר
יקוד האור, ואמר כיבב סובב סובב הולך הרוח ועל סביבותיו יש הרוח. והאחרונה
הזכיר יקוד הנוס, ואמר כל ההללים הולכים אל הים והים איננו מלא אל
סקום שההללים הולכים שם הם שבים ללכת, ומאמר וסוס איננו וולל לא
נאמר לזרז ענינו, רק הוא הקדוש לנום שלאחריו, אחר כל הנחלים הולכים
אל הים ואש"כ אין הים וולל, ועי"כ הם יכולים לשבז אליו פעם אחר פעם,
והם הראה כי סיקודות כלם עומדים על משמרתם חמיד, ולא ישנו את
הסקידים: הארץ לעולם עומדת, והשמש ומחנכים חמיד צשתי חנועותם,
הרוח קיבצ חמיד, והמים נגרים חדיר; וחס יועיל עולל חנוס? היטיב אחר
עתיקות אחר לעשות רנינו? ואפי' ואמר אדם: אסקור ענב כל הילוכים,
אולי אלמד לתקן כסס חיוס דבר להנחלי ולעונתי; גם זאת לא יוכל, שהרי כל

ואחרי כלותי בראש וואמר של הכסס בייגר וולל בקדחת, ראייתי לחיות דמתי
עליה, ולחיות עמה לא שהמשתי בה בשום מקום, עם היוסה שגורה מול צפי
החמי הדור. ואמר כי הינה זו לא ביה רק פעם אחת בחי"ך (ויקרא י"ט ד').
והוללה' לדעת העני"ן ולדעתו ה"ק"ך, והקניעיק ההדשה הנקדחת בקדחת היא פעמים
רבות מוסקס, כעיר פדולה אין חומה. ודי צוה, כי הדברים ארוכים, ואם צלנו
לכאוב אין לנו חקסיקים.

ואחרי אשר הוכרתי למעלה הויכוחים שהיו לי עם ידידי שהב"דל ז"ל צענין
הבחינה, הנני מודיע כי אליו כתב הכסס יש"ר אברהם אשר צלולר כסמר ומחברת
שניה, שמואל מ"ב, ואני לנען השיות את שם ידידי שהב"דל הי"ל, בקשתי מננו
הוקר, ידידי והלמיתי ויהי"כ אה"ר לול' כי שיעלה לי העסקת קלח וון האבנות
שבחנו זה לזה אביו ז"ל והכסס יש"ר, בזמן שהיה שהב"דל צעיראשתי, זה מ"ב
שנה: והוא נשאר לי, והעמק ושלח לי שש האבנות הנלוה למטה. ודע כי בעל
האמר הויקוד הנזכר בפק, חנו הוא, ובימים ההם לא מלאו לי עדיין שבע עשרה
שנה; ואח"כ נהפכו שני מחנכיו והשכימו עמי בכל חלקי הסקירה ההוא:

שאונה ליל כ"ח שנת תר"ך.

שריל.

הדברים יעמי, כל הדברים שגשגים ומחנכים תנועה בלתי שוקקת, כאלו
הם יעמי חס חס מנלחתו עד כי לא יוכל איש לזכר, לא תשבע עין
לראות ולא תשלא און מששעי, ולא יוכל אדם ללמוד חיוני כל קדרי ונעמי
בכאשית, עד יכלול ודעו ענני הילוכים וחכמות, להשחית כסס למעלתו.
ואפי' יולל אדם, אשר חניע חנותי לרשת כל סקיד שנים ואין כסס חס
יבנו לו כל עולו? הלא לו צענין יחל, כי אין צידו לתקן דבר, שהרי מה
שיחה הוא שיחה ומה שניעשה הוא שיעשה, ואין כל חדש בדת השמש.
יש דבר שיאמר עליו חיוני: האם זה חדש הוא, ואף גם זאת כבר היה
לעולם אשר היה מששעי. וולל חס לשון יסוד, איננו שולל חומת על
ולל לעולמים; ונעשם כי ענין לשון עולמים אינו חלל וון און מולד, ואמר
הוא בעל כונת מתדבק לא מתפרדת, וחס בזמן אפי' יום נאמר ככסס
מולד, אינו חלל וון אחר. אין ודקן לראשונים, גם לאחרונים ישחיו לא
יהיה להם ודקן עם שיחה לאחריה; ועל כן אף אם ב"ב יבד חס, אשר
לא ראינו ולא שומענו כנחו, אין להסלש שולל חס ב"ב: והם אין כל
חס חס השמש, ומקדח שנים ואין לא ישחיו, ואפי' שנים חסס שחוקן כסס
דבר, וא"כ חס כדן כי חס יחזקו לאדם בכל עולו? זה חיון כונת קבלת
באחר עשר הפקוקים האלה, ווי לא יראה כי בעל הכלים אחר קבלת? כן
אמר כי הכחות הנעניים לא יקבלו שום שמו, אבל השניאשכיו מולד הוקדל,
ויש ציד האדם לתקן את עולו, לבלי יוכלו לסוקי הכיולים הנעניים, אשר
אין צידו לתקסם. הכל יודעים שאין צידו להציא באלגני קיץ ומחור, והכל
יודעים ב"כ כי יש ויש צידו להסין לנו בחס ושעולות, עד שלא יכיר משלב
כי יבא. הכל יודעים שאין ציד אדם למנוע את האש ונשיות שעולו, וכל
אדם יודע ב"כ כי צידו להשאר שלא תשכחו האש. והנעניים הנעניים הנחלים
פחלום, ואשר אין ונוס וחס, כון חרש ואבני אלגניס, אינם לא מוכרים
ולא חדירים, עד שתעלה על דעת שום סכל, שאין תיעלה בחדלות.

אני קהלת (שלוס) הייתי סוף על ישראל ביהושע, ולכיותי וולך
מקדתי חיוס בדרך חולל להועיל לצני עמי, ולתקן מלגם בחדלות חס שאשאר,
כי כן חוצת חולך; ועל כן ונתתי את לבי לחרוש ולחור בהבטה על כל אשר
נעשה תחת השמים, אשר אמנם ראיתי לבקור כי הוא ענין דע נתן אלהים
לבני האדם לענות בו. ודע כי מלל בחדות אשר בוקדח זה, לבית חטופס
סוף ראויס ולא לבית פחומה, כי אין חוכיון צוס שחן לצו לחקור את ענב
הכמות, אלא שרלס לחקור בחדותו על כל ונעמי בני אדם אשר יעשו חסס

העמים, ועל המעשים הללו הוא הוזהר שם ענין רע נהן חלשים לבני האדם להחזיק בו, כלו' שהוא גור על כל אדם ואדם צום ויחזק. ונחל ענין חיונים קטנים צענין. עודני דורש ומוקד ראיתי את כל הטעמים שנישנותה השמש, והנה הכל הכל ורעות רוח, והעם כי טעות לא יוכל לתקן. והדרך לא יוכל להטות, ועם כל זאת שיעמוד האדם, לא יוכל לתקן דבר להנחתו, כי אין כל מדע. והנה אם כל עמל האדם הוא הכל, גם הכמה שיחזקם אדם לנען הכשיר את ונלכותיו אל הסבלות הנזקקות, הנה גם היא הכל; ע"כ הדברתי אני עם לבי לאמר אני הנה הגדלתי והוספתי הכמה על כל אשר היה לפני על ירושלים, ולבי ראה הרבה הכמה ודעת; ואתנה לבי לדעת הכמה, ודעת הגדלתי ויבדלתי; טעמים אלו ראויים לנולד הללו והכוונות; אני הכניתי הכמה ודעת, וסדעת עליהם היא הוללות וסבלות, כי כל עינל האדם הכל הכלים: ידעתי שיהי זה, כלו' החזקתי צמחם, הוא רעיון רוח, כי ברב הכמה רב בעם, ויוסף דעת ויוסף סכאוב, כי כאשר ירבה האדם חכמה, כן יוסף להכיר קלקולי הע"ז, וכן יסרוץ לבנין שאין צידו לתקנם; והנה יוסף כעם ונכאוב יותר וכן הסכל שהכל טוב צענינו, או אפי' יראה חיה נעוזה, יתנך בלצו לאמר אני אחקן.

ב אסרתני אני בלבי לכה נא אנכבה בשמחה וראה בטוב; אמר כנגד עלמו, אשר שראם כי צרוב חכמה רוב כעם; חכמיה נא אחר (ע"ז) כי לא נכיתי באלה) בקלה האמר, וכו' השמחה והלחוק ללא דבר, כוונתם הסכורים והאנשים; אולי ע"ז חכמה צעור, וחללה שנותך צענינו; והנה גם הוא דבל. לשחוק אסרתני טהולל, ולשמחה מה זה עשה? כי שמחה כזו, אשר היא בלא קצה, אלא שהאדם מוכרח את עלמו להיות טוה, איננה שמחה שלמה, שהחשנו צה הנפש. ואמרי ראיתי כי אין ציד אדם להציא בלבו שמחה שלמה, אם לא תודמן לפניו קצה שהחשנו, תרתי בלבי לשחוק בין את בשירי, לחשוק ולהכריח עלמי אל השמחה ע"י היין, כידוע שרין שמחה גם מי שאין לו קצה שהחשנו, כי ישחה וישכח רישו. רק לא עלתה על דעתי ללכת בדרך קוצבי יין לגומי, ולהיות שטוף צענינו כמטורפי סדעת, אלא ולבי נהג בחכמה (והטעמים וטעמים), ולאחזו בסבלות רק עד אשר אראה אי זה טוב לבני האדם אשר יעשו תחת השמים טסר ימי חייהם, ונפני שלא רליתי לשקוע עלמי בסבלות, ולהיות שחוי יין בכל שעה, הנה רליתי שלא חוכל להיות תמיד צמחה, אם לא אקש לי קצות הנציאות אותה: על כן לא חלתי להציא לפני כל חשנוים שבעולם אחד לאחד, לנען אנוח

ומי יום ציונו קנה חכמה שתמנני, ע"כ הגדלתי מעשי בנתי לי בתום נטעתי לי ברשים, עשיתי לי נות ופרחים, ונטעתי בהם עין כל פרי, עשיתי לי ברכות מים להשקות מהם ועד צומח עצים, קנתי עבדים ושמחות, ובני בית היה לי, גם טקנה בקר וצאן הרבה היה לי טבל שהיו לפני בירושלים, נכסתי לי גם בקר וזאב, ונולד מלכים וחשדנות, עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם שָׂדֶה וְשָׂדֶה; אחרי הזכירו קטולת מלכים וסודיות והמטורכים והמטורכות שם פרטיים למלכים ולקניני העם, אמר כי לא נאנע ב"כ מהניא לפניו חשנוים בני האדם, כלו' הסדיונות, אשר דרכם להחשנו צדקה אחת או שדות דרכם שיטנו צום ציוות חכמה; ובזכיר גם את אלה, שלא נחשוב כי לכוונתו מקש אך חשנוים כחלויים לתלך לא יוכל לנולד חשנו מדע כל יום ויום; כי אמנם לא היה מחזיק שום חשנו, אפילו חשנויות הסדיונות, שאין צום כבוד וגדולה, והנה היה אפשר לו לנולד תמיד חשנוים חדשים. וגדלתי והוספתי טבל שהיה לפני בירושלים, אף חכמתי עמדה לי, וכו' ולי שערמה לאנחותיו ולנו (שאל"כ כה"ל) עמדה צי, כמו על כן עוד עמור צו, והעם כי חכמתו כוועיל לו, שידע לנולד יום יום חשנוים חדשים, ויה שלא יכיה צלתי חכמה. וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם, לא נטעתי את לבי טבל שטחה, ויה רמז לרוב נטוי ופלטיו, אשר הן לבדן חשנו שלא הזכיר עד הנה. כי לבי ישח טבל עשלי, ע"י כל העמל כרצ שהיה עמל לנולד יום יום חשנוים חדשים, עלתה צידו סיפיה לנו שמח. וזה היה חלקי טבל עשלי, השמחה ביתם פרי כל עמלו. ובנתי אני בכל טעמי וטעמי ירי, ובעמל שעמלתי לעשות; הסכלתי בכל העמל שהזכרתי לעמול, לנען ונולד יום יום חשנוים חדשים; והנה הכל דבל ורעות רוח, ואין יתרון תחת השמש: כי אע"פ שלא הייתי חקר לנפשי וכל אשר אחאוב, ונ"מ ולא שכרי צהפקדי, ונפני העמל החזירי שהייתי לריך לעמול, לנען ונולד יום יום חשנוים חדשים, כי יקח האדם צום שטוב רביל צו, ונפיתי אני לראות הכמה והוללות וסבלות, אחרי ראיתי שאין יתרון לאדם בכל עמלו, צין שיעמול צמחה, וצין שיעמול בסוללות ושמחה, רליתי לחקור החכמה, ולחקור הסוללות והסכלות, ולראות למי משחיק יתרון על חכמה, והנה אלתלל שהוא היה נולך, ככה היה ידע בלא סקירה שים יתרון לחכמה על הסכלות, כי כשהיו בני אדם רואים אותי עובד בסוללות וסכלות, ויוקש יום יום חשנוים חדשים, היו מכלינים אותי ומוכימים אילתו על פניו; ואולם לכוני תלך, אין מכלים דבר כי קצינות הסכל חנופה חשנו

כי מה היה האדם שאלו וברדקין רבו שדיא עמך תחת השמש? כי
 אחר יגיע עיניו לחקוק הון ולכנס, הנה כל ימי מחאבים, ופעם ענינו,
 גם בליה לא ישכב לבו, גם זה רוב הוא. אם כן איהו אין יותר טוב
 באדם שאכל ושתה, והראה את נפשו טוב בעשלו ואלוהים גם זה ראיתי
 אני כי סוד האלהים היא: כלן נלם דעתו, שהוא מלאין כי כל ועשיו
 נזורים. כי מי יאכל ושייחוש חיון שגור? כך הוא בקריאה הנכונה; ולקריאה
 הון ומני לא ליטב הכתוב על נכונות, ולחת לו עין עם וזה שלפניו ושלחמי
 ובפירוש הנכון הוא: כי מי האיש אשר יתעורר לאכול ולשתות ולשמוע, ומי
 האיש אשר יתעורר לחוש חיויד פן יורש, ויכיס כלי ולא ישמע צלוק, הון
 ומני יתנך, כלו' הון מרלנו וכלא נוכח? וכו' זה כבוד וזה שאמר למעלה:
 גם זה ראיתי אני כי מיד האלהים הוא, ועוד ציור נכונות ואמר כי לאדם
 שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושפחה, ולהיטא נתן עין לאשוק ולכנס
 לתת לשוב לפני האלהים: גם זה האל ודעות רוח, והנה חוכן כונת קבלת
 לצלח כי צלל דרך שימנה אדם, אין לו יתרון צעול; שאם נכונה יתבאר,
 חרבה הנכחו בקרקולי העולם, וינעם על אשר אין צידו לחקוק; ואם נשומתי
 ישים פניו, לא תעלה צידו למלא יום יום דבר חדש שימנהו, אם לא יעמוד
 כל ימיו צעול חיויד, עד ילא שכרו בהפקדו; ואם יעמוד להשליך אחריו
 עומד ונכסים, מי יודע מהם ימים או סכל הפן היום? ואולי יפקיד כל
 וזה שצעול אציו באקסיומו; ואפשר ב"כ שאים נכרי יירשנו. והנה מודה לקבלת,
 כי כל האיש הכולך דרכים האלה אין לו יתרון צלל עולמי. איש אשר לא
 יאבד רק את עלמו, באלו הוא לצדו צעול, איש אשר לא יראה מוצה רק
 צעולת שכו, ולא ישנום צעולת דעכו, איש אשר לא ידעם צעולת הנפלא
 אשר צעולת הולך והקדק: איש אשר כזה, אשר לא ידעם רק לעלמו, ולא
 יוכל לשאת צעול לצד שום דבר קל אשר יבאחו: איש אשר כזה, מיו הינם
 חיים, הנאם לו והנאם לעולם אם לא נצא, אך אדם הראוי להקרא אדם,
 האובד את עלמו ואת כל האדם, איש אשר יעמוד לחקוק הון דרך ישרה,
 לנעם עשות צד לקדק והקדק, איש אשר כל הולך אליו הוא חסוד, וצעולת
 דעכו יתעבד לבו, איש העושה חיל לצדו אשר ידריך באקסיומו, ואם עירי
 ילך, לדלים יקלנו; איש אשר יקלי צעיו ונכאציו, ויכצדו צעיו לרכי
 אחרים: איש אשר כזה, הנשומת אלהים ואנשים, איש הכנע אשר לא תצוהו
 שומת חדש? איזה ציח ננעלו שעריו צפני לדקתו, ואיזה ונקים לא ינלא ונקים
 להיטיב? אינתי לא יוכל להיטיב, אם צעולו, אם צעולו, ואם דבריו? ומה תענוג

כי מה היה האדם שיבא אחריו השלך את אשר בבר עשיו? כלו', עומד נחש
 הוא האדם הכדוע, עד שיבא אחריו הולך, לספר צעול ועשיו, ולכונת
 על פניו את האיש אשר כזה עשיו וסקיומו עולם לולך? על כן הולך
 לחקוק דבר ועלמו. וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הכבלת, בידקין
 האור מן החשך. והנה עיניו הראשו והכיל בהשך הולך: הפקס הודע,
 טבע הילדים, ומתנבט בכל ועשיו צעולת והסכל, להסתחק מן הוויק,
 ולהתקרב אל המועיל, הוא כמי שעיניו צדאשו; ובסקיל אשר אינו וכויר
 כצח סכע וקצח סכע ומתנבט כפי הווקס, הוא כאלו הולך נחשך, לא
 ידע צח יכסל: ואף גם זאת ודעתו גם אני ששקרה אחד יקרה את כלם,
 כי גם הפקס שידע קצח כעולת, לא יוכל להשחר מן חיויד, כי אין צידו
 לצלל קצח דבר הנשומת טבע הילדים, על כן ואסרתי אני בלבי בסקרה
 הסכיל גם אני יקני, ולשה חכמתי אני או יותר? ודברתי בלבי שגם זה האל,
 גם אין לומר שיש יתרון לחכמה על הסכלות, ואלד הזכרון הטוב שהכנס וניח
 אחרי ניוו, וחכין הסכיל להפיות ולדלוק עולם: אין הדבר כן, כי אין
 וברין להבט עם הסכיל לעולם, כי הזכרון שיש לחכם עם הסכיל, כלו' שכלאשר
 יזכרו הסכיל יזכרו עונו גם הפקס, לשגח האדם, ולננות האדם, ופני
 שאין האור ניכר אלא מתוך החשך; הנה אין הזכרון הזה לעולם, בשבבר
 הימים הבאים האל נשבה, וכנס ויללד שווקס אחד יקרה את כלם צחיים,
 בלא גם צעולת יונת הפקס עם הסכיל, וזה חיווה, ואך ימות הפקס עם
 הסכיל? על כן ושנאתי את החיים, כי רע עלי המעשה שנעשה תחת
 השמש, כי האל האל ודעות רוח, ואולי יאמר אדם וכל ונקים יתרון העולם
 צאשר הוא עולל רב הוא, כי גם צעולו אשר יעמוד ישנום ועיל, צחמו על
 לצו שהוא עולל לחועלת ציו אשר אבד: ועל זה קבלת ושיצ: ושנאתי אני את
 כל עמלי שאני עמל תחת השמש, שאנחנו לאדם שיהיה אחר, ומי יודע,
 הפקס יהיה או סכל, וישלף בבל עמלי שעמלתי ושחכמתי תחת השמש,
 ואולי יכיס סכל, ויפקיד ציווים וועשים את אשר עוללתי באקסיומו שנים
 רבות, והנה גם זה האל, ובכחתי אני ליאש את לבי על כל העמל שעמלתי
 תחת השמש, נחיאם וכל עולל, ולא יקום עוד שיגיענו ומני יתרון צעול
 פנים. כי לא סוף דבר שיש לדאוג מי יודע מהם ימים או סכל הפן היום,
 אך יש לדאוג ב"כ שגאל לא יתקיים לו זרע, ואים נכרי יירשנו; כי יש אדם
 שעמל בחכמה וברעת ובכשרון, כלו' נחקקו הנכנס עסקיו צעולת, להגיע
 אל הכללה, ולאדם שלא עמל בו יתנו חלק; גם זה האל ודעת רבה.

נשים ללבו, תחשבו הסתעפות? ומה יעליצו הסתעפות העולם, הנהגות
 ונקים לזכות נדיבותו לתקן בזה חס מעט ואם הדעה? ומה תאמר ומה נבדלו
 טוב הדעת בדע, ומה נחמד נע? אהבו למעלה, נחמד למטה, ושכרו
 אחר בשמחה כליותיו.

א ואחרי אשר הכל קבלה לנלות דעתו שכל נזורה, רחם להשלים
 באור דעתו, ואחר לכל וכן יעת לכל הפע תחת השמים, כל' לכל דבר ודבר
 כבר הוגבל זמן קצו, לא יחלל הדבר וסיוע נעשה בזמן שגור עליו: כי
 יש עת ללדת ועת לשות, ועל כהן אלה ה', וע"כ אלה נח, נבנה הקטע
 נזורה עליו; וכן עת לשעת ועת לעקיד נשוע, וכן כל שאר הסתעפות הסוויס
 בעולם, הק וזמן ניהן להם, ולא יטו את חקיקים. והתחיל מן הלידה
 והנתינת, כי דברים אלו ידוע שאינם ניד האדם והאחרים הזכיר הדברים
 שגורם כוחם נידנו, להקיש אלו לאלו ולומר שכל נזורה. ואם כן מה יתרון
 העושה באשר הוא עש? כי ידוע, שאם הנזורה אונת, הם הסתעפות שקר.
 ראיתי את הענין אשר נתן אלהים לבני אדם לענות בו: את הכל עשה
 ופה בעתו; כאשר הסתכלתי בכל העסקים האלה, אשר נתן אלהים לבני
 האדם לעסוק בהם, כל' שהם עוסקים בהם נזורה; ראיתי כי א"ל להשלים
 וי וכל העסקים הוא הטוב הנזורה, ומה נחם הוא בדע, רק כלם יפס
 נעשה, כל' נזל עתם הם נראים כאלו כלם טובים. כגון כשנזור על עולך
 שיעשה ונחמה, יפס לו הקצ"ה הנחמה נפניו, והוא אומר בלבו שהנחמה
 היא הטוב הנזורה; וכשנזור עליו לעשות שלום, השלום טוב נעניו, ויחשוב
 הנחמה רעה נזורה; וכן ככל דבר ודבר. גם את העולם נתן בלבם של
 בני אדם, כל', לא הכריחם שיעשו מה שגור להם לעשות בעל כרחם שלא
 נדלו, כמו כלי השעות, שיעשה רגון האיוון, בלל דעת ובלל כוונה
 ורגון; אבל בני אדם עושים נזורה של נקים נדלו וכוונה, כי כל מה
 שגור עליהם לעשותו הוא טוב נענייהם, והקצ"ה נעם בללם כל חשוקות
 העש"ז, עד שהם, כאשר יעשו מה שגור עליהם, כעוונותם הם שאינם
 עושים רק נזורה עולם, וכאלו הם חששים נזורה, כי יאמרו: עשינו מה
 שרגינו, ומה הכריחנו? וזה נחמה חשוקות העולם אשר נעשו בללם, עד כי
 בלל נעשה שיעשו, כעוונותם הם שלא עשויו אלא לנלא תאונת בללם. וכל
 כך למה? בבלי אשר לא ימצא האדם ולא יצין את המעשה אשר עשה האלהים
 מראש ועד סוף, ויחשוב שהוא עלמו בעושה, ולא ידע כי האלהים עשהו מראש
 ועד סוף. ונולד העולם ששקוק זה איננו אלא ל' חכמים, כי א"ל לפרסם

בנקים הם יענין וכן ארוך חלד, ומה שיהי עולם כלל העקרה; ונולד
 בבלי אשר לא ככל לשין כן, כמו שנגזל חין קברים, אסר כן שלילם כפילם
 לתקן בענין, ולא באו לזכות על החיים, כששבת דנינו, וסיוע דון
 יתקן על הנזלי חין קברים נחוק הוא חלד; ונולד מראש ועד סוף חזרות
 אל הנעשה אשר עשה האלהים, לא אל ונזלי אשר לא ינלא באדם, ונלא
 להחליף פיקוק הסעוים באשר עשינו. ומה למעלה כבר אור קבלת, שאין
 יותר טוב לאדם שיהיה וישתה ויכרם את נפשו טוב נעניו, אך גם זו מיד
 האלהים היא, כי וי יאכל, ומה יחם ולא יאכל, חון ונזורה? כי לאדם
 שטוב לפניו וכו', ומהם נוסך איז נכח לנלא שכל נזורה; ועכשיו חזר
 לענינו הראשון, להביא נחם נחם על הנזורה ואמר: הם כבר ידעתי כי אין
 טוב בהם, נחיו הנזורים בנפוק, בנפוק, כי אם לשמחה ולראות טוב בחיו
 ועם כל זה ידעתי נ"כ גם כל האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל עתלו
 שבת אלהים הוא; ועכשיו ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא ויהי
 לעולם עליו אין להוסיף ומטני אין להוסיף, והאלהים עשה שיראו מלפניו,
 כל' הכל נידו טוים, ואפי' יראת טוים. ומהם נפסדים כחז כי אם לשמחה
 ולעשות טוב בחיו, וזה תקון שחקנו חכמים, וכו' לא כחז אלא ולראות,
 ולא ולעשות טוב, כמו שאמר למעלה חין טוב בללם שיאכל ושתה ויכרם את
 נפשו טוב נעניו; ועוד הם מיד אשר שאמר ולעשות טוב בחיו אשר וס כל
 האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל עוולו, ומה לא יראם כי זה חזר אל
 ולראות טוב, לא אל ולעשות טוב? אונם חין החקון הם נכנס בכלל י"ח
 חלן חקון סופרים, כי לא קראו חקון סופרים רק לחיון ונולד סופרים
 חכמים מחדש, וכאן לא סופרו ונלם, רק להליפוס. מה שיהיה בבר הוא,
 כבר נזור, וסיהם כבר וקודם לכן נחשבתו של חקון, ואשר להיות בבר היה,
 גם הוא כבר נזור; והאלהים יבקש את נדק, ונחמה שכל נזורה, חין
 לנכדק שיאמר אני נכסם בלל מושט, כי אונם חין דבר נזורה, וכל
 נשנחם, ומה שגור על זה סיהם נדק, הוא עלמו יקש דנו מיד נדקו.
 ולא סוף דבר שאנו כואים יום יום נשע נדק ונדיק נדק, אלא ועוד ראיתי
 תחת השמש מקום המשפט שמה הרשע וסוקם הצדק שמה הרשע; וא"ל
 לנו להשקיט סויות כליותינו על כיוול נזר, אם לא נשנחמה שכל נזורה
 חכמתו יח', על כן אמרתי אני בללי את הצדק ואת הרשע יושב האלהים
 ומה שגור על זה שידוכל סיוס על לא חוק עשה, הוא עלמו כבר קצו לו
 זמן אחר, שיחשבו בו חמת אשר עוים; וכן להפך נשנחם; כי עת לכל הפע

יעל כל המעשה שם, הוא נתן וקצת שם לכל חפץ ולכל מעשה. וקצת שם
בשם יתנוה טעם, כי הוא שם ולא חומר חפץ. והנה המעשה דעת בעל
המורה. ועתה ראוי לנלות כמה מנגנות ודפוסים יש, ובהם היא ותכלית
אל השכל הישר; ולמען הראות הדברים בנרדוד רב, אלה דברי דרך ויכוח
צני וצין קבלת.

מפרש.

הנה האיש המאמין שכל מעשה נגזרת האלמים, נראה שאתה מאמין בנולדותו;
הגידה נא לי מה טעם האמין בנולדות האלמים.

קהלת.

ונפי שהעולם נולד, וכל נולד לדרך לנולד, כי אין הדבר עושה את עלונו.

מפרש.

אין זו ראיה כלל, שהרי אם אמת היה הדבר הזה שכל נולד לדרך לנולד,
היה גם הכרח לדרך לצורא אחר.

קהלת.

אבל אם כן אין לדבר סוף, ועל כרחנו לריקים אנו להאמין בנולדות נולד
אשר נהויב בנולדות נולד עלונו.

מפרש.

ולמה חללה לדורא ולנך בוכה אשר לא ראתה אותו? אמור כי העולם
עלנו, אשר אין ספק בנולדותו, הוא עלנו מחייב הנולדות.

קהלת.

הוא לומר כן; כי תכונת העולם בכללו ובחלקיו ובחלקי חלקיו, היא תמיד
בצירוף ביותו מעשה ידי אדם, ולא מעשה וקרה: וזו ככל ולא יצן, כי לא היה
שכלול אצרינו צולת כוונת וכוון?

מפרש.

יש ותחבין לביעז, ויש ותחבין להרע: וזה תחשוב שהיתה כוונת הכרח
בצריאה אשר ברא? לביעז או להרע?

קהלת.

לביעז ודאי, כי הקב"ה הנשגב הנראות בשכלול אצרינו איננו אלא לעוצתו.
ובן אצרי כל בעלי חיים אינם ותוקנים אלא לעוצתם, ואם היה רצונו להרע
לנו, כמה חללים רעים ונאונים היינו כובלים כלנו בלאה מיום הולדנו עד
יום וותנו תמיד לא יחשו, אם היה מניח אחד ונאצרינו חקר שליחותו באתה לד?
מפרש.

עוד זאת הגידה נא לי: מעשה בני אדם מה הם על הכוב? טופים או רעים?
הדיוקים מוננים או הרעים מרדפים?

קהלת.

הרעים מרדפים בלא ספק, בלא אחרות אדם אחד מאלף מאלף. וכמה שכללתי
בכל העסקים המעשים תחת השמש, שגשגו וזי יצאים יותר מן החיים;
ועוד מוסיפים את אשר עדן לא היה, אשר לא ראה את המעשה הרע אשר
מעשה תחת השמש.

מפרש.

ואיך אשאל אשר שהכרח אשר לא נתחבן בצריחתו אלא לעז, יהיה הוא
הנזר את כל מעשיו, אשר רוצה לרע?

קהלת.

כדי זו לבאורם טעם חזק; וגם אני אשתדל טעם חזק, הנקיינות
בנתי. בלא האמין כי אין אדם שיעל דבר בלא טעם וקצו.

מפרש.

כן הדבר; כי הרעה היא לנו לפעול בלא קצו, וזו שאין טעם למעשיו, הוא
יקרא משוגע.

קהלת.

ובקצות הנולדות אותנו לפעול, גם כן מוקצות וקצות אחרות, ובאחרות
מאחרות, עד כי לבסוף נגיע בלא ספק אל הקצה הראשונה יחנך.

מפרש.

ומה לא ימנע כלל שהוא גור את כל מעשיו, אלא שהוא להם קצו חזק.
ישתדצו מוננס מעשיו בדרך השתלשלות, שלא בנזרתו, ולפעמים שלא
ברלונו.

קהלת.

שלא ברלונו? וכי אפשר לנדים שתעשה דבר הנתחנך לרצון יוצרה?

מפרש.

כן הדבר בלא ספק; ובחורבן לוותה: ועשיהם הרע צעני ה' אליך להכעיסה,
וכיוצא בנולדות הללו לאין חספר.

קהלת.

ואיך אפשר שיפגול אדם בכל, שנעשה דבר שהוא כבוד רלונו?

מפרש.

אם השאת מה תפעל בו, ודבר פשעך מה תעשה לו? העושה והעול לא יזיק
אחר, ואילם אף גם זאת הוא ותעב אותו, וא"ל שיביא בנזרתו.

קהלת.

סוף סוף גם העושה והעול, וזו הוא קצתו בחוקה אם לא הקצה הראשונה
קצת הקצות?

קהלת.

ולמה לא ברא את עולמו מהוור אחר, שיביא שלם בבכשט, ולא יולד וימנו
שום דע כלל?

ח. כי כהני

במה ישרהיה אחרי? האם נדברים עתה על צלם כי בעולם הזה, ויחידה
הוא, אינם חלל לשון שאלה, כמו שהיהם בארץ, וכן עליו הורה אלה?
ואם לא כן אין מקם שחיל'ל הוא בעולם, היה ביוקדת, ובהם המהפכה במקום
זה וני יודע וכו' יראה במשקפה הראשונה כי חזי במקום מיוחד, כי די היה
לי שיאמר וני יודע רוח בני האדם העולם הוא לעולם; וזה לו עם רוח
בהם אם הוא יודעת לעולם, אם לא? ואולם אחרי המחקר בענין
הזה, האם ראיתי כי דבר גדול דבר קטל במקום הקטין הזה, ובעצם עליונה
אחד טען בזה נגד השאלות הנכס, וזה כי הם רוב הפילוסופים אשר קיימו
וקבלו את האמונה הזאת, הביאו ראיותיהם ופיתוחם מודיעים ומופגשים ובהחללו
להוכיח כי צעל המהפכות חל'ל לו דשים שנים שיביא גוף זה כח צנוף, ושימחק
גלגל מקם להיות עלם רוחני חי לעד, ועל זה קבלת ישיב אמרני לבס, כי
לא יוכלו הדבר והחלוקה: אם כי צעל המהפכות אפשר לו שיביא נופני, ואם
כן אין ראיה על השאלות הנכס; ואם שח'ל'ל צעל המהפכות שיביא חלל
רוחני וחי לעד, ואם כן תביא השאלות נלמות גם לרוח בהמה, כי גם היא
מישבת מהפכות. על כן אמר: וני יודע רוח בני האדם העולם הוא
לעולם? ואם יש וני שידע זאת בראיה נכונה, ח'ל'ל וני יודע רוח בהמה
ביוקדת הוא לעולם לאחר? כי אונס רוח אחד לכל, ויותר האדם מן בהמה
אין. ובהם קלט מן הפילוסופים האחרונים הבנינו בענין נפשות צעלי המים
כי מות הם אחרי מות הגוף, אך כאשר נשאל אותם מה העשייה הנפשות
הסן אחרי מות גופן, הן תלכס, ומה יקרה אליהן, ושימו יד על פה, ולא
ינאלו ונענה. ובהם באתה יודע אני כי טענה קבלת עליונה מחד, וכח
דבריו לצעל דברי הפילוסופים: חלל זה הוא הכלית זה שימוש ונשענתו?
שאין בידנו לנוצר אונס בהחלט, שאי אפשר שיביא צעל המהפכות גוף זה כח
צנוף; וזה דבר כבד אורו הפילוסוף הגדול לוק; וכן הגדול בין פילוסופי
בני עוננו, הלא הוא המכס הכופא בן גיון רשאל הכהן ד"ר צעל מתח עינים
(אלהי העולמים יאריך ימינו בנעימים) בחלק ראשון ק"ל ע"ב כתב לאמר:
„אני ראיתי כל וני שכתב בדרך הנקרא בין הפילוסופים הרוניים האליטיקיון,
לרובי והבהאשונה לשנים בהם אחרים, ובענין הנכס ונעלמותה, ונבחרה לנחמיהם,
לא נתנו ונעולם דברים של עש." חלל ביושך מזה שאין השאלות נכס? לא כן,
אלא שאין בידנו להוכיחה בראיות בטליות. ואולם, תהלות לאל עליון, מה
שלא יאומת בזה השכל, כבר נחלמות צערות החושים, אשר הוא עדות שאין
לעולם ביונה. כי אונס אין לך דור שלא נראה בו איש או אשה, בזה בזה

רוח אדם וזה, ובגדים אדומים בלתי כל העם, עד שהחלפת לכל בגדים.
 שאלו סימנים האם כחולם עושה המעשים הם ועודנו בדברים הם חלבו,
 בלתי רוח אהבה עינו. ולכלתי לחקוק את עדי; לא אצא רחוק אלא עומם
 שבים בדרכו או בדור אבותינו; ע"כ אלעזר בקרף הקשר קשור ונעם הכוח אשר הם
 בשנת החק"ל צעיר גורילאס בנף אחד ויילדי בני ישראל אשר כחיים הם עורנו
 מי; ובמכתב נכתב בני אליעזר חפץ ע"ה, איש חכם, אשר ראה את הדברים
 צעיריו, ובספרו וכוון עם הקשר אשר כתב בלשון אישלקי רבי דוד ע"ה אחי
 אדוני אפי; אשר הם גם הוא עז רחוק. ובספר כל אשר יסבול בקשר הכוח ילעך
 על כל פנים לבדודת כי, ימים זה בלתי דרך שיחים, גם אחרי ויתו ימים
 האדם ונשיאם אל המירוט. אחרי שאמר קבלת, כי אין טוב מאשר ישאם
 האדם. במעשיו, כי הוא חלקי כי ווי יציאו לראות צמח סימנים אחריו?
 חזר וראה כי בדעת הואת רצח הכוח מאלד מאלד, כי איש את רעבו יעשוק,
 ואין פחד אלוים לגד ענינו; וזה טעם חוננו:

ד' ושבתי אני ואראה את כל העשקים (וכו' כרצו מן עשק)
 אשר נעשים תחת השמש; והנה דמעת העשוקים ואין להם מנוח,
 וביד עושקיהם כח, ואין להם מנוח, וכשנלתי כך ושבתי אני את
 העתים שבבר שתי, מן החיים אשר המה חיים עדנה; וטוב משניהם
 שנה אני את אשר ערן לא היה, אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה
 תחת השמש. ואין לומר כי בני אדם עושקים זה את זה לנען מלוא לרכיכם
 בלגד; לא כן; אלא וראיתי אני את כל עמל ואת כל בשריו המעשה, כי
 היא קנאת איש ברעהו; כל' כל המהולות מעשים כדי להכשיר מעשים,
 עד שיעלם ויכוננים ידם, אינו בקצת הכרחי לבדו, אלא היא קנאת איש
 ורעבו; כי בלתי אין כוח הכשעים עושקים רעיהם, אלא כדי ללבוש
 מלבושי העשירים, ולאכול מאכלים, ושיביו כלי ציח לכבוד ולתפארת כנתי
 הגדולים, וכלל מקנאם, לא מוכרח: גם זה הבל, כי לכאורה נראה שלא
 בא המושק רק מן הכרח, ובאמת אינו אלא נחמה סבה צלם, ורעות רוח
 לאיש ויטביל הכוח כאלה. חדע שכלל מקנאם, שהרי הבטיל, שהוא
 המושק שאלו קנאם אין צו, הוא עלל, וסוף חובק את ידיו, ואינו עושה
 כלום, ואיביל את בשרו, כי לבקף יעני ויחלל מעט, ויחוס העני יאכל
 צדו וימשיך צדו יחוס. טוב מלא כח בלגד וסוף בנחת ובלא רעיון כוח
 מחמיר, ממלא הפנים עמל ורעות רוח; ולמה ח"כ כוח בני אדם מתקנאים
 במכריהם, ועוילים בנקמת המות? אלא שאדם מדיני צנע, וקנאם

במכריהם נעשים אלו. ושבתי אני ואראה הבל תחת השמש, יש אחד ואין
 שני, גם בן ואח אין לו, ואין קץ לכל עמלו, גם עינו לא תשבע
 עשר: ולמי אני עמל ומהפך את נפשי משובה? גם זה הבל וענין רע הוא.
 וזה מפני שאדם מדיני צנע, ואין עשנו לבית צודר, כי טובים השנים
 מן האחד, אשר ייש להם שכר טוב בעמלם; כי אם יפלו, האחד יקום את
 חברו, ואילו האחד שיפול, ואין עני להקומו. גם אם ישבנו שנים וחס
 להם, ולאחד איך יחם? ואם יתקפו האחד, השנים יעמדו נגדו, והחוט
 השלש לא במהרה ינתק; ומכל זה התחל סוף האדם מדיני צנע. וכאן
 בן שאל: ומה טעם ואם יתקפו האחד, השנים יעמדו נגדו? ומה יעשו אם
 יקומו נגדם שלש או ארבע או עשרה? וקבלת יענם: כן דעת, וזה עלמו
 הוא סיון שאדם מדיני צנע, מאמר שאפי' בלעמים לרכיכם להתאסף
 נהפכם: אלא שאני לא רציתי לכניא רחוק מן הלקטים, אלא מן הכספים
 אשר גם הם לרכיכם להתאסף צמחם כדי להגלל מידם. ומאמר שאדם
 מדיני צנע גם הם הוא לרד למוסר, וסוף המלך: על כן בא קבלת לרד
 צעיריו ואמר טוב ילד מוכן והם מלך וכן ובטיל אשר לא ידע להזהר
 עוד, גם כי בא ציונים, לא ידע עדיין להזהר, אף כי להזהר אחרים כי
 הילד המוכן והם, אפילו אם ימים אקור צמח האקורים, אספר כי צמחתי
 מבית הבורים יצא למלך, כמו שאמר ליוסף; ובספר המלך בזמן וקבל
 כי גם בטלבונו נולד, אע"פ שולד מלך, כי הוא מן מלכים, אשר שיסוב
 רש, כי יזכירוהו בעם מגדלות, ונחמה סיונו כקיל. וזה שאמנתי כי אשר
 למלך שיסוב רש, הוא כי כן פעמים רבות ראיתי את כל החיים המהלכים
 תחת השמש עם הילד השני אשר יעמוד תחתיו, כי פעמים רבות חסיה יד
 כל העם עם הילד, ויסיכו המלך בזמן, וימליכו תחתיו הילד, עד שימים
 הוא פני לו וישב על כסאו. אין קץ לבל העם, כל' לבל אותו עם אשר
 היה לשניהם הילד השני, ללא ולטא לפניהם, כי קבל גדול מאלד קבלו
 עליהם עול מלכותו מאכנס, ועם כל זה רחוקי אחר זמן כי גם האחרונים לא
 ישמחו בו, רק יצעקו גם צו וינשקו וימלך עליהם, ויעמידו אחר האחרון:
 כי גם זה הבל, כי כשמומלך הילד השני הם נראה כי חסון מלכותו מאלד,
 ולבקף כורד ומקאן ורעיון רוח לאיש משכיל, כדואם כי האדם מדיני צנע,
 ולרד למוסר ומלך, ואמר שימליכו יצעק צו. ואחרי רחוקי כי אין מוכרח
 של מלכות כדאי להכניס בני אדם, כי פעמים רבות יסרקו עול המלך מעל
 לואדם, גם ראה כי ח"כ זולתי מוכרח שמים, כי רב כמו מוכר מלכות:

על כן בני כחם ידעו כי מורא שמים ומורא מקדש, ואמר שמואל הנביא אל בית האלהים, שלא יפסיד לנך ים צו ללכת שמה יום יום ולתפלת לפני האלהים, ולנך כל עמך, ודע לפני מי אתה עומד; וקדים הוא האלהים לשמוע מה שאתה מוסיף מפני צדקת האדם, יותר ממה שהיה ובה, יותר ממה שהיה קרובים לתת וזה ולתקן נדריהם אשר נדעו, כי אינם יודעים לעשות דע, כי הם נודרים ואינם מקיימים, והנה הם מושלים חטאם גדולה, בלי שתגיעם וזה הנאה ומועלת כלל; והנה אפי' לעשות דע אינם יודעים.

דן ואמר שאתם לנים האלהים אל תבהל על פיד אל הכי נחל לתפלת כלל כוונת, ולכך אל יסתר להוציא דבר לפני האלהים, כי האלהים בשמים ואתה על הארץ, על כן יהיה דברך מעשים, כי הכפילים כוונתם דברים בתפלתם, יש לדמות דברים לדברי תלוינות; כי בא האלהים ביום ענין וקול בבית ברוב דברים; וסליל לצוא אל הנוף נדעני סליל. כאשר תדור נדר לאלהים, אל תאחר לשלמי, כי אין הפך בבטלים האמורים לנעלה, אשר אינם יודעים לעשות דע: את אשר תדור שלם, טוב אשר לא תדור ששתדור ולא תשלם. אל תתן את פיד לחטיא את בשרך, אל תחזק לנך שכי' א חטא ועונש על כל עוף, וזה ששתדור ולא תשלם ואל תאמר לפני המלאך כי ישגה הוא, אל תחזק לפני חכם שיתור לך נדך, צאמך כי צעקות נדחת: למה וקצק האלהים על קולך, והבל את מעשה ידיך כראותי כי אין קולך אלל ברוב תלוינות והבלים ודברים הרבה, וחכים צעניו צחוקה גדלי, ולא ישמע עוד לנדרך, ולא זה בדרך הטוב, כי את האלהים יראי ואמר שחורא חת האלהים, הנה אם עשק רש וגול משפט וצדק תראה בטרינה, אל תתנה על החפץ; כי נבזה מעל נבזה שומר, הוא האלהים, וגם כי תראה עונת דין ואל תתחזק יד שופטי חקך, אשר מי יאמר להם מה העשו? ונבזיהם עליהם, דע כי יש נבזיהם עליהם, והם שכי' לנחות ה'. וכל זה אינו טוב, כי גם מורא שמים לא יספיק להחזיק מהם, כי גם אותו יספיק להעשים וועל לזכרם, לפיכך ויה עשה קבלת? צא לזכר שאין מועלת צדק בעושה, וסגולה הנכונה ויניעו; והחמיל צדק עזרת האדם, ואמר ויתרון ארץ בכל הוא, יש יתרון לעזרת האדם, מפני שהאדם ונזיר בכל נזק, וכל כדולס לעצור יצא ויעצור ויחלל להם חק, אפי' אין לו כסף. ואל תאמר כי עוצר האדם הוא איש נקלה ונזק, כי באמת סוף לשקרה נעבה, וי' שיש לו שדה נעצר הנה הוא נלך, כי הכל לריבין

למדי תשיח. אדם במקל לא ישיבע במקל, ואינו לא יאכל, כי ללחם הוא לנך, ואם אין עוצר אדם וס' ויעיל במקל לעצור? ושי אדם בחסון, וסוף חסון, לא תבואה? גם זה דבר לאסור ומוקד ולא תבואה. ואם כן יאמר אדם: חלף וארצה נחלתי, והעזתי שדות ונחלתי, ועצדים ושפחות נדעם אקדם לי ועצדו אדומתי, ואני אשכון כולך נדוד, וסכל יאמר לריבין לי: לא כן חזי; כי ברבות השובה רבו אובליה, וסח כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו? כי לא צעזעור ואלס כור תבואה שחילוי אדמתך חלל אדם יותר מכלי שבעך. ועוד, אין נחת כוח איש האדם העוצר אותה עי' עצמו, גדולה כנחת כוח העוצר אותה צדו; כי שתוקף שנת העובד, אם טעם אם הרבה יאכל, והשבע לעשר אינו מנח לו לישון. ועוד דברים ואמרים יש יתרון לעוצר על העשיר, כי יש רעה הולת ראיתי תחת השמש, עשר שומר לבעלי דרעתי; ואמר העושה הדוא בענין דע, והולת בן ואין בידו טאטא. כאשר יצא מבטן אמו סלס אשר יע לעשיר, כנס ערום ישוב ללכת בשבא הוא עצמו ימות עני; וטאטא לא ישא בעטלו שיוסף בידו, וגם זה רעה הולת, כל עשת שבא בן ילך: ומה יתרון לו שיעטול לרוח? גם כל ימינו בחשך יאכל, ובעם הרבה, ויחלל וקצק; וכל כך להם, אם כבר אשכר שיעמול לרוח? הנה אשר ראיתי אני, טוב אשר יפה, כחיתי כי אין עוב חלל וס' שבו אדם, כלל לאכול ולשתות ולראות טובה בכל עשלו שיעמול תחת השמש משפר ימי חייו אשר נתן לו האלהים, כי הוא חלקו: לאכול ולשתות ולשנום הוא חלק האדם, לא לנע לעשיר, ולעשוק ולגזול לנען צליע צלע, אשר חולי סחאס יאמר: גם כל האדם אשר נתן לו האלהים עשר ונכסם, והשלישו לאכול סמנו ולשאת את חלקו ולשמוח בעטלו, זה סתת אלהים הוא, הוא טובה בחולתו סכל נזקס. כי לא הרבה יזכור את ימי חייו, ולמה ינע אדם לעשיר? ויהי לו לזכור את ימי חייו, כי לא נדע ימים האדם, וגם הים לו לזכור כי האלהים טענה בשמחת לבו, כי לפעמים הקצ"ה ירושע וישיב עני מי שבו עתה צנוות לכו, כמו שאמר לנעלה ואמר העושה סוף. וועלת מעט הפעיל וון עס, אשר הוא לשון עניות; וכמוסו צדק זה וסכק יענו את הכל, כמו שאמרם שס.

וועתה כוסוף שנים ידו לזכר שאין מועלת צדק בעושה, ונציא כלים מוניתם כמים, כי יש דמים העולים לחסוף הון להניחו לצדיקים אחרים, ונכסוף הוא, כי יווחו צדיקים צדיקים, וישאר פרי כל עולם לאיש נכרי,

אשר לא יתן לנו חסד לקצור אותם; ואמר יש רעה אשר ראיתי תחת השמש, ורבה היא על האדם. איש אשר יתן לו האלהים עשר נכסים ונכסיו ונכסיו ואינו חסד לפשעו מכל אשר יתאווה ולא ישלשנו האלהים לאכול ממנו, כי איש נכרי יאכלנו: זה הכל החלי רע הוא. אם יוליד איש טאה, ושנים רבות יהיה, ורוב שיהיו ימי שניו, ונפשו לא תשבע מן הטובה, כי לא יאכל את עשרו למען ישלך ציד צניו, ועכ"ל ילך עריכי וגם קבירה לא היתה לו. אחרתי טוב ממנו הנפל. כי הן אחת שהנפל בהבל בא ובחשך שמו יבשה. ואולם גם שמש לא ראה ולא ידע, ולא ראה את העולם, ולא ידע באדם נאמן: ולא כן האים העשיר, כי ראה עושר ולא אכל מנונו, ראה צניס וקצר אותם, ואין חקר לעשרו; אם כן נחת לזה טוה. ואילו היה האים העשיר אלה שנים, ואלו סים פעמים כמקצר הזה, וטובה לא ראה, כי לא ראה לאכול צניס, הלא אל מקום אחד הכל הולך, ואין לו יתרון על נפל אחת כל סוס שמש. ואין לא יצק המנוגע הזה, אשר לא אכל צניס כי כל עט האדם לפירו, ואעפ"כ עדיין וגם הנפש והחלום לאכול ולשמוע לא תמלא, שאפי' לא יעמוד אלא כדי לאכול ולשמוע, עדיין אין אדם נח וחתי חלומות צניס: ואין ח"כ לא ינוכר יחשה לאכול ולשמוע? כי אם לא נשמה צעמנו, מה יותר לחכם אשר בחלומותו העשיר, מן הבטיל אשר לא עשה מלאכות? מה לעני ידע להלך נגד החיים? ומה יתרון לאים אשר כזה בכל עשרו, על העני אשר גם כן? הוא יודע למצוא לחם חקו ולהלך בדרכי החיים לנלתי ימות צרע? והלא טוב מראה עינים טהלך נפש, טוב הוא הנראה לעין, מלשוע במשכנתו על צניו ועל צניו, ולהניח הכווס צעור העתיד, וכצרי צמא; הלא גם זה הכל ורעות רוח. מה שיהיה כבר נקרא שמו, כל הכווס צעור כזה נזק; ונודע אשר הוא אדם, וסדנך ידוע לכל שהאדם הוא אדם, ולא יוכל לדון עם שתקף ממנו, הלא הוא הנזק ונזקיו, ואין צידו להחליף הנזק; וא"כ טוב לאדם שיטעם חלקו, מכלי שיטעם לצניו, אשר נוי יודע אם נזק שיחיימו לו, ואם נזק שיחיי עשירים או עניים, כי יש דברים הרבה מרבים הכל, כנון שילך האים העשיר עריכי, או שיחיי צניו עניים, אכל מה לעשות? מה יותר לאדם, ומה יוכל עשות זולתי לסעות שכמו לקצול את הנזק? כי מי יודע מה טוב לאדם בחיים טהפד וימי חייו הבלו? ויעשה כצל, אין טוב אלא שיעשה צדס כמו שעושים צלל, שיהיה מנונו צעורו, צלי שיהיה מה נעשה כאשר ישוב הכל

אחריתו; וכן ראוי לאכול ולשמוע צעורו צניס, ולא צניס לאדם אחריו: אשר מי יניח לאדם מה יהיה אחריו תחת השמש? כי נוי יוכל לעת יתקיים לו זע, ואם יתקיים עשרו ציד זע?

? וכמה עד כמה השתדל קבלת המצא לז צני האדם מלשמוע ולנצל לאקוף כון למנונו לצניסם אחרים, ולמען הכחיקס מן הדרכי האדם אשר כי טוב לאכול ולשמוע, ושלל לטעם לסעשיר אלא כדי לנכנו, ולא ללוקח האים אחריו; וכאשר הציא את הקורא לידו מזה ז, וכבר כחמיקו מנחת הכילות אשר היא אם אל המנוס, והציא אותו אל המנוס הצניס, כמה עתה יגלה לו את כל לבו ויודעוהו איך צלחת כל זה אינו טוב, וגם אים אשר לא יעט לכעשיר, רק כדי לאכול ולשמוע ולשמוע, עדיין לא ישיב דרכו כראוי, כי מנוס טוב שם משמן טוב כלו וכל חמנונים, והזכיר השמן לסיומו לשון המפל על הלשון; ואמר עוד ויום הטות מיום הולדו, כי צניס המנוס חדוס הקנאה, וזכר לדיק לנכנס, אשר על כן טוב ללכת אל בית אכל מלכת אל בית משה, כאשר הוא סוף כל האדם, והיה יתן אל לבו מה שיראה ומה שיטעם צניס האכל ויאמר צלנו: אחקן מעשי, למען אחרי מותי ידונר די טוב ויפסדו עלי כאשר קפדו על פלוגי הדיק, ולא יגנו אותי כאשר גנו פלוגי הכשע. ואל תאמר כי לא טוב ללכת אל בית אכל, לסיומו הציא כעס ועלזון; לא כן הדבר, כי אם תקם מוקר ותחס דרכיך למען הים אחרך סס טוב, כמה לו טוב בעם משהוק, כי ברוע שנים שחלפה צניס האכל, שהכל צוכים וקופדים כי הדיק אכר, אז יוטב לב, צהעלותך על לנך כי גם עליך יצנו ויפסדו צמר נסם צוכרם שצחק: על כן לב הכמים בבית אכל, ולב כסילים בבית שטחה; ומשך מה נ"כ כי טוב לשמוע נערת הכס, באיש שומע שיר כסילים, וסטעם כי בקול הבריות תחת הסיר כן שחוק הבטיל, כי הקוליס כסרם נסרמים מנחמנים קיל גדול, אכל אין צדס מועלת כלל, כי אשם מחרם יכנה, כן שחוק הכסיל מנחמני קול גדול, אכל גם זה הכל, כי הוא ללא מועלת, כמו הקוליס לחם, וזה שאני מליך היום ללכת אל בית אכל מלכת אל בית משה, וכיוצא צדס מנחמקס המנונים, הוא כי העושר יהולל חכם, וכנראה על זה הוא שפרי השחר יעור מקמים ויאבר את לב מתנה; כדי שיעשר יכולל חכם, ועל כן טוב שם מנחמן טוב, ועושר חכמה מעושר ומנונים, כי טוב אחרית דבר מראשיתו. וכנראה על זה שפרי הכל מודים כי טוב ארך רוח המנחמן לאחרית דבר מנבה רוח אשר אין מעורר לרועו ולא יוכל להחמק; ועל כן

אל תבדל בזהר לבעש, מזהר טעם חן בזה מנחם כוח, כי בעש בחוק
כבילים יצא. גם אל תאמר מה היה הסוד הזה כי עולם הפוך ראיתי,
שהמים הראשונים היו טובים מאלה, עד שה' לי לסתפח ולנעוץ: כי
לא תחבט שאלת על זה, כי צלחת אין כל חדש תחת השמש, וזה טעם
הוא שמים. שני הכתובים האחרונים כללו צהו אצל נכרא דעו חן כוח
ונחם כוח, ועכשיו חזר לענינו, ואומר כי אע"פ שהעושר יכולל חס, וכל
אקיס טובה חבטה עם נחלה, לא עם עושר, רק עם נחלה ציונית; ויותר
לדואי השמש ע"ז זו, חכמה ונחלה, ימים יתרון לרואי השמש, ובכן יסיו
בני אדם מואשרים כי בעל החכמה ונס בעל החכמה יעמדו כאחד; ויתרון
דעת ועוד יש יתרון לחכמה על הכסף כי החכמה תהיה בעליה, ונס שהכסף
לפעמים במים צעלו. ראה את כל מעשה האללים, כי מי יוכל לתקן את
אשר עיתו (האללים)? והוא חזר לתנחומין שאמר למעלה: כי יש דברים
הרבה ורבים הכל, אצל ונס יותר לאדם, כי אם לטעות שמו לקבול ונס
שגור? ואמר שאמר שהחכמה תהיה צעלים, פירש ה'אך ימים זה, ואמר
שהוא צאמר הוא תלמד אותנו, כי אין מנוס ונחמה, ולרץ לקבול אותה
צמחה. אצל זה שאמרתי שתחבט לא נעוץ לא נוכל לתקן, אין ענינו
שתחבטן זה חזיר, עד שיהיו כל יונק ונחלה ונעץ; לא כן, אלא ביום
טיבה היה בשוב, ואל תחבטן כלל צעין קלקולי העולם, וביום רעה ראה,
רק צום רעם לצדו ראה ובסתכל צום שאמרתי שתחבטן צו, למען חדע כי
גם את זה לעשת זה עשה האללים, גם כעוץ גם כעוץ, שם דברים
הפכים, האללים עשה חוס, והכל צורה (ואין להעשר כל כך על רעם
אשר אין מנוס ונחמה), על דברת שלא ימצא האדם אחריו טאומה, גם כעוץ
גם כעוץ עשה האללים, למען לא ימצא האדם מואוץ שמים חלוי צמחתו,
אחריו של האללים, כלוי אחרי ונס שגור חזר. ועוד חזר על תנחומין של
כל שאמר למעלה שכל צורה, ומי יוכל לתקן את אשר עוץ האללים?
ואמר כי נסתכלו בקלקולי העולם את הכל ראיתי בימי הבלי: יש צדיק
אובד בעדקי ויש רשע מאריך ברעתו. ומאמר שאין דין ואין חשבון, אל
תהי צדיק הרבה יותר מן הלך לשלומך צעולם הזה, ואל תחבטן יותר
עוץ שלך לתקן הסגת עסקיך; למה תשום, שלא חזר ונשעום,
כדרך קל המסידים והמתחכמים; גם אל תרשע הרבה, ואל תהי ככל
בכחל, למה תמות בלא עתך, אם צויתת צית דין, ואם כי כשעוף צעזרות,
נגזר לזו ונאוף, והכל אשר לא יתנס צמחה כלל, הם וקצרים ויחמס.

טוב אשר תאחז בו, וגם שיה אל תה את ידך; כי יא אלה יצא את
כל, הוא נשאר קרם ונחל, כי סג דקדקו לא יקבל, ונחלה סגס
לא יעש. אצל החכמה חזר לחבט, מעשרה שלישים אשר היו בעיר, כי
הוא חרם אותו ללכת בדרך האמנות, ונס חכמה אחי חכמה יסרה, יותר
חכם שזכרו עשרה שלישים לנחמה את עירם. ועוד עשם אחר על שאין לסיות
לדיק הדם, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, איך מה
צד כי חס דרכיך, אחר שעל כל מיס לא חובל להוולע ונעזרת. גם אין
לך לסיות לדיק הרבה ויוראת קללת הסוין, אלא לכל הדברים אשר ידברו
אל תתן לבך, ואל תהיה קל דעת עד אשר לא תשע את עבדך מקללך,
שלא חובל לקבול אפי' קללת עבדך, שהוא איס נצור. כי גם פסטים רבות
ידע לבך אשר גם אתה קללת אחרים, ונס אין מנוס עוץ וקילל, על
כן אין לחוש אל קללות, כי כל אדם וקילל וכל אדם וקילל. עד כאן להוכיח
שאין לסיות לדיק הרבה, ועכשיו צל להוכיח מואוץ ונס שאמר אל תחבטן,
יותר, וזה עשם שאמר כל זה נסיתי בחכמה: אשרתי אחכמה ודאי רחוקה
פסני, רחוק מה שהיה, ועשוק עשוק מי ימצאו? כלוי שה' לנו לנחלה
סגת כל הדברים הסוים צעולם, כי כנר קדמו לכל דבר סגות חקוקות לא
נדעם; ולנס נחמס יותר אחר שניע לדיק? ואחרי ראיתי שאין חוולת
צרוס המתכונות, שבימי אני. (ענינו שדדתי, והוא פעל עומד פנימי חזי)
ולבו לדעת ולתור ובקש חכמה והושבין שלה, כלוי לחש ערס צעך בקבלות
לדעת רשע ככל, וכן לדעת מווי הסקילות ונס רע יש צה; והסבלות
הוללות, ראיתי כי צלחת בקבלות היא הוללות. ונמצא אני מר ממות את
האשה וכרעם הנדולס אשר מואתי צין חולדות בקבלות היא חכמה, אשר
יחפתו אחרים בקבלים, אשר היא מצודים וחזרים לבח, אחרים ידוה לצד
הוא מלודים וסרונים, וידים הם אקורים, ואקורים שם דבר, כנו וימקו
אקוריו ועל ידיו: טוב לפני האללים ימלט טטנה, וחוטא ולבר בה, לא
ימלט אדם מסיס נלכד צמחתותים, לולא שסגת פרטים כסורה עליו לעוזה,
לסיותו עוז לשני האללים, ומלא מן צעניו, אצל הסוץ אשר לא מלא מן
צעניו האללים, עד שנגזר עליו לסיות חוטא, הוא ילכד צה. ונס שאמרתי כי
לרץ הסגת פרטים להוולע מן האשם כרעם, הוא נפני רצוי מוסר כטסים
כרעוץ, שהרי ראה זה מצאתי, אשרה קדלה (תחלה סיס חסיו צה שצד אס
שלם, או אשם אחרת חסיו ונכדחת, וסיסם התנולת קסלת מפני שזרחת

כעל דין בנפח עדים דמילי, אחת האותות למציא השבט, אשר עוד בקשר
נפשי ולא מצאתי, כלו' שהקבלה בכל הנשים אשר באו לשם, והחטונות
בין אחת לאחת, למנוח השבט, כלו' לחשב ערכן ולדעת ענין, ויודו בקשר
נשים לחרות תלמד אשר נודענו לפנים, ולא מלאה בין כלן אשר עונס: אדם
אחד מאלף מצאתי, ואשה בכל אלה לא מצאתי. והקבלה כי אדם כיל
זכר ונקבה, וכלל הוקרה כחז אים ואשה, לא אדם ואשה, לבד דאה זה
מצאתי, אשר עשה האלהים את האדם ישר שלא ישתוקק לאשה רק כפי
הכרחי לשמירת העין, שהרי ככל אוחז בחופן סימנים כצוי יליאח בזע נשחית
כל גופו, כדי שיעליר עליו מן האדם, והנה בקשו השבועות רבים, הנשים
בקשו תחבולות אין מקצר, כדי לפתח את האנשים עד ביסוי שמונים בזה.
והנה וכחם על הנשים, כמו וכחם שמונים; והנה השבועות ענינם תחבולות,
כמו ויעש צירושם חטונות.

¶ והנה אשר גנב דרך הקבלות, שז לבאר שנה בדרכי הוויכוחות,
ואמר: כי בזהבם? ווי כוונתי אשר חכמתי וכל האדם? ווי יודע פשר דבר:
הבטת אדם תאיר פניו ופניו יפניו? ווי יודע פתרון בדבר הזה שאלו כוונתם,
וכוא שהנחת אדם וניאח אוחז להאיר פניו לכל אדם, כי תניח בלבו האדם המין
האנושי בכלל, ואעפ"כ היום הכנס הוא שאלו אפני עוזת פניו, כי לא ישא
כנים לשום אדם: ווי יודע פתרון בדבר הזה? ווי יודע איך יתכנס הכנס
כדי שלא יסיר שאלו? אני, אני יודע פשר דבר זה: פי מלך יסוד, ועל
דברת שבועות אלהים; אל חלק דרך הקלות עד שהעיו פניך בפני ווי שגדול
מוך, אפי' דבריו שלא נחמס, אלא הכנו לפני מלך לשמור ולעשות את כל
דבריו, ותשמור נולת המלך יותר מיום שהשמור דבר שיש בו שמועס, כלו'
שנעצת לעשותו. אמנם אל חלק נקלה הנהגה אל עוזת הפנים, וכוף
הנשימות: אל תבהל מפניו חלק, אל תבהל מפניו אם תפוסנו בלכתך דרך,
וגם אל תעמוד לפניו בדבר רע שהוא בקלם האמר, כי כל אשר הפץ
יעשה, באשר דבר מלך שלטון, ווי יאמר לו מה תעשה? שומר מצוה
לא ידע דבר רע, ווי שהוא מקיר ושומר מלוא לא יעלה על לבו לעשות שום
רע מעולם, אפי' אם השעה לרכס לך; ועת ומשפט ידע לב הבם: כי
לב הפץ יש עת ומשפט, בין טוב וזין. רע אין לך דבר שאין לו מקום
(כל זה לשנה בדרכי האמלעות): גם כי עם כל זה עדיין רעת האדם רבה
עליו, ואפי' ידע הכנס עם ומשפט של כל דבר ויעשה כל דבר

כשהו, וי"ל לא יוכלו מן הפנים, ורעם בי אנו יודע מה שיהיה,
כי באשר יהיה בו ידע לו? והנה אין צד אדם לדעת צדוהו עם ומשפט של
כל דבר. ולא זו בלבד שאין דרך להאמץ מן הפנים המקריים אשר לא נדעם
עמם בזה, כי גם הרעות הידועות לעמים לא יוכל הכנס הכואף את הכולד
לעל אופן, שהרי אין אדם יולד בזה לשלוא את הדור, ואין שלטון
ביום המות, אעפ"כ שכל יודעים כי סוף אדם לעות, הנה אין מנוס להמלט
מן המות, ואין משלחת במלחמה, כעם הכואף כי הנלחם עם אויביו לא
יוכל צעם המלחמה לשלום ולאחי שלום אל המלך אויבו להסלים חזו, אך
ילמדו לראות באצדן ויולדתם, ואין מקום: וכל זה מוכח שיש רעות שא"א
להמלט מןן לא בדרך יסרה ולא בדרך עקלתין, ולא יבא רשע את בעליו.
את כל זה ראיתי ונתן את לבי לבל מעשה אשר נעשה תחת השמש, עת
אשר שלט האדם באדם לרע לו; שאמלו כשתעלה צד אדם לשלום נחנך,
ולשתמר עליו ולעשות בו ככלונו ולשתחשט בו למעלתו, הנה לעמים לא
בלבד שלא ימלט רשע את בעליו, אלא סימנים זה לרע לעולם אחי. ובין
ראיתי רשעים קדושים אים אחרי שנלחמו, ובאו, ואעפ"כ יבא העיר;
ובסקים קדוש יהלכו, יסלכו ברחובות העיר צאין מכלים, כאלו מוקים קדוש
צלו ולא מוקים רעים וישתבחו (צני"ח, כנסת יינונימוס) בעיר אחרי
אשר בן עשו: גם זה הבל, כי הוא מציא למשוב סיוח כרעס תועלת, ושאין
אמת כי לא ימלט רשע את בעליו, אך באמת אין בדבר כן, ואין כרעס ויטיל
לבעליו, וילתי אשר אין נעשה פתום מעשה הרעה מהרה על בן שלא לב
בני האדם בדם לעשות רע. אשר הוא עושה רע סאת פנים ומאריך לו.
כי גם יודע אני אשר יהיה טוב לוראי האלהים אשר יוראו מלפניו, וטוב
לא יהיה לרשע, ולא יאריך ימים בצל אשר אינו ירא מלפני האלהים:
כך היה ראוי להיות (ידונת לשון זה מלינו ואל חלק ציוס חלקי, שענינו
ולא סיס ראוי לך לראות, ורבים סס), אמנם יש דבל אשר נעשה על
הארץ, אשר יש צדיקים אשר מניע אלהים במעשה הרשעים, ויש רשעים
שמניע אלהים במעשה הצדיקים; אמרתי שגם זה הבל, וכאלו סקולקים
כללו חזרתי לנחשנתי הקדושים, וישבתי אני את השמועה, אשר אין טוב
לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמח, והוא מוכנס בזה לחסל
ולשמות ולשמות וילכו בעמלו ופי חיו אשר נתן לו האלהים תחת השמש;
כוא יתחנך לכל עמלו, שכל מה שיעמול יתגר עמו בשמחה וסמנאות, בלי

שיעורו כגלו נחמדות. והאחי שאין טוב רק לזכור ולשכוח, ולשכוח, ויש כל זה בני אדם עוזבים בדרך כזו, וכל ימיכם בעול וביע, כנס בולגרי לתת את לני לסנין וסוכן נוסף כדבר? והנס שאשר נתתי את לבי ליעת חכמה, ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ, כי גם ביום ובלילה שינה בעיניו איננו רואה: וראיתי את כל מעשה האלהים אז ראיתי כי אין זה אלא נעשה האלמים, וכול המכירה בני אדם לעוול ולניע, ולעוול השמחה וסמולות. כי לא וכל האדם לפעול ולסנין את המעשה אשר נעשה תחת השמש, בשל אשר יעטיל האדם לבקש ולא ימצא וגם אם יאמר הדבר לדעת לא וכל לפעול איך יצאנו בני אדם בלונים לעוול ולא לשמחה.

ל כי את כל זה נתתי את לבי, ולביר את כל זה, ולנחור את הדעת כולת, וסוף אשר הצדיקים והחכמים ועבדיהם כלו מעשים, ביד האלהים ונאמרו הם חלונים; גם אהבה גם שנאה ואין יודע האדם הכל לפניהם, ככל נתון לפניכם בנזר, צלי בידעו הם שאין מעשים אלא בנזר. הכל כאשר לבל, כלו כל נעשי בני אדם הם כפי נס שנוצר על כל אחד נוס, ועל כן מקרה אחד לצדיק ולרשע, לטוב ולשחור, ולטוב, ולרובה ולאשר איננו נזכה, דנשבע באשר ישבעה ורא. זה דע בכל אשר נעשה תחת השמש, כי מקרה אחד לכל, ומחליט האדם לא תועיל לו, והעש גם לא בני האדם מלא דע ועליון לניע ולעוול חסיד, והללית בלבבם ועלונים זה כנס הוא כוללות, כי אם בנזר חונת, המחליט שקר, ועלונים זה כול בחרים, כי אינם עושים אלא נפני תחלחלם שיניעו עם זה לחיות מי נועם (אע"פ שבאות נעולם לא ישמחו בעולם), ואחריו אל המתיב, ונלכד ונס שס עושים כדי להשיג טובה בחיים, כנס ישחדלו ג"כ להשיג טובה אחר זמן החיים, וכול כסיוו צאכרות החיים, כי יקו שימחהו אז בשמחה יורשים. ואמר אחריו וסנול חוזרת לא על החיים, אלא על זמן החיים, ולחיות בזמן בעל הכונת הנחמדת יבא צלי יחיד, כנו שאומרת אלא כד כיב לעולמים אשר הם ולפניהם. וני לא יראה שאינו רק כוללות לעוול בחיים כדי לשמחה אחר חונת בשמחה חורשים? כי מי אשר יבחר? וני יבחר דבר כזה? וכל אלא כל החיים יש בשחון לשמחה ולראות טוב, ואמר חונת אין נחמן, כי לכלב הי הוא (ה טוב ושמחה, יחור טן הארדה המה. בי החיים יודעים שימותו, וסוף ראוי להם לנחור ולחיות בחיים, ולא לעוול בשביל חורשים כדי לשמחה בשמחה, שכי ודמתיים אינם יודעים

באשה. ואין עוד להם שבר והיעלם בנס שפחלו זו בחיים; וסמול, כי יושב ודבר, שכי אחר האדם נח אין עוד אכ וננו, ולא סוף מי אחריו מוחו, כיב ראוי שיחולל לעושים להליל את חורביו ולנכר לאיניו, ונכסף אלו כוללים כי גם אהבתם גם שנאתם גם קנאתם בבר אבה, וחלק אין להם עוד לעולם, בכל אשר נעשה תחת השמש, שאינם מסתתרים כלל בעיני העולם, אם כן לך אבול בשמחה לחסך, ושתה בלב טוב יונך, ואל פסוד סלך בנס שיכוס אחר חונת, כי בבר רצה האלהים את מעשיך, אין ספק שפעריך כלל חלונים לפניו, ומאמר שלא ילכו לשעול אלא בנאמרו. בכל עת יהיו בדרך לבנים, ונעולם אל חלנס שמורים, סיון להכנס על נס ששית, ושטן על ראשך אל יחבר, אל חונת מלסך בשמן אשכסוון, כדרך שחלנו בנזר וקוד לא כמתי. דעה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך, אשר נתן לך תחת השמש כל ימי הבלך, וסוכר שתי פעמים ימי סלך, למען הגדיל בדמיון הקורא את ניעו ימי חינו, כדי שימסר וישמח, בערם שער לכן ילמח; כי היא חמנו וסמחה חלקך בחיים, ובעשך אשר אתה עשל תחת השמש. כל אשר נמצא ירך לעשות בבחך עשה כי אין מעשה וחשבון דעת וחכמה בשאיל אשר אתה הולך עמה. וכוונת קסלם בדבריו אלה נחמדת חללים יחור נדי, ואינם לריכס פירוש כלל, רק סוף לריכס לקחיהם ונעול, דבר אשר חונת חינו וננס שיקסם. כי כנס כל דברי קרם שאמר קסלם על שני קוטבים יקונו: האחד, שכל בנזר ונחמן מזה שאין נקוס לשכר וניע, ונקרם אחד ללדיק ולרשע, וסכני, שאין לנש האדם שחלכות אחרי נונ סוף, וננס נוסף שאין לירוא כלל ונעושי סכ"ב. והנס שחלכות הנש, כלו סוף האדם מי אחריו ויח סוף, וסיוו נס בנזן כולל בעל ידיעם ונחמדת, וחורק נס ששם בימי חיו, הוא דבר אשר נקוס הקסר יחבחר בלא סוף ספק בעדות החושים. וסענים שקסלם טוען על זה, חונת שאין אלו כוללים שיסתתרו החושים כלל בעיני העולם כזה, ששם בעלם סוף, ולא ינשך חונת אלא שאין חושים חששי לעשות נס שיכור: כי גם פעמים רבות ידענו שכד נגלו החושים אל החיים בחלום חלום, וסודיעוס, חעלונות אשר סיעלים ידיעתם לשמחה: וכד נמצאו כאלם בכל עם ועם וכל דור ודור, א"ל אין סכר נונע ונלד עליו, רק מלד שלא יחנס נסות נחמס לביא ולסמולות כאשר יספול. ונענת האדם הקדושים גם סוף ונעולת בעדות החושים, ואין סוף ספול שיעלים,

למקצתו ועד גדול, גדלה כחם וכל פלקים חמה נפלאה אין ונחמה רק
למקצתו; ואין חמים היא הנחמה את מעשי בני אדם, אשר כוחם להכע? ואולי
יטען בעל דין ויאמר: אפי' לא ידעו מעשיו בזרם, וכל מקום הכי בלא
ספק כלם בנסה, כי אין אדם עושה דבר צולת כנס? אם כן אין האדם
מעשי בצמיחו, רק הוא נוכח וכן הסגות המליניות; ואין יעשו על רוב
מעשיו? ותשובתו בלתי, שאם כל מעשי האדם בנסה, כנס להיות הסגור כנס
בטבעו אל כנס, כנס במחול לדין שיעלה, למען יסיר הוא עצמו קנס לתקון
מעשיו; וידוע כי הכנסות שאין בני אדם עושים, כבר נעשו לולא יכלה
סעוטה. ואחר ששני עמודי הסוד, אשר בכלי קבלה נכונים עליהם כבר נפלו:
האריכות בנתיבות דרכיו אך לעומת. ונשיגה אל הסוד. אחר שאמר כל
אשר תחלה ידך לעשות בכתב עשה חזר וכתב כי זו עלה שאין גם ממש; אחרי
שאין האדם מעשי בצמיחו וכלל בזרם: על כן אמר שבתי וראה תחת
השמש כי לא לקלים הדין, ואפי' שם קלים פעמים שנוצר עליהם שלא
יוכלו לזון, ולא לנבזים השלחמה, וגם לא לחכמים לחם, וגם לא לנבזים
עושר, וגם לא לזרעים חן; כי עת ופגע יקרה את כלם כפי מה שנוצר. כי
גם לא ידע האדם את עתו, בדין שנאחזים במצודה רעה, ובצפורים
האחרות בפה: בהם יוקשים בני האדם לעת רעה, כשתפול עליהם פתאום.
וולגד שאין חכמה האדם וסתגלותו לעז ולכועל, כי בכל כפי הזרם,
כנס עוד גם זה ראיתי חכמה תחת השמש, וכן אחר של חכמה כליתי, וסוף
שתועיל לזרים ולא תועיל לנעלים, וגדולה היא אלי, תמיסה גדולה היא
בעיני: בלא וכלם: עיר קטנה ואנשים בה טעם, ואין לאל ידם להגלל מקף
לזיו אפי' איננו מלך גדול, ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, ונבה עליה
טעורים גדולים; וטעא בה איש מסכן וחכם, ושלט הוא את העיר בהכמתו;
ואדם לא זכר את האיש החסכן ההוא. ואמרתי אני כנס בעיני זה סתם
טובה חכמה מנוהה: אך לפני כותם טוב? לאחרי, לא לנעל החכמה;
וחכמת החסכן בויה, ודבריו אינם נשמעים אם יקנס דבר לתועלת עלונו:
ואם כן למה נחמס, ולקם נסים חכמים וזרמים, למען סוף כרופא ולא
לו? כן אמת כי משה דרשו אומר דברי חכמים אפי' שם נאמרים בנחת
הם נשמעים יותר מועקת מושל בבסילים; ואומר נ"כ טובה חכמה מבלי
קרב, 'חוטא כל' תיעה אחד יאמר טובה הרבה;

י' ואומר נ"כ טובה 'שית יבאיש יביע שכן רוקח, וכן מי שסוף יקר

החכמה, יפני חכמה שים נ, וכן מי שסוף יקר שסוף מרוב חכמה ונשים,
הם חכמים את רישו שכלת מעט; ואומר נ"כ אם חכם לישני ולא קפד
לשטאנו, כל' זה עושה מעשיו בדרך חמה הנמשלת לזיון יבא חכמה,
וזו כולך בדרך סקר הנמשלת לשטאנו, ומעשיו נספים, הם בדרך כשחכמה
הולך לבו חסד, ואמר אלא מודע לכל על ידי כי נשטון וכן שכל הוא:
ואומר נ"כ משה דרשו אם חכם מושל תעלה עליו, אפי' יקוף עליו מושל
אל תחכמה ומהליתך מקשה אל תח אל חזו ומקשה, אלא חזיל ונח
סמחו בחכמות ומוק לנ: כי שיה יעז חכמים גדולים כי חכמה וסתגלות
ינים אשריו רעות גדולות. כן אמת כי כל משה דרשו כל' (אשר היו
הסוכנים ציוני קבלה) הם קבוצים אל כאמת, ונראה מתוכם שים בנחמה
ובחכמות תועלת: אך עם כל זה יש רעה ראיתי תחת השמש, בשמה שיצא
שלש השליש, כגון זה שאנו חוקים יום יום נתן חסד בשרים רבים,
בסגלות עלום הועיל לחכמים רבים, ונחם אותם בחכמים, תחת אשר היו
סגלים ונחם: יעשרים בשל ישבו, ויהי נ"כ הסיבה עשירים חכמים אשר
היו קידם לכן יושבים בסגל: ומה תועלת ח"כ בנחמה וסתגלות? ראיתי,
עבדים על סוסים, ושרים הולכים בעבדים על הארץ: כמי שכלל בזרם,
וסוף חכמה אדם. וכן הופך נשק לתועלת עלונו בו יפול, ופריך נהר לנזל
במקת רעשו ישכנו נחש. וכן עשיר אבנים יעצב בהם, בוקע עצים וסבב בהם
לי סגנה: כמי כי שוף חכמה אדם, אם קחה בחול והוא לא שים קלקל,
יהלים יבר? ויתרון הבשר חכמה? מוקם על בוקע עזים וסבב בהם, האם
חכמים שגא אדם זה לדי סגנה מפני שסגול קנס וסוף לא מדדו ולא
סמיו, וסם כולם להחזק בו על חילים רבים ולפי' נספן; וכל כך חכם
כי יש לחכמה יתרון הססיר, כי אדם זה לא נהה בחכמה, ועל כן נספן?
באמת אין כלן דבר וכל זה, כי סגול סים שגון כחלוי ועל כן כרת את שוקי'
וגם הוא לא סים כולם להחזק על חילים, אלא לבקוע עצים, וסם לא היו
מעשיו כי אם בחכמה, ואפי' אין בחכמה יתרון הססיר. ואחר שסגול ראים
על שאין תועלת בחכמה, מן הכנסות אשר חכמה על הסינים ומעשים
בכמה; בלא עתה למק דרכיו, בנחמותו כי סגורים נעשים אשר יסגור
הסגון שאינם נעשים צולת חכמה גדולה, באמת אין כנס חכמה כל עקר:
ואמר אם ישיך הנחש בלא לחש? הססיר כי נחש אשר כחלסמן לו
אין נשק' אם לא היו לחסמן לו סים נשק? לא כן; אלא שחלסמן

ונכירים בלתי נאמרים בארץ ארץ חם וארץ נופך בעצב וארץ ילחשו
אלה הוא גם בלא לחם לא יסוד: ארץ חם וארץ נופך לבעל הליטון כמחשבה
נחמנו שהוא נכון לחם. הן אמת כי דבריו פי חכם הן ועם כל זה אין יתרון
לבעל כלטון, שהרי ושבחות כסיל תבלעו, דגרי סכיל ישתחו את הסכס,
ולא תועיל לו חממו; ואע"פ שהסכיל תהלה דבריו פיהו בבלות ואחרות
פיהו הוללות רעה, וכל נקוס והסכל ירבה הדברים, ונכנס דגרי יצלו
וישתחו את הסכס. ועוד וזה תועלת נחמנו? בלא לא ידע האדם מה שיהיה,
ואשר יהיה מאחריו מי יודע לו? בלא יוכל האדם נחמנו להעלעל ונן בפעמים,
אלא עש הבסלים תיגענו, וגם הוא יקרונו כמקרה הסכיל, ויעז לריו כעול
הכסילים הסוללים נחשך, ויהיה גם הוא, עם כל חממו, כאיש אשר לא
ידע ללכת אל עיר, כאיש אשר ילך לחנות עקלקלות ויחשוב כיצדו מתקרב
אל בעיר וכו' ומהתק ונחמנו. הן האיש החכם, פעמים שיחשוב נחמנו ויחשוב להסתקב
אל בעיר ואל האשר וכו' ומהתק ונחמנו. ולהוסיף עוד ראיה על בלתי כיוצ
תועלת, אשר אי לך ארץ ששלבך נער, והוא מוכנה להחנכו על פי הסכים,
ושריך בבקר יאכלו, אשר ניד נקיוס ונחמנו הן לנס רק על חילתם,
כפך וזה שנחמנו דיוו לנכר נשפע. אישריך ארץ ששלבך בן חורים, שאינו
נער הלך להחנכו על פי סכיו, אך הוא בן חורין סכיו וכל שגור ויעשה
עם שלבו סכך (ונחמנו בן חורים ל' סכיוס ונחמנו סכיוס, ואינו ונן חורי
יכורס), ושריך בעת הכאוי יאכלו, וגם כשיאכלו יאכלו בגבורה ונחמנו
כמחזקים את סוף ונחמנוס את כלל, ולא בשתי לא לשחות יין בלנד.
ובטעם על זה שאמנתי אי לך לרן וכו' הוא כי בעצלותים יסך המקרה ובישלות
ידים כשאין כידים ונחמנוס לתקן סג ידלוף הבית וכנס לחם הסכים
אשר נקק יאכלו כנס סס כדי לשהוק עישים לחם והוא מלשון ארמית ענד
לחם רב, ובטעם סס עישים יוס יוס ונחמנו ונחמנו, ונחמנוס לחםס כרנס
כדי לסחוק, ויין ישמח חיים עושים ונחמנו יין כנחמנו סיס ונחמנו כך
והבבך ססס ונחמנוס נחמנוס יענה את הכל יעני את כל בני כנחמנוס.
ואחם סיסס סכסס, אשר סכסס כל כקלקולים האלס, וזה תועלת נחמנוס
ונדעך? בלא גם בטדעך אע"פ שחם חיס דעת סלך אל תקלל, ובחדרי
משכבך אל תקלל עשיר; כי עוף השמים יולך את הקול, ובעל הכנפים
יניד דבר; וכנס לא בלנד שלל מוכל לתקן את כנעות, כי גם מלעך לסוס
ידך על סיד, וכדי כיוון וקלף; וזה תועלת א"כ נחמנוס? בלא אין נחמנוס כלל;

א"ל ומהי ליוצר לכל מהתקס נחמנוס כדיוס כחיוס דרך לניו למי סיעסס דנכ
סין תועלת זו: שאלה לחשך על פני חמים, כי ביום חמים נחמנוס. ואחם
סלסס סכיוס, כמחשכס בלנד סכיוסס הן חלק לשבעה וגם לשבעה ואל
חליון אל כחיוסס כיוס כנולס לחסכר סכסכס (כמכיון) כי לא תדע מה
יהיה רעה על הארץ, כי נחמנוס לא מוכל לנעת העתידות על ידי כנחמנוס
כן אל חליון בלנד סכיוסס כחיוסס ענניס, סכיוס אס — יסליו העבים
נשם על הארץ ידיוקו, וכו' חכמות וס סכול לנכין ונחמנוס סכיוס.
סלסס יסיו מללסס כיוסיו ונער על סלך, לא סכול לנכין כלל על ידס
כחלום כנלסכך, אס לא. וכן אל חליון בלנד סכיוסס כמחשכסס כנחמנוס
כמקל, סכיוס ואסכיוסל עין כדורס ואס כליון סלסס סכיוסל העץ שם
יהיה, סס יססס סול וסס יעמוד סען, כלי סיוס על דנכ אסר כלל. ולא
כנעות סקסס לנדס חין נחמנוס, כי גם ססכמנוס נחמנוס סכססס גם סול ללל
כעול, כי שופר רוח לא יודע, אס ינחין ולא יודע עד סכסס סכיוסס
כנס סול לא יודע כעמו, ויהיה כעבים לא יקצור אס ינחין סלל לקצור עד
סלל יססס סוס עין כסיוס, לא יקצור כסעס קיכס, כי ינחמנו ינחמנו ונדי
וכנס באשר איך יודע מה דרך הרעה, כי כנולס כעבים לא יוכל לנעת אס
ינחמנו אס לא ינחמנו, כי לא ידע דרך סכיוס כעבים ככסן סלסלס, סלך
יודע אס ונכ אס נכנס: ככה לא תדע את סעסס האלחום אשר יעשה את
הכל, ואין דרך לנעת העתיד, וסול כנעות אדס. אס כן בבקר ידע את ודעך
ולערב אל תנח ידך, אל חננוס מלכורס גם כעכ, ואל סכיוס לסוס כיוסס,
כי איך יודע אי זה יכשר, הנה אי זה, ואס שניסם כסכר סוכיס, אלל
וגם סכיוס יודע ואין סקק זו סול זו: וסכיון האור, כלו', סוכיוס סכיוסס ון
סויות, וסיו ליעינים לראות את השמש, ולסכס סכסס כנחמנוס סכיוסס.
כי אס שניסס הרבה יחיה האדם בכלל יסמח, ככלס סליו לו סיסמח,
ויכור את ימי החשך, סלסר סויות, כי הרבה יחיו כל סיויס שכס סוכס
נחם הכל. וסנס קחלס כחליוסו סכסל כנחמנוס חליון ג"כ ססכריוס סקר,
וסכמנוס סלסס וססכריוסו סכל וריק יעזוכו; וזה דנכ סלך לידך לסכסס
עליו עננות, כי כל סולס ללכס כדך סלסס סכיון כיוסו סכיוס סול אס
רעה: ואס כנלס כענניס ססכסל ונחמנוס סוכס, סס דנכיס סכססס
כיוסעיסס וסין לסכען עליסס. ואס סיוסס סיוס כי עין ה' על יסליו וסיוס
סלססס ה', סנס לא יסיה זה רק לסכיוסס כנחמנוס, סלסיו לסכססס לסס

נס: ולאמתי הכלל ויה שנינו לבנינו באלהינו היה שימורנו (אם לא יגרום
החשד) יין הפעמים שאין צידנו להשיג וזהו בשום פנים. כי אומנם לא להם
נתן לנו האלהים שכל ויניה כי אם לזיון נתקן ונעשנו בדרך ישרה. והעולם
שינוי ויהיה בחדש, על עולמו לא חס, וי יתקן עליו? חס ירא ובר ורע,
ובקיל ויחשבו וינמנו. — והנה אחר שאמר קהל כי אם שנים הכנה ימיה
האדם בכלם ראוי לו שיטעה, שב לבאר כי יש ימים שא"ל לשונות בהם,
הלא הנה ימי הזקנה? על כן יען את האדם שיטעה בכל יכלתו ציוני בחורותיו
עדם יבאו ימי הרעה: והאריך בספור נעמי הזקנה, לזרז את הספור ללקוט
השמינה טרם תיכש. אמר ישעיה בחור בילדותך, וישיבך לבך בימי
בחרותך, והלך בדרכי לבך ובמראי עיניך (ודע כי על כל אלה יניחך
האלהים ציטטת הקין סופרים הוא); והם בעם מלבך ובין והעבר רעה
מבטריך: כי הילדות והיטחנות הכל, כי לא תעמוד הילדות זמן הרבה, כי
היא כלין ולא יוכל ותננה כלל, וראוי לך שתוהר ותשטת בעוד כפתך רעננה.
יב (וזכור את צוראך ציוני בחורותך, הקין סופרים הוא) עד אשר לא
'באו ימי הרעה, והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ. עד אשר
לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים, ושל על עיני הזקן אשר תכחיל ושב
העבים אחר הגשם, אחרי שהשיל כהות העינים נחשיכה השמש, אחר שאותה
חשיכה אינה לטעה עד דת הנשם ואחר כן רוח עצמה והשחר העצים, כי אם גם
אחר הנשם ישונו העצים והיה החשך ונחמיה. ביום שיוריעו שיודעו וירחשו וימיו
הבית הם הרגלים, והמשילם לשונותי הנית שישנים נחמיה הנית; והתעורר אנשי
החיל, הודיעו; ובשלו ישבתו וימלאהם החשנות, השינים, ביטעטו, מפני
נחמיה; ומשכו לגומי הרואות, השינים, בארובות, בחוריתן. וסגרו דלתים
בשוק, יקוץ שפתו וילאכל אפי' כל מעדנים לפניו בשפל קול השחנה,
ופני שח העכול נחלש בו; ויקום לקול הצפור, שישן נעט, ואפי'
כשישן קול לפור קטנה יעוררו ישנתו; וישחו כל בנות השיר, שאנינו
ומחברות, וכל נטות ונשורות דוניה לו כאלו נעפר השם אחרת. גם מנבזה ייראוי
ושל על לבת הזקנים שמות, כאלו יתאים מלונות; והתחית בדרך, ומתן שאינו
יכול לרוץ הוא ומתפחד בדרך שוא ירונקו הסוסים והעגלות, ושוא ייקורו נוסאי
ככל; וינאץ הישקד, הקדקד שהוא האנר שהשער לוינו בו תחלה בילדים, הנה הוא
צוקים יין ויולא פרט לבן, כלו ששע לכן ינמנו; ויחבל החגב המז: הוא ויין
מוניו הארצה הנמנה ומקשן תנייה. ובאן הוא משל על האנר הנקשן וזקק בכל

שנים וצוקים אלו אלה לקבל, ויש שאין כן צמחורים כי הנה נוסא את עלמו
ותפר האבימה, אשנים רבים יש שאינם נודעים אחר הצמחונים. אך כאשר
יקראום חכמים לא ייולאם לבם לחפץ, וינס קהלת אומר: כאשר חזקן, תשר
את האזניים והסכנות שיהיה וינסים עם חזקך לחשבו: הצמחונים. כי אז
לא תשוע ולא תאבס אפי' יקראוך. ואין לך ל' של תחשיר לז' ועלך
(ומלת אצונם תשרש אלה שעינו בסכנות, ולא האזין) כי הדרך האדם אל
בית עולמו. אל הנית אשר ידור בו לעולם. ולא ילא מונו עיר. וסוף הקנה,
ושבבו בשוק הסופדים. עד אשר לא יתקן הכל הבק. יתקן מלשון רותקו
נזקים. ורעם שנת נחור בילדותך. עד אשר לא יבין אכור נזקים ורעך
בלבן כנפק ולא יוכל ללחם (ועם הכל). כי סוד נמשך ודקן (מלקו כחבל)
ותקן כלל הוהב. וגם את יעלה מן שמי ועליו ציוני נעורך. עד אשר לא
תשכר סולם הנודעת וי זכר. וסם סדונים: ותשבר בד על השבוע. ודיון
הגלגל אל הבור. אדם כולך אל המנוע לשאוב מים זכור צדור. וכשואו אלל
המנוע כדו נשכרת ולא יוכל לשאוב. אפי' שסוף עיווד אלל המנוע. וכן כשהגיע
אל הסור לדלות מונו מים. נרוץ בגלגל ולא יוכל להוכיח הדלי למד הסור.
אפי' שסוף עיווד סם. וסם משל נאם על חזקן. שסוף מתקרב אל האשם. ולא
יכל לעשות מלאכתו וישבו העפר על הארץ בשחורה. (ורכס חסון אל האלמים
אשר נחנה. תקן סופרים הוא. וסם נשלו י"ט מלך תקן סופרים). עד כאן
דברי קהלת. ועד כאן העלם הועלם להביא הצמחונים לרדוף אחר הסגלות
הצמחיות. ונגד זה אמרתי ציכרי:

הי תאך קשה אשר קטני
לב איש ברו אבן יהא ששח
כי אתה יתקן סר קאשך קד.

כי אומנם אם שלום הנוף ובריאות כל אצניו. נעשיר והנכסים והכבוד.
ושלום הכוח החששי ונרעיות טורדים ועזאזים; אם באלם יאושם אדם צאלות
המייס: וסם ימלון רודק חמונים. אשר כל אלה יאגדו מונו! לך נא ראה
דברי כוונך המכס נפתחת משליו. ' . . וסם לך לנשלו? הלא
צמחנות קרים הנקוין ימן קולו. —

את הדברים האלה מנאן עד סוף הספר כחז קהלת כאלו הם לא דברי
שלום רק דברי המעתיק המדבר נשמת הספר ונשמת הנוף אשר כונו. אחר
הכל האלים אשר הקהלת (וינחלה סם חזר הנוף המזם) הכל הכל כלו
הנולד הספר זו היא כי עמל האדם הכל הוא. ויותר כלי מלכר שח יה קהלת

(שלוש) חכם. עוד לפני את העם. ואז שקל בעליוני שכלו וזקק בכל דבר שבעולם. גם תקן ששלים הרבה. הכוונת על ספר משלי שלמה. והענין אשר הביאו לכתוב גם את הספר הזה. הוא כי בקש קהלת (שלמה) לעמוד דברי חסד וברית יושב דבריו אמת. ימים רבים נקם למלוא נבוכים דברי חסד ולמלא חסד יושב דברי אמת. ספר שיחיה מלא דברי אמת ויושר על פי עיון חכמה הפילוסופיאה. אך נעולם לא עלם בידו למלא ספר כזה. אך ומה מלא? דברי חכמים בדרבנות. מלא כי כל דברי החכמים שקדו לו אינם אלא כדרכות הדוכאים הנבונים לעשות וללכת, וכן דברי החכמים אינם אלא דברי מוסר להנכיח האדם בדרך טובה, לא להורו דברי אמת, ודש'ש' (כך כחיו לקרוא, שהי' צ"ח כחיו) נטועים בעלי אשפות, נתנו מרועה אחד, וכן דברי החכמים הם כמו אשפי החשבות הנטועים לבין ולבין כדי להקיף החכמות של חלוצים מן העדר, והם נחמדים ומופקדים ומועדים אחד, כך הם דברי החכמים וזכרים את העם בדברי מוסר וינחמים אותם בדרך אשר נחמם, בדרך שהחכמים הנבונים צלי שמוע אמת עיון הדברים באמת וצדק. ואש' דבר כזה לא יועילו דברי החכמים, כי אי אפשר להזכיר על כל דבר ודבר ויותר מהמה בני ההדר, יותר ונוח שיזכרו כחיו לך שחיים נוסר ונעלוק, שהי' עשיות פחדים הרבה אין קץ וגם על סקולר חבד העולם ולהן וקריאה הרבה נעית בשר. בוקר דבר אין לוקח לבנות נפשי הקדמונים, אשר לא דברו רק דברי מוסר ולא דברי פילוסופיאה, שהי' דבר נשע, יום יום אנו שומעים כל אדם ואדם אש' הדיוט שהורג את האללים ורא ואת מצותי ששר, בי זה כל האדם, כל אדם יודע לדבר כזה, ואין צו חכמה כלל, וכן כל האדם אש' הדיוט הוור כי את כל מעשה האללים יביא בשעשע על כל נעלם אם טוב ואם רע; ונשני כל זה בולרד בעל הספר לכתוב את הספר הזה, אשר לדעת קהלת שכתבו, הוא מלא חכמה וכליל יופי על פי עיון חכמה הפילוסופיאה; גם כי באמת כל משכיל יראה נשניו כי הכל הכלים אשר קהלת.

ח ת י מ ה

אל כל אשר ישנו וחקרו היה קהלת נועם, ונשני שלל היה נשני חקירותיו כחיו היה הוור דבר וחוזר וקוחרו, מה שלל יקרה לנשני חקירה, כי לא יחלעו אלא ויה שחזר נכור, ומה שהזכור לא יגבול סתירה; וחולס הדבר אשר החזיק בו קהלת בדבר אמת וליצ ונכון וקיים, אשר לא הכחיש אותו נשום ונקום ונספרו, ואשר כשל אותו נחמלת דבריו

פילוסופיהם ונפוסם, הלא הוא כי הכל הכל, וכל עסקי בני אדם ועולם הכל הכלים; ונשני שחזר דעמו, הנם הוא נכנס את שני האדם היו הכל: האחד את הכל כחיו נשני הכל, ואחר כי נוי יודע מה טוב לאדם נחיים חסד ויוי שני הכל, ועוד חזר רחם חיים עם אשה אשה אשה כל ימי חי הכל, ומה לא עליו חסד נועלת בלא ספק להטות נחשט את חושפט הוא אשר שפט קהלת, ולחקור אותו בכל תחלתי כהנו: לנשן דעו מה אנו ומה חיינו, אם אך הכל בני אדם, אם לא.

וכמה חזרו ואלו נשני ילדותי, עבם אחר בדרך אשר חזק בה כל ימי חי, הכנס נחתי את לבי על החקירה הזאת, ואחרתי אתי נשני: מה מעשה האדם על הארץ? דור בולרד ודור בא, זה וזה וזה בולרד, ואשרי נוחם יונח ונכס וכו' כלל היו, ולמה אם כן היו? האדם עמל ונע כל ימיו, לנשן מלא די ונחמיו כדי להשאר נחיים תכלית החפשה, ואם לא היה נשאר נחיים, ואם לא היה בולרד, מה נשן? אלא הוא עמל ונע, כדי לנחם חיים נשנים בשמחה ונשור לבד, ומה כדי לקנות לי הנוחם הנחמית. — ואם לא היה בולרד לא היה לנשן לשם טובה ולא היה מלשער על העדרם: ומה יחרון אם כן לעולמותיו על העדרו? ובדרך נכחם היות יחרון להעדרו על מלאותו: כי נחמיו נעלם לא ינעל ונכרם מיני נער ומעול ויורה ודעיה כוח: וכל חלב לא יחלעו ונכדו, ואש' נחמיו נעלם ינחם נחמית נכוח, הנם אם לא היה נעלם לא היה מלשער כלל על העדר הטובות הנשם: אם כן מלאות האדם אך הכל.

צוה דברים חנוכים? צמי שלל נעמל אלא לעלמי, ולא יסיה אלא כדי שיחיה; זה בלא ספק אין חיו רק חיו הכל: הכל הי' שעמלו כדי להשיג, וחיו נשני חכמים, חזק יחזר עליו שהי' הכל? הלא בושל בולרד, אשר לא הי' רק להושיל? לא כן: הכל הוא לבדו האדם אשר יחרון למלאותו על העדרו, ושאר כל האדם הכל הכלים מלאותו וסעדרם דבר אחד, והמה נדועים יותר מן העולם וינן האנשים, אשר וכלם יקצלי בני אדם תיעלת. ומה נאמר על בני אדם אשר לא סוף דבר שלל ישיגו, כי גם ירעו להצרים? חלב בלא ספק יחרון להעדרם על מלאותם, והמה נדועים יותר מההכל עלמי.

ננלנו למדים כי הטיב הוא הנושני, ורע הוא הנושני; ואשר לא ישיג ולא ירע, הכל הוא. וברי זה כלל גדול וישיד ביקירות, כל חובת האדם עומדת עליו: העושה טיבה לאחרים הוא הטוב; וכמה הוא אשר ירע להם. הלא נעשה אין לך שום פעולה שהכול לוור עליה דכך כלל שהיא טובה

בעולם או שהיא רעה בעולם, אך היא טובה כשתצא מזה והיא לאי ארצות,
והיא רעה כשתצא עליו נזק ולעז; הנהיה להם וצבאות עושה רעה, כי הם
מכוננים במעלותיו הרגש רע, והנהיה להם הנחשת צקורנס לא עשה רעה, כי
היא הם ויהי שירגישו שים רע במעשהו; הנהיה להם חזרו במקום ובמחנה עושה רעה כי
חזרו נזק טוב, והנהיה צבאותו להם הנדק ומהעם את חזרו לאמר האיש
השר אתם עקש איננו כאן, עשה עושה, כי היל נפש להם ויהי שחת.

והנה נמשל בשני אתם הוא כי הנהיה את הכורף היל את הכורף,
וצום עשה טובה, אך לעז את הכורף, כי לא נחמו לנקים נקוהו וצום עשה
רעה: והנה השאל: איך הם כן תחליט על הנהיה את הכורף כי טוב עשה?
הנהיה דעת וצבאותו צבאותו את הנהיה את הכורף כי טוב עשה?
והנהיה למותם האדם, ולא יתגלו פקידים צבאות חשבות הרבה. וכדי עזר זה
כלל גדול: הנהיה רעה קטנה, אשר הנהיה ומהם צבאות טובה
גדולה, טובה עשה; ואין חילוק אתם הנהיה על ויהי שקבל הרעה או על
זולתו. ומה נמשך שווא לומר את היל, והנהיה להנהיה את הנער צלי
עול, לנען יחכם בלחמיתו; ומה נמשך ג"כ שהנהיה על השופטים לעשות הכושר
לנען כל העם ישועו וייראו ולא יזדון עוד:

ואולם ידוע דע כי הנהיה רעה להם אחד כדי לנחם למהם הנשים
טובה אשר לא תהיה גדולה מהרעה אשר עשה לזולתו יחיד, הנה זה לא טוב
עשה: כי הנהיה לא תהנה צבאות איכלים, כי שיעור הנהיה איננו אלא לפי
שיעור הכרעה, והנהיה לא תהנה צבאות הנהיה: ומהם הנהיה רעה
גדולה לאיש אחד, רע מהעם יוחר ומהם הם יעשה רעות קלות לאלף בני
אדם; ומה למה הדבר דומה, לגונב אלף כסף מאיש אחד, או מאלף אנשים.
לפיכך לא היה לצית דין להרוג הרואה, אם לא היינו יראים אלא שווא ירבו
רואים; אבל הנהיה הרואה, כדי שלא יעזו איש רע לרמות רעבו צבאות קשה
יוחר ומהיה צית דין.

והנה ישאל אדם: אם מותר להזיק לאחד נזק מועט הנורם טובה לאחר,
הנה מוכל לגנוב מן העשיר ולתת לעני. והנהיה על זה, כי צבאות שורת הדין
כן היא נוחתה, אלא שהיא צבאות דין לבחור דבר זה, שווא כל גנב יאמר להיטיב
בתכונתו.

כל הכרעה טובה היא דבר טוב, וכל הכרעה רעה היא דבר רע; והנה הנהיה
איש רע או איש טוב, הכרעה אחת היא: והנה לפי שורת הדין, לכל אדם

הוא לא להיטיב צדק, צלי הנחמה בין טוב וזין רע; אבל כדי לזקק ידי הטובים,
ולאיים על הרשעים אולי ישינו וידרכם הרעה, על כרחם לרבים אהנו לנקדים
הטובים אל הרעים.

דבר שאינו לזקק להנהיה הוא שאמר לעשית רעה הנחמה טובה גדולה הנהיה,
אם אפשר להנהיה הטובה היא דברך אחרת, כגון האז הנהיה את ילדיו על
עשייתם ומה שהוא עליו עושה צבאות, וכן הנהיה הנחמה הקטנים, אם היה
הנהיה לו לננוע אחרים מלקטור עליו, מהנה ולא ייראה. וכן אין לזקק לננוע
שאמר לעשות רעה שאין הדבר צבאות שיהיה מהנה טובה גדולה הנהיה, כגון
הרואה הנהיה את הנהיה צבאות שאין הנהיה צבאות. אומר להנהיה שום
אדם לקטור רעה קלה אשר תצא עליו טובה רעה, כי העדר הטובה הנהיה לא
יוליד הכרעה רעה בהנהיה הרעה הקלה; אך מותר להנהיה אדם לקטור לעז קל
אשר יליכו מונחלו קשה, כגון להקיר קין והאז וכן מהנהיה: לא כן להשיב
הנהיה אל הכור.

הנהיה לננוע צבאות לא ילא וכלל ההנהיה, שאם לא היה הוא וילד גם
הם לא היו נולדים, והנה הוא הנהיה לעלמו, ואף גם זאת, אע"פ שמוחר
אדם והנהיה היא עליו להקיר את נפשו ולתת לזיו שלדך יוחר ומהם, הנה אין
אדם רשאי להקיר את צבאו ולתת לזיו שלדך יוחר ומהם, שדי כל לזקק צבאו
מושל עליו צבאות גמורה, ומהם שאם לא היה מולידם לא היו לרבים לכלום
ואם לא יכלכלם הנה עשה עמהם רעה, ולזקק האחרים אינו מועיל עליו צבאות
גמורה, ואם לא יחוש להם הוא מונע טוב, לא עושה רע; והנה אין לאז
להיטיב לאחרים, אלא ממה שאין לננוע לזקק צו. ואולם מהנהיה על האז לחנך
את צבאו צבאות הכרעה, כדי שיוכל להיטיב לאחרים צלי שיהקרו צבאו ומה
שהנהיה צו.

וצענין הנשים עוד זאת יש להזהר: כי כל הרעות שיעשו הנשים, לנחם
גם אותן שאם לא הולידם נא מהאו: וכמה ילעך אדם להיות זריו צבאות
זרעו שלא יאמרו עליו ארור שזה ילד! אלא צבאות דברים לזקק שיהנוק אדם
ערם יקח אשה!

ומה תלום תורת האדם צענין הקרובים והאזובים? צבאות כל בני אדם
שנים, ושורת הדין נוחתה שלא יהיה הקרוב קודם אל הכחוק והאזוב אל השוגא.
אלא מהנהיה שכבר פשע המנהג להיות כל אדם מייטיב לקרוביו ולאזוביו יוחר
מהם מייטיב לזרים, הנה גם אהנו מייטיב להקדים את קרובינו, ואת האזובינו,
באיל ובה זרים אלא האחרים, ואין להם גואל וזלמנו.

כיף דבר יסביל המסביל ויניח המניח, כי כל דבר אשר אין מליחותו אלא בעצור מליחותו ולא בעצור דבר אשר תולד לו, אך הכל הוא: וכאשר יתגבר הדבר כוח אלו, יבנה לנו דרכי ה', ויפתח כלל מחציתו כמו להוליד עליו ויכלל הכלל בהולידו לוהלו (ואין לך אדם אשר לא יוכל להוועיל אם מעט ואם הרבה, אם במחן, אם במועצה, אם בדבור ואם במועצה) ולא ישיע לעולמו להנחיתו אלא כדי שיביא חוק וצדק ומונין להשיע לאחרים, והוא ביותר יתרים; יסמיך צדקיות גופו במחלל וינחה וימחה, כדרך שהאיון שומר את כלי וילאכחו שלא יפסדו, לא בעצור עליוס, אלא כדי שיוכל להשתמש בהם במלאכתו; יניע להעשיר דרכי כדק, כדי שיביא ספק בידו להשיע, ובספק אשר יבא לידו ישתדל שיבא לו ניד העשירים, לא ניד העניים, ולא ימאס חונן דלים שום עצורם וינחה, אשר תצא לידו הכסף הישן שנת עולם: וזאת תורת האדם באשר הוא אדם, כלו' הו' צעל בכל "הנהנה אחר שכלו; והעצור על תורת האדם חינו בהנה אדם, הכל הוא חס ודבדח.

העצור תורת האדם נקרא ונתהלך את האלמים, כמו שזכרנו וינתלך חניך את האלמים, את האלמים התהלך נח, וחס לא קבלו תורה אלמים. ועשם הקרא שומר תורת האדם ונתהלך את האלמים להיותו כולך דרכיו להשיע לוהלו בכל יכלתו; וכן אשלטין העמיד כל תורת האדם בהתדמות אל האלמים. הכל הכולל להתדמות אל האלמים לרין שידע דרכיו, שאם לא ידע דרכיו, איך ילך דרכיו? והנה ראוינו הגוים הקדמונים, שהיו מחזיקים באלמים עושים כל תועבה, וביה להם אליל נוהף, אליל גנז, אליל רוחי, אליל רוח, וכיוצא בזה: וחס היו עושים תועבות גדולות, למען התדמות לאלילים. לפי איך דוד לשלמה בנו דע את אלבי אצין ועבדו, קודם שתעבדו דע אותו ודע מה טוב צעניו ונחם הוא חסן; שאם אין אתה עושה כן, הנה אפשר שתהיה כוונתך רלויה ונעשך תועבים.

והנה ירמיהו הודיענו תורת האדם כלם צפיק אחד, באמרו כי אם צדק יתחלל הנהכלל, השכל, וידוע אחי, כי אני ה' עושה חסד וחסד ודקדק בארץ, כי צאלה חפתי, נאום ה'. הנה הודיע כי אין התהלה ראויים לאדם אלא מלך היותו יודע ה', ויכחש איך דע את ה', ואמר כי נדעבו כאשר נדע היותי עושה חסד וחסד ודקדק בארץ; וסופך ביאור כי צאלה חפתי, שהעשירים האלה הם המצויים לפניו, כלו' עשירים, לא ידיעם כלל. וענין שלשה השמות כללי חסד חסד ודקדק הלא הוא כי חסד כולל מדת הסעם השכלי, והעדר

הוא צדק לזה לא חסד, כי התחבר עם כל אדם, איך שיש בנפשו, הוא חסד ידו עוצר עוצר; לפי הסיק אלא יושע, כי חסדו ידך שאלם חסדו חסדו חסדו חסדו, כן בסיסיו לזה ידך לזה: ואולם הו' שאל ידך חסדו אלא באשפט לא יכלה לחסד את גופו ולתת לאחרים, כי בשמח דין אין יתרון לוהלו עליו; לפיכך חסדו חסד לרק, שהתחבר על המעל עשלו ונתן לאחר. כי חונס ידוע דע, כי לא ישר לשון חסד אלא חסד שר וסופו, המעל ידוע ונתן לזה, כלו' חסדו חסד עליו: ולכן דקדק ישר על הדיוט, שאינו נותן אלא חסד עליו: והנה דוד היה עושה חסד ודקדק, כלומר שבים לרין וישר גם צדקת חסדו ואלך וסופו, וגם צדקת חסדו אחר העם.

והתחבר באמרו השכל וידוע אחי, דע כי אין עניני השכל אחי וידוע אחי, שהם כן יביא עניני כענין השכלך ואורך; ותי ידע את הכוח? הכל אלה השכל הוא שכל עומד, והשכל צעל העשירים שהפסיק מאלה וידוע צעם זקק; ובכוחו שיסביל חסדו חסדו כל חלקי העולם ויניח כי חונן העשם לא נחנן בהתחברת אלא להשיע בהלכות האשפר; והו' ידע באמרו כי ה' עושה חסד חסד ודקדק, ויפתח להדמות אלו; ועל איש אשר כוח נאמר חסדו כי ידע שני, כלו' ידע מדותי, כי שם כל דבר נורה על חסדו ויודותו; ואמרו כי חסד חפתי ולא זמ, ודעת אלמים ועולות.

הכלין העוז לשומר תורת האדם ולהשיע לכל כפי יכולתו, אינו מה שיפסיק: רבים נאד צעלי לצטוב, ואף גם זאת מעשיהם רעים: ומני מה? ומני שאינם מושלים ברוחם, ומחזיקים מושבות אותם צעל כרחם אל אשר לא היה חפץ ללכת, סופו לא יוכל לעצור ברוחו ולהניע וכן הסכרות, ובעל ברוחו הוא מוליד בין מה שם הוא מורה כי עוז ביה להון בו דלים, ובסכרותו יכה את אשתו ואת בניו אשר אסר יותר ונפשו. השטוף צוה ונאדו חסדו נקדשות, ולבו כחוס ומחן, הכל איך ישיע לאחרים, והעלוקה מוללת דמיו? ואם ימלא אחד מחזיקיו צדקת חסדו וחס יעשה, ולא יבדלו באש קדמיו? ואיך יתעול מלך נאם על מלך אלק בני אדם, אם על ידי מיתחם יעשה לו שם גדול?

הכל יראה הכולה, כי אין לך שום דבר אשר יביא הכרחי כל כך לשמירת תורת האדם, כמו ההתדמות על ידיו הכל. האיש הישר לרין שירביל את עלמו עשוריו להשול ברוחו וינחה מוחלעת, עד שתשאר הכחות בידו לעשות בכל

הקים וכל זמן את אשר ילכו השכל לעשות, וצלי שיחולק לשון לו שום הרגל
רע, אשר יעשו על כרחו וכן הדרך הישרה. כל הרגל שוק ומעצור את האדם
מדעתו, ולא יתנו להם ויעשו צדקו השכל שום יעשה, כי כוונתו סקום
זרמנו לעשות וזה שהרגל עליו: לפי האדם הרגל לבית אדם כלו שרגל
להתחבר חוץ אתה השכל לדרך שיחים נקי וכל הרגל, ולא יחיה הרגל אלא
להתחבר על פי השכל.

ולא סוף דבר שיחבר על כל הנודות הנעשות עני על ידי ההרגל,
כי גם ישחרל בכל ויחולק כמו לעצור צוות ורסן את כל החכמות הנעשות
אשר היו נופו וזה חוץ אליהן. המתחבר אתה השכל לדרך שיחים נקי וכל
החכום הנעשים החסוך החכום את עצמיה, וחוננו ומנו החקירה וההתבוננות
בלבית קודם כל ויעשה; והשכל בלא חקירה אינו כוכל כפי השכל, ואשר
לא יעל כפי השכל למה יקרא אדם? וזה חילוק בינו וזין ההנהגה?
ונענין ההנהגה, ואין נהנה עונה, מה הלוי תורת האדם? הכרת ושומע מה
שכתב צענין זה החכם המפורסם ראש ישיבה צעיר גדלן, שמו Malpertuis;
ואלה דבריו באגדה הששית ואלהות חכמה אשר לו:

"האחי מה שאמרתי צענין צעלי החיים, לא אמשוץ שישאלני אדם אם
"יותר ללמד חוכמה, אצל רחוי לו שישחיתם כחלומותי כחם וכחם בני אדם
"לערום צלי לורך, וגם צלי שום חשש חקור.

"באלהות איהם יש בתים בגוויים ללורך בהנחות הנחלות, שלא תחקר
"לכן רשואה. גוים עליונים ומשפחותם צדירות הארץ, שלא להכרז בהנחות;
"ולא יעלהם ללם להלך על הארץ בלתי כל מיני זכירות, שלא ירמקו
"שדן קטן. אך באלהות הנכונה עושים צדם כל מיני השקפה. הילדים
"משחששים בהרבות הזבזבים. והבזבים מיינעים בקום עד מות, כדי
"ללכוד בלני. יותר להכרז בהנחות, כי האלמים החיר לנו לאכול ונשארם:
"אך הכיתר הוא עלמו מורה כי לפי הטבע לא היה לנו לעשות זאת;
"והחוכמה עלמה למה ג"כ מלח רבות צענין צעלי החיים, יתחבר וכן שלא
"הינחם האלמים נרשום אולתנו ואכזריותנו. אין דברי צענין צעלי חיים
"המזיקים, יען בלא ספק נוכל להיות עומד במהגור עם הגנבים והבולמים.
"אך להכרז בהנחות להחלף וכל שום הכרת, וכוננו צדך שעשוע, היתה זה
"יותר? חכמים מפורסמים, אשר כחזו ספרים גדולים בתורת האדם
"והנחת הנודות, דברו גם צענין כזה. הלא יחשק הקורא כחלומותי ואלה

לד חקרו את החקירה הזאת, ואין להם להבדיל תחת לשונם כל וזה
שבו יכולים לדבר צענין באמת וזה:

"בת פטלונם, ואחרים בין פטלונם (אשר נראה כי פטלונם אשר
"דברו צענין זה יותר והאחרונים) לא היו נוננים והכרז בהנחות רק
"בעצור האנוש אנוח בגלגול. כי יראים שוא נשוא חזים או נשוא
"גם עומדת בגוף הכחם אשר ישמעו. האים המטיל והחריף, קטקא,
"התז כי הוא עלמו נמש ימים רבים ואכול צד; ואחר העש, כי לא
"יוולד הדבר ומחלוק: אם שהגלגול אמת, ואם כן חזיה היא; ואם
"שאינו אמת, ואם כן כפי זו מדת פרישות.

"אך נראה לי היות שם שום יותר מוכרח לחקור לעצ צעלי חיים. די
"בשואמין מה שאין צו שום ספק, וברא שום צעלי בהנחה. ומה לורך
"שחיים הנפש המרגשת נשוא אדם בלתי או זולתו צמוד, למען לא נלמד
"אותה בהנחה רעה? האחרים הזאת, הלא יעשו ויעש ונעט לברז
"וללמד בלא שום חשש על מי שאינו לא קרובם ולא אובדם.

"אם לא היו בהנחות אלא כמו כלי ונעשה, לא חיים בהנחתם לא עומד
"ולא רעה, אך חיים הנעשה שעות, כאדם אשר ישחית כלי שעות. אם
"יש צדם לא נפש משכלת צעלת ידיעות בהנה, אלא נפש מרגשת, הנה
"המבאידם ללא לורך, אכזרי הוא ורשע. כפי זו רחיה מורה על עולם
"כס ההרגל, אשר הקור וולג רוב האדם צענין זה כל חננה וכל חשש."
ווכל האומר עד הנה התחבר אין נולדת צדמות מורה הראויה להקרא
חוכמה נענית, ואין עלולות כל לבד חרות שחמי חותם זה טוב וזה רע; ואף
גם זאת הוא אמת גם כן שאין נפש האדם שום מושכל ראשון הנעוץ בה
חיים הבהרה: אצל ידיעות הטוב והרע הוא מושפע השכל הרוחני כי כל ההנחה
טובה היא טובה וכל ההנחה רעה היא רעה, וזהו הוא דן בהכרת כי העושה
טובה הוא עושה טובה, והעושה רעה הוא עושה רעה; והמושפע הוא
ששוי כל כך עד שאין אדם יכול להכחישו, ואעפ"כ אינו נעוץ נפש, אצל
הוא מוכן ומצוי לכל מי שידע גדר החלות. החלק הוא קטן וכן הכל, הוא דבר
השכל והכחיות, ואעפ"כ אינו נעוץ נפש, אצל הוא מוכן ומצוי לכל מי
שידע גדר החלות; וכן הענין ונמש ידיעות הטוב והרע. עמים רבים נובלים
בלא שום חשש להשליך קצה גניהם האורה, שוא לא חש חותם הארץ,
ובורגים אחרים נבואים ציונים: לא שאינם מנחמים בין טוב לרע, אלא

כי חוקת האדם לריבם משמעות הרבה, ובה לפי השגות שגויות כי עוז נותן אחי לער. כעוסה נוצה עושה עושה, והעושה רע עושה רע: כדי זה דבר בטוב, ולרוב פגיעות לא הונן עד היום: וכן דברי קבלת לשונות, ולרוב פגיעות נשאלו עד כה בדברי הקשר בתחום.

חקירות שונות בתלמוד ובמדרשים

באת החכם גייגער.

א' חבורות

בבאמי בבבא דף 123 כי המורה אשר נאמרה על פסוק אחד ביתה ציוני יוסף בן נתניהו כהן, כאשר קשר לנו בקשרו על מלחמה ביחודים, לפחות וכן עשרה אנשים ונאמרה לא מלאו על נוסף האנשים דבר אם גם כרצחם לדבר על החבורות, ובהפך אמרה (פסוקים ע' י') חבורות של חמשה חמשה ושל עשרה עשרה וכדומה, הנה הנוסף הוא רק דרך ושל וגם חמשה ב"א יבטיקו לחבורה. וגדולה ונוז חומר ר' יוסי (נדר כ' יחידה) כי שומעין הפסוק חש' על היסוד (שם ח' ו'). אך ראש בחינת י"ב ד' ותולא בהלכה בקדושה בזה, כי הוא הכנס והם יונעט רבית ונכיות משה נזכר ואין זעירין אינטי ביחוד ונכין עשרה כניסות לניכול אינטי וא"כ הוא הויס לאכול הפסוק בחבורת עשרה. עוד נאמרה רמז להלכה בקדושה בזה בנכילתא דא פ"ג וז"ל ולקח הוא ושכנו ר' עקיבא אונגר וננין חסה אונגר שהם כולם אדם לעשו' פקמו ימידי שהוא ראשי שנה' ולקח הוא ושכנו ר' ישמעאל או' מנין חסה או' שהם ירלם אדם לננות אחרים על פקמו שהוא ראשי שנה' ולקח הוא ושכנו ע"כ. ובהם כינת ויבדד המעלות הזאת נעלם וכן המעשים. בעל הילקושי גרם בדברי ר"ע בקוויית הכתיב רק ולקח הוא ירלם כי ר"ע הוכיח מן הכחש ולקח הוא, צלי להשגיח על מלת ושכנו הכחשה ובי גם הוא לצדו יקח שם לפסוק ואין אחר בזה והם גם נניח כי דרשה בזה לא רחוקה היתה בעיני ר"ע, עוד לא ידענו במה נחלקו, כי כפי הנראה שניהם דבר אחד אמרו ורק ציטונו לשון. ר"ע חומר כי הוא יכול לעשות פקמו ימידי אם יכלהו"כ אם לא יכלה אז יש צידו ונרשחו להלעך עם אחרים, ור' ישמעאל חומר כי יכול הוא לננות אחרים על פקמו אם יכלה וא"כ אם לא יכלה אין החובה מועלת עליו לננות אחרים ויכול לננות לעצמו, וא"כ במה נחלקו? ובה"ר משה פראנקפורט

בעל זה יחזונו פסוק דבריו ציטונו ור' רק על היה ושכנו בדברי ר"ע וז"ל חמשה שהם רלם יכול הוא לצדו ליקח פקמו לעצמו"כ ור' לא. ובה"ר חלום מוילנא בעל חסות דקם הויס כדרכו ביד חזקה בדברי ר"ע לאמר שכל שאלו ראשי נחוקים שהוא ראשי, וחסד כי ק"ל לר"ע אין שומעין חס הפסוק על היסוד (כאשר פי' דבריו ב"ר ילמך חלום לנדה בעל דבריו מרדכי), וא"כ דעת ר"י שהוא ראשי לעשות פקמו ימידי. חלום אם כן הוא היה המעלות ציטונו היה לו לר"י לערש דבריו ולא לקחם, כי לפי דבריו כאשר הם לפינו לא שיעשו דעתו כ"א נוסף הדיוק אם בזה היה זה, כי מתיך חומר אם יכלה יוכל לננות אחרים על פקמו, נשנו כי אם לא יכלה הוא יכול לעשותו ימידי, ולמה לא חמר ציטונו וניין שהם ירלם אדם לעשות פקמו ימידי שהוא ראשי (כנוסחתו בדברי ר"ע), ואין זה מדרך החילוקים לקחים דבריהם. ובעל דבריו מרדכי חס' לדעת עצמו בחוק ציטונו הוכחה וז"ל דר"ע ק"ל שומעין על היסוד ואין חומה אחרים על פקמו ור"י ק"ל אין שומעין וחומה אחרים ור"ע דייק ונדבחיז ולקח לשון ימידי. ובזה חס' הוכחה הזאת קרובה אל האמת אך לפי דבריו מלאו לה יסוד נכון, והוא כי ההלכה הקדומה היתה כי אין חבורה לפסוק פחותה מעשרה חמשה עליו, ור' ישמעאל המהותי בהלכה הקדומה (כאשר הוכחתי בהנה) הוכיח מחוץ הכתיב והם יונעט וגו' ולקח הוא ושכנו כי אין החובה מועלת על היסוד או על בית פחות וני' להלעך אל חבורה אשר היא כבר בעלת עשרה, כ"א יש צידו להלעך עם שכנו וננין שניהם יהיו עשרה, ור"ע בעל מוסר אחרונה חינונו מורה בחיוב חבורה בעלת עשרה ושש כי די בחבורה המעלות פחות מעשרה וגם היסוד יכול לאכול הפסוק לעצמו, ובה הכתיב לאמר כי אם יכלה ילעך עם שכנו אך אין חומה נכך, ונאמרה ח"כ ההלכה הקדומה אשר קשרו לנו יוסף כהן והמכונה לר"ע גם יסוד לדברי ר' ישמעאל. ור' יוסי בבבא רלם (י"ו ב') גלה לנו יסוד ההלכה בהדשה ועוד רמז בדבריו על ענין ההלכה הקדומה וז"ל שם ר' יוסי חומר פעמים שהוא אחד ושומעין אותו עליו ופעמים ששם עשרה ואין שומעין אותו עליהם, הא כילד אחד ויכול לאכול אין שומעין אותו עליו, עשרה ואין יכולין לאכול אין שומעין אותו עליהם שלא יצאו את הפסוק לדיכפול ע"כ. נשנו מדבריו כי עשר ההלכה האחרונה הוא כי אין להשיג על נוסף חמשה רק על יכלתם לאכול את הפסוק השלם אשר הכינו לננות פסוק, ונתיי נוסף ואש' אחד אשר יכול לאכול פקמו שלם

יצא איתו צפני עליו, ורצא אשר יחירו וכן הספד לא יקריבו אותו עד
לרס עיר אחרים עומד לחבלו עד חורו, ונדיוק יקד ונספר עשרה כי כן בית
הכלב הקדושה. אך מקדד האשמה בלך לדרכו ויונה כל דושם הכלב הקדושה
יבצא נשמת פקדים ח' ו' דברי רבי יוסי בלשון אחר ודבר בלשון הפלג והאמר
אשילו הצורם של אלה שאין יכולין לאכול כוח אין שומעין עליין, וכסם
שאר לקח ענין ואלה צ"ל להפליג ריבוי הכחון כן השתמש במלילת לאכול כוח
להקטין האיסוס ושעור אכילתם והעיקר לאכול הפקד שלם (ולחם ערמי
המכרסם על וילת כוח כי דברי המטה אינם בכיוון). ועוד מילא זכר
למנהג הקדוש הזה למנוח לפחות "אנשים על פקד אחד דברי המוספתא
דפקדים קט"ז וז"ל פעם אחת ציקס ארבעים הולך לידע כמה עניין של
אכלוסין ואמר להם לכהנים המדיני לי כוליא מכל פקד ופקד והכרישו לו
שם עומד חלק וזכות של כליות כפלים כיוצא ונפיש ואין לך כל פקד ופקד
שלא היו עליו יוחד וע"ש כ"ה ונבדקין וכו' ונמנהג ק"ד צ' הביאו
החוס' ולא העירו כלום על וואמרו כי נמנין על כל פקד לפחות עשרה, אשר
אין לו שורש כלל נשיעם כי שומעין אותו חף על היסוד. — ואם חזכור
אח אשר העירו עליו צווקויות אחרים כי מן המצורות האלה ילאו מתחלה
כל עניני המפלס והמצרכות, אז תוכל ליה כולך להפלת לצור הצורה של עשרה
וכוונתו לזיוון צסם. כי לכל קעודת וליה קראו הצורה כאשר נכרתי כבר
וע"ש פקדים קי"ז צ' ונו צין המודים לשמים ווי שאינו מיקצ המצורה של
מלוא (ול' מיקצ הוא בעמודה), וזכור וק"ג ח' אמרו וז"ל על כל הנותנים
הוא אקור לילך בעמודה עד שלשים יום, על אצו ואמר עד י"ז חדש, אם
היתה הצורה מלוא או קידוש החדש נוחד, ונצבלי כ"א צ' השניעו המאמר
האחרון הזה והזכירו רק שמחת מריעות, וגם צמם' שמחת פ"ט לא השתמשו
צולת הצורה כ"א צמחת מלוא ע"ש. ומפורש אמרו על מצורות של קידוש
החדש צמם' קיפדים פי"ע וז"ל צמ"ח ישנו המצורות של וקיום ושל
צלוותין ושל תלמידים וכו' ולריך נצרכת היין לומר וכו', ובהכלל י' שם אמרו
וכשהוא תקלקו וקלקו צי"צ עוצי העיר כנגד י"צ שצטים וי"צ מצרים וי"צ
חדשים וי"צ מולות, וז"ל כי הוא שנינו צמון אחרון וצמלתה היו י' הציורים, וז'
עיד כי אם שאמרו נצדדים פ"א ח' הוצרו במצורה, גם שם כונתם על קעודת
מלוא, ומצטים ענין המאמר עם המאמר דפקדים קי"ז צ' אשר הזכרנו למעלה,
וכל המצטים הבינו המאמר (דשלאו אחס וכו' לשון צני ח"י) ללמוד חורב

עם מצרים, ואמרו נצדדים. גם צמם' נצדדים פ"א ח' אמר ר' טילא תמן שזכר
ווק"ש וכל צני המצרים סייעין, וצוקומו ואמר צמרים כ"ו ח' השניעוין וכל צני
המורה ומונעו וליהשתמש צסם המורה. — סוף דבר המנהג הקדוש הים להחלק
מצורות מצורות לפחות צמם עשרה צ"ל לדרג מלוא ולשמות בעמודה, ומכן
ילאו הכנה ומצבים, והאחרונים לא ידעו עוד דבר מזה וסמנונו זכרון, ואף
באכילת פקדים אשר השאירו לכן זכר עקרו אח וקדון ולא השניעו על נקסד
המנויים, ורק אחד קיפדים ומצבים לפי חומס ואחר קפדים אשר השניעו
צמרים דמות קדומוח כולל לעמוד על מנהג הראשונים.

ב' שלשה אתים שהיה ר' ישמעאל דורש בתורה.

שנינו בעשרי נשא (ומנהג צילקט) וז"ל יצא אותו (במדרש ו' י"ג)
וכי אחרים מציין אותו וכלא הוא מציא את עלמו, זה ח' ושלשה אתים
שהיה ר' ישמעאל דורש במורה, כיוצא צו אחס ואמר והשילאו אותם עון השמה
(ויקרא כ"ז י"ו) וכי אחרים מציין אותם וכלא הם מציין את עלמם,
כיוצא צו אחס אמר ויקצור אותו צניא (דברים ל"ד ו') וכי אחרים קצרו
אותם וכלא הוא קצר את עלמו, חף כן אחס ואמר יצא אותו הוא יצא
את עלמו ואין אחרים מציין אותו ע"כ. ועתה נבואה נא ונשים עין על בני
המקראות האלה, ובהם ר' ישמעאל פי' והשילאו אותם דיוקרא כי הכהנים עושים
על עלמם עון צאכלם את הקדשים וצמללם אותם ולא ידעו אם החלול הזה,
וצא המדרש הוא מיוצ"ע ופי' לנו הכונה ומנהג ויאדעוין יחבון מוצי' השמחתון
צמילכון צמ"ח צ"א וכו', ח"כ הוא הזכרה לכהנים שלא לאכול קדשים צמולת
הטף, גם לזנקלום בלך נצדדו ובוסיף גם הוא צמולת, ועם זה מכוונים דברי
ר' אליעזר צן יעקב צמולתין צ' צ' צאמרו כל המוחן ממונה לכבן עם הארץ
וכו' פקד אכלם צמללם פקד אכלם צמולת וכו' דצי כצ"י הוא חף משיאו
עון השמה שני והשילאו אותם עון השמה צאכלם את קדשים, ופיכס"י
ווחמנומין צמילכון צמולת, ע"כ גם השניעם מנהגו אחס צמון את עלמם
(και ἐπεξέτειν αὐτὸν αὐτοῦ) ואם נכסם ע"ש הכללם הוא חלול דפקד
ע"ו וי"ו על כן האוכל ממונה צמולת, על כרחך חלול האמור למעלה פ'
ע' ושארם את משמתי ולא ישאו עליו מנהג ומה צו כי יחללוהו ונדבר צמין
אחר, וגם שם נא המיוחס ליוצ"ע ופי' לנו כי צור האוכל קדש הכתוב מדבר
ומנהג ויערין צני שר א ל גו' ולא ימותין צי"צ א י ש א מ ל ל צ א גו' וכבר

היה נחמיה היה נחמיה כי עומד ביד המלך את הקדשים הוא לעומד
 ביד המלך וזהו המס, ראש למלך שומר כל"ו: וכן שחר עומד וזה
 יד קדש המלך וזהו המס, וזהו המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 ה' וז דרך המלך הקדושים, וזהו המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 נחמיה כי פסוק ט' ונדר נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 אינם נשפטים כל לרכס ורק נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 יחללוהו פט לעבור שחלל וכן המלך, וא"כ כיצד הכתוב לדעתו על המלך
 שחלל וכן המלך, וזהו המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 ונחמיה לכן עומד שחלל המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 את המלך וזהו המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 שחמך נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 וזהו המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 שחמך נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 וזהו המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 שחמך נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 וזהו המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:

הקדשים קדש אחי המלך המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 קוף ט' המלך, נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:

ג' המור גרם.

בנחמיה נחמיה דף 359 והנחמיה כי כל המור נחמיה יעקב על יעקב
 הוא נחמיה על כי שמו נדר נחמיה לא נחמיה עם המלך המלך שומר כל"ו:
 כל נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 המור גרם (מורם המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 גר ונחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 יעקב נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 גרם עד כי המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:
 נחמיה המלך שומר כל"ו: וזהו המלך שומר כל"ו:

האשה היה וכו' בניו נכונים. וצ"ל של"ל ואלא ד"ל יששכר חמור גרם
חמור גרם אותו וכי וכו' היה לאה יודעת שגא יעקב חלל נכח החמור
ושמעה קולו וילאה לקראתו ע"כ, ויודאי הוולאה אחרונים היא (ככל הנדרש
של ש' ויחי), וראיה לדבר כי הערוך ע' חמורא ש' על המור נמנה נדה
(אשר נדרש עליו כשה) כענין הדברים אשר מולאים בנדרש שלפניו, והוא
אשר דרכו לקנוח חמור על הנדרש לא הזכירו מה והציג הפ' על שם נפשו,
נודאי לא היה הנזכר הזה לפניו בנדרש, גם בילקוט לא מולאו כ"א חמור
גרם לישישכר וכו' לא מדי (וגם שם ל"ל חמור). עוד אמרו נדה ל"א ח' מאי
דכתיב וישכר עמה בליה הוא (בראשית ל' י"ז) מלמד שהקב"ה קיים בזה
מעשה של יששכר חמור גרם חמור גרם לו לישישכר, וגם שם לא הבינו המפרשים
הדרשה, הערוך ע' חמורא ש' (כאשר ראונו לנעלה) כלומר כשחור יעקב
ען השה נכח החמור ושומעה לאה וילאה לקראתו וקראתו, וכש"פ ש' הקב"ה
קיים מעשה חמורו של יעקב לאהל לאה, וכל זה חמור מלד. אולם אם
זכור חמורא ח' אשר צירנו עד כה חמורא כי דכשת הנמורא ויוקדת גם היא
על נזכר חמור גרם ש' חמור, הקב"ה הנחמד והנעים הוא גרם. — והנה
מן כל הזכות הזאת ילאו האחרונים ושנו לקריאת חמור, אך גם הם עוד
החזיקו ואלד מפשט הכתיב, וכל זה שלא לתת דופי ביששכר. צא וראה איך
הרגם רב עבדים בערני יששכר כנס ונפחד ש' כנף ונפחד בפני עמנו גם
דוגש בהשגותיו כ"י העיר על הסיכוס הזה ואלק עליו צו"ל יששכר חמור גרם,
בגוף ולא חמור חמש, וזה לא יתכן, ואומר בנימן כוזא ודן כחש ע"כ.
ובלי כפק פ' ר"ס חמור כמו חמור וזכר ופירושו גוף ופ' גרם כמו לגרמיה
כל' לדרו בפני עמנו ואין לזכר חמור. והוא לא לצדו חמור בפירוש הרחוק
הזה כי מולאו חמורו צ"ל פ"ח ר' יהודה ד"ר קינון בשם ר' אחא ח' יששכר
חמור גרם יששכר חמור לגרמיה, ויפשרי הנדרש לא ידעו מאי קאמר,
ובאו דברי ר"ס וגלו את הקהוס. גם מנחם מנחמיה הביא לנו את דברי
חנני הסחרון אשר פהרו צו חמור נדה קיונה. ראיה צעניך איך העו
הראשונים שמוס לבדול עול נוסחאות ופירושים דחוקים וזרים, רק לנען
הכל את כבוד אחד השבטים' ואמנו נתן כבוד לאמת ונפאר אליה אמת.

ד' פרכת וכפרת.

יש מן הראשונים (כאשר העירותי בספרי דף 246), והם השומוני,
ותי"ע, העתיקי שמוח מ' נ' הכפרת נקום הכפרת, וצירתי נקום

הנזכר כי לפי שני הנוסחאות יש חסרון ולא נמלא הווי או לתת את הכפרת
כל הארון או להכר את הפרכת עליו (ע' פ' כ' וכו'), ועוד חסר הווי
לתת את השלחן על ירך המשכן לפניו וכו' חסר לתת המזבח על ירך
המשכן נדה (ע' פ' כ"ב וכו'), והנה מולאו הוויים האלה שלא במקומם
שם כ"ו ל"ד ול"ה, ושערתו נפשי כי וקיום הנזכר מה בין מ' נ' לר'.
ולשערה הזאת מולאח עוד קצת כאשר בהערת השומוני חסר פקיד כ"ו ל"ד
הכל וכל, וגם בהערת הערנית לאצו קמיד היה חסר הפקיד הזה כ"י
אחד ונכתב אח"כ על הגליון. — ונדבר השניו כפרת ופרכת עוד חסר
וחתמה דבר נכד. היה שמוח ל' ו' לשון הכתוב וחתמה אחו לפני הפרכת אשר
על ארן העדת לפני הכפרת אשר על העדת והוא שפת יתר, וגם מ' כ"ו לא
נאמר רק וישם את מוצח הזכר וגו' לפני הפרכת, והא הכפרת לא הזכיר,
ונקום השומוני ובהערת השבטים חסר גם שם המאמר לפני הכפרת אשר
על העדת, גם בהרגום הערני לרס"ג כפי אשר נדפס בפולגלוטי וכפי
אשר מולא כ"י פוקקי חסר המאמר הזה. רק בדפוס קיסטנטינא מולא
וכי הוא בוקסה והמולא לאור אשר העריך ההרגום עם הנקרא, גם כנראה
היה חסר לפני הכ"ז (ע' פירושו). ושניו אשר מולאו בהרגום כ"י וחתמה
אנקלום, כפי אשר הכיז החכם ברוגס, *) כי חסרות שם המלות אשר על
ארן העדת. ולא די לנו עוד בחלופים האלה ובהם עוד נוסח אחד לנדרו והוא
כנראה הקדמון מכלם. ראש נא דברי רש"ס וז"ל ונתח אותו לפני הפרכת
בחיכל אשר על ארון העדות היא הפרכת להבדיל בינו להיכל ע"כ, ולא ידענו מה
זה אשר הולך לפשר ולא אמר דבר על זכרון הכפרת, ונודאי היה הנזכר לפניו
ונתח אותו לפני הפרכת אשר על ארן העדת לפני הפרכת אשר על העדת,
והולך לפשר ליום הוכפל זכרון הפרכת ופ' כי הוא להזהיר כי וקום המוצח
הוא בחיכל ונחון לקס"ק. עוד ראיתי ונחון אל לני והוא דבר יקר, כי בכתיב
יד דברי רש"י ושוים מכל וכל ודבריו שדפוס, ואלה דבריו בשני כ"י אשר
ראה החכם צרייטבושט גם בשני כ"י אשר לי הא' משנת נ"ד ובאחד נמשח
רמ"ס: לפני הפרכת שוא חמור מושך הרבה ונחון ח"ל לפני הפרכת (כן)
בשני כ"י צרייטבושט) קנוך לפרכת (כן בשני כ"י המזכרים ובכ"י נ"ד אשר
לי) משלים הכית ולפנים ע"כ, ונזכר כי דכשת רש"י גם היא ויוקדת על

*) Eichhorn's Repert. für bibl. und morgenl. Lit. XV. S. 170.

יותר כי האלים תקרא חלז למי פשט הכתיב, וזה דבר השיטות הנמצאים
 בטובת הכתובים אשר נולד גם זכר לאלים בן זין ספרנו לשונוני בן דעהקת
 הוועתיקים ע"ש כי הדברים ארוכים ונחששים על כתובים הרבה. ועתה הני
 מוסף כי עוד מלאנו סקוק אשר נהן יד לפירושים שונים וכו' ויקרא ז' נ'
 ואת כל חלזו יקריב וננו את האלים ואת החלז הנכס את הקרב וגו', ונס
 גם פשט הכתיב הוא כי נאמר את כל חלזו הוא כלל ואחריו יבואו
 הפסעים ונראשם האלים, וע"כ בקשו כמה העתיקים משניות להסיר את
 הדעה הזאת. השנעים חרנונו ואת האלים נוי'ו בעטוף כדרכם בשאר מקומות,
 ונס לא יבואו פסעים כ"א נוסף על הכלל (וכנראה החרנוס המונח על שם
 אחרים נסיקטלח מהק הוי'ו הזאת), הרוני השמים כל הכלל כלי' המאמר
 ואת כל חלזו ולא חרנונו כלל, וא"כ אין האלים נכללת בחלז. ובכונה כתנתי
 כי הכותים הראשונים ענינו דבר נגד הכתבים, כי כפי הנראה בוסף האומים
 שכתו את המחלקת הזאת וגם הם ענינו ליעין הכתבים, נא וראה כי בנוסח
 השומונוני מלת את נעמאר את האלים נמקרא אשר נדברנו צו גם ויקרא מ'
 כ"ה (כפי נוסחו הקדום שם, לא ואת נוי'ו העטוף) ומקומות נקו על ראש
 כולם, וסודע צייב הנוסח השומונוני הזה ידע כי כונת הקו הזה על ראש
 מלת את הוא להודיע כי מונח האלה כמו ע"ס וכן חרנוס גם המחרנס השומונוני
 צטי המקומות עם אליהם, וכו' על כי נזר כי האלים איננה נכללת תחת החלז
 ונעשה כנין לזה נשנונו שמוח כ"צ בחרנוס השומונוני המלות את
 האלים ואת החלז (כפי נוסח השומונוני, ובספרנו והאלים וגם שם על מלת
 את קו למעלה), והשנ מורינוס כי הוא מקרא קרב את הקופר ולריך להוסיף
 המלות האלה בחרנוס, ועתה ידענו כי אין זה מקרא כ"א בכונה השמיטין
 הוועתיק שלא לתת יד לכלול אלים בחלז. וגדולה מזה מלאנו לאנו קעיד
 השומונוני הוועתיק לל' ערני כי קר מן קבלת אנונו וגם לנוסח ספרנו
 ובעתיק ויקרא ז' ט' ואת החלז נוי'ו גם שם מ' כ"ה ואת האלים נוי'ו,
 מכל מקום אם אחרוני השמונונים לא הסויקו עוד במחלקת הזאת, הנוסח
 השומונוני כפי אשר הוא בידם מקבלת אנוסם הוא ענינו ליעין הקראים ונעיד
 כי כנר הכותים הראשונים הסויקו נדעת הקראים, וכנראה היחה הלכת
 בלדוקים.

ו' ביד של עשרים ושלושה.

כנר הורס זקן הוא ר' יסורס ננתיא דקדושין ע"ס ז' כי המשאים
 לכבונה הם משפחות מיוספות נישאלל ונכנדי הארץ, ונס נכללו למי דעחו

נאלת ככן דיקוקאל, ע' נאמרי במחברת המשפחות של סמלון דף 75 וגם
 בספרי דף 115 וספרה ננותי כי ענין המשאים לכבונה לא להוליד רק נרים
 ומעוררים נא כ"א להוליד גם משפחות נדלת הארץ, וכילוד צו א"ר יובי נעשנת
 ערכין צ' ד' משפחות צית הפגרים וכו' היו משיאין לכבונה, גם נחישתח
 דנסהדרין ראש פ"ז ארשצ"ג נראשונה לא היו מוחנין על כתובות נשים
 פגרות אלא ככנים או לויס או ישראלים המשיאין לכבונה. ונראה כי נדיוק
 נקט או ואי לאמר כי על כתובת נשים פגרות היו מוחנין ככנים ועל לויס
 לויס ועל ישראלים ישראלים המשיאין לכבונה כי המוחנין על הכבונה היו כעין
 דיינים, וכנס סבים צ"ד של ככנים וצ"ד של לויס וצ"ד של ישראל המשיאין
 לכבונה כמאמר החוס' פ"ד בסנהדרין, כל צ"ד וצ"ד למשפחה צטי עלמה של
 ככנים לככנים וכו', כנס מוחני הכתיבה אים לצית אנונו. וסירושלמי
 סנהדרין ח' ו' וחק או וסניא נדכני נשצ"ג לא היו מוחנין אלא ככנים לויס
 וישראלים וכו', וכו' על"כ לא ידעו עוד מהסגל אשר נדדילי נאלו נקרב ישראל
 למעלות חילדותם, עד כי היה לכל מעלה ומעלה צ"ד נשצ"ג גם מוחני כחונה
 כל אשה למי מעלתה. והחוס' הסוכרת בסנהדרין פ"ד נעידע עדות שא"א
 להכתיבה נאמרה וכונת לו (הנלך) קשר מורה וכו' ונניחין אותו צצ"ד של ככנים
 וצצ"ד של לויס וצצ"ד של ישראל המשיאין לכבונה ע"כ. וסר"ר יעקב רייפמן נקול
 מנשר (הוא עלם נשורחו להוליד לאור מחדש ס' ה"ג) ננו על ירו' סנהדרין ז' ה'
 וסוכים ונונו כי לל ונניחין תחת ונניחין, ודבריו נדוכים כי אין יניח המלך
 הקשר הנכתב ונאחר ננוקס אחר, והלא מונבת להיות אלא כל יניי חיו ואך
 יותר נכנר צעני השינוי האחר הנמלא נירושלמי ח"ל וכונת ס"ת וכו' ונניחין
 אותו וקשר מורה על פי צ"ד של ע"א, וגורס צ"ד של ע"א ננוקס השלשם
 צתי דיינים הנזכרים בתוס' של ככנים ושל לויס ושל ישראל, וסנינוי הזה גם
 הוא על אשר לא ידעו ננ' צתי דיינים המנוקים האלה ולא אנו צנס. ואם
 ניעיז לסקור ילאו לנו הדברים נדוכים, ונאמר כי מתחלה (כאשר הוכחת'
 נספרי) היחה כל המושלה צידי הככנים ונסם היו דיינים ועולם מוטל על
 שנס כל העם, ונדרות הויסם החקונים העם לנגדס ויאליו צם עד כי נירור לכל מעלה
 ומעלה צ"ד מיוחד וסיה לככנים גם ללויס גם לישראלים צ"ד קטן של שנים שנים נכל
 עיר ועיר, ולנר הכללי ישפנו נידר והנדול נסכסי העיר עליהם, ונס היו צ"ד של
 שנעם אשר הזכירו יוסף הכסן נקדונוניו ד' ח' י"ד וספר לנו כי נחור כל
 צ"ד של שנעם היו שני לויס, ואליו לפיהו גם השנעם האמרכלין הנזכרים

עוד הכנס פעמים קרו צעלי העשיתים ופסטי הכתוב, לחצן החלום
דבריו עם הכלב, על קלחם ימותי צפרי, וגם בחלומי הנומל בעהבנת החמיסית
של הפלון דף 75 העימותי חף לקנס ואחנתו את דברי הכתיב וסוקלל ויד כ"ז
בכינוא חרסל לשנים. וגם כיום חניא לפניך פסיק אשר נמנו חסוד ותחלה טונס.
כ' בר' שד'ל בקפדו המשתדל נפ' אחרי מות י"ו ב' ואל יבא בכל עת אל הקדש
ונזית לכרכת אל פני הכפרת אשר על הארץ ולא ימות כי צען ארצה על
הכפרת, וז'ל טעמי המקרא כזה (כלו' להפסיק וילת לכרכת באתנס) הם זרים
וחד כי הם האנתה ראוי תחת ולא ימות, ואולי דעת צ"ט כר' יודס (ומנחות
כ"ז ב') ונזית לכרכת באזכרה, אל פני הכפרת נמוסה. ואשער עוד לומר
וכו' ע"כ, ואין לורך להציא שאר דבריו מדחוקים, ובתחלת דבריו נגע בקלה
האמת חף לא ירד עד תכליתה. וזאת היא הלעז הדברים. ידועה המחלקת
אשר בין ה'דוקים (או ציחוקים) ובין הפרושים על דבר הקטרת המונחה ע"י
הכס"ג ציח"כ אל קדש הקדשים, שהיו ה'דוקים אומרים יחקן ומחנן כלו'
יניס הקטרת על האש כנר נוחן. לכרכת ויכניס הקטרת הנחונה על המחתה אל
הנזית לכרכת, והפרושים אומרים יחקן ונפנים כלו' יציא את המחתה ואת
הקטרת כל אחת בפני עצמה לפניו ושם יחקן ויניס את הקטרת על הנחלים
(ע' תוספתא דיונוא פ"א וירושלמי ט"ז א' ה' ובבלי י"ט ב'). והנה ה'דוקים
(וולנד כי השתדלו להגדיל מעשה הכס"ג היו לא ונחוס צעמי טעויות עליו)
נוסדו על הפסיק אשר נדברנו בו, ופירשו כי צען ארצה על הכפרת, כי אין
רשות לכס"ג לראות שכינה אשר היא על הכפרת כ"א צען כלו' צען הקטרת אשר הוא
ינקטיר לפניו, וע"כ לא יבוא הכס"ג אל הנזית לכרכת כ"א צען הקטרת ויתקן הקטרת
ומחנן כדי שיהא מעלה עשן עובר לפניו, ואין הגדל בין הנזית לכרכת לאל פני
ובכפרת כי הכתוב הזכירם כאחת. והפרושים עמדו כנדס וקומו על הכתובים י"ז
י"ג אשר פשט דבריהם עומד לימים, ולקח מלל המחתה גמלי אש וגו' ומלל
חפניו קטרת וגו' והציא הנזית לכרכת (ואח"כ) ונחן את הקטרת על האש לפני ה'
ובכה. עין הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות נראה כי רק
אחרי צוואו אל הנזית לכרכת יתן הקטרת על האש ובענין הכתוב הראשון אשר נדברנו
בו גם הפרושים החזיקו צפ' ה'דוקים לפרש כי צען ירלה בו צען הקטרת (ע"פ
ספר ויומא, כ"ג ב' וע' רש"י ורש"ע), לאוודיעו אותו צעלי החלמוד חף הגדילו
הפרושים בכחצו בין הנזית לכרכת ובין אל פני הכפרת אשר כפי הנראה חף
להפריד ציניק וסם שני סימנים לכונה אחת ולמקום אחד הוא קס"ק. רק כ'

יבוסה במונחות רחצו לנו נדבריו כי גם צק"ק יש מעלות, ויבא כי ונזית לכרכת
רק באזכרה, ואל פני הכפרת עוד נעלה ונמנו ויבא לנדר נמוסה, וא"כ יש
להפסיק בין הנזית לכרכת לאל פני הכפרת, וזה דבר צרי' אשר נחם הכתוב
לפני מאמרים נגדלים, המאמר ה' אל יבא בכל עת אל הקדש ונזית לכרכת
ויבא ומגדל באתנס, ואחרי המאמר ה' אל פני הכפרת אשר על הארץ (גם
מהם לא יבא) ולא ימות (עונשו עוד גדול על עונש הנזית לכרכת) כי
צען (רק צען הקטרת) ארצה על הכפרת (ע"כ אחרי צוה הכס"ג טעם אחת
בשם הנזית לכרכת יחקן את הקטרת ויכסה עשה את הכינוא הנלגה על
הכפרת). והנה רק צרי' שיהא את כינת הפרושים ופירושם, וכל המעתיקים
לא השנימו על המסלוק הזאת וכלי פסק קרו בנחנת המאמר כי צען וגו'
מדעת ה'דוקים והפרושים המקבילים עמהם, ופירשו כפשוטו: על כי נראה
אנכי תמיד צען כבודי על הכפרת, לכן לא יבא שמה בכל עת, ורק פעם
אחת בשנה יהא רשות לכס"ג לנשח שמה, כן רמזו השננים ותכננו כי צען
נפ' ב' כדרכם בכל מקום הלשון (in nube) ונפ' י"ג תכננו עין
הקטרת ατμός' (ובכרומי nebula et vapor) תכנו עשן וזר, והמיוחס
ליוצ"ע חרנס בפירוש נפ' ב' צעני חיקרי שכינתי ונחלי ונפ' י"ג חרנס עין
חנן קטוריא, וגם ר"ם הגדיל בין שני הענינים בתכנום הערבי, וכל המפרשים
הלכו בדרכי המעתיקים. ובדבר נדור כי גם צעלי פלונתה דר' יבוסה אשר
לא חלקו בין המקום אשר אל פני כפרת ובין קדש הקדשים כולו אשר ונזית
לכרכת, החזיקו צפ' הזה, ועל פיהם נחלקה ההלכה הסדשה בשו"ס קחם
במשנת כלים פ"א ו"ט לאחר קדשי הקדשים מקודש חסם, שאין נכנס לשם
אלא כהן גדול ציח"כ בשעת העבודה ולא אחרים כי אל פני הכפרת מקודש
ונמנו שהנכנס לשם הוא נמוסה, ורק ר' יבוסה מוקיף כזה שם נחוס', והיא
הצריחה המונחת במונחות על פני הקדש (כלו' הכפרת) נמוסה ושאר כל המס
(ג"ל הנזית וכן ג' ר"ט) באזכרה. וסידור הוא כי כל המעתיקים והשננים
גללם הלכו בעקבות הלכה המדשה וצ"ע החזיקו בהלכה הקדומה!

צריקל יוס' ג' י"ג אייר תרכ"א לש"ק

אברהם נייגר

מכתב

מאת ההכבש שד"ל.

לכבוד ידידי היקר המשיביל והנבון מ"ר יהושע שלום וברכה*.)
ידידי, ערם הקרא ואני עניתי, עוד וכתבתי רחוק ועיניו ואני שלחתי
אליו תשובתי, ומה חמד שמה לני בנאולי אנחתך שני ימים אחד כתבי אליך,
וצרכתי את ה' אשר יעלני, וגם אתה ידידי איך ספק כי שמה לבך בנאולי אליך
תשובתי, במרס תיחל בואה. ועתה ידידי ברוך שעתך אשר לא רפתה מהנחתך
ועלי גם כי הדבר יותר עדי התהוותהתי וההסיו לאחתך הקודמות; וברוך
אתה אשר הלית עלי וגלות את אנוי בקום עלי רשעים ללעגני הנם: וברוך
הספק אשר תנעת עליון ידידנו ההכבש הנפלאר ישראלי באללגעווייגע לייטונג
דעם יודענשטיונס, ואשר יראת ודאית פן גם כבודי יפנס. ועתה חזק ידידי,
אל תדאג לפניות כבודי, כמו שלא תדאג לפניותי של לבנה, אשר נמשלו
גם הלוקים. הלא זה דברי אשר דברתי בכבוד נעים:

אולם ישראלי לךב במו ירח
נחמא נחמא ישראלי נחמא ישראלי

והנח בלגדתי הקודמת רחמי תשובתי לשני האגשים הידועים

"האגשה הזאת נכתבה בכוונת שהלא לאור בכרם הדבר הדיני, ונשאלה בנאולי וספק
בית שנים, ועתה בשלתי אותה המורה לא ההלכתי בה דבר, ולא אשיב עליה
הערוה, יראתה הוליס וישעטו. רק דבר אחד לא אסתר תחת לבוני, והוא כי
העשה הנחמד הנזכר זה לא היה ימים ושנים קודם לכן (כמו שכתבתי שם), אלא
היה בתחלת השנה הדי, ובחשני שהלא האגשה לאור עוד בכרם חוד די אחרתי
שהיה הענין זה ימים ושנים, כדי שהלעדי וזכירי הוואיס מיי הם הנאים אל גיסי
לא יבינו מי הוא אוחז בזה. ועתה האמת אבי כי בליל יום יאנואר 1888 בא
לניתי וילאחי עמי, והשגל היה יורד בלי רעיון, וילאחי מן העיר ונכנסו בנהגות
המשקה השחור (קאשע) ונחשכנו עד מוצאים ומהוכחים, ומרתי לביתי קרוב
לחלות הלילה, ומיד, בעוד לני מלא מכל הדברים אשר נדברנו איש אל רעהו,
כתבתי בצינתי מלאך בלשון אישלקי על היודאיותוס והאליזמותוס, והואלחר ההוא
היה וילד אחר זמן השינה הידועה בשם דרך ארץ, הנדפס בליון (שלאקפוטס,
הר"ב), ולחיותו מתחת גדול להצין דרכי ומחשבותי, כאיתי לשלחו גם הוא המולה,
ולחיותו לשון אלתי בלתי ידועה לרוב ההכמים, ראייתי להנחמו בלשון לרפת, והנחמנות
ידועה יותר, ועל ידי כן לא יוכלו עוד שונאי האמת והאדם לקלף דברי, ולהגשים
דיוח מחשבותי בעיני האנשים הנלתי מכירים לשון יהודים, כאשר עשו עד היום הזם

(א) ורחמי כי איך בלתי ללאה לקראתם לאלהות, הלילה לי. לאנשי חיל יראי
אלהים אנשי אמת אשיב תשובות, ואם ירצוני ארבי ריני עתה; אך תלמידי
סומכים ותלמידי בלעם, בקהלם לא יחד כדורי לא לשלום ולא לאלהות, אך
אפשר דרך הלוקים אשר נאמר עליהם ואוהביו בלאה השנים נגזרתו. והנני
מהזיק טונה לרעך אשר חש ללית את אונך וזיוו אונך להודיעני הענין,
לנען אשיב ללעיל נעולו בראשו ואענה כקיל כאולתו. ואולם אני לא כן
בלבני, לא זאת ענתי, ולא באלה השנתי. ולמה אענה כקיל כאולתו?
האם פן יהיה חכם בעיניו? אני יודע שאין האנשים ההם חכמים בעיניהם,
כי בחדרי לבם יודעים כי שכל עלי וכי לדקתי בדברי, ורק לתקות תועלת
ומניית ילבושו אדרת שער להדלות קדושים וכקנאים הנקנאים לח"ל ולהרע"ס.
אך לא עלי האשף הזה לבלות קלון כל המדעיים, ולא לכך נולדתי, והזון
אשר אוליס בנאלכמה הזאת הלא טוב חתי אחרו להגות בחורה ובפחמה, להחכים
תלמידי והנאים אחריו. ובענינו ג"ל שאין לקטוף על התקרא הזה, אלא על
חזרו אל חנן כקיל כאולתו פן חשום לי גם אתה, כי באתה אהספק גם אני
להיות כאחד מהם אם אאבק עמם ואלהות אהם.

ואם תאמר כי מורה על כל אדם ועלי לפרסם את הרשעים — כ"ל
כי הנלות הזאת על הקרובים היא וועלת, הנכירים את האנשים ואת דרכיהם,
ולא על הרחוקים: ובפרט כי בהיותי נוגע בדבר, פקול אני לדון בדבר זה.
ואם תאמר: הלא רעתך רבה אם תחריש, כי תהיה האמת נעדרת, ואולי
רבים יתפתו אחרי דבריהם ויאמינו הפך האמת. לזאת אשיב כי אנשי הדעת
והחכמה לא יתפתו אחרי דברי ההבל, והשתיים אם יתפתו לדבריהם, ויאמינו
שליך בדברי שד"ל נאום, מה בכך? אם יושך להם מזה חזק אמונת בחירה
בכתב, ובשע"פ, מה טוב ומה נעים. כי הגה, ידידי היקר, לא יחנן כלל.
בדור הזה לחזק האמונת אלא קלת בלי שזיק לקנא. הלא זה הדבר אשר
דברתי ביום כ"א שבט תקל"ז באגדתי לאחד מגדולי חכמי הדור, ידידי (ב), וזה
לשוני:

"לדקת בדבריך אלוני ידידי היקר, בשפטך על כוזה הנאלכמה אשר נכתבי
בה, והקושי והסכנה הכרוכים בעקבות, ובפרט אם יהיה בלב המחבר

- (א) האנכות הפן נדפסו אחר זמן בכרם הדבר הדיני, עמוד כ"ב וכ"ג, ואם
כי במקום שכתב בניבא פנאח, אני לא כך הכפתי, אלא כוונתם ככתבתי.
(ב) הלא הוא מהכ"ר וסמן הכסן קראשחאל ע"ה.

„לדבר שפה אחת ודברים אחדים לבעלי כל הכחות אשר בדורנו, דור
הסלמה. אלה אדוני וידידי, זה באמת נונע; ולו ה' לקחו בא ציונים
האלה, והשמיים קילו לבני יעקב, לא אדע יהיו דבריו נכבדים בלב כל
„סוהטיו, אם לא שאולי הקולות והלפידים והאורות והאופות יסבדו את
„לכם הויה, ואולי בעוד ארבעים יום לבסס הנשבר ישוב לאיתנו, וישעו
„ברשיוניהם, ויזנו צועלליהם. לפיכך רואה אנכי כי הנא היום לכתוב
„ספר בעיני האמונה לא יתכן לו להצנך בלגנו להכניס דבריו בלב כל
„הכחיה; שאם הויה זאת ושרת קשרו, יצטרך לעשות תלכזה ה' רמיה,
„ויקרה לו בכל ענין וענין שיכחד תחת לשונו דבר אחד ויפחד אורחיו
„הנשן, ודבר אחר ונמנה אורחיו החדש, וקוף קוף לא יאמר כלום, כי
„אם דברים לא יועיל גם; ילדה ונקטת לו לננות חקנה ונקטת לו
„שחורות ונולא קרה ויכאן ויכאן. ובפרט לאיש היושב בארץ פולין,
„אשר זה הכחות השונות החוקות זו מזו יותר מאשר בכל שאר הארצות,
„איך יתכן לו להרים קולו להשיב את העם בעיני האמונה, אם לא
„יתגבר בארי לומר לכל אחת מהכחות: עושים אחס, ונודרך האמת
„רחקתם.

„כי אמנם אם גם ציוני הרוגזים וקודם לו נשתמשו הממשלות ונחלצנו
„הלכנות, ונפלטו הדעות לפלגות רבות, ורבים ונני ישראל היה חשך
„במושבותם, ולילה במושבותם; וזה נשתנה הלילה הזה אשר בדורנו,
„ויכל הלילות אשר היו לפנינו!

„כי הנה ציונים ההמה גם הנתפלספים לא היו ונחשבים השרשים
„העקריים לכל צעל דת, שהם מליאה ה' ותורה מן השמים, אך היו
„ונכיונים נשדשים, והיו ונחכמים בחולדות ובענפים בלגד; ואפילו
„בעלי הקדמות לא היו שוללים מליאות האל לגודרי, ולא היו ונכיונים
„הנבואה והמופתים, אבל היו ויחסיס אותם אל השכל הפועל. ועתה
„(עלי תשפך נפשי) תחלת ההכמות השועלים הנתפלספים היא להחליט
„כאלו הוא דבר שגא עליו מופת חותך, שהנבואה דבר נונע לגודרי,
„והאורות והאופות נחלת פתאים ואלות.

„וילד אחר גם הוואמינים, ידעם לא היו אסורות ציונים ההמה בחבלי
„השוא כאשר עתה, ורגליהם לנחשתי הסודות והזק והארי עדיין לא
„הונשו, כי הקבלה היחא אז נעת הולדה; ונניד צעלטה אשר אכרי

„כן נשאו דאם ואחריהם כל אדם נמשך, לא היו בארץ ציונים ההם, ואם
„הסלו, לא פשטם ונלכותם עדיין, והשמים יד כוסות לכבוד שדי לא
„היו נקראים עדיין בשם נשן. ומה נמשך כי אפשר היה ציונים ההמה
„ללנשי ההננות להיות נוחים בדבריהם ונחמניהם לאנשי שתי הכחות
„יהדו, וזה שהוא לדעתי נונע נגוד לעת עתה.”
והנה ציוני געודי, זה עשרים שנה ציונים אשר הויה קנאה ה' לנאות.
יוקדת נקדצי גאם להנה הנמרות, ציונים אשר שורחתי (בסוף שירה על
התקוילים):

תורה בת יוצר כל, בת ברא רוח.
סה רבה חבטתה! היא סלל דעת.
אך אם הודת, קפה יודע אין.
אל! נא בסילותם אל יהיו נצח.
קסוף בוטני נא, אב לבני עבר.
ויה אישים אליה כימי קדם.

כנביאי קדם תשאני רוח.
אטיפה לבני עבר דברי דעת.
אטיפה נצח, אך שיטע אין (ג).

ציונים אשר שפכתי שיהי לפני האמת, ואורחתי אליה נשירתי;
אל תדנו עלי, וקנה את אקת.
רע תאריך שרב שני חייך (ד).

ציונים הטובים ההמה אשר הייתי יושב בדר ונחן למחנה, ואין איש
מאנשי עירי ונכיר אותי, ציונים ההמה, ואני בן שבע עשרה שנה, סבוחי
אני את לבי לכתוב ספר לחזק האמונה, וקראתי שמו תורה נדרשת, ואלה
ראשי הפרקים אשר כתנתי ונננו:

(א) השינה הזאת היא האופן הנקדמות בלשון אילקי Sestine, ואין בהן חרות (כיים),
אבל בכל חרות העור הראשון נקיים בהנה שבקוף הכחות הקודמת, והעור השני
נקיים בהנה שבקוף העור הראשון והכחות הקודמת, והעור השלישי נקיים כמו
החמישי והקודמת, והעור הרביעי נקיים כמו השני והקודמת, והחמישי כמו
הרביעי והנה, והששי כמו השלישי והנה, ומוסמין השינה בזה קטן צעל שלשה
עורים, הכוללים (באולע ובקוף) אותן שש חצות. גם אילת השחר יש שירה על
הדרך הנה, והמוזותים שם, ושלי כוללת שנים עשרה חצות. סכמתה זס פליס
שנה, ולא נדפסה.

(ב) הלא היא כחונה גם' בחולל גם' יסודם.

פרק ראשון, יתבאר בו רוב לורכנו לקור השם לנו להשתמש בשכלנו, ויחזי וליכנס.

פרק שני, בו יתבאר כי התקנה לרוב כלל, גם בחזרה, אך לא כל הכולל ליעול את השם, ישול.

פרק שלישי, בו יבטלו דברי הנכחשים את המוסים.

פרק רביעי, בו יחוסף על המוסים חוט הנפש.

פרק חמישי, יבאר תועלת הזכרון, וכי יש לנו להאזין בו.

פרק שישי, יבאר מה התועלת בחקירה, ומה הספק הנשאר אחריה.

פרק שביעי, יבאר כי אין החקירה תוספת בלשון לא יפול החת המוסים.

פרק שמיני, יבאר כי אין צידנו לנזור לוור בהחלט, רק בחקירת הכולל.

פרק תשיעי, יבאר כמה כל טגותינו.

פרק עשירי, כי אין חשיבו ונכחשים תורת ושה.

פרק אחד עשר, אין הנחירה נופלת תחת וחקרנו.

פרק שנים עשר, אין התורה כותרת את עלות (ה).

פרק שלשה עשר, ענין פקידת עין לכות על דנים.

פרק ארבעה עשר, ציחור יתר הכתובים הנראים כקותרין זה את זה.

פרק חמשה עשר, אין התורה, כותרת את עלותה בענין הנחירה המפטים.

פרק ששה עשר, אין התורה וקיינות כלתת ידיעת קדמות ונחירה המפטים.

פרק שבעה עשר, ספר תורת ושה ותי נכתב.

פרק שמונה עשר, לא ספר תורת ושה צלצד חכמתו הזקנים לחלתי המלך.

פרק תשעה עשר, אם שלח אדם את ידו בחזרה ושה צדון ושהים עד יוני עזאל.

פרק עשרים, על אודות טונת עשרה חנות חקון סופרים.

פרק אחד ועשרים, אם נשלחה יד בחזרה צדון ושהים עזאל ועד ושה.

ה' י"ב פקדים הנלשונים נדפסו אחרי כן בצכובי ילק, קונטרס י"ו עד כ"ו.

פרק שנים ועשרים, על האחרים חזון סוף את התורה, ועל אעטת וליאת ספר התורה על ידי חלקיהו ציוני יאסיהו (ו).

פרק שלשה ועשרים, כי לא נכרשי ספרי התורה, ולא אנדו וטולס כלם או רובם.

פרק ארבעה ועשרים, אם כתב אדם דבר וילבו צליון התורה, וכתבו הסופר צדון הספר (וין הפרק הזה לקיומים היות רוב דברי אשר כתבתי בענין הזה בצכורי המוסים תקפ"ח עמוד קנ"ה"קס"א). ואלה קלם יודברי בפרק הזה האחרון:

„על כן הנה נא אל חקירת האקראיות אשר יש לוועדים סנכתנו בחזרה „בדרך הזאת; ולא האקראיות סנכר גלויור בנוספו אחר זמן לחקור בלצד „כי גם את האקראיות אשר יראה לי שיוכל אדם לוועד בהיות הדבר הזה „לחקור, אפילו לא אדע שנתחפז בהם אדם, כאשר דרכי בכל הספר „הזה להשיב על כל הטענות אשר ידעתי שטענו הוועדים, וגם על אשר לא ידעתי „שטענו עדיין. ואשר לא יעשה כן, את הכבוד יבקש ולא את האמת, כי אחר זמן „יבא אדם ויחדש שללות, ויטמור על ידן את כל דברי ספרו; והעללות הזאת „הטולדות יין הנאות, היא באמת אשר וילתה את בתי הספנים. ואני לא כן „אדמות, ולצדי לא כן יחשוב, כי אל האמת שומתי פני, וללמוד אני כומב, „ולא ללמד בלצד; וכדברי רד"ק:

אקרא בשם אל לעזר אתי כי הוא לבד שברו ושבתו
ידע לבבי כי בתם הולך בחן סעפתי וכן טוחי
לא לעשות לי שם אני כתב ולהעלות זכרי וטוב ישבתי

„ואני ונוסיף:

לא מפני גדול אני אגור לא אדעה דעי ולא אחי
אל האמת אמנם וקר לתת בדרור קחש אשפחה שיתו
אחתי בטהרת מצוי חובה אחר דבר עלין בכל כחי
או אקרה גם קראי ואמר נכון בתורת אל הלא רוחי.

אחרי כן בחלפת שנת תקע"ט הוספתי שנים ידי על הספר הזה והחלתי לכתבו שנים בשני ותוספת ויוגדעת וכתבתי ויוגדו שנה פקדים, ואלה סמוות: א, האיונות. ב, וליאות הנורא. ג, וליאות ספרים קדמונים. ד, קדמות תורת ושה. ה, אם שלח אדם את ידו בחזרה ושה צדון ושהים

(ו) קלם והספק הזה הנלתי אחר צליון, שנה נאסונה, עמוד קנ"ב וקמ"ד.

ועד יוני עזרא הסופר. ו, על אודות שינוי עשרה טעות הקוקן סופרים.

אך בסוף השנה הקודמת (כ"ט אלול הקע"ח) החלתי להדין אגרות אל החכם המפורסד יש"ר, וניד בולדס בינינו ונחלוקת בענין האלות הגדשות, כי הוא בשיטת 'רנה"ו' היה נכחש ונלחש, והיה אומר כי הוראת כל אלה ונולדת לה"ק נבדלת מניד והוראת אלה אחרת, ואני הייתי אומר שאין לורך שיהיה ביניהם שום חלוק; ולכך הנהלוקת הזאת הכנסתי ראשי בחקירת הגדשים, לדעת האמת יש ביניהם חלוק הוראת, ונלחשתי בחקירה הזאת נחת רוח, וענדותי בעבודה ההיא ימים ושנים בשמחה ובטוב לבב, ועל ידי כך לא נכחתי עוד את לבי לשקר הורה נדרשת.

ואחרי הימים ההם לא זכתי והעניוק חקירתי בעניני האמונה, ובקלמ ענינים כתייתי ומה שהאמונה נדרשת ומה שבהכחתי בספר הזכר, וראיתי כי ראוי היה שאניף עליו ידי פעם שלישית לחקור ולהשלימו; אך כפי אשר הרכייתי והוספתי ידיעה במחשבות בני האדם ובאמונות אגשי הדור, הוספתי דעת והוספתי נכחתי, וראיתי כי אי אפשר לדרך בעניני האמונה באופן מועיל לאגשי כל הכותב יחדו, ומשכתי ידי ולבני וכן הנהלכת ההיא מכל וכל.

ואף גם זאת אחרי בואי פה פאדוצה והחלתי לכתוב פירושים לספרי הקדש ללורך תלמידי, לא חלתי לכתוב דעתי בכל פסוק אשר בו נוקס עיון, ונלחשתי בכל כחי נגד הסופרים ונגד סגרותיהם הנהחדשות בכל יום על ה' ועל תורתו. וגם מזה רפחה רוחי מעט אחרי מה שאירע לי בפירוש ישעיה, כי בו הארכתי ללחום וללחמות ה' ולסוכית בוישור כי באמת נבא ישעיה על גאולה בכל ועל האלוהה השחידת, ולא כדברי הסופרים האומרים כי הכותב מסיק ו' ולמה לא ישעיה הוא, אלא אחד מהעומדים בגלות בגל היה; וכאשר הראיתי הדברים לאחר ונגדולי החכמים והנכסרים שבהם, ונלחשתי דעתי ונחננת לדעתי, ונלחשתי כי את כל חוקק להחזיק בדעת האחרת, שנקיטין ו' ולמה נבכל נכח; אז תם כחי כנקבה, והורתי כשם שאלות לוור דבר הנשע, כך מורה שלא לוור דבר שאינו נשע.

והנה זה ימים ושנים, ידידי החכם המפורסד יש"ר מפליד כי שאפת מכל עסקי הדקדוק ומכל שאר חקירות, וכסופר ארים קולי להלחם מלחמות ה' ולחקים עולה של תורה אשר רבים נחכתי הדור פורקים אותו ועל

לוארם ומעל לואר החכמים; ואני חפיד הייתי קרבן לאחתה עלה, כי ראיתי שאין הדור ראוי לכך, כי היה שיעיל לאחד יזק לאחר. והנה זה שנת רביעי לנסות ולהשמוע קולי בעניני האמונה, ובחבתי אלני האגרת הזאת (ד), גם הוספתי הערה לאחת מהגדושי הישנות (ה), ומנחם בני צו וצו לא היתה אלא לתת כבוד לחידתו ולדעותיו ז"ל, ולהוכיח (א) כי חכמי תלמוד לא בדו דבר שקר מלבד באיורם כי החורה שבעל פה היו הקדמונים כיוענים מלכחנה (כרם חוד שלישי, עמוד ס"א עד ס"ו);

(ב) כי המנהג והתלמוד אינם ספרים אחרים מתחלתם להיות כספרי חקים ונימוקים לזר אחרון, ושם היתה זאת דעת החכמים והאמוראים לא היו מערבים בהם כמה וכמה ענינים שהיו טובים בחקים ובזמן שנאמרו, אך אין להם ונבוא בין החקים והחידות; וקלחם אין יסידהם על תורת ישראל ואמונתם, ונדרשה לקבלה יעקב אך הם ונחשבים ואמונות ונחידות לאגשי הזמן והאוקוס שהיו עומדים בו החכמים ההם; ולשקר ילענו לנו ועליהם על קלמ והענינים ההם הנואלים בתלמוד, לאחר ראו מה כתוב בספרי נימוקים; כי אונס וי שאור הדברים ההם מעולם לא עלתה על דעתו שיהיו דבריו נכחנים, ואף כי בספרי החקים והחידות, אך אור אותם לחבריו או לאגשי ביתו ללורך השעה, והתלמידים שלא היו נאגדים טיפה ממה ששמוע ונדרשתים כתובים אחרי דורות על ספר; ומה הוא החכם הנדול והקדוש שלא יהיה לשחוק וללעג אם יחקו בספר דבריו בחדר ומשכבו? (שם עמוד ע' וע"ה)

(ג) כי חכמינו הקדמונים לא למדו הדברים על ידי שוות הכתובים, ומחוך הדרכות החקירות מפשט העקראות, אך הם יושבים וקובלים להם מקדמוניהם איש ופי איש, אז תקנות שהחקינו בחכמה שמוקה ונפלאה, לפי לורך חכמים, ועל פי מה שנלשונו בחורה לשמוע אל הסופר אשר יהיה צייתי, והסדרשות הטוות מן השש אינן אלא אמתתא בעלמא ושם עמוד רכ"א ורכ"ב (בהערה)?

(ד) כי חכמינו הקדמונים לא שמו כסד רגלי החכמים אשר יקומו ואחריהם באופן שלא יוכלו להסיק ולברוע ונדרשתם לפי לורך האוקוס והזמן; רק כאשר נחפזו ישראל פזור גדול דאנ רבנו הקדוש מן השעה תורה

(ו) הלא היה בכרם חוד בי עמוד ס"א עד ע"ו.

(ח) שם עמוד רכ"א ו רכ"ב.

באלף תורות, וסגור את הספר שהיה פתוח עד ימיו; וזה נ"כ לא נעשה אלא ברשות החורה, כי החורה אורה וקוה ועליה, אל הנוקם אשר יצא ה', ולא אהיה ועליה השערה אל הזקנים, כי איננו זה היא דלון טוהן החרה ית' שהיו ישראל בכל דור ודור גוי אחד בדרך, ולא יתחלקו לכמה אוניות, ותחלפות בתורותם ובחקותיהם (שם עמוד ע"ד וע"ה);

(ה) כי בחשנה נזכרו גם דברי הימים, למען ידעו דור אחרון שתי הספרות יחדו, ויחקרו אותן, ויסקרו הלכה כדברי זה או כדברי זה לפי צורך הזמנים; והרמב"ם נקט להסתייג כל הנהלים ובהנחיה כל ישראל תחת עול וסקנה אחת, וזוה לא היטיב לעשות, ונזקק החקונם הרמב"ד נגדו (שם ס"ו ס"ז);

(ו) כי שנאח בני אדם אשר אין אוונתם באוונתנו, יהיו וישראל או ואלוהים העולם, איננו לנו ליורשה ואלוהינו, אך הרמב"ם חש אומה וחתך אוונתו בעתות הנפש, אוונת אשר לא נאה לו ונחבני ישראל, אצל ונחבני יון וישמעאל; ושהאוונת היא בעלתה היא אשר הביאנו להגביל עקרי האוונת, ולהוציא ויכלל ישראל ויי שיכחיש אחד וזה, וזה בלא עלה על דעת קדמונינו ז"ל (שם ס"ז עד ע"ה).

כל הדברים האלה אחרתי בכוונה להבדיל מעלת החורה ונעלה רז"ל אל האנשים אלהי הקבירה החפשים בלא ונשא פנים לדבר או לאדם. ובכוונה שלחתי לשוני בהרמב"ם ז"ל (אשר איננו סוף דברי היה כי כוונתו טובה באמת) להראות לעדת הנופלים כי האוניה הכות ישראל וסיון על חכמה יון וישמעאל, קרוב הוא לנפול בדעות משוננות שהיוקן גדול לשלום ההנהגה הכנה יותר וינה שיכל להזיק כל המצויים אשר (לפי דעת הנופלים) יראנו ואלוהינו. כי ינה ואלא הרמב"ם עול באוונת אקינו?

ההנחה, סעודה לוימן, הסוואה, הקמיעין, וכיוצא באלה. ומי יזיק האוונת האלה לשלום ההנהגה? — אצל היהודי האמין לכל דברי אקינו היה אמין כי יש לעולם ויננו עין רואה ואין שוועת וכל ונעשו כספר נכתבים, והיה אמין כי עיני ה' משוטטות בכל הארץ, והשנחה ונחפשת על הנדולים ועל הקטנים בשוה, על החכמים ועל השחלים, על הטובים ועל הרעים, על האדם ועל הבהמה; ונזהר היה נאמן שקיה פחד אלהים לנגד עיניו תמיד, ושהיה ורחם על בני אדם כלם, ונס על בעלי חיים כי נעשה ידי האל כלם, וכלם ונשגחים מאחי ית'. והפילוסוף נספך הים

אומר (תורה חלק ב' פרק י"ח) שההנהגה ונחמדת ציון האדם לנגדו, ואיננו צנני אדם כלם בשוה, אצל היה נאמנה אחר הסכל, מי שלא הסכל, ומי שהיה נחמדת, הוא ויכולת אל הנוקרה, ונאמן וזה שפתי אין לו שוה, והנחמה אין לו מעשים, כי יונה אל הנוקרה, ואולי נקרה לילל.

וכן היהודי החמים עם אלהיו ועם אקינו היה אמין כי לא הנדרש הוא העקר אלא המעשה, וכל העיסק בחורה בלבד (ולא בנחילות חקדים) דווח כמי שאין לו אלה, אצל לדעת הפילוסוף (שם פרק כ"ז) השלמות האחרון (כלומר העיקרי) והקודם במעלה, הוא שיהיה אדם ויטביל בפעל, והוא שידע כל מה שיכלת האדם לדעתו. ונעמה הנש בעלמך אים יהודי חמים, ואלוהים אנשי לרפת (שהלעני עליהם הרמב"ם באגרתו אל בנו) שהיו איכלים בשר השור טבוק, ויטבול בחיון ונשואים, יהיו חושבים שהאל קרוב לתפלותיהם בקראם בתלמוד ויזלחו ונחבני ראשי יסירות, ואים אשר פילוסוף, היונק לקנות שלמותו האחרון בידעית כל מה שיכלת האדם לדעתו; אמור נא לוי ונשגחים חפנים אם תלעך לעזרה? —

ואם תאמר: ומה לך להחלע בדרי עם הפילוסופיה שנינו הרמב"ם אשר כבר אבד זכרה ויני ארץ? — הן אמת כי אומה פילוסופיה איננו שור, אך אם היא נכרתה, קמו אחרים רעותיה אשר אין טובים ונאמה, וכל פילוסופיה שלמותה ונחמדת ונשרשי חכמה יונים שהיה לעולם פורת רוח ולענה, וזה ופני שתי חכונות הנחשלות בחכמי יון, שהן (כאשר הזכרתי בכרם, חמד ב' עמוד קפ"ג) חכמה ומוקד שנגמחן הנאה עלאנו, והללחתנו לפי ונחמו של עולם; ואהבת הכבוד הנדרשה, ורדיפת כל מה שהוא הפלאת לנו וון האדם, ואמור הרבה ועשות נעם.

וזהו זה לי ארבע ועשרים שנה בלא זה ידי וחתך ידם של פילוסופים מכל לשונות הנוים, וכפרי רוח גדוליהם בדי הנה, והנתיי בזה בחשוקה ונחמדת לנולא דברי חפן וכחוב יוסר דברי חכמה, ונולא חים כלם (אם ונעם ואם הרבה) חושים נמדד בישיוון לא דרך, ונה שזה בוגה זה קוחר, ונחשים תלמידיהם נחמו לא דרך, וילליוס צוים אדירים ויעלו חרם נירם, ולואי תהא יקאה כניאה, אצל התלמידים היואלים ונחם לא די שלא למדו מהם דבר טוב, אלא שאגדו החכונות הטובות שהיו נחם ונחמלת ברייתם, וזה לא בלבד בענין הנדרות, כי גם בענין הסכל והנחמה, כי ראיתי האים החמוני, אשר פילוסופיה לא ידע, ונחמדת החיון לא הכיר, ויללו הסכל

הינני וכתה שנישם שיכשל בהם הפילוסוף, ועל הכל הנה זה יתרון גדול שילאחי לאיש ההמוני על האיש אשר התפלסף, כי הוא מכיר בעצמו שלא ידע, והאחר חושב שידע וזה שלא ידע, וברוב דברים יכלול את שוועיו וילאחז את עיניהם עד שיחשבו כי אין דבר בעולם ומונו, ופעמים רבות דבריו דבריו לא אשר כלום. ולעולם שהדבר כן הוא, איך היה זה שאחר כמה פילוסופים גדולים שעמדו עד היום, ואחר אלפי ספרים שנכתבו בנסתות הפילוסופיה, עדיין אין ענין שהיה נוסבם בין הפילוסופים, והחשבה והאפלה הולכת ומתחזקת יום יום במושבותם, וכמעט אין לך יום שאין קללתו מרובה מתברר.

והיחזק רע הוא כי הפילוסופיה היוונית, ובפרט בדור הזה, לא לצד שאינה עושה את לוגיקה חכמים וטובים יותר מנתחלת, אלא שאינה עושה אחת שחכים וטובי לב, אבל בהפך היא הופכת שנתחם הטבעית לנעצת, וטוב לבם לחוגה וכותר רעה. וכתה בחורי הנוד ביעיו, הביאו עליהם למודים הארה השמורה ושנאת הדמיון ושנאת עצמם, עד כי לבסוף נעלו את עצמם ויון העולם. וכבר היה נעשה זה ימים ושנים, ובא אליהם חרף החוליים האלה והדמיון על לחיו; ואע"פ שלא היה מתלמד ולא היה מכירני, רק שאת את שמיני מפי ויכירי, בטח כי ויכיר לי את נגע לבנו. אז החלתי ללכת עמו בשוקים וברחובות בגשק בערב יום, וחקרתי ונדקתי אותו, והוא מרוב לערו, ונבטחונו אשר בטח בי, גלס לי כל נקדתי, לא הסתיר מונני דבר, והייתי אזני לכל דבריו ולכל ספוריו, ושועתי מפיו כל רעיוניו אשר ינהלו, והסכנה העולה אשר היה עומד בה, וראיתי כי הולך חכמה יונית הוא; אז החלתי לאט לאט לעורר בלבו החכמות הישראליות, ונני יום ביומו היה מרגיש בעצמו קוץ והלה ונכחו, עד כי בזמן לא כביר נרפא לבנו ונרפא בשרו, וכני ה' וקיימתי נפש אחת הישראל, וקיימתי לי אוהב דבק נאח.

ואם באתי לספר נעלה הפילוסופיה אשר יסודתה על החכמות הישראליות, והתעלות אשר אני רואה בה יום יום בקצת מתלמודי, והיתרון אשר למודי נקנים להם על בני נילס, הייתי נראה כנוטה מדרך הלגיטימיות הישראלית, והינך בדרך ההתפארות הקדריה. ואולם אני המרגיש נקטיון ירידת בני עמנו פלאים כפי אשר החכמות הישראליות הולכות ונחלשות בקרבם, והיוניות הולכות ומתגברות, היה הלעז הזה כאש בוערת בלבי עורר בעלומתי מיימים ושנים, ואם החשיתי נעולם אחרים אחשפך לזו היתה זה

אלא כי הוחלתי עד ימינו שני נודע נמים לאיש חוקר; כאם הייתי ויחזק לפתוח פה נגד חכמה יונית, היו אומרים אך שתי האליין להבלי חקירות הוא האיש הזה, על כן הוא דבק בדרכי חכמות, ולא ידע מה רב היתרון אשר לחכמה זרים על דרכי היסודים האתוליים. על כן רק בשנה שעברה החלתי לגלות דעתי, ועדיין רק ברענן, וביאירתי וזה הן החכמות הישראליות וזה הן היוניות והקדריה, ועדיין גלתי נפשות דעי בשימוש, ולא אומרת דבר נשנה ובגנות שום אחת מהאומות האלה; גם אומרת (שם עמוד קס"ג) „המדות הישראליות משוב עד רע“ כאלו הייתי רואה דבר רע במדות הישראליות, ולא היתה כונתי אלא על הראשונה והחכמות האן, שהיא חקרן הקדר וערכו הענינים, וזה גם הוא אומנם אינו רע בהחלט, ומלדדים רבים טוב הוא. והנה קוייתי ועודני מקוה כי בני עמי בראותם נכח פניהם מוקדמות מוערכה לקראת המכונות הישראליות והיוניות והקדריה, יתנו לבם להבין כי לא חסרי כל טוב אהנו, ושלא בלדק ובחשפט נבוש מדרכי חכמותינו, אבל בהפך בלב שלם עלינו לשבח לדרך הכלל לתת גזולה ליוצר בראשית, שחלק לנו במחלת חכמות טובות, אשר לא היו למורשה לשום אומה ולשון אחרת; וקוייתי ועודני מקוה כי מזה תלא ברוב הימים תועלת אם נעשה ואם הרבה לאומותנו ולחורנותנו.

וכאשר נומתי בלבי להחל לגלות דעתי נגד חכמה יונית, כתנתי את שכתבתי על הדמיון, לנען יודע וישיטה התועלת אשר תישיגה לו ולנו דקויות בפילוסופיה, והרעות אשר נמשכו מהדקויות האלה; דבר אשר זה שם מאות שנה היו שלומי אומני ישראל מודים בו ולועקים עליו לנקות גדולות. וכן באגרת אחרת אשר תראה אי"ה בקרב הימים בברס האד ר' שפכתי שמי וכעתי על הדאב"ע, והרציתי לספר בשבחו של רש"י ז"ל; הכל לחצו על בני עמנו ולהגדיל בעיניהם החכמות הישראליות, ולהקטין ולהנחות בעיניהם החכמות הנכריה. כי מה שאני משתדל בו יומם וליילה עם תלמידי הקרובים אלי, ראוי לי שאשתדל בו גם עם הרחוקים מונני; וגם ידעתי כי קצת מקוראי דברי ילענו לי, ומה בך? גם קצת מתלמידי בתחלת בואם אלי שחקו לי בללס, ואחר זמן אחרי אשר בחנוני גם ראו פעלי ונחנו וראו דרכי הישראליות ודרכי אנשים אחרים, ראו כי בלדק כל אומי פי, וברכו את ה' אשר שלחם לקחת מפי חורה, לבוץ להם כל הימים. ואם אולי קצת מן האנשים הרחוקים ידינוני לכך חובה, ויהיו ויחמקו אלי מדות מנוגות — אם לכבוד עצמי הייתי דורש, הייתי מלעער.

ועל אשר הודח לי ידי היקר כי וכתב . . . נכתב בפקודת האז"ר .
 . . . ובהקדמות יורדס בסקנות שני הרבנים נשיא . . . ונשיא . . . לא
 אהיה ולא אנטער כלל. כה עשו אבותיהם, ויותר מזה הרבה, נגד רנה"ו
 ורנה"ק, ומה היה מולא הדבר? הנפסם בזה כבוד שני החכמים ההנהגה?
 ואולי החסיד שאלעם על הרבנים ההנהגה; אך אין דבר, ידידי; הנה
 אין לי, כי אני מתבונן בנסות הנושאים, ומורגל צפוני השיר הכותבי.

"Felix qui potuit rerum cognoscere causas!"

והנה כך לדעת ידידי שאם נבאם רחמי צעירי שני הרבנים ההנהגה,
 א"י בי דעתי בראשי, כי אני הקדמתי אש באשם צעירי אשר שרתי ביום כ"א
 כסלו תקצ"ח לכבוד ידיד נעמי ועשרת ראשי החכם המופלג ומהר"ר ש"ר
 ג"י ביום שבתו על בקא המוראה צעיר שארנאפאל יע"א (ה), גם כי באמת
 לא היה כונתי חליה להשפיל ועלם הרבנים כלם אשר היו לפנינו, ואף
 לא כל רבני האפון, אשר ידעתי כי כמה וכמה יהיה גדולים וישיבים ואנשי
 יושר בנדרתם והכחם. ועמה אש הרבנים ההנהגה לא מולא לשכך חונתם
 כי אש על ידי שיסכו בי את הכללים, ובגורם נזכרים עלי, יעני אחרים
 הידר, הנה הם וקלקלים על הנהגה לחקן, ואני בפה מלא ובלב שלם אענה
 אחרים קלחתי בלחתי.

סוף דבר, בכל מה שדנתי, הן צעירי הנושנה, הן צעירי הרמז"ס,
 הן בכל אשר ענינים שגולים, אפשר הדבר ששניתי צדוה פקחי סליליה,
 וכבר כתב לי אחד וחשובי תלמידי שאין דעתי כדעתי צדוה האשנה דעויות
 ואני קבלתי פירושו וכתבתי באתת וואברותי אשר תראה א"ה בדרם חמד
 ד'. ואנאם אש עייתי לא עייתי ונחירות ומשון, כי חדש ימים עמדתי על
 האננה היתה (כרם הנהגה נ' וכתב ה'), ובפירות הנושנה דעויות הרבה
 בנרות השנתי וכתבתי, והרבה נקחלות עייתי עד אשר טקיה רוחי ונתייבנה
 דעתי בנדרת אחת; ומה שכתבתי על הרמז"ס הם דברים אשר היו כוונתם צדורי
 לני ונשיים הרבה, וקלחם היו כחוצים אללי זה שבע שנים, ונרשמים ונחנמים
 לאט לאט עד שירי ונענע. ולו היו כל הנושנים ונחנמים בנדרתם כוונתי,
 אין ספק שלא היה לנו אפילו הנושער והספרים המולאים פני מל. ואחרי
 אשר נפשי יודעת מולד מהרת כונתי, ואשם עייתי לא עייתי בנפון ובזרון,

(M) השיר הוא נדבך בדרם חמד ד' עמוד כ"ז.

ואין בלתי שום הרעם על מה שכתבתי וכתבתי, ומה שיקראו אנשים
 ישרים ויחסידי על פני (והנה השמש) את שונתי, בזה הנושער לנב אקבל
 דבריהם. ואם באינה יכתבו עלי בני בלעל שנה, להשפיל כבודי ולהאשים
 את רישי, אלעז אליהם,

Et cedo invidiae, dummodo absolvar cinis.

ואם אנשים חיונים וישרים, הדנקים בש"ס ובפוסקים, יאמרו לי
 שקול טיטותך ודעי אחורי, כי גם אש כונתך רלויה ונשיא חונת רלויה,
 כי בננס להרים המורה שכתב אהה אשפיל המורה שבעל פה, או בננס
 למח כבוד לחסידיו ז"ל אהה אומר כי דבריהם בננסות ולא בקבלה, ולהסיר
 עשרת חכמה יונת אחס ונשיא ארץ תחלת גלון שחנן הרמז"ס,
 ז"ל — אומר אליהם: לא לכס היו דברי, כי אש לאוהבי התקירה החפשיה, והאני
 רואה כי מה שיעיל להם לא יועיל לכם, אך סוף סוף דברי לא יזיקו לכם,
 כי אנונחכם כנר העיקה שרשיה בלננס, כל חנוש שולם ועד; רק
 לתלמידים הנשיים לייס אולי יזיקו, כי יחלישו מעט דנקותם בלפול
 התלמוד והפוסקים; אך זאת בננס שים לה תקנה, מנעו בנכים ונן הסגיון
 בדרם חמד ונחנמים שלישיה, אשר כנר מולד אגדתי הוא כולל ענינים אחרים
 אשר יהיו לפוקה ולנפול לתלמידים הקטנים; וכאשר יגדלו הנערים וכנר מולד
 כריסם כנר ויין, אז חנו אחרו בידם, ואני ונשיאכם שלא יזיק להם, כי
 או ישארו באנויותם הקודמות, וישליכו הקסר ועל פניהם, כאשר השלכותו
 אחס, או יעם לבנס לדברי, ואז יתחילו לקנות חנונה יסודית כאנונתי,
 מייקדת על השכל ועל ההכמה, לא על חכמה יונת, אלל על חכמה יסודית,
 ואז אשריהם ואשרי העדה אשר תהיה לאן נרשיהם. ואם יאמרו אלי: מה
 לנו ולאנונה יסודית כאנונתי, אחרי אשר אהה חסוד צעירי שהפלת גורלך
 בקהל הקדשים, ינתיים ה' אליהו — אומר אליהם: שאו נא מנחתי אך
 הפעם אש לא אענה אחרי קלחכם אנו; אך דעו נאנונה כי דחוק אני ומלד
 מולד מנחתי בקהל הקדשים גורלי. הלא ראיתם מה שכתבתי עליהם בדרם
 חמד הנזכר עמוד כ"ג; ומולד זה כנחתי לתלמידי השונות נכונות לכל
 טענות דוד יורדכי ולכל טענות וואלפיוס, והוכחתי בצירור שהקדשים לא היו ולא
 נכחאו עד אחרי חנויות התלמוד (3). והאני ונשיא חנונה שליחתי יסודית כח

(B) הקסר הכולל חסודותי נגד קדמות הקדשים נדבך חסר ימים ושנים, מה שמו:
 Lezioni di Storia giudaica (Padova, 1852).

הקדמים היו אנשים מורדים בתורה וטהה, ופוגרים על אלו דלא תבור, והסלגו זה אנשים קנאים ומקרי לב, והם דומים בעיני לאנשים ויוצנים ומרשי עינים ונרדל המורדים צונוך ובשרים, ויחלללים שחם וינהייו את האדניה נחמה ובחבונה יותר והמנוך והשרים. ולא זו בלבד אני ואחין, אלא חף זו ואחין אני אמונה שלמה, שכל האנשים הנזקקים לתקן הקנות ולחדש חדשות בישראל, כלם כעוללים ויונקים צערך אל חבוננו הקדמונים ז"ל, ושהם נחבונם היהודים המקובלת וקוני הליתו להעמיד ישראל כעמוד צדל וכחומת נחשת נגד כל העמים אשר עברו עלינו וכל האשטיות אשר רדפתנו ואלה נחבונם היונים בורחים שיאנרו בכל יום אלפי נפשות אישראל; וחבוננו הקדמונים ז"ל עשו סיהיו ישראל שוחים וטוני לב ביוני הדעת, ואלה עושים את איתם יורי נחם ביוני הטובה — לכן אחם אחי הישרים והחנוניים, הנאמרים והנאמרים על כל החובנות הנעשות נחבוננו, אל תחננו כי ונלחמה, כי לבם אני, ולא ללריסם, הלילה! ואנוס סונוך לבי ונעוה שהאנונה היומולעת אשר אני נחזיק בה היא לבדה ספן ה', והיא סנוך לעד, עד שאף אם יונח שנס אחם תחילנו נודי, ותהיה לי הנלחמה פנים ואחור, שיהם וילד אחד ועם הסופרים וילד אחר, בכל זאת עלה ה' היא תקום, ואם על ידי ואם על ידי אחרים האמונה היהודית ההורה תחפשי בקרב ישראל, ולעדי עד תמולך.

עד כה דברי תשובתי אל החנוניים והישרים בלבותם, אשר, תהייה דבותם וזה שההינה, ויחננו ביוני, או יעמוד על יוני לטעני, יעזובני או ירדפני, לבני יהיה תמיד שלם עוהם.

ואתה ידידי האמן נבריתו וקיים בהבנתו, צדק אחם לה', ישלם ה' פעלך ותהי נשכרתך שלמה ואחר, ותהי נשון סקדך לאוהבך, ואים צדיתך אל תשכח לנלח. ואם תיאלץ באגרתי זאת דבר סחוס וקסה, או דברים בלתי וחיטנים על דעתך, בלה את אזני בלא נשוא פנים, ואני אגיד לך את כל לבי, ואחרי אשר כנר נחבוללה זכות על ידי זכאי, שעל ידי אהבתך שכתבת לי בהסתך אחי, היית קנה שאלל להעלות על ספר לטעות לבני אשר עד היום הזה לא בליחים רק פה אל פה לחלמידי הנקשעים לקולי, ויי יודע אם לא כך נכתב בקפרו של אדם הראשון סיחקיים צך מקרא שכתבו חיים עמוקים עלה בלב אים ואים תבונה ידלנה, ושתוכה שעל ידך אוליף ונעטוקי לבני את כל חמודותי, ואשפך את רוחי מלבי אל לכן וננפשי אל נספך, נשפה נדורה ולא נחידות.

אחם עתה צדק ה' ללח דבר צדק אחם ונעוה לדק, ונתך ה' תמיד נחבונם הישראליות, לטוב לך כל הימים, ולתהך עלינו על הדבות היוניות, ולתח שלום בעמנוך ובכליונוך, ושלום לך וכל עזריך מקבצי, ותהיה אחיב לנעלם ונחמד לנעם, ולדנשת פועלי און תשחק, ולנכלי בני בליעל חלענ קוה יאנרו, ותחיימים יעמודו, והדשעה כננר חנלה, והנאות כעסן חכלה, ועולתה תקפץ פיה, ואור לדיקים כאור החמה יבית. ואחם ידידי היקר שלום וניתך שלום וכל אשר לך שלום כנספך וכנש החומס פה סאדונם צדניעי נאדנשת לחדש שנת הקל"ח, ידירך אשר ואהבתך לא יחדל סד"ל.

Atticisme et Judaïsme.

La civilisation du monde actuel est le produit de deux éléments étérogènes: Atticisme et Judaïsme.

On doit à Athènes la philosophie, les arts, les sciences, le développement, de l'entendement, l'ordre, l'amour du beau et du grand, la Morale intellectuelle et calculée.

On doit au Judaïsme la Religion, la Morale du coeur et désintéressée, l'amour du bon.

L'Atticisme est progressif, l'entendement étant capable d'un développement continu, et de faire toujours de nouvelles découvertes.

Le Judaïsme est stationnaire, ses enseignements sont immuables. Le coeur est corruptible, mais non pas perfectible: la bonté est innée, la méchanceté est acquise. Le Judaïsme peut se dépurer de quelque addition qui lui est étrangère; il peut se retablir dans son état primitif, mais il ne saurait se perfectionner.

Le premier, étant progressif, prend des formes toujours nouvelles, et par là il plaît, il charme, il est attrayant.

L'autre, toujours immuable, paraît tous les jours plus vieux et difforme; et par conséquent il ennuie, il choque, il rebute.

De là l'apparente prépondérance et triomphe du premier sur le second.

Cependant il existe dans la nature humaine un inextinguible besoin du bon. Le beau et le grand ne suppléent pas le bon.

La Société a besoin de sentiments; et l'atticisme et l'atticismisme n'inspirent point de sentiments, mais les affaiblissent, ou les éteignent.

C'est pourquoi la nature humaine réagit et réagira toujours en faveur du cœur, du bon, du Judaïsme.

Si jamais l'Atticisme est supéré et vaincu, la nature humaine réagira aussi en sa faveur, car le développement intellectuel est aussi un de ses besoins. L'Atticismisme pourra vaincre de nouveau, mais il ne pourra jamais jouir d'une prépondérance permanente, et exempte de contraste et de réaction.

La civilisation est donc nécessairement périodique, non pas progressive: elle n'a pas un point où s'arrêter. Le repos ne saurait être conçu, que dans une parfaite conciliation des deux éléments, laquelle ne pourrait avoir lieu sans de graves sacrifices de la part de l'élément progressif, qui devrait notablement et inutilement mettre un frein à son essor. L'élément stationnaire, essentiellement immuable, est incapable de sacrifices.

Il pourrait, il est vrai, se dépouiller de celles de ses parties qui sont étrangères à la Morale: c'est-à-dire il pourrait renoncer à sa qualité de Révélation surnaturelle, et se dépouiller de toute la partie théologique et historique; ou bien il pourrait, en conservant sa divinité, se dépouiller de toutes, ou d'une partie des cérémonies étrangères à la Morale. Mais dans tous ces deux cas il perdrait toute, ou une grande partie de son influence sur le cœur humain; influence qu'il doit tout-à-fait à la croyance à la divinité de son origine, et à son immutabilité; et outre cela, malgré tous ces sacrifices, le Judaïsme ne cesserait pas d'être en lutte avec l'Atticismisme, a, cause de la nature essentiellement progressive de l'un, et antiprogressive de l'autre.

אברהם נעים!

ידעתי כי כך לנדר חטאתי, כי היה דברי לי ראשון להשיב על אנדוקה הארוכה, שם הגיע לידי אנדוקה האחרת, אכן נחמדך בעמתי, כי תדעני לך זאת, ונפרט כי כבר ידעת את העמים אשר עברו עלי, עמים אשר כל ישראל ביוצאם, לנער הקוץ וכל האנחותיהם אשר יוצאם שם, ונפרט צנים אשר אני ויתגורר בחוכו, אשר רבו כמו רבו כי המנוחות והדקדוקים לפנינו משרת הדין, אשר אוכל לאחד עליו באתה כי לא נעשה כפסח הזה, ונולל הדבר הזה, גדל ערתי ועולי, עד כי כיום שמיים אחרתי, ותי יעבור הדבר והשגרה שגר להיות שקט ושלאן כאשר נחלתה, ונס אחרי כן אשר יוצא אני עסקים ועסקים שונים עד כי הוכרתי להמנוחות אף לא אחרתי עד עתה, אכן נבוא העת אשר קייתי, אז אחרתי הנה באתי בעולם קשר כחוצ אלך, ויש לעשות לה' לשלם חובתי, ולכתוב אליך בחלומי, על כל ענין וענין משתי אנדוקה:

ולתשיב על ראשון ראשון, הנה על הנחירה החפשיה אין לי עוד להדגוש דברים ללא תועלת כי הלא אתה לא נחתני בעמתיך, ואני מעולם לא עלתה על דעתי לנאך, כי נעיד אני עלי פעמים ואין כי כאשר דוית כן היתה, כי רק לנפשת האנוש ולא לקנעו ח"ו ולהחזיק בדעתי נחכוונתי בכל אשר הקשיתי נגדך, כי אם לראות האתלא איש נבון וחכם אשר יוכל לישב דעתי בדבר הזה ולהוכיחני בצירור אמת הנחירה החפשיה, אשר עיני ילדתי עד הנה נלעצתי עליה ונוללתי ספקי יור לי, כי אראה חושי המדעים לי בצירור הפך מה שנראה מקובל צין כוונתי כל עין האנושי, ולכן אם אתה היית יונלם אותי, אז הייתי בומר בהלש כפנתך אכן נס אם אני הייתי ונולך לא הייתי יכול עם כל זה להחליט הדברים כפנתתי, כי אחרתי ותי ידע ואתר יבוא איש אחר ויוכיחני על אי שנושי ואת אשר הטעוני חושי, על זאת לנד אידה כך ורואה אני את דברך כי יפה הקשית לשאול, ונה הועילו כל השלמים אשר העירו הקריה הזאת להניחה כפסח או צחשונות בלתי משפיקות? וחוכמי כשהייתי ילד הפעם הראשונה שלמדתי הלי' חשונה להרונג"ם, ועוד לא ידעתי מהשונות הראש"ד בהישי אל פרק הידיעה והנחירה אחרתי, כי שחיקותי היתה טובה לו ודבריו, כי הוא היה הראשון, אשר העיר הספק הזה נקרב לני, ואחר זמן גדלתי השגת הראש"ד

על זה, שנתחייב על כל דבר, כי בנפשו לדעתו, ואחרתו שאין השגחה יחד לזרקה
הנחה, הם שרבים נקשו להשיב עליו, להלן נבדק הדבר, אכן (אחרי
בקשה התחילה ונכונה) דברי כלם ישר דוח, ולכן טוב הדבר, אשר דברת,
שאין חשש בחלומות כאלה, ואני בחייליך, וכל איש בחלומותו
יפיה:

ולחשיבות דברך צענין הנתיחה, פירשת פקוק, את הכל עשה
יפה בעתו וכו', והנה דעתי הייתי עומד שלא לדבר עוד מדברים
אלה, אך עמדת ששורחתי על הפקוק הזה ומפני שצדיק נשאר לי ספק
בפירושך, מוכרח אני להודיעך דעתי בפירושו, הם שגמלה לע"ד שם
הפקוק הזה הוא בדעות ראיות לקבוצתי, והפקוק הנשאר לי בפירושך הוא
זה, כי אלו היה כתוב, ל' ונען אשר לא ינאל האדם את המעשה, אזי יפה
היה לומר, כי הרי"ת שם האדם תחת עקרי האין, לנען אשר לא יתקבל
האדם, ולא ירום לננו להתבונן בחקירות נשגבות מדעתו, אכן באמרו,
ונבלי אשר לא ינאל, שהם שני מוללים, הם כמו חוב אחד, והרי הוא
כאלו אחר, לנען אשר ינאל האדם, ולכן לפי דעתי פירושו הוא כך, את
הכל ר"ל כל דבר שיש במציאות. וגם כל פעולה הנעשית, כי תלת הכל
מוקב גם על הכ"ס פעולות שהזכיר לנעלה, וגם על פעולות או חנועות
הנמשכות, כי בכללם עת לאהוב ועת לשנוא, וכללות כל הפעולות האלה
הוא הענין אשר נתן האלהים לבני האדם לעשות (להתנהג כפי"ה) עו,
עשה, הכין וחיין, כונו וכן הנקרא אשר עשה (בראשית י"ח) יפה בעתו של
אחר הדבר והפעולה, גם את העולם נתן בלבם, והרי"ת נשע ונחשבות
שונות ורעיונות ונחלקים ונחלקים אל כל מעשה ונעשית העולם, בלבב כל איש
ואיש, ד"ו נשע בלב איש אחד להיות קופר, זה להיות קופר זה להיות בונה,
וכן ע"ז הדרך, וההוגה את העולם כלומר כל עניני העולם, ונבלי אשר לא ינאל
כלומר לנען אשר בין כלם ח"א ונבלי שיינאל, כלומר בודאי ינאל ויגיע
האדם לעשות את המעשה לא פחות ולא יותר מאשר עשה (אשר חקן ונזר)
האלהים, וראש ועד קוף וכן הנלמדות בדברך עד קוף סיבוב העולם, ואלה
ינאל כונו יגיע, וכמו החלום אשר נאלחמו (צמדנר כ') שהוא כמו הגיעתו,
וכמו ואם לא תנאל ידה (ויקרא י"ב ח') שהוא כמו חגיע, כי פעם אחת
אחר ואם לא חגיע ידו (ויקרא ה') שהענין אחד, והפקוק הזה הוא בדעות
ראיות לקבוצתי, אך כאשר אמרתי, לא בחתי עתה לחזור לישא וליתן בדבר
הזה, כי אם לפרש הכתוב באופן שיעלו הישג שוללים, (וכן ראיתי

עני שפירש הפקוק הנבלי אין קבוצים במלכים, ש"ה ל' חסד, האפני שלא
נהיה בודאי. אכן קבוצים במלכים, כי אם נעזב שם לפיכך יקבצו אומרו,
ולכן לקבוצתו לננו בדבר שלא נהיה נקבצים? גם השגחה הזאת של הקבוצה
אקרא דולה לננו (מנו?) ונעזרתי גם אני ונפי"ה שפי"ה העולם חקר ל'
העלמה, כי הרי"ת העלם ידעת העבודות וכן האדם דני שיתעסק בישבו
העולם, כי אם ידע האדם כי קרב עתו, לא יגנה בית, ולא יעש כדם, ובכלל
לא יעשה, וזה שבעצמו נבדק, אלא שרש"י ז"ל פירש גם הוא ונבלי אשר לא
ינאל, כדי שלא ינאל וזה אינו נכון אללי, וכתש"ל.

ואל לא יחר אפך עלי אם גם על פירושך בפסוק ונתן לך רחמים
גם לי דברים, כי הנה לפי פירושך לא הוכר הכפל, כי ונתן לך רחמים
והוא, כי נאמר שאין לרחמים וכן יולד הכל יח"ש, וזה לנו ולרחמי העולם,
ואף אם ירצו לננו כל נדח אכזריותם עומד, הנה בודאי לא יעלה בידם,
ואין לנו לזרז להיות לרחמים צענינים, ועוד פירשת ונתן לך רחמים כאלו
היה כתוב ונתן אופך לרחמים, ולפי קולך שכלי נראה שהן שתי תלילות
שונות זו עזר בהוראתך, כי כשיש אחר פעל נתן סיוע הפעול, אזי יהיה
הוראתו על המרוסם שהוא הפעול בדברך, וכמו כל האמלים שהנחת
שהם כלם וזהו הענין (הון מאלה), ויתן אותם לרחמים דהללים, ונחתיים
לרחמים דוולכים, ותנהו לרחמים דנחתיים, אכן כשיש אחריו סיוע דהלל, כמו זה
ונתן לך רחמים, יראה לי שנוכל לפרשו על המרוסם, וגם ה"ה ינאל וכן הכלל
ואל שדי יתן לכם רחמים, אפשר לפרשו, כי יעקבאנינו צהימו ויכיר לב בניו
הנזכר והאנין והיומו יודע שהיה ח' ונבנו אסור ביד ונשלו וילדים החקן לפני אל
שדי עליהם, שיתן להם כה וקבלנות להנהיג ברחמים ונחמם עם ונשלו
וילדים כדי שגם הוא לא יתאכזר עינם, וישלח להם את אחיהם האסור, וזהו
ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש, ושלח לכם את אחיהם אחר וכו' ואם
זה לא יסר צעניך, אפשר לפרש גם הפקוק הזה בדברך, ונפני שחפצם
אחריו ואומר לפני האיש, וכן ויתן לכם רחמים דרמיה, אפשר שהכתוב
סמך על מה שהזכיר ואלך בבל בפסקים הקודמים, והשגחה בפסק הזה
נאל לפניו, אבל בפסק ונתן לך רחמים, לא נזכר תיקודם נושא אחר
ולכן ראיתי לפרשו כתש"ל ואחר כתיב זה נחפשי בנתיחת הופרשים, ונלחתי
ראיתי שהרצו בעל העקדה פירש גם הוא הפקוק הזה על פי דרכי, ורק האמת
אניד לך כי לא ראיתי ונחמתי, ולכן שמת לני כי פירשתי כנעש כוונתו,

וקרא זיל גם פיהם והרעך שגא ידאנו צהריות עיר שלמה, לכן בזה נכתב והרעך:

ולתקוני ענין אחרותינו עתה באתי להודיעך, כי זה ימים לא כביר הים לי ויבות קשה עם איש אחד יודע קשר מחשבוני השיר הזאת על קדמות הנקודות והטעמים של ספרי הקדש, ועל משכני כליות זכרתי את טאהבה נפשי צהרתי צעיר וולדתי, אשר הראיתיני שורות רבות והערות אשר הכרת להקדמת ביאורך על התורה, ובהן ראיות נכוחות נגד הוולענינים על אמתת תורתנו, ואינרתי הנה מה טוב ומה נעים היה, אם הוולא תמלא צחוקן גם איזה ראיות להראות בהן שגם הנקודות והטעמים הם הלכת לנשה ונקיני, כי הנה טעמי דבת דנים ומקניב האערערים על קדמותן, ואווערים שהם ונשה ידי חדשים מקרוב באל, ושלל קבלם ושה ופי הגבורה, גם עזאל וקיעתו לא כחננס, גם התנאים והאמוראים לא ידעו מהם, ויגא אלי פסם שיית האיש ההוא, וכפר קטן בידו כתיבת יד מחדש, קראו מחברו ואלתר הניקוד, ובו קצן כל ראיות ר' אליה הנחור ובעל ס' חניאל, וגם וולדתי הרב ר' יוסק הלוי קטלא (בהגהה א' לפ' כ"ע וס' מאור עינים הנדפס מחדש בברלין) ועוד הוסיף עליהם מדעתו דברים כהנה וכהנה, הנה השנה שבהם, שכלם כאלה יעידון יידון, שהנקודות והטעמים לא היו ולא נבראו עד זמן הרבה אחר התינות הגמרא, ומה שיחזיק דעתם זאת, הוא כי לא נמלא בכל החלמוד אפילו שום רמז מהם, ואדרבה נמלא בכוונה פסוקים, שהיו קורין הפך וקריאתנו, כמו לשחק אמרתי תהלה (שבת ל'), ועקידושין (דף ס"ב) ואלו הרב חאלנו, אחר רבא ויולחאללניאל וכו' דאחר הר פת שורני וכו' וכללים קשים לגוף כחרבות, ואומר המחבר הלזה כי בודלתי קראו הרב תאבלי, ולכן שאלו ומה זה הוולכל שכולל לדמותו אל המר, ויפחד רבא תיילחאל וכו', שהם קשים לגוף כחרבות, כי אלו היו קורין תאבלי, מה זה שאלו, ואלו הרב חאלנו, ויפחדים שהוא דבר חאלל, ובע"ז (דף י"ז) ואלו הוזהר חשור עליך וכו' ודברי זמה חשור עליך תורה, נר' שקראו מוקדה ולא מוקדה בקריאתנו, ומוסיף והולך עוד הרבה כוונות, ועוד הניא ראיה אחרת שכמה פסוקים של נביאים כחננים ונפדע וס' וסלי הם מחזקתים הפך וקריאתנו, כמו מחרק עלל לא יקדש (משלי כ' ד'), חרבותו מחסד עטלל לא שחיק, כאלו קרא מוקדה מלי חרפה עלל לא יחריש, (סם י"ב כ"ח) ואורח נתיבה אל מות, חרבותו למותה, כאלו כתוב אל מות, (סם כ' י"ד) רע רע יאמר הקונה חרבה

לחבריה, כאלו כתוב רע רע, ועוד הרבה כוונות. וכי חאלר בלבד, מה לי ולמה הזאת, אם הנקודות והטעמים הם קדומים או חדשים, או נקיני נתנו, או אחר ככתבו, רע כי אלו הדעת הזה לא היה מופשט יותר ומה החרשתי, אכן הארכנה כרעפותיו, וחרבניה פארותיו עד לנשה ראש, ושרבו פורה ראש ולענה כי נגע עד שאר עניי, שיערי איהם, אור הקבלה האמתית, כי הלא אני דמייה לנשות ידי עליו, ולנדוע וקל עז ראיותיו, באחר אליו. (כי נחמלה ידעתיו לאיש אמנות, ולא השדתי, ולכן נסיתי באלה) והלא הרשני צוינאל קדישא בם' הזהר שגו הוא גלה קודות ונקדמות לכל הנקודות והטעמים, ולכלל נשם יקרא, והוא היה וכן התנאים הראשונים, ואחריו כל לתק האוקוללים, והלא יז הוא ראיה ברורה, כי ונקיני נתנו, וישיני צעזע, גם הוא לי ראיה, כי אין רש"י מחבר הזהר, כי בודלתי לא היו ציעיו לא נקודות ולא טעמים, ולא הועילו כל ראיות ס' בן יוחאי להשיבו וידעתו, כי ואל נז ערות דבר שכ' (ווענה ג') שכתב' עירובין נדף י"ח ב') כתוב, ברים ר"ח בגמרא, קרי ביה הנשונה בדגש, ומה הוכיח בעל ס' בן יוחאי, שלפי גי' ר"ח נזכר בגמרא הדגש, ויבש הדבר ולא נמלא כי בכל הדפוסים כתוב: פירש ר"ח קרי ביה וכו', ולא ברים, ובווענה פ"ט הביא שזמם' סופרים כתוב לאמר: ספר שפסקו ושנקדו אל יקרא נז, ומה הוכיח, שהיו הנקודות ציעי חכמי הגמרא, וגם זה אינו, כי לא נמלא כתוב אלא: ספר שפסקו ושנקד ראשי פסוקים שגו, אל יקרא נז וזה, אינו רוצה לוומר אלא שעה איש ס' לדעת ראש הפסוק, ואין ראיה ונכחן שייהיה כלו ונוקד: סוף דבר הנה המצובה רבה ואל, אכן לא לי ח"ו לא לי, כי דרך חיונה צהרתי, כי התורה עם כל נקודותיה וטעמיה כלם שוותיו הקב"ה, וכלם נתנו תרועה אחד, אך יהיה לי לנשיג נפש, אם יש תחת ידך איזה ראיות נכוחות לסתום פי הדוברים קרה על קדמות הנקודות והטעמים, כי בדבר הזה תרום צבדוד גם קרן חכמה הקבלה האמתית, ויבשר פי דוברי שקר:

ועוד אוחילה לדעת נוקך, מה חאלר נפסך צענין הזכרת הגמול הרוחני בתורה, וצענין ידעת חז"ל בכתובות, אשר כחנן אלי לאמר, שיש לך דברים בזה, וצחתי כי לא חדיני כועשי, ולא חאלר לכתוב אלי, ואחת שלום: אלהך נאמן שמואל חיים לולי

לסוד ולפרט הקימתי את בריתי לפ"ק

ידידי חביבי

ועולם לא עלה על דעתי להאשימך על שתיקוּך, ואף כי ארבו לך הימים שרם השיגך דבר על ארתי, לא חשדתיך שהשלכת זכרונותי אחרי נך, לכן נבא עת הפקודה להראות לי כועס כהניך כאלים שמתחזי, אחת על רשאי אהבתך הניכרים מתוך אהבתך, ושנית על הענינים אשר העירותני עליהם, כי בהתמיד התקירות בני וניך יחזוק יותר קשר ההבנה, אשר ביננו ונקדם.

והנה נבואי אל חוכן הדברים אשר כחצת אלי, חסכים עונך לכל חוסף דבר עוד בענין הנמירה החשית, ואיש אל עבר וחשנותי ילכו, כאשר ינאלו ונרעו ונספיקותם, כי היה התנגדות סגורותיהם רב ולא יכלו לשבת יחדו, אולם רק את זאת אוויר לך עוד להתיינות הענין, והוא כי הפרט גדול ישיב ונצי לנצח, כי אני אדריך פעולותי על פי כנרת הנמירה שנחלחתה אלי, פעולותי ולכי יהיו שוים והאמונה והנעשה יחדו יכונו כל ימי ימי, אבל אחת השאר לך פן יהיו ונעשה ונספיקות עם סגרתך, אלא חשדך לעשות כל ונעשה, כמי שהוא בחיירי בהם, אף כי נקירות לנך חלומין היות האדם מוכרח, ונוסף על זה, כי אני אוכל לפרסם כנרתי זאת בתוך קהל ועדה, ולא אירא שהיא ויגנה הקלה לאשמות העם, אבל אחת החייב לשמור לפיך ונחבוס, שלא תראה כנרתך חולה, פן תהיה לגור ונכשול להמון העם וילמדו ויחבוס להחריש ונעשות טוב, ועוד יחרון שלישי יש לי עליך כי אחת עמוד חניך ונלפתה, אולי יבא לתאר איש חכם וגבון וננני, ויכיתך בראיות ברורות סתירת דברך, ואם אשר העשך חושך, אבל אני באמונתי החזקתי ולא ארפה, ואף אם יבאו כל חכמי הדור, וישנו לי וננגד להוכיחני על ביטול הנמירה, ונחייב אני שלא להשיג בהם, ואם אין לי מה להשיג, אחלה הדבר בחקרן דעתי, אך חניך אוויר נקרני, טובה האמונה ון החקירה, כי כל עוד שאמונתי ונכיעה אותי להכשיר ונעשי ולעשות דבר קוני, מוטל עלי היות לחסות בל כנפיה, וסיף סיף כל האדם כוזב, ועיקר חיי האדם הוא כשרון הנעשה, וכן — חמו דברי הנמירה:

שולם צפי פסקו את הכל עשה יפה נעמו וכו', אין טעם לדמות פירושי נענו כפל השלילה, כי כן הוסד נענו השלשון לנפול השלילה, ונלי שורה על החיוב, כמו, ולא לקחת ניד איש ונאומה (ש"א י"ז ד'), שכלת לא ונלח ונאומה הם שני שוללים, וכן ואין נידו ונאומה (קהלת ה' י"ג).

וכן הרק אך בנשה (במזמור י"ב ב') ונכנס בנה, ואין להשיג מה לשונות הענינים ללשונן, כי דברים שגים להם, גם פירושוך על פסקו הנמני אין קברים רחוק הוא מדרך הפשט, וני יאמין שחזונו בני ישראל למה שפירשת בו, אכן גודל חשך לחלוט קיוו לסגרתך השיאך לפירושים כאלה, וכבר נמדת בלכי לחושך ימי מן החקירה הזאת, לכן אענוך גם על פירוש הפסוק, ואיש את אשר יבחר בו יקריב אליו:

גם על פסוק ונתן לך רחמים אין להדמות עוד דברים, כי כמה פירושים ופירושים שונים נכתבו על כל פסוק ופסוק, והאריכו האפרשים להענינם לחלוט די נאר להליות סתירה, כל אחד פנה דרך לעצמו, והרשות נתונה לכל קורא לבחור כמה שיחפון, לכן בהיות גם פירושוך מחקבל על הדעת, אין טעם להרחיקו, ובפרט כי לא הלא נאומי שום חולדה ונחמדות לא להורה ולא לקבלת חז"ל:

ואנא עתה אל ענין הנקודות והנעשים, אשר פלוגי אלונוי נעל ריב ונכחש קדמותן, ותחלה אוויר לך בדרך כלל, כי אמונות דבות יש שהייעים בני ישראל להאמין בהם, הן ונל הקבלה, הן ונל השכל, וכולן חלונות זו נזו וזו ונעלה ונזו, ואם יבא אדם להעיל ספק באחת מהן, לריך תחלה שיאמין בכל שאר האמונות הקדמות לה, ואם לאו כל המופתים שנציא לנאמו, יהיו לא לעזר ולא להעיל, ואכן לך ונשל, אם ישאלך אדם מופת על השארות נפש האדם אחר המות, מוכרח הוא תחלה להודות לך על תולדותיה, כי כל עוד שיש בלבו ספק על ונליות הנפש, לשוא תשרח להוכיח לפניו אמתת השארותה, לכן נבואך להתוכח על קדמות הנקודות והנעשים, לריך אחת לנדוק ולחקור את נעל ריבך, האם נאמין הוא נשאר האמונות הקדמות לה, והנם האמונות אשר עליהן חשען אמתת קדמות הנקודות הן שלשה: א' כל התורה כלה וננאשית עד לעיני כל ישראל היא אלהים ונל חננה, וננל לורחתה, כלומר לא לבד שהשי"ת הודיע הענינים לעשה, והוא כמתן צמלות שהוליו ונעמנו, אלא אף הנלות והנליות עלמן כמו שכן עתה לפנינו, כלן ונפי הנדורה ילאו. ב' לשה"ק קדמה לבריאת העולם, וננליותה הוא הקבלה. ג' חז"ל קבלו הלכות התורה ופירושים וסתירה ופה אל פה עד חרע"ה שקבלן ונפי עליון.

ונעמח כנודמות לי שנחבר ונאמר הנקוד שזכרת פוסת על שתי הקצפים באמתת השנות האלה, ושלכן ונלאו לנו להעיל ספק בקדמות הנקודות, כי

אלי העתה הלו, או האם העתה עיך (כי לא ידעתי אם הוא העתה או לא) וידה צל שלם על אחת-לשון, הלא נקל לך להוכיח לי גם קדמות הנקודות והעצמים, כי אז הדבר אליו בדברים האלה: אין ספק שלש"ק הדיו שליוה בתבליט השליוה מאחר שנוגהה הוא הגורל ית', ואיך תהיה שליוה בלי נקודות ועצמים הנחנים היות לכל נגה ונגה, ולכל דבור ודבור? כי באין נקודות ישל כל גנין הלשון, ולא תשארנה כ"א אותיות נוטלות כפגרים וחס באין שש ונוגן, ואז טבל לקרוא ד"ו שלש אותיות אלה דבר בעשרת אותים שונים, ואלו הן: ד"ד ד"ד (בסמיכות) ד"ד ד"ד ד"ד ד"ד (כמו ביום שידורג בה), ד"ד ד"ד (שם דבר, כמו והדבר אין בהם) ד"ד (שם תאר לעד האין כיוון ויעו כגמים כד"ד), ד"ד (כמו דבר כי מלאכותי חקר), וכן בלי עצמים לא נצח אפילו פסוק אחד כהלכותו כנוגע, אם כן אם אהב אהב הוא, יורה בלי ספק שהנקודות והעצמים הכרחיים לשליוה הלשון, ואם הכרחיים הם, אין ספק שהקדמה נחתו המורה למטה בלש"ק דוקא, ונקודות המליות והמלות, וסך לו ג"כ בע"פ כל הנקודות והעצמים, מאחר שגלעך ח"א להצין אז הנדמה בעלות הדיו, ואם יאמין בקבלת אנוחיו פה אל פה עד ויסיני, יאמין ג"כ, שהקנים והנזאים ואנשי בנסת הגדולה והתנאים והאמוראים קבלו כל אחד מהנידור כל העצמים והנקודות הנזירות להגנה המורה, ומאחר שידוע בכל זה, ויה ליכנס לך להקיר באיזה זמן החילו להעלותם בכתב, אם עכ"פ יאמין שהיו נודעים להם בע"פ? הלא כלנו נודים שהיו נודים היו הראשונים שהעלו את הנקודות והעצמים בכתב, כי בראותם שהעצמים ידועת הלשון עשו סיוע זה, כדי שלא תשתכח המורה ח"ו, אך לא שהם נדו ונלס את העצמים והנקודות ההנה, כי כבר נודעים היו בע"פ וימנות מרע"ה:

הנה על פי הדברים האלה בלי עול ועורר חשדך ארצה כל הראיות שהיו בקשרו ומאחר הניקוד, וכלם כחלו יעשו, צלילן ושניחין ואין בהם ויתם, כי מה שאמר שהנקודות לא נחתו עד אחר החינה הנחלה, אמת הוא ויגד שלא נכתבו קודם לכן, אבל לא ייגלו מידועות לך שהיו בתולדות קודם לכן בלבן של ראשונים וכן העצמים שזכרתי, ומה שהזכיר רמיה מנרדכי חז"ל, שהיו קורין הפך ונקראתו, גם זה הנל הוא, כי כל דבריהם דרך דבר נאמרו, כמו שאמרו פעמים רבות אל חקרי כך אלא כך, האם יאמר שרנו לתת כללי הקריאה, ושכך היו מורגלים לקרוא, וזה מעשם שלא ידעו עדיין להשגיח בנקודות? הלא מלכר שינוי הנקודות גם שני את

האחרים, והסיפור לו נירעו מלחמות הכתובות כדי לננות עליהם דמ' ד"ו אמרו אל הקרי ודגלו אלא ודלוגי, אית ודגלו אלא ודלוגי, א"ת ודגלו אלא ודלוגי, הנה בזה יאמר שהיה סיוע ודגלו כחיה לפניהם בעלמם אופנים שונים, וסלכן אמרו אל חקרי? אפילו הינון בן יצחק לא יאמר כך אלא כמו שידוע על אחת האבחה שהיה לפניהם, ככה יורה על אחת הנקודות שהיו מקובלים אולם, אבל עכ"ז רצו להדגש על כל אלה ואלה, כאלו היא מנקודת בנקודות שונות, וזה מעשם כמים אולם, וכן שאר הראיות שהיו, אינם כ"א דברי לבן והוללות, כי הוא החליט שדגל בנקודותיו (דק כ"ב) היה קורא חרש האפלי וסלכן פ"י מה שפירש, אבל אם היה הדבר כן, היה פירושו כפשוטו של הקרא, ולא דק דמ', ויאל מזה שישיעו הנבוא עוכה את ישראל ואומר להם שאל יאמרו לנמוע בקול ה' ויעזבו כי יחיה עמם שיאכלו מלח וצללים שהם קשים לנף כהרבות, השמעת מוויך דברי החול כאלה? גם מדברי התרגומים אין ראיה. כי מלאנו בדיבור, שם במקומות הדברים שאין לעשות בהם והמנהג הקדמות בחר יונתן בן עוזיאל ללכת בדרך הרש, ולעזוב פשט הכתיב, ופיק מצי בתרגומו, האם גם בזה יאמר שהיה לפני יצ"ע מקרא משושפת, והוא הלך אחרים? היחך ליתן דופי בדברי הכתוב כדי להלין בעד סתמיותם? — סוף דבר, אם האיש החולק עומך הוא איש אמונות, ויורה על אחת הפנות שזכרתי למעלה, לא יקשה עליו לשאמין גם בנקודות הנקודות והעצמים, אבל אם הוא מניל ספק באחת מהן, טוב אין ראוי לך ליכנס שבו במחלוקת הזאת, עדי חסוכה עמו החלה על אחת הנקודות שהוא מסיפק בן, ומעשם זה לא צהרתי לדבר מנקודות הנקודות בהקדמות על הדיו, כי האמין צלחיותה יאמין ג"כ בתולדות נקודותיה ועצמים בעת שכתב, וכבר קדמי מוסר"ר נשה מדעקווא ז"ל בהקדמותיו אור להחיות על שני זה, עיין בו היעז ותנוח נפשך, ובכן אשים קנלי למלין, ושאר דברים שסאלת ממני יהיו שגורים לפעם אחרת א"ת, ואזה שלום:

ישר

דברי אהבהך

לסדר כי נתנים נתנים הפה. ש' דחקע"ו:

לך דודי מחמד

עלן לני צאגרתך, שש אנכי על אמרתך, ולי זה יקרו דברותך, ענות לי מאד בתשובתך, עתה ידעתי כי באמת אהבך, כי דחתי לך

זכות כבודך, ועשה כך לזקתך, כי יחדם לשלוח אלי כחצי ידך, ולא שלוח לי כפעלי בהסדר, והנחת ונעש בהנחתך הנקום אשר לך לעיניך, על כן ילחמי לקראתך לשחר פני כבודך, שחשיתי עוד צעין צינתך, על עזיבות אחרים אשר אשים לעיניך, חרשים לנקרים כי רצה אמונתך, והוא החלוקה:

ישר לכן אמריך ודעת שפתיך צדור ואלו על ענין קדמות הנקודות והעשויים, ובאשר כחצתי אליך בפעם אחרת, אני לא הייתי לריך אפילו לכל זה, כי בדבר הזה כוונתי כוונת אומר, טובה האמונה מן החקירות, אכן בפעם הזה לא באשר דמיתי בן היתה, וזוים רבים אשר שאגת לא יכלו עד לבנות הש החלוקות הזאת, כי לריך שחדע, כי הודעתי דברך לנחמד האמר הנקוד, כי הוא הוא האיש המוכרח עמי, (אכן נדמיתי היתה אחי, ואחרתי לא אדברנו, וכל אשא את שמו על שפתי) ולא קם ולא זע וזה, יכן הוא מודה ומאמין באמונה שלמה כל שלשה ההקדמות אשר זכרת, ועם כל זה לא יאמין בקדמות הנקודות והעשויים, כי לא תושך בשום אופן מההקדמות הנזכרות, ויען ואומר אלי לאמר: האם גם על הרב ר' אליה הנחמד, אשר כל ישראל שואלים ונוגימיו צענין הדקדוק, תחפז דברים אשר לא בן, שלא היה מלאמין בשלשה ההקדמות אשר זכרת, או על האון רעיו ימיאל אחיו של בעל העזרים הנחמד כ' תניא, (ויותר תראה אני תום על הרב יצחק לוי קטנאז, כי אני זוכר שהראיתי הרבה פעמים כחציו החולכים על דרך הקבלה האמתית) הלא גם עליהם יהיה הנחמד, אך אין שום חשד, כי נסיוני (דבריו הם) יראני הפך ודברך, כי אני מלאמין בשלשה ההקדמות האלה, ובכל כחי לחלוק על קדמות הנקודות, כי אמת שמוציא לה"ק הוא השי"ת, והוא שמו צפי ארה"ר, ואמת הדבר שהיא שלמה בחכמית השלימות, אכן איני מוכרח לשחיה שלמה שיהיו זה הנקודות, כי הלא גם בזוננו, שעלינו נאמר, אם ראשונים בני אדם אנו כחמורים, ואנו קוראים בתרגום ונעש בכל שפר צלי נקודות, ואין האותיות כפגרים נחשים, ובנקל מתוך הענין נצחק בן דוד לרד"ק ורד"ב ורד"ב וכו', ד"מ כשאמר משה לפרעה שיצא דבר כלר מואר, אין מי שיקרא דבר ולא דבר ולא דבר, ושלמה בנה את הדבר עשרים אמה, ומי יאמר שנגה את הדבר או הדבר או הדבר, וידבר משה זה הדבר אשר לוה ה', ואין מי שיקרא זה הדבר, או הדבר או הדבר, ואם נחמיל ונשלי שלמה בן דוד, ומי יאמר ונשלי שלמה או שלמה או שלמה

או שלמה, כ"ס וק"ו לרד"ק, שיהיה לנחם כחציו של אולם, שנס אם נאמרו מן האשע אומר משה, הם לא היו נזכרים בשום אחד וזה, כי רב וזוננו ידעו הלשון, ואם עוד תשוב ותאמר, שצריכות הנקודות, כדי שום הדלתי חכמים לא ידעו, זה תענה על כמה וכמה חידות השוה באותיותיהן ונקודותיהן ושוות צמזמיותן, הלא אי אפשר להבין ענינם לפי הקריאה אלא לפי הענין, ד"מ כל אשר לבן בן, אין חילוק בקריאה בין לבן הזה לדוד יעקב, וזה חילוק בקריאה בין בן צנוה ללפחד דבר"ל ובין דבר"ל ששם שלמה צים, ובין אלה תאמר ואלה אל הר העברים, ואם תאמר באלה אין לעשות, אדרבה יותר ויותר, הלא תראה כמה מלות שחלקן ראשי חכמי ישראל בהנחן לפי פשוטן, והלא אין פשוטו של מקרא אלא אחד, ד"מ אל שערך (דברים י"ז ה') הרבה חרנונו למרע בית דין, וכש"ל אומר שהחכמים בן משה, וחרנונו לקרוד, הלא לשלימות הלשון היה לריך להיות איזה הפרש בין שער (שיר) לשער (צית משפט), כי יש נפקותא בזה לענין דינא, ואם אשר התעללתי באזרים א"ת ית יסין די עבדים בולגרים, וכש"ל פ"י שהוא לשון לחוק, כמו כי התעללתי בן, ונתון בעש לדבריו, ונולת יד הסוללת כוונת שלשים מוצנים והכל לפי הענין, וכמה פעמים שחלקו המפרשים, (ומפרשי הפשט כי נחית הדרש, כי שבעים פנים לתורה, אך אין מקרא יולא נידוי פשוטו, ואין פשע אלא אחד) בהצגת הפרש הזה, הלא לשלימות הלשון היה לריך שיהיה איזה הפרש בכל מוצניו, כדי שלא נעשה, וכן בעשויים, ד"מ עד שישיעם הנבוא מלודנו ברוח הקדש בפסוק נידוי היתה זאת לכם, שחית נידוי נעשם פשע, והיתה צדקת זאת בונת, ולכס בז"ק, ילודנו אם נאמרנו בתחית או בנחמא, כדי שלא נעשה. הנה על פי הדברים האלה נזר אומר איש רבי, ונאמר שם שם הנקודות והעשויים אין שלימות הלשון ניכר בעינינו כהלכתו, (הנחם שהיה שלמה צלי פסק כי נחמה נידוי אביר יעקב שלם בכל נויני שלימות) שלא תושך מהקדמות קדמות הנקודות והעשויים עד הל"מ. אמת ששנחן הקב"ה למשה למדור גם אופן הקריאה ד"מ נחית בראשית השניע למשה אותיות צר בהצגת ט, ואחריהן אות א צלי הצרה, ואחריהן אות ש בהצגת ו, ואחריהן אותיות ית צלי הצרה, אך לא נוסר לו שחשם הב יהיו שתי נקודות עומדות, ותחת סר שתי נקודות שוכנות ותחת הש נקודה ה', כי זה היה אך לנחמה, ונאמר שלא ניתנו לחיכתו, וכן בעשויים, כשאמר הקב"ה למשה בראשית ברא אלהים את השמים וארץ הארץ, בודאי השניע לו בכל חקיוני ההפסקות הצריכות להצגת הנקרא, ד"מ

בקרית, לפי ענין ופעם הדבור, והנה לא אכתוב תחת לשוני כי אם לא
איוונתי בחכמה הקבלה הנודעת בפרט על הנקודות והפעמים, על פי הפסד
היה נראה שהדין עוון, ולכן נאלץ נכספה גם כלתה נפשי לדעת מה להשיב
לו על פי הפסד, ועתה קום כי עליך הדבר לעשות, הורני וזה שאומר,
הבינני מה שאדבר דברים של טעם על פי הפסד, למען תדריך נפשי:

עוד אחת נעש היה על כן אשרתי אדבר אליך עוד בענין הנקירה,
והוא כי על שלשת היתרונות אשר אצטר שיש לך עלי בענין זה, על אחת
אורה לך ועל שתיים לא, אורה לך, והיתרון האומי אשר לך עלי מאורה
לך בו, הוא כי אחת יכול לנלות כנרחק בחיך קהל ועדה, ואני כאלם לא
יפתח פיו לאצטר לפי ופסוק נעזר העון כנגדי, אבל גם וזה לא אחרעם,
כי ידעתי מה הוא רלון בוראי, ואין היתרון הזה כדאי להפך כנרחי,
אבל השנים האחרים (אחר האחילה) אך אפס ופשיהם, דוח וחרו נכניהם,
כי על הראשון שאצטר, שזריך אני לומר שלא יכניעו מעשי עם כנרחי,
אדברנה כי אני נכת כנרחי אשים כל יכלתי להשלים רלון בוראי, כי ידעתי
שזאת לנדת, ואין זולתה כנה אשר תקצב הולאתי בשני העולמים, שוב לא
וקרא אחת בפיך פעם אחת מה שכתבתי אליך באגרותי הארוכה הנחתלת:
מה נמרזי, בדבור האחילה, ונפני גערת המשה, ותמלא תשובה משפחת על
הדבר הזה, וגם על השני (ולך שלישי) שכתבת, כי אחת לא תרפה לעולם
אמונת בחרתך אשר בת הקוסם, גם אם יבאו כל חכמי הדור וישנו לך ונגד,
גם את זה לא אאמין, כי אם היה בא חכם אחד מחכמי האמת לבדו בחנאי
שדעוהו ותתלה לתקוצל אחי, לנשל כמו האר"י ז"ל או מהרש"ו שקבלו
נפי אליהו, והיה אומר לך בקבלה שכן הוא האמת, בהיות שידעתיך מעולם
מודה על האמת, אקשוב שגם בפעם ההיא לא היית נעזר מלח להכניסו
ולאמר לו בדאי אחת, אלא היית חולה בחרון דעתך אם לא תנין איך
אפשר שיהיה זה, כאשר אעשה כן גם אני, אם יבא מי שייכחני הפך וקנרתני
מודך קבלה, כי מדרך כנרחי כנעש אקשוב שאי אפשר, ובכן אשים קנלי
למלין בענין הנחירה, ואחן קננה לאגדתי הזאת נחלות עוד פניך, שחשים
עין בנחיתך על המליות הכחונות בנסר אשר כתב איש ריני, ואם יש אחר
תשובה, אל תנענה ונני, עשה למען אהנחנו, עשה למען בריחנו, ולך
שלום מלח אהבך הנאמן

לקרר ולפרט אולי אוכל נכדך, בן ואגד' שני לפ"ק.

פרע כאח לי, אחוב לי כנפשי.

אם לא בריתי אחר נוקדס, שלא להשיב פניך דיוקס, לא הייתי משיבך
דבר בענין הנקודות והפעמים, כי נאלץ ששנינו ואלהים בקדושתם, התקירה
תהיה אך למותר, ומה עוב כי יתרו נחזיק סוף בהתכוננות על דברי תורה
וחכמה, להיטיב דרכינו זה, ולא יתערב זר באגדותינו, להעוותו נספיקותיו
מן הדרך הישרה, אולם נאשר יקרב בעיני ונכספה נפסך לדעת להשיב
שולחך דבר, בהשעך על מה שהורנו חז"ל בשני לאגות (משנה י"ד), לכן
יאלתי לקראת האיש הנודע על הנקודות והפעמים, ובהרצוני כל נהר
נחלי טענותיו, יתאמת אליך כי הנקיר אשר נאמר ילאו. הוא הנקורי
הנעשה טענותיו לך באגרותי הקודמות, וכל עוד שלא יבא קדים דוח ה' ויבט
נקורו, ויקרב נעניו, ינכרו ויניחו רפס וטיט, ושיפדו ועברו על כל טענות
הקודמות, ועתה יש אורך ושעש התשובות על כליותיו אחת לאחת למלוא
חשנין:

א אומר הפלוגי כי אם אהסרהו במיעוט אמונה בעבור קדושת הפעמים
והנקודות לא עליו חלונותי כ"א על ר' אליה הנחור ועל הנאמן דבנו
יחואל. כי פיו כפיהם בענין זה, ורלם להוכיח וזה שכונו שאין ראוי למשור
השלמים ההם בדבר הזה, כן יהיה גם הוא נקי מן ההשד בהשענו עליהם,
אזנש כמה דברות מוויפות יש בין איזה ימידים ומחכמינו הקדמונים, שאסור
לנו לילך בעקבותם? הלא הראב"ע ז"ל הטיל כפיקות על איזה פסוקי החורס
כאלו לא כתבם משה, וידוע מ"ש בעל הטקרה (בשער ר' וקפדו) על נפס
האדם, ומ"ש הרלב"ג בגלגלות ה' ש"ו על היריעה האלהית בפרטים, ועל
שכל הפועל ועל חומר היולי, וכן על הניסים הכחונים בחורה, עד שהאמן
ר' שמואל בן חפני כתב. שאין ראוי להאמין אלא וזה שהשכל מתייבחה, ומי
לנו גדול מהרד"ק ז"ל, ועם כל זה היה קוצר, כי נורכנת יתקאל וישעיהו,
אשר חוייבנו עליה ההסתר, איננו דבר כי אם חלק קטן מחכמה אריסטו,
ומאחר שהדברים כן, אם יבא אדם ויחזיק בנכחות כאלה, ויבקש להספיר
זדון לבנו באמרו, כמה חכמים וגדולים יש לי למען וללנה, הנהו ינל ל
מהיות נחוסר אמונה? וכן נגד"ד, מה הועיל הפלוגי נחלותו לחסות תחת
לל ר' אליה הנחור, ודבנו יחואל כדי להגלל מן ההשד שחשדתי? הלא זה
יורה באמת, כי יש בלנו פקפוק על אחת מייסודות האמונה, ורק כדי להדריך

עליו יבא לפני בקיוע שני החכמים האלה, ושם אחת לעשרת האלים אשר אני יורה, כי בזה יתבאר כללנו לאמר שלום יהיה לי, עתה הנבטני הגדולים האלה צעוני הקורה, ילחמו הם צעדי, ואני בשירותי לני אלה, אכן לא זה הדרך הישר, כי אם הפלוגי נוחר בנוסחי השכל, למה יבא לנוסח קצרת זולתו? (autoritá), ואם הוא נוחר בדרך אמונה, למה לא יאמין בדברי רד"ק ודבני בקיי, והחייט, והרמב"ן וזולתם, ובפרט בעל שאר עינים, אשר היציב לראות בענין זה? למה לא יאמין באלה יותר משני החכמים שהביא? ונוסף ע"ז הלא הדעה נכונה כזו ע"ז הענין, ומה לורך להצר עתה עולמו הנקוד, להוכיח בו חידוש הטעמים? ומה כוונתו בחבור הזה, ומה החשלת שתושך עיניו לכללות אמונתו, או לקצת אמונה? יהיו הטעמים חסידים, או נחודשים האנשי צדיקים, סוף סוף יש בהם חושלת הדעה להבנת הכתובים, והאורח האמת יקבלם בטובה, יהיה מנוחם ויהיה שיהיה, ולמה ירחיק ריב בין בני ישראל ביהודים לבנים, שאנשי צדיקים יקדומו נגד כבודם המקובלים שנתחנך ונסיג? אך ע"ז, אילו הוכיח הדבר על דברי בנוסחים נוסחים החסידים, כי הייתי חושב שכל ענינו להוכיח האמת, אולם עולמו שכלל ראיותיו לא ראיתי רק חרשינות דברים בלא דברי נפש (כאשר הוכיח לפניו), ויהי השיאו להכשל בזה? ואיך נהיה הדבר הזה, שהיך שכלו בדרך פתלתול והוא לא ידע? אומנם כונת האיש להכחיש כל הכחות האמת (כמו שהורה לפניך שהוא אינו מאמין בה), ולפי שירא ללא עליה בקדמונות להרוס כל בנינה עד היסוד בפעם אחת, מן ילחמו כל המקובלים עמו פנים אל פנים, לכן הוא נא וכן הדר ובהסתר פנים, ונתחיל להחזיר בקיר בנוסחים ולחלץ אכן נפשה ואין נפשה, כדי שירופק הבנין ולבסוף יפול ועלמו, ואל חתונה על דברי, כאלו אני חושד בכשרים, כי עתה אביא עליהם ראיות ודברי הפלוגי עלמו, ומהם חנין אם האמת אחי:

ב. במאמר הנקוד הביא הפלוגי ראיה עלוונה על חידוש הטעמים ונאמר חז"ל, ה' נקראות בתור' אין להם הכרע וכו', וחזקה כ"כ הראיה גם צעניך שאמרת באגדתך שקשה עליך להשיב עליה, אומנם כפי האמת היא ראיה לקטור, ומהנה אני דן שהיו הטעמים נודעים ציני' חז"ל, כי אם לא היו להם טעמים, (כ"ל מקובלים אללם פה אל פה אך לא נכונה), איך לא נאלו בכל החורה רק אלה ה' פסקים שאין להם הכרע? והלא בלי טעמים כמה וכמה פסקים יש, שאין הכרע בפירושם, ד"ו אחי יפה הגדול (בראשית כ"א), ח"א להחליש אם ואלה הגדול הוא חומר לאחי או ליפת זולתי מן

טעם הנופסקי שנתלת אחי, וכן ואלה פתחוסים וכו' אשר ילאו נאש (שם י"ד) אין צידנו להבחין, אם הפלגתים והכפחוסים ילאו וכן הכפלותם לנדר, כפי' הרמב"ן, או שילאו וכן הפתחוסים והכפלותים יחד, כפי' רש"י, אם לא ע"פ ניתוח הטעמים, וכן קם אם אשהך ואלה שתי בנותיך (שם י"ז ע"ו) אין הצדע אם ואלה הניתולות מוכנות אל שתי בנותיך לנדר (וישנוע וזה שהיו לו בנות אחרות), או מוכנות גם אל אשהך (ויהיה פ' לפי שניתולות כעת אשה), והטעם לנדר יורה לנו ההבדל, וזהו חדין על פסקי, ויקם שזה עפרון וכו' אשר לפני אורח (בראשית כ"ו י"ז), וכן בפסקי ויחזק נא ונבוא וכו' (שם כ"ד ס"ג) וכן בפסקי אשר חנן האלן לשחית לנכח האלן, (שם י"ב ע"ה) וכן על פסקי על אדמת עזרים לפרעם לחמש (שם י"ז ע"ו), וכן על פסקי ולא הענת על רב (שמות כ"ג ז'), וכמוהם דנים, ולא אחר כך בהם להראות לך שאין להם הכרע אלא ע"י הטעמים, כי איש חכם אחת, ועיין ציחור נתיבות השלום, ונאמר שהדבר כן. וכל זה תשוב ידיר, שאילו לא היו הטעמים לחז"ל היו אומרים, שנוגע כל פסקי החורה אין להם הכרע, ולא ה' נקראות בלנדר. ומה שיקשה יותר על נאמרם כי נהרו מיהב פסקים שאף בלי טעמים אין ספק כלל צוונם, כי בפסקי הנך שוכן עם אבותיך וקם וכו', ויהי הוא אשר יחבר ואלה אבותיך עם וקם, ומה עשם לומר אח"כ העם הזה וזנה? וכן איך יעלה על הדעה לחבר ואלה שאת עם ואם לא היציב? ומה נאמר עקרו שור אכור, ואח"כ יתחיל נאמר אחר, אדם כי עז? אלה הם דברים שאין הדעת סובלתן, לכן לני אומר לי, שהדברים נאמרו בדרך דרש, ושנקיה לויילי דאגדהא כי יש בהם רמז לדברים נסתרים, ואין נוקטין עליהם, ואין נביאין ראיה מהם, אצל לפי הפשט, אין ספק שכן הנאמר הזה יש הוכחה נמורה שהיו טעמים מקובלים אלל חז"ל, אלא שנקטתן בה' נקראות הללו, באיזה טעם ראויים הם להכחש, ומה שנסתכח מהם הטעם הראוי:

ג' הפלוגי ראה להקטייע ומה דאיתא בקידושין, ח"כ ה' אלפי' וחחפ"ה פסקים הוין פסקי' ס"ח, וכן ומה שאמרו והתנלה חז"ל על פסקים, אולם מי לא יתוה על עקשות ראיותיו, ולצירים יתקפו עליו, כי אפי' חינוק של צ"ר יוכיח וכן האמורים האלה שהפך ומה שחשב, כי נאמר שזכרו פסקים ח"כ היו להם פסקים, ונאמר שזכרו טעמים וחז"ל, אם כן כנר הורגלו למוסחם, ואיך היו יכולים למוסח פסקי החורה, אם לא היה מקובל אללם באיזה ואלה ואלה יכול טעם הסוף פסקי? ואם תקשה

שאלו השנים וכוונן עם קשוננו, זו הקויה אחת, שאין לה שינוי עם ההקויה שאנו שוקים בה, והיינו על קדמות השעוים (והיא רק טענה נגד אחת העקריות, אשר צידנו עתה), ולא ידעתי איך כלל הפלוגי שתי ההקדמות יחד, אם לא שזכרנו חשקו להדמות ההכחשות, בא לכלל טעות, ונחלפת לו הטענה נגד אחת העקריות עם הטענה נגד קדמות הנקודות, וצדקתו לכבוד הפנה הא', נתן קויע לפניו אחרת:

ד' בדומה לזה, הפלוגי הניח ראיה לכדמותו אמת שאמ"ל שזוהי טענה היו פסקי להאי קרא, הנה אנכי בא אליך וכו' לי פסקי, וענין שאלו השעוים וקניי לא היו רבונותיו חולקים על דבר שהוא הל"ו אך מי לא יתפלא על דבריו, האם נעלם ונעמו שכל הדי"ב נותן עם פדיתיון ופרעו פדיתיון בלן נאמרו לטעם וקניי, וע"ז הטענה היא ואלה מחלוקות, זה פוער זה וקניי, זה פוער זה וקניי? ומה פלא אם גם על השעוים נולדו מחלוקות, אע"פ שנתנתן וקניי? ואדרבה הראיה שהיא היא ראיה לכדור, כי כל דבר דעת יוליד ונמנה החולות האמיתיות, שהיה חילוק פסקים לחז"ל, ושכבר הורגלו לקרא פסקי הנה אנכי וכו' לפסקי א', אלא שזוהי טענה היו קיבצים לחלקו לנ', ומה הלשון שאמרו היו פסקי נראה צדור שהיה וקניי אלא טעם הפסק פסקי, ולכן גם מה שזכרנו ויצינו צוקרא אלו פסקי טעוים, כוונתם בלי פסק על השעם סוף פסקי:

ה' עוד אחר הפלוגי על פסק ועז פניו ימנא, וכן על מלת ונהלל, ועל מלת ונלכס, שחז"ל קראו באופן אחר וקראתנו עכשו, ושלכן אמרו עליהם ונה שאמרו, אונם ונלכס שכל דבריהם דרך דרש נאמרו, ואין להוכיח מהם דבר, הנה נוסף ע"ז יש לי להוכיח שהקריאה הנכונה, היא כמו שאנו קוראים כעת, ובקראתנו עתה קריאתם אז, ונכנסו מאמרים ופוזרים דש"ס, אשר אין לי פנאי עתה לחזור עליהם (ונראה אין כל ההקדמה הזאת שזה צדוק הזמן הנאמר בגללה), ורק שמים אוביית לפניך לדוגמא, אמרו וכו' וי"ל דומיא דכו' וי"ל, וכבר ידעת שאלת יתן חסד, ויכול אדם לקרוא וי"ל וי"ל כדלוגו, וחז"ל בנו צדן גדול על ההשקפה צדוק או שלא צדוק, אשר עליו נוסדה כל מסכת וקשירין, והכל נובע וכן הדרש הזה וי"ל דומיא דו"ל, אשר ע"כ אלו לא היו להם נקודות והיו קוראים הפך וקראתנו, מה נקל היה להם לקרוא הכתוב כך, וכו' וי"ל מים על זרע והיו פירושם וכו' יתן (איש או הנחמן) מים על זרע, ואז היה סעד לנחם וקשירין וכן הפסק עזמו בלי שילמדנו לבנות דרש על הכתוב ולקטוף כל חסד' על הדרש ההוא, אכן לא שנו חז"ל קריאת

הכתוב חלילה, וקראו כמו שאנו קוראים היום, כי קבלתנו קבלתם צדוק זה, ואף להם נוסד וקניי שזריך לקרוא וי"ל, ורק אפני שפסק וזה דברו מה שדרשו, והאמרו שני על הפסק, ואם האכל יאכל ונכנס וזה שלחיו וכו', אמרו (בזמנים דף ט'), א"ר אליעזר כוף אונן לשמוע, ונחשב לאכול ונחשו ביום ה' הכתוב ונדבר, או אינו אלא באוכל ונחשו ביום ה'? אחרת וכו' הרי שידע ר"א בקבלה שזריך לקרא וי"ל והתקן לא היה יכול לטעות הקריאה, כאלו ראוי לקרוא וי"ל, כי כבר היה וקניי אלא אופן הקריאה הנכונה, שהיא כקריאתנו עתה:

כללו של דבר נודע חז"ל נראה צדור, שהיו להם השעוים והנקודות הקיבצים אלא וקניי, כמו שקבלו עתה א"פ כל ההלכות והדעות, אולם לפי שלא נכתבו עדיין השעוים על ספר, נולדו צדבות העתים איזה פסקיות על קצתם, ונחלפנו הסגרות הן צדוק הפסקים, הן צדוק וכוונתה, וכן קרה הדבר בהלכות ודעות, שנתפך הזמן החילוני והמחלוקי בישראל, וכמו שזכרנו הקדוש בראיתו שנתפשו ההלכות אסף וכתב על ספר כל ההלכות והפוזרות, ואמר מהן המטנה, כן חבנו עזריא וכן הטעם ההוא בעלנו כחצו כל השעוים והנקודות, כפי המקובל מאבותיהם, וקראו את מלאכתן בשם וקוורת, והשם הזה יורה שלא הולידו הדבר ודעתן, אלא שכן נוסד להם עתה א"פ עד וקניי, אולם אם נודות הנקודות והשעוים היו ג"כ וקניי וקניי, או אם חבנו עזריא עשו הלוות היתה כדלוגו, ויהי הקויה אחת שאין בה חופלה כלל לנעלי הפשט (אף שהיא דבר הערך לנעלי חכמת האמת), ונאמרו שהפלוגי אחר כך צפי' שהוא אינו מאמין בחכמת האמת, ונה יועיל לו מה יזיק לו, אם הלוות וחודשות או קדמות? ולמה לא עשה חילוק צדורין בין קדמות הנקודות והשעוים, ובין קדמות לזרות הנקודות והשעוים? ואיך נכשל להציא ראיות על חידושן ונאמרו חז"ל שזכרו על קדמותן? אין זה אלא כמו שכתבתי כך לנעלה, כי האיש הלז חושבה הוא ונקב להחולל ולהתפלא על פגום האמונה, ובעדויה הוא ונחיל בהכחשה קטנה, כדי לנא אס"ב אל הגדולות, ולכן בפחותו לא יתן לב על חזק או רפיון הראיות שציא, ודי לו אם ינא מאמר קצת חסוד, אשר בהקפה ראשונה נקל להמשיכו לכדורו, אז יחזקרו וינשקרו וינחשו ימים לבנות ויננו דיק כדי ללכוד על ידו עיר האלהים, אשר ה' שמה ולא ידע — כי צנפשו הוא:

והנה ידעתי ידיר כפשי, כי לא ישקוט האיש ולא יתפעל וקוורת חכל טענות, וגם אם ארבת ראיות איננו שונע, כי זה יהיה נגד מה שלבו

הים דרש הפך וקריאתו, וגם דלית דת"ח אשר לא שות לאך עליה, כי
למה היה הונה את השם בלתי נתיי, כשהיה לו דרך לעקור וקידומו בכתב
אז בע"פ, וכן השם בן ד', שהיו חלוצים חזקו פשט או שפחית צעצוע
חשאר לעולם הקושיא למה לא עקרו הנקודות לתחומיהם בלי עזר חילוי
פעם אחת כל ימי חייהם על לא חשא, משום שם לעשות לה'.

והנה כל זה כחצתי בחשתי כל מה שהיה יכול בעל ריבוי לחלוק על
הנחתך, אכן לא אדרוש נתיך מלומה על הדבר הזה, מאחר שאני רואה שאין
הפך להאריך בדברים כאלה, רק אומר לך, כי עוד לא אהנין מה שכתבת
אלי, שהיה הנה תולדה הוא חנקם בלא ופעם ופעם אל התכחשות הגדולות
כמו פנות האנוש, כי הלא בכל דבריו ודרכיו נראה בו יראה שמים, וסוף
חס לצד ונעשו מוכיחין עליו, שאינו מתחבירי אנונה, וגם הוא מורה
על האמת, כי הראה לי כמה פעמים כתביו, ודעתי שגור על קפת וחס, שהיה
נראה לי שטעם, ופעם בלתי, ופעם נלחמתי, ובאשר נלחמתי הורה לדברי, ולא
צוה לוהר לא שטעמי, ויחזק ויחזק ויכתוב צענין אחר, ובשרי חזר גם
הוא היה פדקים על שלמות תורחתי, ושהיה מן השמים, ולא ששתנה
לעולם, וגם הוא אהנין צענין הכשף כדעת רבותינו שיש בהם חמש,
לאפוקי ודעת רמב"ם וכוונתם וקורבן חליו במונח הדב חזרין, האומרים
שהכל עקר וכזב ואינו אלא אחיה עינים, וגם הוא אהנין שכל הקרי וכתיב
הם ה"א, שלא כדעת הרבה מחכמי עמנו, האומרים שהם פסקות עזרא,
שלא ידע בנידור קריאת הו"א על נכון, או כמותם האומרים שיראיהו
הנביא לא ידע לדבר כמותו ולא ידע להגדיל בין זכר לנקבה יצן יחיד לרבים
וכיוצא, וכן בכל פנות האנונה מלחתי את לצדו כאין, רק מפני שלא נסת
וינוני ללכת בדרכי הקבלה האמתית, וכתבתי הולכים כלם ע"ד הפשט,
ודרכי המחנה הזאת נסתרו ונענינו לכן הוא נכחש בה, כמו הקומא
מנעני אנו, האומר שאין צענים בעולם, אבל במדונה לי בלא שפק
(אם לא שניתי, כי ה' צוה לנות) שאם היה לי ויה להשיג על כל
פענותי, היה מורז בו כי לא היה קשה עורף הוא, והנה בעת הזאת אני
מתוכח עמו על חכמת הקבלה בכלל, ולא נאשתי עד הנה להשיגו אל דרך
הישר גם בדבר הזה.

ואחזור לענין הפסקים שהנחת לדוגמא שאין הכרח בהם בלי ענינים,
הם כי אות הדבר, שהרבה ותרצה הם, אשר אין להם הכרח, הנה פסק
א' מלומה שהנחת, כ"ל שיש צי הכרח גם בלי ענינים והוא זאת פתרושים

הפך, וכלל גדול היה שכל האדם נכנס כעצד אל חפץ חלש, אם היה חפץ
בדבר נקל יולא ראיית על אמתתה, ואם ינאס בה לא יושלו כל מופתי
השכל להכניס אמתתה בלבו, לכן עזב כי חסדל ומחלוקות כאלה עם איש
ריבך, ולא האור לו דבר וכל מה שכתבתי לך עד הנה, תשוב מאחור על
הניקוד, יבש היה ביקודים, ואחרי איש אנונים ובעל נדחית חלק בשם דרכי
האמת והשלום, כתארת

איהנך חנה עולם ישיך

לסדר ולפרש וישם איש ישיאל הנביא לפי

ידידי הציב!

הנה הקשתי לנתייך, ולא דברתי דבר עם בעל ריבוי מכל אשר
כתבתי אלי, ובאמת נחקרי על חשיבותך, ונלחתי ראיית, כי אהנין גם לצד
ולכלות הדב שפנות וס' מלומה הניקוד כפרש על הראשונה מן ה' וקריאת
וכו' שהנחת מלומה שהיה קשה עלי להשיג עליה, אך לא כן הדבר, כי אם
היה לדבר, לא הייתי משיג לז עליה, אך על כלל כלם אמרתי ששקפה לי
למלומה חשיבה ונשפחה לא, על זאת לדבר, ובאמת צלח ועקבה הראיה
הזאת מעקבה, כי בלי שפק חילו לא היו להם שפחים, הלא כמעט כל
פסקי החורם אין להם הכרח, ולמה בחרו ה' אלה, וכן הראיה האחרת
וינוני הפסקים ונענירנא שהיו חולקים הפסק במופן אחר מנוני, חשיבות
כהנין ולא ידעתי מה יוכל להשיג, אך עכ"ז נשאר עוד שנים שלשה גרגורים
בשפתי ראייתו, שעדן לא עלה הכוח עליהן, ד"ו הראיות שהגיא מלומה
קריאתם הפך ונענו בלומה העקיונות שאין שום דבר, ונלחתי אחר ח"ה,
והלא ע"פ שפחותיו שיטנים נוספות עוד עובר, שלדשמותם היה לרין להפוך
שחי חיות, לא נאנעו מלכתוב ח"ה שותנים אלא שפחים, ח"ה מור אלא
מור, ולמה לא עשו כן גם בפסק ועז פניו לומר ח"ה ועז אלא ועז, ח"ה
וכו' והם שפחש מקריאתו היה הכונה, הנה מלומה ח"ה ויאלל ואלל
חיות כמותם אם נעלא בש"ס שקוראים כמותו, אין מזה ראייה שכל הכ"ד
היו קוראים בקריאתו, כי הנה בחיות ימן ויאלל וכוונתם כך היה וקובל
אללם גם בלי נקודות שכן היה הקריאה, וכמו שמונה ע"ז גם בעל ריבוי שכל
ההגרות וההפסקות הם ה"א, ואין לוהר כן במופן חשיבות שקראו בלי

אוהב ידור נשעי

בהשגתי על הכתוב הנשעניו אשעי ונלי על ענין אחד בלעד
אין הענינים אשר בהכרח, ואליו אשים דעתי, והשאר יהיה שטור ומונח עד
שטור יוני התחנה והשענה אשר גם כל אדם ישראל נגדד ונדקף ללאה בהם
ידי הוינח, ואכן ואונר.

אם הדבר כמו שכתבתי, שהפלוני הוא איש אנוניס ירא אלקים וחס
לכב היותי מלשער ואלד על השענהויהי בהם ועל לא היום בכפיו, אולם וחווי
אני להניד לך וזה שהניעני להשיל ספק באמונתו, וזה כי בראיתי כל
הענינים שאסף וקצן נגד קדושת הנקודות, נחמתי אלני בלבו ספן בהשענה,
כי אין אדם מעדיה עליו ב"ב להכחש ענין אחד אם נקודות לנו יורא
מחלום שהענין ההוא יהיה אנוני, ואם יתגלל ויאמר כי ע"פ זה האומה
הוא נקש, הנה יקשה ביו לכן עליו, אך מי יניעהו להכר ספר ולהשילו
בין בני ישראל כדי לתא נכשול לפני העם שיחזירו בהשענה קדושת הנקודות,
ואח"כ יבאו להכחש קדושת האומה או הפקוקים וכוונת, כי כבר ידעת
בצע לב האדם, היום ונשיל ספק בדבר קטן, ולהנה יכחש בנדול, ואלו
אחרו מסוס אל תחום קורא אשר על כן אם הפלוני באין הוא בכל פנות
התורה, יכסס דבר שעל ידו חלא תקלה לרבים:

ועוד שנית כי ראיתי בקצת ראיותי טענות חלושות מאלד, כגון אומן
שמונתי לך בארתי הקדושת, ואומתי שהן ראיות לכתור, ואם אונת שהפלוני
המים בלכבו, איך לא הדגיש הוא בעלמו בחילשת טענותיו, ואיך לא בוש
לכנות בנניו על יקוד רשוע? אולם זה ונכית כי כל חבלי להציא את לב
העם ונאמונת קדושת הנקודות, יהיה הדבר אנוני או נקודת, ולכי בלא
הכר ספרו לחכמים אלא לנערים בעם, לכן לא נשנר לדקדק בראיות
שהניא, ודי לו אם יתפעל ההמון מהם:

ועוד שלישית, ואלהר שהפלוני וניא כל ראיותיו ומחלומי חז"ל, יאמר
נא בחייו, האם ידע באמת אל וזה כוונת חז"ל בכל הדברים שכתבו? האם
כבר בא אל חכלית כלם? ואם יש ביניהם דברים תמוהים, שבעל כרחו ונורה
שהוא אינו מניעם (כמו שיש באומת הרבה מהם), איך תללו לנו להוכיח
חידוש הנקודות וכן הנאמרים ההם, ואפשר שחז"ל כיוונו לדבר נסתר דקוק
מאלד ונזהר שיורה פשיטותם?

הנה ע"פ שלשת הטענות האלה שפסתי בנניו שלא נאמו ממשנות
האיש בנרית אלהים, אך אם שניתי בנשעני אורה על שניתי והאל יכפר,

וכו', כי הלא גם בלי האשקין כנתינת פלסתיים נראה ברור שהפסע אינו
כפי' הרונב", כי אלא לומר שהפלסתיים והכפ"רים הם אשר יללו משם, כי
קודם הכפתיים יש ואלה שהיו קינן הפעול, ולא יתכן אחר פועל יאלי
בין פועל (attivo), ואם היה כן היה לו לומר אשר יללו המשם פלסתיים
וכפתיים, וע"כ צוודלי הכפתיים נולדים מנולדים שחלל בפי' הקודם ומנולדים
ילד את לודים וכו' ואלה כפתיים, והפלסתיים לנדס מנכנים אל פועל יללו
כנ"ל.

והנה לעת עתה אין לי ענין חדש להאריך בו, ועליך עוד ונשיל
הקוב להשלים הנשענה שייעדה לי להודיעני חקירותיך על משנח הכ"ר
קולוניא לשאלת: למה לא הוזכר הגוול הדומי בתורה, ואל הערתי עליה,
והנה על השאלות הנפש ראיתי ראיה נלחת וכן התורה בפי' נשנח חיים ונשקיק
ועל זכר אשר לא ינול את צבר ערלתי, וכנרתה הנפש ההיא אנוניס, וזה
כי ידוע שהאז אם לא וול את צבר, אינו חייב כרת אלא עובר צעם, והכן
כשילד אם לא וול את עליו חייב כרת, והנה הכרת הזה אינו חל עליו
צוודלי עד שיונח ערל, כי כל עוד שרוח אדם בקרבו יכול לנול את עליו
ולפטור עליו ונהכרת, כי התורה לא קצתה זמן על זה, ואם הכרת אינו
חל עד שיונח אם כן יש עונש לאחר ויתה, ולמי יהיה אם לא לנשח? ועוד
עלה בדעתי כדמות ראיה וכן התורה (איני זוכר באמת אם ראיתיה או שונתיה
והאחרים) ונ"פ וגם את דונס לנשחתיים אדרש, שנראה הפסע כדברי חז"ל
לנשח לנשחתיים זה ההורב את עליו, ואם הקצ"ה קינע עונש על האומה
עלמו לוי יהיה העונש אם לא לנשח? אכן עכ"ל כל הפקוק הנה לפי וניערש
דעתי הוא קשה. ונציאור נתיבות השלום לא מלאתי דבר ונשקיק, גם לפי
פי' ז"ל קשה עיר כל היה אדרשנו בידרוש ונהמה אם תונית האדם, וכי היה
בעלת סכר או עונש? ואם וניד כל היה הוא ענין אחר כפי' חז"ל למה לא
אמר וניד כל היה? ונהו הכפל וניד האדם וניד איש אחר? לכן אמלא קן
בענין שהודיעני דעתך בפירושו.

אחרי כל זאת לריך אני להודיעך כי שונתי בשונחתך בנא אלני
השנונית טובה כי ילד יולד לך בן נתן לך, וקיינננו מלוח לילית כדון וכהלכה,
וכאשר זכית לנול אחרו כן תזכה לראות בשונחתו, וניניו ונינינו חושע

יהודה וכו' אכיר

אוהבך הנאמן

שמואל חיים לולי.

ה', ודברים י' ט', וי"ח ב', ואפשר היה לומר שאינה אלא השמעת
השעתיק, אך השמעת היא כפולה, כי אמר דבר וכן י', והיה לו לומר דבר
וכן י"א) — שם י"ז אשר דעתי אחר ג' בסי', וסי' כאשר הוא שם, בכל אשר
חבר, אשר הצלח האזן לשהות — שם כ"ג למה דעתי קצת ב' בחר' וסי' ועתה
השגחה לי באלהים הנח, כי אם צלח אהיהם הקצין הנח — שם כ"ט האלה
דעתי אוליין ב' בחר', וסי' ויה הנח שבע כשמות, הנשים הטובות הנאות
האלה, על השלש האלה — כ"ז ה' שבו דעתי אוליין ב' בחר', וסי' שבו לכם
שם עם החמור, שבו נח בזה, בזה (אמר שד"ל ז"ל שבו לנו בזה) — שם
י"ד ויקרא דעתי וזלי ד' בחר', וסי' ויעתק, אל נקיס חוצה, ויעש אצל,
ויצן שם וינח, ויקרא אברהם ופלח וזלי חרג' — סי' ט' ויתן קרא וחברו'
ב' בחר', וסי' ויתן לי את ווערת הנוכחה, ויתן לך האלהים ושל, ויתן
לך את ברכת אברהם — שם י"ג נתתי דעתי א"ת"ו ב' בחר', ובכתי אוחה,
נתתי כסף — שם י"ו (לש' שמייעט דעתי לש' קבלה י"א בחר') — כ"ד ה'
סיב (יפה, כל' קיב ב"ג דעתי וסי' פסו' כל' קיב) (אמר שד"ל זקן שהוא
פעל שבו ויחורגם סיב בלידי דפסית סבינויעה (בהאשית כ"ד ה' וי"א ה'),
אצל ואדעתי זקן (שם י"ח י"ג) שהוא בסוף פסוק, וכן אוליין זקן (שם י"ט
י"א) שהוא באתח, הם בחי'ק. א"כ רישי' האמור כלן הוא כנוי לאתח.
והאוסרה האת הובאה ג"כ בס' פתשן וכך הוא לשונה: כלחון קיב דר וון
דעתי וסוף פסוק. אצל זקן שם האחר ויחורגם קצא, ואש"פ כן זקן
ושבע (בהאש' כ"ה ה') ויחורגם קיב, והוא בסבינויעה בחי'ק, זקן ושבע
יניס (שם ל"ה כ"ט) (קיב בלידי) — שם י"ג והיה דעתי ותי' ה' בחר', וסי'
והיה השגחה, והיה השלונה, והיה הוועתה, והיה וועתך קדוש, והיה
העיר — שם כ"ג כאשר דעתי כד י"ג, וסי' הקריב, התבו (וכו') כונו לאעלה
י"ב י"א) — שם כ"ו וועט דעתי וין ד' בחר', וסי' הקדו ואמרו וועט אדוני,
וועט אבי, וועט וינחני, וועט דעתי ונשבר או ונת — שם ל"ג ויאמר ואמר
חורגם, ואמרת ויאמר חורגם דר וון א' ואמרת ויאמר חורגם חורגם,
ואש"ר אל אדוני ואמרת חרג', ואש"ר ויאמר חרג' וינחני, ואש"ר ואמרת,
ואמרת וינחני, אמרת ואש"ר חורגון וינחני חרג' (אמר שד"ל לא ונאחתי
אמרת חורגה, אצל בנלכוס ז' ז' ד', ושם חרגוניו וינחני), אמרת אמרת,
ואמרת ואמרת, ואמרת וינחני, ואמרת ואמרת, ואמרת וינחני, ואמרת
ואמרת, ואמרת ואמרת, דר וון ואמרת אל ענדך ושלחתיך ואמרת חרג'

(אמר שד"ל ים סוף טעם סופר, וז"ל ואמרת (שהיה לנקמה) ואש"ר, דר
ון ואמרת אל ענדך ושלחתיך (בהאש' וי"ד כ"א וכ"ג שם לומר) ואש"ר
חורגם), ואמרת ויאמר חרג' — שם שם כל ביה' וסי' קצת דוק' לקדו'
ולתה' (אמר שד"ל הכוונה כי ונתח שאלו כשהיה באתח וסוף פסוק היא
בחי'ק, וזה בין שהיה ללווי כמו כלן (בהאשית כ"ד ל"ג), ובין שהיה לשון
עבר כמו בידבר י"ב ב') — שם וי"ג כל היתחא לשל' בלעד י"א בחר', וסי'
השין וי"א, דעתם, אל אברהם (אמר שד"ל ז"ל אל אהיהם וסוף וישלחו
את כחנת השקים וינחני אל אהיהם), הלה, אהיהם, ויהם הביאו, כספם,
פרקו, ודעתיה, ושל' לית פלניא — שם כ"ו לאדני דעתי לית רנוני ב'
בחר', וסי' ויאמר אהיהם אל חחרו, ויאכלו וישתו — כ"ה י"ו ויבקר' וידון
(כ"א ויבקר' וידון) — שם י"ח לאתח (י"א לאתח) — שם כ"ז את ה' דעתי
ון קדם ה' ב' בחר', וסי' קנתי איש את ה', ויחללו הנשים בקדשה, את
היד הגדולה — שם כ"ג ויחלון וילכוון (שני דעתי חרג' ה' בחר', וסי'
ושני לאוויס, קנתי, וירא יעקב, המקלוועט ודעתי) — כ"ו ב' אש"ר (כ"א
ש"ר) — שם כ"ט לא ולא דעתי דלא י"א בחר', וסי' נוענך, יוח, יוח,
יקרע, להקדושי, ויה אקב, ב' בפסו', עקב לא חשועו, וינחני לשדים,
ב' בפסוק' — כ"ז ה' (הא' בחר') קיב (אמר שד"ל לא ידעתי ויה זה ראי',
ואולי ז"ל סוראי, ומהיה הכוונה כי חנוני קורא לא היו עינים החילוק
האמור לאעלה כ"ד א') — שם ג' השדה דעתי לחקלא ד' בחר', וסי' ולא
השדה וזורה לי ליד, וילך עשו השדה, השדה אל לאנו, זרע דב הוליא
השדה — שם ו' את דעתי וון ט' בחר', וסי' הנה שבעתי את אבך, ויגל
אלהים את, ויגב יעקב, וינח אדעה, ב' ב', את עם הארץ, לא יגוש,
ב' ב', את הנכרי — שם י"ז שש"ש (כ"א ס"ב). שש"ש (כ"א שש"ש) —
שם כ"ג היו דעתי הואת ח' בחר', וסי' הכיור, ויקצן, כלנה, הן הנח,
האקנחת, קדחתו, ודעתי — שם כ"ח וי"ח קר' ותר' ג' בסי', וסי' האקנחת,
משל, ברכת אברהם — שם ל"ה (ב' בחר') ויענו בני יעקב, ודין בידעו
דעתי בחוסנה ב' בחר', וסי' כל אחר בורחת, ויענו בני יעקב את שםם ולא
סוור אביו בורחת — שם ל"ז שש"ש (כ"א שש"ש דוק') — כ"ה ה' (אש'
דעתי אהיה ב' בחר', את אם הילד, ודין) — שם י"ז ארנה יחיד דעתי
בארעא, לארעא, ארעא, ג' בחר', וסי' ויגב ארנה, איש את אינתחמו,
וועט לא נתן ארנה (אמר שד"ל חרגון ויחורגם בחר', השני לארעא,

[illegible][illegible]

הם בקצוניעם צוואלס, אלס לעמלה י"ג ו"ג וכל צבור אלס צנניק חסדס,
נקוד צעורק, גס צוהער י"ח ע"ו אך פדס חסדס אלס צבור אלס חסדס
צוואלס, ואלס צבור צעמלס סעמלס חסדס סכאן צקיף פקוק סאן צעורק,
וכן וכל צבור צני אלס (סעמלס י"ג ע"ו) אלס חסדס צעורק) — סס כ"ו חסדס
דני' סכאן ג', חסדס צבורי וצבור, אלס חסדס כל — סס כ"ע ידע דני'
ידע ס', ואלס ידע, צבור לוס צ' צעני, וסס לא ידע, ואלס ידע אלס
(אלס סד"ל סכאןס כי צעמלס עקומות אלס סו"ד נקודס סיק, וסס על דרך
לסין סורי, עין סוכס גר עמוד ל"ס, ונקלס ונקלס חסדס ואלסס נקודס
סאן (צכאסס ל"ס י"ו, ויקלס ס' י"ו ו"ח) על דרך סקוד סוכס צעניאל
ועורל, ונקלס עקומות סאן צקיף, על דרך סעמלס (צכאסס ל"ס ל"ס, ל"ס
ו' וס'), ועוד צעני עקומות ואלסס בקצוניעס ידע צעורק (ויקלס ס' ג' וד')
אלס און צס שני יודין, וסלס סססיק סינו אלס ע"ס, סססי גס בקצוניעס
נעסר על ואלסס ידע ס' צאן) — ל"ס צ' ו"ג ידע דני' חסעניד ג', וס'
ססס יניס דני' חסל, וסלס אלס סעמלס, וכל אלס יסול (אלס סד"ל אלס
לסס נכסס זס צאן, וסס עקומות לעמלה ל"ס ע"ו) — סס כ' (סיון ון וילס
עד וססס כל חסס לצ כל סניסו אלססו חס', צו"ל ואלסין עין ל"ס עור)
וכל אורס אורס דני' עניס עססון עססין ו', וס' ואלסל, וסלס,
דנכס רוסו, דנכס לנן חסס, לצס אורס, מלס אורס — ל"ו י"ד (סיו דני'
סאס ג', לעמל, קרנתי, ודנסי) — סס י"ו (ס' קנע' דסססר, וסין
דנסיקין) — ו' כ"ע ון ציוס סקדס פ"ס דני' צכרע ג' דסססססין צבור
ואלס ונצס סעולס סס, סססו יונס וליס, וססס צוכס ססס ססל סוער.
ויקרא סיון, ססרל דויקלס דירנן, ססרל דוידנר דנכל (אלס סד"ל
נכלס סכאןס על סכסן אלס ינעס אורס (ויקלס י"ו ל"ס), אלס עסס אורס
(צוהער ל"ס כ"ס), אך בקצוניעס סכאסין עססרנס ד"ר, וססני ד"ר) —
א' י"ו אורס דני' יניס צ' צאן, וס' וססיק אלס ונכלסו צללס, וסכססי
אורס וקדס עניס דלססי מוס — צ' ס' לקדס ס' ז' צכרע ויקלס, וס' וסלס
אלס סעמלס, אלס ססר, וסוערס ססעלס, כססס, ואלס לא סניע ידו די סס,
נעס כי סעמל, ואלס אססו יניס — ג' א' (עקריב דני' פ"ק צ' צאן
וקדססו, ודין) — ד' כ"צ (צ' צאן) אלס דני' אלס צ' צאן, וס' אלס נעסל
יסעל, אלס סכסס — ו' ז' סקדס, יקריב, דני' דיקרנן ג' צאן, וס' ואלס
סורס סעמלס, כי כל אורס סכס, ואלס חססס אסין (אלס סד"ל צססיק סכאסין

דקדק, צעני (ז' כ"ס) יקריב, וססלסי (ז' ל"ס) חקריב, וסלססס וססרנסיס
דיקרנן) — ז' ג' ו"ד יקריב (כ"ל ידריק) — י' י"ע סעלסס דני' סעסססין
צ' צאן, וס' סן סקריבו אלס סעלסס, זס יניס לך עקדס סקדסס — י"ל
כ"ל (לא דני' דלסס ג', יעדס, ססס, ודין) — י"ע י"ו סססי (כ"ל חססי
וא' דוק) —

דברים י"א כ"ז אס (כ' באורי, אשר נשיא, ודין).

יחס ונח לא ונכלס וססר על סכססס צעמלס חסל, וסין ס'
סססיני וקייני וסניני סיוס סס (י"ע א"ס חס"ג) להעסיק חססרס ססלס
פסס סניס לענן לאור עולס חלס, ולססיק עליס סס וסס צילססיס וסססיס,
לססס ססס לניי סכסלס לדרוס ולסקור סיו ססלססס ססרנסיס וסססיס אלס
עניו עליסס צווס דסססס, אססי סססס אלס ססססי לאוססי סססיסס
סלסס, ציוי עסיוי סססר אורס גר. וסיוסר סקלס צסס לידדי סססס ססססלס
ססססס ססססר, לא ססססר קלס ס' ססו כ' אס פ"ס יק, כי סססס זסס
סאן צכסל ססססר, ס' ילסיק יניו צסו וסססיסיס ססססי, וסלסססו
וירפססו וסלסין עססססי, וסלססו לסולס לאור כל פלי עיסססי, וילדי
סססססי, ירלו יססיס וסססו וססססו צוכס, וסס ססו לעולס וססס
כססססס, עס וסלסיק סססיס — אלסו סקלס ואלסו אורס, לענן יסיס
עיוו על סססססס אלס ססלסי סאן, וססיק אורס עס וס סולס צספסיס
כ"י עסיקסיס, אלס סולס וססססיס, סססס סקלסי אסססס סססיקויין ס' י'
ויוססו דניס וסססס סססס.

וואלסר יקר סססס סס (ססססר) צעני וסכס ואלס ססססו זס
עססיס סס, לא אססר ססס לסווי כי לא לזק דנכר קיון סססס עלי סססו
סיקר ססססלס צכסס אופיר סססו אל סקוד ססססי (רלס עמוד קס"א)
זס צלססו כי צלסססי אלס (ססססיק סס) עסיסי צכססס. ססס אלס צלססס
לזכס לא צלסי לזכר על סיו"ד סססלסס צקיף קלס סעלסס לסון עסר לנכס סקסס,
אך וסססי ססס לסודיע לידדי סקלססי ססססו על סקסיסי דססס סססס לנכס
ולס למזכר צעור, וסססססי ככס צכסססס ססססס עס ססססססס צלססון
אלסלסי, וסין ססססס סססו ילס ון סססיס קודס ילסס וסלס סקוד ססססס
סססי ואלס סססססססי לסס ציוו עורס וסלס כי אלס למדסי ססססס ססס
סססו ואל סאן סססי. וסיו דנכר על סקסיסי דססס ג' כעל סלס סקלסס

הכינונו אשר ינקו ויטעו התנועה ועל כרטי החזות המוצג גדלו והלחיתו גם הם לא אשימו אולם השנוע קיל אלהים ותהלה על דת הזמן אבל רק נסתר אהלם כהנו הקירחם על קפר ואחר הדלת והמזוזה שני זכרונם והים נחמד נעשרים לא יכיר שיע לפני דל ותפס הקפת לא עמד בתלחום והנזיר לא עלת השערה להים ולתחית. ואחרי קירא אהבו, אם תחיי איתי דנין ותאמר: הם כמו עמחם ואחרי מולת קלונם, אשן ואומר הלא כן עשו גם נחבני התלמוד כי כונה ואלגרים והלכות כהנו נספר אשר אסרו לאתנם בפני ע"ה (מנחות כ"ט, נדרים ו"ז ע"ד) ואמרו כונה פעמים הלכה ואין מורין כן והלקו נדרים (כ) בין ח"ה לע"ה, וכל זה גלוי ונשורסם וכל הדולה להיות ח"ה עישה, ולכן לרקו דברי החכם עזרים וין האדונים באמרו (פ' וט) "המשכיל לא יתאפק וינעשו או ונדעיו אשר יקרה גם תיעלה לאנשי התנועה ודאגם פן ישלחו הכסילים צבילתה ידעם ונפגסם לא יכדעו שרשם.

ועתה אם גם נדע זמן ההחנך וארץ ויגדעו לא נוכל לאמר עליו כי הוא זה או זה, כי יני יודע כמה חכמים ונבונים היו בזמן הזה אשר רוח הדיקור נוסקה גם ולא נבלה דעתם בקהל, אבל אחד מהם הודיע חדשו לנקר והוא החכם אהרן בן גרסון אלרבי נעודית קטלית באי סיליליא, ועשתותיו ורעיוניו ותלמידיו על דרשות התלמוד ולעזו עלי בעלי הנקובלים ואנוכתן בקבולת הכבדים — אשר קצו החכם יה"ש ופירשו על דש"י וסיליאם לאור ציון ח"ה, ועליהם יש להוסיף עוד ועוד — נקבילות אל רעיוני ודברי ההחנך ועוד כאשר ראו עיני ראשית דבריו כאשר התלונן על לכות רבות ורעות אשר נאלו בני ישראל בגלותם זה אף כי לא סרו נעם ח' ולא עזרו את תלמידיו כמו שטעו אבותינו שסכחו התורה והעולות ונשאו נשים נכריות ולא שגרו השנה, אחרי כלבני הלא זה דברי אלרבי ב"ה ואחמקן. וכאלה רבות טועדי אשר יתחזקו השערוני כי אז אחד לשני הסיפורים האלה, אבל לא אעלם על ספר, כי פתחון פי לא יהיה לקלקלה, ולא נעשתי רק בקנה המטה, לנען יבאו אנשי השם ויחקרו או יבטלו השערתי.

הנפרס המצור הזה קרא את עלונו יוסף בן השולם. ושמו יוסף חכם נראש המדרשות נשיד אשר כתב נספך פרושו ואינו דחוק נדעתי, כי הנפרס הזה היה ר' יוסף בן שם טוב אשר פרס אחרת אל חתי כאלותיך וביטול עקרי נזירים לר"ה קרשקם ויחאמר ח' לאריקטו נפ' כבוד אלהים, והסליף שם אביו שם השולם לנען לא יכיר איתו הקורא וכמו כן אעשה גם אני, ויקרא שמו צישראל:

גיבאל בן ראובן:

(*) וספרו משה אהרן אינו * אייכע שערטהיידיגלוג דעו טרייטליכען אונד וינדליכען געגענטלעך " כמו ש"ה המסס המעזר לזין (ל. 519.) כי אם קצר ויכוח כנגד הנזירים כמו שכתב ב"ה נכאשים.

ספר עלילות דברים*

זה ספר עלילות דברים לר' פלמן בן פלח מבני בלי שם אשר לקח לו מבנות פלוני אלמוני. לו לאשה ותלד לו את פלמן הוא פלמוני המדבר הוא פלמן המחבר

דבר פלמן אלי נדרי כפורים	אשר עסקו בפלפול הדברים
בלי דעת דבר עצם וטקדים	והבדל בין דשמים לגדרים
ובין מופת והמאמר בשרים	ועם זה אימים הלל וגומרים
והשבים שלמים נגמרים	וגם היו לראשי המדברים
והם כרתו כרות בין הבתרים	אשר עמדו וגם חברו ספרים
והדרשו דת מעות ישרים	לפלמוני הבליים הם וצורים
בין עמד והגדיל מאמרים	והנה יש עלילות הדברים.

ויהי צווי שגור בן שטיאל בלמן כחיס היה ארץ המצילה אשר שם נקבלו עמים כנים ללשונותם בחלומם לנתיים ויהיו לבת וחבילה עד היום לקרא כלם שם אלה אשר לר' שם בטלטה. ויהי בעת הזאת ועי יהודה ויכר עד שאלו משה. משה ידו מנחה הרשע ויהי למם אונד עד היום הזה. וישנוו החכים צנני יהודה נערך ויכו גם נעם דנה צנית צמות גם נכאם כל הלות והמורדו כחששם בשוקים ונכחנות, נכחנות ונכחנות עד שזיך דם עליהם וישעו עזלים לעסם ולנשיהם לאות על לצוניהם להען ויכוסו כוליהם לנען הכות איהם כל מולאם ויכו ביהודים כל ארציהם נכח חכב והרב ואנכן וישעו ביהודים כללונם ואין מורס תליל וילקחו אל ח' בלר להם ולא שוים אליהם להלילם גם לא בטלו ונשיהם וימותו נכאם צבית מונה כל לניהם וינשיעו עוד ויקדשו לוס ויקדלו עלהם ויכדו ויחור כל השם ולא שעה כל לעקסם, וילכו הלך וחסר עד היום הזה.

ויהי כז ארנו שם הימים צין הקוליס, וישעו הקליטולל כל אשר ישנו ירשיע, ישעו ואין נושע. אז ידברו ירלי אלהים אים אל כעבו לאמר מתי קיהם העטה הגדולה הזאת לנו. ידעו לא שבו את הדם הזה וישנינו לא כלו ויהי ח' מניס אותנו אל הלך הולא לנך ל נחמד נשינו וישנו יהיו לנו, בנינו ונכחנותו כחומים לעם אחר לעינינו, ואלו לענדים ולשפחות נוכחנו אשנו וזרענו ההכשנו. ועשה על נה עשה ח' ככה לנו להדיחנו מעל פניו, כי שאל נא לעינים כלשונם אשר היו לפנינו, כל ימי המלכים אשר חולק על יהודה וישראל עזבו חיות ח' וילכו בשכירות לגם הכרעה, גם עמדו לאלהי נכר הלך ויבטלו לנעי שפליהם ציח ח' פניות ויבטלו גם ח' יהודה עזם, וישלח ח' אליהם את עבדיו הנבילים יום השכם וסלום לכוניהם ולהגיד להם שפעם ולא שפעם נקולס, וישלח אליהם מלך מחללי הנשים

(*) העקב מן ח"י אשר הביא הססס אלעזר אשכנזי ואלעליא ונכחו היום צידי המססס ה"כ שוילר זאמ נשאלים. וסרה-אמר מן המינוח הזה כנר הוליס לאור המססס יס"כ ג"ס באגרותיו (ח"א דף 121) והמססס יס"ס נכחלון סוף ח"א. ונעשום קרא שם שם המחבר ר' יוסף עלינו.

[illegible]

צוהם צלל לזק העושים העדוה לזו ללבוש במקדשים לטובת דם חלוצים נקיים להקדש שם
לחלוצים, הן הן צעירי צעירי לזק העקש העקש.

[illegible]

אחרי הדברים האלה כבוד לך בלחן עלה שמים ויוד והוא נראה עשוי ים ופסליו
צוהלה ובלחן המים שגלו ואבדון. את עיניו נשא ויבט צעלונים ובם אחרים. אחרים
ויסללו חומים ומונחשים ויטלו וואס ויחשו חומי ופסליו ויבטו ויטו נפש. ויבטו
בלחן את אלה ואת בניו ואת הכסף שבו ויבט לרשם אל יוהי בדרך צעלון ויבטו
ה' ויבט אלהים את בני ישראל ואלהם ויבטו בלחן. אל לבו לא נחמה כי אלהים
רבינו. ויבטו בלחן ואלה אלה ה' אלהים. יום אל לחן חתן נחמה לבשו
היום ואל האלה אשר ערך ויבטו למיך יום ואלהם כי ימי קרואי אלה אל שנים על
כן אמתה' אל קרואיך והעני לא אמתך כי אמתך קויה'. העני בשר לא אם כחלתי
אם כחלתי לנחתי אם כי אמת בני אדם אים אל לחן ומלכאחתי אשר הנה עומים לבם
למים דבריו ובשרי העליו, ואם יבטו את ימן ק' לחן ויבטו אמתך שבו חלק עמודיך
וזה העמודיך לק', ואם ים אלהים ויבטו בלחן לזה זה ילא המעטע מעקל, כי

[illegible][illegible]

